

Begroting 2025

Samen bouwen we Drenthe! 2023-2027

Begroting

2025

Gedeputeerde staten van Drenthe
Oktober 2024

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Inleiding	4
Leeswijzer	12
Kerngegevens.....	15
I Beleidsbegroting	16
I.1 Programmaplan	17
1: Besturen en samenwerken	18
2: Landelijk gebied.....	33
3: Leefomgeving en wonen	56
4: Regionale economie en werkgelegenheid	74
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:.....	98
6: Energie	117
7: Levendig en sociaal.....	128
8: Middelen en mensen	147
I.2 Paragrafen	165
Paragraaf 2.1 Lokale heffingen	166
Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	173
Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	181
Paragraaf 2.4 Financiering	186
Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering.....	200
Paragraaf 2.6 Verbonden partijen	204
Paragraaf 2.7 Grondbeleid	225
Paragraaf 2.8 Openbaarheid.....	231
II Financiële begroting	232
II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2025 - 2028	233
II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen.....	235
II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	239
II.4 Financiële positie en toelichting	250
Bijlagen	302
1. Controleprotocol	303
2. Normenkader	309

Inleiding

Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor 2025. Hierin leest u welke plannen de provincie voor 2025 heeft en hoe deze bekostigd worden. Met het vaststellen van de Voorjaarsnota 2024 is de koers voor de Provincie Drenthe in 2025 bepaald. Die koers is uitgewerkt naar concrete ambities en plannen.

In de Begroting 2025 vindt u ook het dekkingsplan voor deze ambities. We hebben ons maximaal ingespannen om vanuit verbinding en samenhang toekomstbestendige plannen voor Drenthe te presenteren. Hierbij weten we één ding zeker: er wordt flexibiliteit van ons allemaal verwacht, omdat de maatschappelijke opgaven groot zijn. 'Samen bouwen we Drenthe!' is het perspectief waar we ons voor blijven inzetten.

Met deze voorliggende begroting verwachten we flexibel te kunnen zijn in ons financieel handelen. We investeren in Drenthe. Dit doen we door te investeren in brede welvaart. Want brede welvaart vormt het kompas van de Sociale Agenda en heeft verbinding en samenhang met de Woonagenda, de Economische Koers, de Agenda Recreatie en Toerisme, het Mobiliteitsprogramma, Landbouw en Natuur, de Energieagenda en de Cultuurnota waar de komende jaren uitvoering aan wordt gegeven.

Samen met partners werken we aan klimaatbestendige, robuuste systemen in Drenthe. De bodem, het grond- en oppervlaktewater en de ondergrond zijn van vitaal belang voor voedselvoorziening, biodiversiteit, delfstoffen, drinkwater en energie. We ondersteunen innovaties die onze landbouw en het bedrijfsleven versterken en die een maatschappelijke bijdrage leveren.

We werken aan een sterke economische structuur en het behouden en versterken van de toeristisch recreatieve sector. Ook stimuleren we lokale initiatieven die een bijdrage leveren aan de energietransitie. Verder vinden we voldoende passende woningen van groot belang. Dat is ook gebleken uit de resultaten van het Burgerberaad over Wonen, dat door onze Provinciale Staten is georganiseerd. Mede daarom voelen we de urgentie en de medeverantwoordelijkheid om het woningtekort op te lossen.

Naar verwachting wijzigt het financieel perspectief van de provincie Drenthe. Hoe dat precies uitpakt, is deels afhankelijk van de wijze waarop het Rijk de komende jaren invulling geeft aan de financiële verhoudingen en de financiering van de medeoverheden. Daarbij is, naast de omvang van de uitkeringen, ook van belang hoe deze over de verschillende provincies worden verdeeld. Voor nu geven wij er daarom de voorkeur aan niet overhaast te bezuinigen. Mocht de noodzaak daar zijn om wel stappen hierin te nemen, dan komen we in de voorjaarsnota met concrete voorstellen.

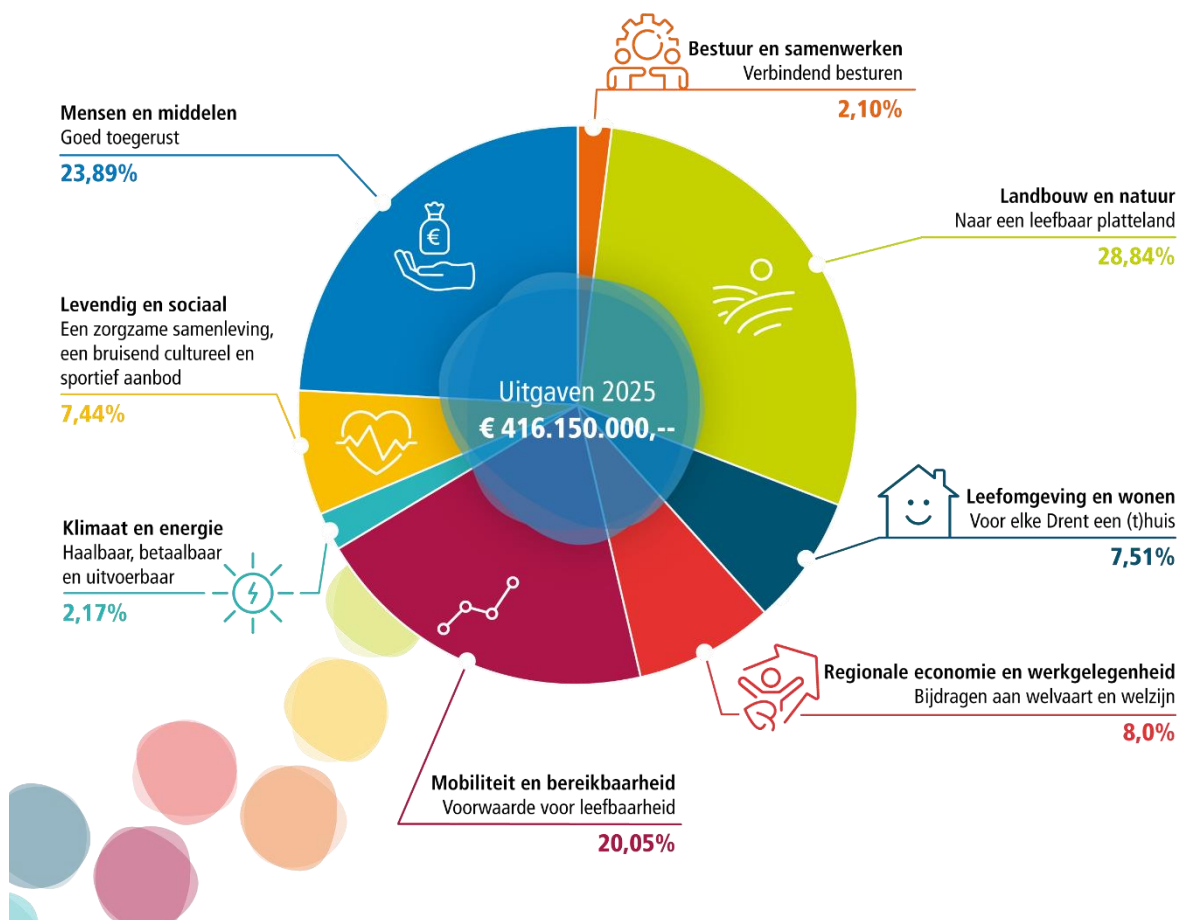
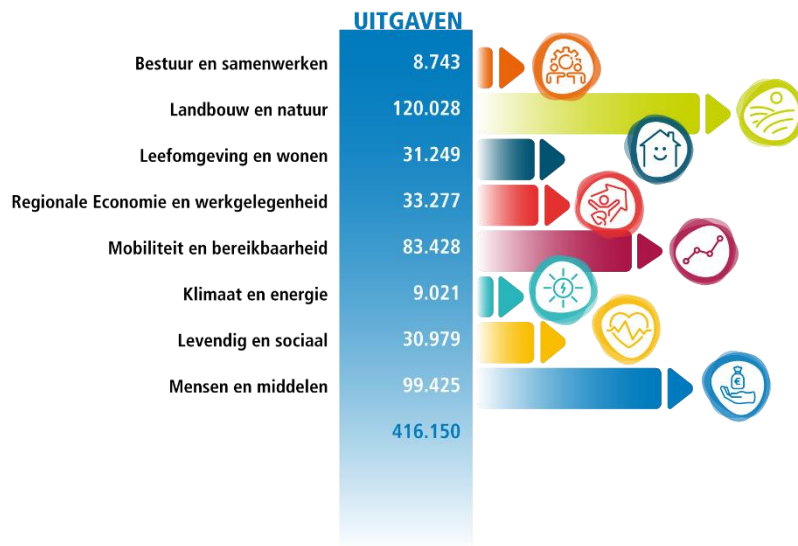
Graag gaan we met u in gesprek over de financiële doorvertaling van de opgaven, kansen en prioriteiten zoals wij die zien. Dat doen we met vertrouwen in onze samenwerking. Want samen bouwen wij Drenthe!

Het college van Gedeputeerde Staten

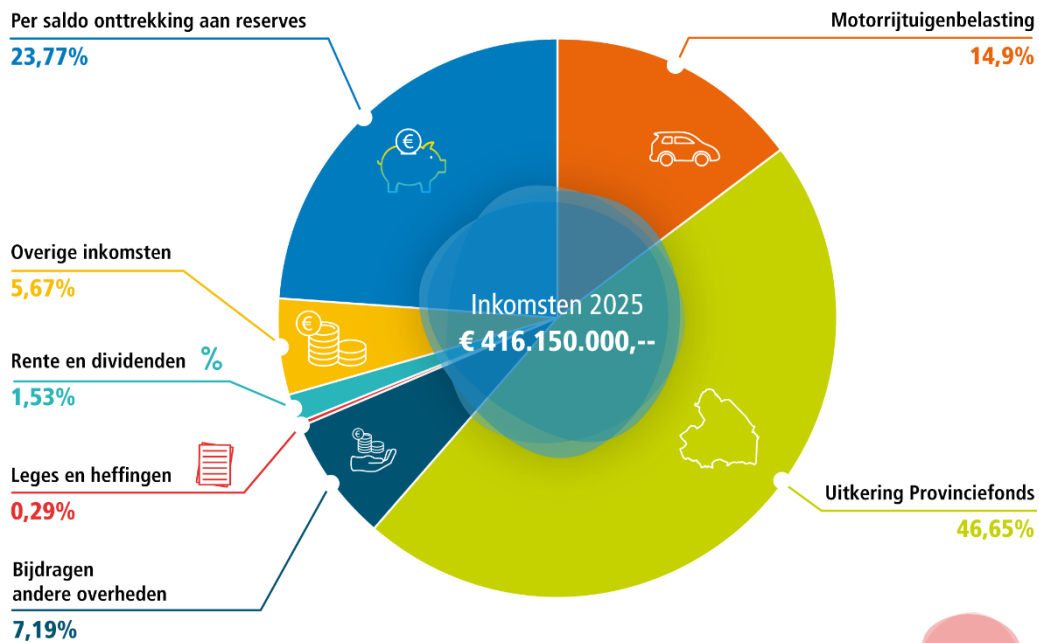
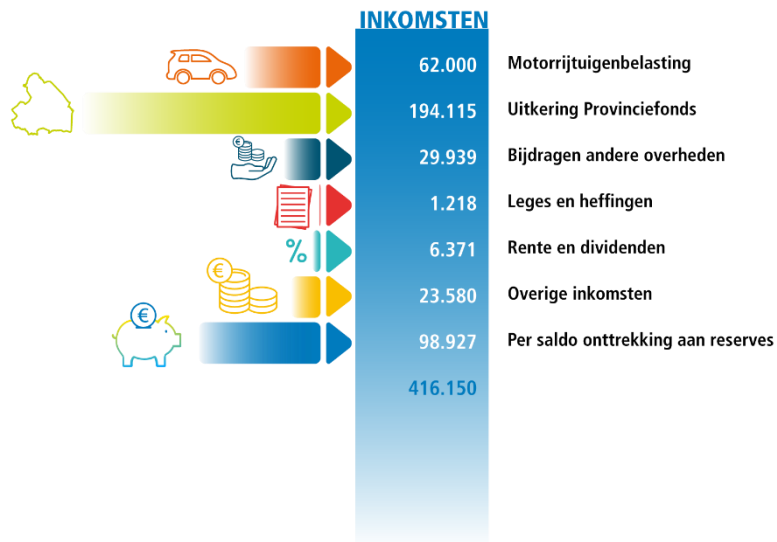
Uitgaven 2025

in € 1.000

Inkomsten 2025

in € 1.000

Financieel perspectief

Voor u ligt de begroting voor 2025. Een begroting die de voorstellen bevat die wij in het kader van de Voorjaarsnota 2024 al aan u hebben voorgelegd. Nu voegen wij aan dit geheel ook een financiële uitwerking met een concreet en sluitend dekkingsplan toe. Dit dekkingsplan maakt mogelijk dat wij via de Begroting 2025 de voorstellen uit de 2^e Uitwerking Coalitieakkoord verantwoord kunnen uitvoeren, zonder dat oplossingen voor de problemen die ons mogelijk na 2025 nog te wachten staan bij voorbaat onbereikbaar worden.

De Begroting 2025 is opgesteld op basis van een zo actueel mogelijk financieel perspectief met als startpunt de stand van de Bestuursrapportage 2024.

In de Begroting 2025 zijn daarnaast enige autonome ontwikkelingen verwerkt door middel van de 6^e wijziging van de Begroting 2024. Het gaat hierbij vooral om technische posten die indexering van budgetten betreffen. Het gaat hier zowel om voor- als nadelen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de betreffende toelichting in de 6^e wijziging van de Begroting 2024.

Op 3 juli jongstleden hebben wij de 2^e Uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 ter bespreking aan u voorgelegd. Alle voorstellen hebben wij meegenomen in de Begroting 2025.

Een totaaloverzicht wordt gegeven in onderstaande tabel. Voor een nadere toelichting per voorstel verwijzen wij naar het programmaplan in deze Begroting 2025 of naar de 6^e Wijziging van de Begroting 2024. Of naar de 2^e Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 zoals u die op 3 juli jongstleden in Provinciale Staten heeft behandeld.

#	Voorstellen 2e uitwerking coalitieakkoord in begroting 2025	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028
3.03a	Dorpen- en Stedenfonds - Actualisatie Regiostedenfonds	-	4.000.000	pm	-	0	4.000.000
3.03b	Dorpen- en Stedenfonds - Actualisatie HRK PLUS	-	1.750.000	pm	-	0	1.750.000
3.03c	Dorpen- en Stedenfonds - Nieuwe Subsidiereregeling Dorpsvernieuwing	-	5.000.000	pm	-	0	5.000.000
3.04	Circulair bouwen		150.000	150.000	150.000	0	450.000
4.06a	Recreatie & Toerisme - Voortzetting Vitale Vakantieparken		1.100.000	1.100.000	1.100.000	0	3.300.000
4.06b	Recreatie & Toerisme - Versterken dagrecreatief aanbod (agenda R&T)		1.600.000	1.600.000	1.600.000	0	4.800.000
4.07	Regionale Economie	-	1.500.000	2.000.000	2.000.000	0	5.500.000
4.07	Regionale Economie: storting reserve VES	-	600.000	600.000	600.000	0	1.800.000
6.01	Energieagenda - Programmabudget Energie		1.000.000	1.000.000	1.000.000	0	3.000.000
6.01	Energieagenda - Incidenteel meerjarig C-akkoord		4.000.000	4.000.000	4.000.000	0	12.000.000
7.04a	Cultuur - Cultuurnota 2025-2028	-	2.000.000	2.000.000	2.000.000	0	6.000.000
7.05	Sport: bovenregionale sportvoorzieningen	pm	pm	pm	pm	0	pm
	Totaal:	0	22.700.000	12.450.000	12.450.000		47.600.000

Het dekkingsplan voor de Begroting 2025 bestaat uit de volgende maatregelen:

- Gebruik van middelen uit (bestemmings)reserves waarvoor nog geen uitgavenplan was;
- Alternatief gebruik van middelen voor het DPLG;
- Gedeeltelijk terugschrijven van voorstellen uit de 1^e Uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027, zoals aangegeven bij de 2^e Uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027;
- Extra inzet van de vrije ruimte in 2024 als laatste aanvulling.

De vrijgekomen middelen door deze maatregelen worden toegevoegd aan de Financieringsreserve, die vervolgens wordt gebruikt om de voorstellen te dekken. Met deze maatregelen kan bijna de helft van de voorstellen al worden gefinancierd. Om het plan volledig te dekken, wordt aanvullend gebruik gemaakt van de resterende middelen in de Financieringsreserve, met een deel daarvan bestemd voor de plannen rond de Koloniën van Weldadigheid.

Het dekkingsplan is daarmee als volgt:

Dekkingsplan Begroting 2025	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal 2024-2028
Inzet Reserve Natuur	650.000	650.000	350.000	350.000	-	2.000.000
Inzet uitvoering DPLG	600.000	-	-	-	-	600.000
Inzet Reserve Algemene doeleinden	281.540	217.359	-	-	-	498.899
Inzet Reserve ILG	5.236.353	-	-	-	-	5.236.353
Inzet Reserve POB	345.634	-	-	-	-	345.634
8.1 Afschalen digitaliseringsagenda (1e uitwerking coalitieakkoord)		505.000	505.000	525.000	-	1.535.000
7.01a Afschalen instandhouden cultuur (1e uitwerking coalitieakkoord)	1.000.000	-	-	-	-	1.000.000
2.01 Afschalen strategie en bodem (1e uitwerking coalitieakkoord)	250.000	250.000	250.000	250.000	-	1.000.000
Inzet vrije bestedingsruimte 2024	11.090.653	-	-	-	-	11.090.653
Subtotaal dekkingsplan	19.454.180	1.622.359	1.105.000	1.125.000	-	23.306.539
Aanvullende inzet Financieringsreserve	24.293.461	-	-	-	-	24.293.461
Totaal dekkingsplan Begroting 2025	43.747.641	1.622.359	1.105.000	1.125.000	-	47.600.000

Uit deze en de vorige tabel blijkt, dat de Financieringsreserve de spil vormt van de uitvoering van ons dekkingsplan voor de Begroting 2025. Al onze voorstellen die we als 2^e Uitwerking van ons Coalitieakkoord 2023-2027 hebben gepresenteerd en die in de Begroting 2025 zijn opgenomen, worden uiteindelijk gedekt door onttrekkingen aan de Financieringsreserve en door stortingen in die reserve die voldoende zijn voor een volledige dekking.

Het uiteindelijke verloop van de Financieringsreserve, valt samenvattend te zien in onderstaand overzicht, waarin ook nog de dekking van de viering van 80 jaar bevrijding van Drenthe en de uitvoering van de motie 2024-21 Vervolg Schoolpleinen Revolutie Drenthe en de motie 2024-38 Verkenning extra middelen cultuur zijn meegenomen.

Stand financieringsreserve na verwerking mutaties Begroting 2025

Financieringsreserve	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo einde jaar voor mutaties (3 juli 2024)	95.409.989	76.412.963	58.928.051	43.039.861	26.493.461
Onttrekking Reserve	-300.000	-150.000	-	-	-
Bestuursrapportage 2024/2e Actualisatie 2024 (5e wijziging van de begroting 2024)	-300.000	-150.000	-	-	-
Nieuw saldo einde jaar na mutaties	95.109.989	76.262.963	58.928.051	43.039.861	26.493.461
Onttrekking Reserve	-	-	-	-	-
Motie 2024-21 Vervolg Schoolpleinen Revolutie Drenthe	-	-425.000	-	-	-
Motie 2024-38 Verkenning extra middelen Cultuurnota	-	-425.000	-	-	-
Voorstellen 2e uitwerking coalitieakkoord (bij de Begroting 2025)	-	-22.700.000	-12.450.000	-12.450.000	-
Correctie Cofinancieringsreserve (naar Financieringsreserve)	-	-	-	-	2.000.000
Toevoeging Reserve	19.454.180	1.622.359	1.105.000	1.125.000	-
Dekkingsplan 2e uitwerking coalitieakkoord	19.454.180	1.622.359	1.105.000	1.125.000	-
Eindsaldo Begroting 2025	114.564.169	73.489.502	44.659.590	17.446.400	2.900.000

Binnen het bovenstaande verwachte verloop van de Financieringsreserve, inclusief de eenmalige inzet van incidentele middelen uit de vrije ruimte in 2024, zijn met inzet van de Financieringsreserve als spil van ons dekkingsplan alle ambities zoals wij die in de 2^e Uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 hebben geformuleerd en in deze Begroting 2025 hebben meegenomen, niet alleen financieel haalbaar, maar ook betaalbaar binnen onze financiële strategie. In de loop van de komende jaren vullen wij de Algemene reserve aan vanuit incidentele meevallers, zoals positieve rekeningresultaten.

Zoals we eerder hebben aangegeven, hebben we gekozen voor een pakket dat alleen geldt voor deze bestuursperiode en dat financieel is gedekt binnen deze periode. Dit past binnen ons beleid voor verantwoord financieel beheer.

Het gaat om incidentele kosten, die we dekken met incidentele middelen. Die middelen zijn nu beschikbaar en kunnen worden gebruikt. Aangezien toekomstige tekorten naar verwachting structureel zullen zijn, bieden eenmalige middelen dan geen oplossing – ze zorgen hooguit voor kort uitstel. Voor dit uitstel is er echter nog enige ruimte. De toekomst blijft onzeker. Het "ravijnjaar" 2026 bestaat op papier nog steeds en dat is ook terug te zien in de vrij te besteden ruimte.

Verloop vrije bestedingsruimte	2024	2025	2026	2027	2028
Stand van vrije bestedingsruimte tot en met de 4e wijziging Begroting 2024/PS vergadering 3 juli	13.087.298	4.673.434	-11.933.311	-17.544.303	-16.422.878
Aankoop van Gogh	-1.000.000	-	-	-	-
Mutaties in de Bestuursrapportage 2024 (5e wijziging Begroting 2024)	1.171.156	-90.832	4.070.582	4.922.249	7.245.674
Vrije bestedingsruimte na wijzigingen	13.258.454	4.582.602	-7.862.729	-12.622.054	-9.177.204
Mutaties Begroting 2025	-10.337.113	5.071.513	715.724	-3.339.655	-4.989.822
Stand vrije bestedingsruimte na verwerking Begroting 2025	2.921.341	9.654.115	-7.147.005	-15.961.709	-14.167.026

De verwachte tekorten vanaf 2026 komen overeen met de huidige negatieve stand van de vrije ruimte, als er tussentijds niets verandert. Wij zien echter nog geen reden voor bezorgdheid op dit moment. We wachten de ontwikkelingen af en komen volgend jaar met structurele oplossingen als dat nodig blijkt. Bezuinigingen komen voor ons pas in beeld als ze echt noodzakelijk zijn en als er definitief vaststaat dat het niet anders kan. Voor nu is dat nog niet het geval.

De belangrijkste redenen waarom we nu nog niet bezuinigen zijn:

- Verwachte veranderingen in het financieel perspectief: De financiële vooruitzichten van de provincie Drenthe kunnen nog wijzigen.
- Nieuwe verdeelsystematiek van het provinciefonds: We wachten nog op besluitvorming over de nieuwe verdeelsleutel van de algemene uitkering.
- Belastingplan 2025: De uitkomsten van het nieuwe kabinet kunnen invloed hebben op de opbrengst van opcenten.
- Financiering van nieuwe opgaven: We verwachten nog duidelijkheid van het Rijk over de financiering van nieuwe taken en projecten.

Voorlopig kiezen we ervoor om niet te snel in te grijpen, maar eerst deze ontwikkelingen af te wachten. Als dat nodig is, kunnen we zelfs tijdelijk uitstel toestaan door gebruik te maken van de beschikbare vrije ruimte in 2025 en de verwachte rekeningresultaten. Die rekeningresultaten willen wij zoveel mogelijk toevoegen aan de algemene middelen om ook komende colleges te voorzien van incidentele middelen. Op termijn zullen er echter wel structurele oplossingen nodig zijn. Dat hebben we ook zo vastgelegd in onze Begrotingsregels. We zullen dan met oplossingen komen voor de problemen die er op dat moment daadwerkelijk zijn.

Leeswijzer

De Begroting 2025 is gereed en wordt ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Dit is de tweede begroting van de nieuwe coalitieperiode.

Hierna beschrijven wij kort de onderdelen van de begroting.

De Begroting 2025 begint met een algemene inleiding en een uiteenzetting over het financieel perspectief van de provincie Drenthe zoals dat de komende jaren wordt verwacht. In dit onderdeel is ook een beschrijving van het dekkingsplan voor de diverse voorstellen opgenomen.

Zoals voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV) bestaat ook de Begroting 2025 uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting bevat naast het programmaplan ook de (verplichte) paragrafen. De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie.

Het programmaplan (beleidsbegroting)

In de beleidsbegroting wordt in de Begroting 2025 voor het programmaplan voor de programma-indeling zo veel mogelijk aangesloten bij de indeling van het Coalitieakkoord 2023-2027 “Samen bouwen we Drenthe!”.

In de programmastructuur zijn in de Begroting 2025 geen wijzigingen aangebracht ten opzichte van de Begroting 2024. Binnen de programma's heeft wel enige herschikking plaatsgevonden op het niveau van de beleidsopgaven, met name als gevolg van de tussentijds verschenen beleidsagenda's.

In totaal bestaat het programmaplan van de Begroting 2025 uit acht begrotingsprogramma's, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende beleidsopgaven. De beleidsopgaven zijn de “dragere” van de feitelijke beleidsinformatie in het programmaplan. Deze zijn uitgewerkt naar de provinciale doelstellingen en de inzet voor het jaar 2025. De verschillende – vaste – onderdelen van het programmaplan worden hierna kort toegelicht.

Toelichting per programma

Inleiding

De informatie per programma start met een beleidsmatige beschouwing, waarin de context van het gepresenteerde beleid wordt geschetst en waarin veelal ook een doorkijkje wordt gegeven naar op korte termijn te verwachten ontwikkelingen. Deze informatie bouwt normaliter voort op de kaderstellende discussie die naar aanleiding van de Voorjaarsnota in Provinciale Staten gevoerd is. Voor de Begroting 2025 geldt, dit ook, met dien verstande dat in de Begroting 2025 ook al voorstellen in het kader van de 2^e Uitwerking van het Coalitieakkoord zijn meegenomen; de besluitvorming over deze voorstellen is onderdeel van de besluitvorming over de Begroting 2025.

Kaders bestaand beleid

De inhoudelijke informatie per programma bevat een opsomming van de onderliggende beleidsnota's, -plannen, -visies en dergelijke die de vindplaats vormen voor het achterliggende bestaande beleid. In de begrotingsteksten wordt naar deze documenten verwezen. Het overzicht heeft vooral tot doel een eerste verbinding te leggen met het achterliggende beleid voor de in de begroting opgenomen voorstellen en budgetten.

Programmastructuur

In een tabel wordt weergegeven hoe de structuur van het programma er uitziet. Het gaat hier feitelijk om de “dragere” van de beleidsinhoudelijke informatie.

Infographic

De toelichting per programma wordt afgesloten met een infographic die het aandeel van het betreffende programma in de totale begroting weergeeft.

Uitwerking beleidsopgaven

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Per programma bestaat de kern van de beleidsinformatie in het programmaplan uit een beschrijving van de beleidsopgaven voor de provincie, de provinciale doelstellingen en de provinciale inzet waardoor een bijdrage aan het bereiken van de doelen geleverd wordt. Deze informatie is zo concreet mogelijk geformuleerd in termen van wat naar verwachting aan het eind van 2025 tot enige vorm van afronding gebracht is. Waar vanuit de rol en taken van de provincie niet meteen een concreet resultaat kan worden beschreven, wordt in elk geval informatie verstrekt over de inspanningen die de provincie levert.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Per beleidsopgave worden beschikbare beleidsrelevante kengetallen gepresenteerd om het beleid in een meer uitgewerkte context te plaatsen. Het gaat hier om kengetallen waarvoor daadwerkelijk data worden bijgehouden en/of verzameld. In de Begroting 2024 is een eerste aanzet gemaakt. Dit onderdeel zal de komende jaren nog verder ontwikkeld moeten worden; dit zal ook gebeuren vanuit doorontwikkeling van de indicatoren in de beleidsnota’s en beleidsagenda’s die momenteel aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Dit is ook de plaats voor de kengetallen die op basis van een ministeriele regeling verplicht zijn gesteld voor de provinciale begroting.

Met wie werken we samen?

Per beleidsopgave wordt enige specifieke informatie verstrekt over partijen waarmee het provinciale beleid in samenwerking wordt gerealiseerd en de wijze waarop die samenwerking vorm heeft gekregen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

Dit onderdeel bevat een financieel overzicht van de lasten en baten per doelstelling voor 2025 (het jaar dat door Provinciale Staten wordt geautoriseerd), met daarbij een toelichting voor nieuw beleid, voor zover van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Onder het onderdeel “Wat mag dit programma kosten”, wordt per programma voor het gehele programma een financieel overzicht opgenomen van de lasten en baten. Het overzicht verstrekt daarbij per beleidsopgave informatie over de lasten en baten voor de jaren 2023 (jaarrekening), 2024 (lopende begroting) en 2025. Met daarbij een verklaring van verschillen tussen 2024 en 2025, zo veel mogelijk op het niveau van de afzonderlijke doelstellingen. Directe en indirecte loonkosten worden verzameld in programma 8 Middelen en mensen en daar gepresenteerd.

In het overzicht wordt per programma een weergave opgenomen van de geplande onttrekkingen en dotaties aan de relevante reserves. Nieuwe investeringen worden in de programma’s kort toegelicht.

De paragrafen (beleidsbegroting)

In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen in de Begroting 2025 zijn wettelijk voorgeschreven. De paragrafen betreffen die van lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, financiering, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en openbaarheid.

Het overzicht van lasten en baten (financiële begroting)

Door vaststelling van de Begroting 2025 autoriseren de Staten het College tot het doen van uitgaven. Deze autorisatie betreft expliciet het jaar 2025. Voor de jaren daarna geldt, dat het gaat om een richtinggevende extrapolatie. Autorisatie voor die jaren vindt plaats als Provinciale Staten een besluit nemen voor het betreffende jaar op basis van de voor dat jaar aangeboden begroting. Voor het financiële meerjarenbeeld wordt als onderdeel van de financiële begroting een meerjarenraming verstrekt. Op basis hiervan valt ook het meerjarig evenwicht te beoordelen. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat, zoals opgenomen in het programmaplan.

De uiteenzetting van de financiële positie (financiële begroting)

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering, reserves en voorzieningen en de zogenoemde "begrotingssubsidies". Onderdeel van de uiteenzetting van de financiële positie is ook de geprognosticeerde balans. Deze geeft inzicht in de provinciale bezittingen (in financiële zin) en de financiering daarvan.

Kerngegevens

A. Sociale structuur						
	2021 *	2022 **	2023 **	2024 **	2025**	2026**
Bevolking	494.771	497.743	494.500	494.000	492.700	491.400
Aantal huishoudens	220.380	222.165	223.900	225.200	225.800	226.100
Woningvoorraad	226.319	-	-	-	-	-

* Bron: CBS, peildatum 29-08-2022
 **Bron: CBS, LISA, bewerking Etil.

B. Fysieke structuur	2021*
Oppervlakte (in km 2)	2.680
Provinciale Wegen (in km)	518
Fietspaden (in km)	269
Vaarwegen (in km)	177

* Bron: CBS, peildatum 09-09-2022

C. Financiële kerngegevens (in euro's * 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totale lasten excl. reservemutaties	316.558	429.812	416.150	394.521	372.742	278.939
Totale baten excl. reservemutaties	-317.794	-343.198	-317.222	-305.912	-310.178	-278.151
Totaal reservemutaties (saldo)	-20.896	-86.614	-98.927	-88.609	-62.564	-787
Vrije bestedingsruimte na reservemutaties	22.132	2.921	9.654	-7.147	-15.962	-14.167
De post onvoorzien binnen de exploitatie	25	250	250	250	250	250
Opbrengsten opcenten mrb	-61.633	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000
Uitkering provinciefonds (inc. decentralisatie)	-181.232	-200.492	-194.145	-188.356	-193.584	-201.608
Omvang algemene reserves per 31 december	38.944	25.688	25.973	25.295	23.806	23.757
Omvang bestemmingsreserves per 31 december	364.706	313.480	214.267	126.337	65.262	64.523
Omvang voorzieningen per 31 december	22.036	21.956	22.117	22.469	23.822	25.917

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

De verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV worden gepresenteerd bij de betreffende beleidsopgaven in het programmaplan van deze Begroting 2025

I Beleidsbegroting

I.1 Programmaplan

1: Besturen en samenwerken

Toelichting programma

Inleiding

Drenthe is een krachtige en zichtbare provincie. Goede bestuurlijke verhoudingen staan voorop. Bestuur en medewerkers van Drenthe staan midden in de samenleving, stellen kerntaken en maatschappelijke opgaven centraal en geven via flexibele samenwerkingsverbanden invulling en uitvoering aan de ambities uit het collegeakkoord. Provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt sober en proportioneel uitgevoerd.

Kaders bestaand beleid

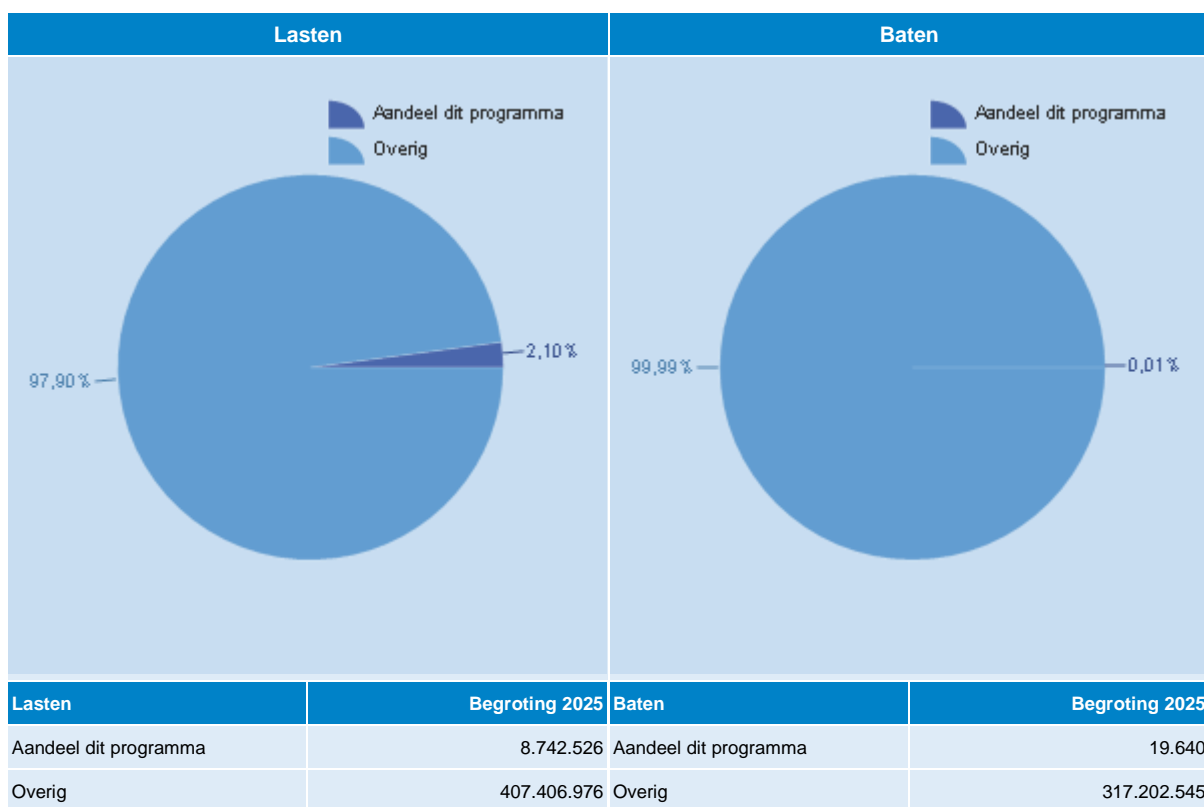
- Onderzoeksprogramma Provinciale Staten 2024
- Regeling Grote Projecten
- Protocol Verbonden partijen
- Visie op de veranderende samenleving 2018
- Kader verbindend besturen
- Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 Gemeenschappelijke regelingen
- Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 Gemeenten
- Nota Verbonden partijen
- Drentse Aanpak Ondernijning
- BIBOB beleid

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
1: Besturen en samenwerken	1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	1.01.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")
		1.01.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten
		1.01.03 Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		1.01.04 Vergroting van ruimte voor invloed voor inwoners op het provinciaal beleid
	1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	1.02.01 Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken
	1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming
		1.03.02 Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden
		1.03.03 Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven
		1.03.04 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk
		1.03.05 Versterken van de samenwerking met Duitsland
		1.03.06 Versterking participatie
	1.04 Verbinding met de Drentse samenleving	1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen
		1.04.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven
		1.04.03 Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Inleiding

Verbindend besturen

De samenleving is de afgelopen decennia sterk veranderd met belangrijke gevolgen voor het draagvlak van de politieke praktijk. Om die reden heeft het Drents parlement in 2018 een visie op de eigen rol in de veranderende samenleving ontwikkeld. In het kort houdt de visie het volgende in: het Drents Parlement heeft als taak alle inwoners in de samenleving te vertegenwoordigen en de zorgvuldige afweging van alle belangen te waarborgen. Die afweging moet uiteindelijk leiden tot keuzes die het algemeen belang zo goed mogelijk dienen. De Staten kunnen – en moeten – in dat licht verdere stappen zetten, aldus de visie.

Als volgende stap hebben PS en GS vanuit hun eigen bestuurlijke rollen in de vorige Statenperiode het Kader verbindend besturen vastgesteld. Het kader biedt inzicht in de koppeling tussen het politiek-bestuurlijke proces en de participatie vanuit de samenleving. De werkgroep verbindend besturen begeleidt ten behoeve van de staten de verdere ontwikkeling hiervan.

In 2024 heeft het parlement het hybride burgerberaad over de toekomst van wonen in Drenthe georganiseerd en geëvalueerd. Verder starten deelprojecten vanuit het Interreg-project Speak UP, waar de griffie namens de staten aan deelneemt en bijdraagt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.01.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")

Versterken van de kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol van het Drents Parlement binnen het provinciaal bestuur. Dit gebeurt onder andere door:

- het (laten) doen van onderzoek en organiseren van werkbezoeken om de betrokkenheid van PS bij verbonden partijen te vergroten
- de informatiepositie van PS bij complexe besluitvormingsprojecten (o.a. met de Regeling grote projecten) te vergroten
- het (laten) doen van onderzoek naar de mogelijkheden om de verbinding met inwoners te vergroten en nieuwe bestuurlijke instrumenten te ontwikkelen
- het ondersteunen bij de ontwikkeling van eigen initiatieven van het Drents Parlement

Doelstelling 1.01.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten

Om de informatie- en beoordelingspositie van PS te optimaliseren worden onder andere:

- Adviezen opgesteld om de inrichting van de planning- en controldocumenten vanuit het oogpunt van PS te verbeteren, de rol van PS in de veranderende samenleving te versterken en de invloed van Europa bij strategische onderwerpen te verduidelijken
- Notities en overzichten gemaakt op basis van onderzoek om de besluitvorming bij strategische beleidsdocumenten en planning- en controldocumenten te ondersteunen
- Panelonderzoeken gedaan om de mening van Drentse inwoners te peilen
- Beleidsdossiers over strategische onderwerpen opgesteld en geactualiseerd ten behoeve van het Statenportaal
- Kennisbijeekkomsten ontwikkeld voor PS over strategische onderwerpen

Doelstelling 1.01.03 Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar

Om het Drents Parlement voor de Drentse samenleving zichtbaar en toegankelijk te laten zijn, worden diverse instrumenten ingezet zoals:

- een uitnodigende website van het Drents parlement,
- het richten van de externe communicatie op een brede groep mensen door gebruik te maken van beeldmateriaal, korte en duidelijk geschreven teksten en verschillende communicatiekanalen
- opstellen van een communicatieplan met als bedoeling (meer) in verbinding besturen; de deelname stimuleren van alle groepen in de Drentse samenleving aan de regionale democratie.

Doelstelling 1.01.04 Vergroting van ruimte voor invloed voor inwoners op het provinciaal beleid

Om de inwoners meer ruimte te bieden voor het uitoefenen van invloed op het provinciaal beleid, is in 2024 door het parlement een (hybride) burgerberaad georganiseerd. Op basis van de evaluatie hiervan, kan een vervolgstap gezet worden. De statenwerkgroep verbindend besturen begeleidt deze ontwikkeling.

Onderdeel van het onderzoeksprogramma van de staten zijn daarnaast projecten die onderdeel zijn van de Europese samenwerking rondom het Interreg-project Speak UP. Dit driejarige project richt zich op het vergroten van de betrokkenheid van burgers bij de overheid c.q. het provinciaal bestuur (in Drenthe) en andersom.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte indicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Verplichte indicator: opkomst bij verkiezingen

Opkomst bij Europese Parlementsverkiezingen in Drenthe 47,4% (2024)

Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen in Drenthe 81,1% (2023)

Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen in Drenthe 66,1% (2023)

Opkomst bij Gemeenteraadsverkiezingen in Drenthe 53,1% (2022)

Aantal fracties in Drents Parlement is 15, waarvan twee nieuw

Nieuwe Statenleden 25 van de 43

Aantal bijzondere commissieleden 28

Uitbreiding van het aantal zetels 41 naar 43

Met wie werken we samen?

Bij deze beleidsopgave werken wij samen met de **Noordelijke Rekenkamer**, die voor en in opdracht van onder meer Provinciale Staten onafhankelijk beleidsonderzoek verricht.

Ook werken wij samen met de **Vereniging Interprovinciaal Overleg**, die opkomt voor de belangen van provincies in "Den Haag" en "Brussel" en met het **Samenwerkingsverband Noord-Nederland** waar het gaat om lobbyactiviteiten richting "Den Haag" en "Brussel". In dit kader dient ook het **Statenberaad**, samenwerking van noordelijke Statenleden, te worden vermeld.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		1.296.187		1.296.187
	Doelstelling 1.01.01 Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents Parlement")	931.171		931.171
	Doelstelling 1.01.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	365.016		365.016
Saldo		1.296.187		1.296.187

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Inleiding

Uitvoering Rijkstaken

De Commissaris van de Koning draagt als voorzitter van Provinciale en Gedeputeerde Staten bij aan een transparant en goed openbaar bestuur. In haar rol als rijksorgaan heeft de Commissaris van de Koning (CvdK) verschillende taken namens het Rijk, zoals het (her)benoemen van burgemeesters, secundair toezicht op de veiligheidsregio, adviseren bij koninklijke onderscheidingen, bevorderen van bestuurlijke integriteit, voorzitten van de provinciale regietafel asielopvang, etc. Deze taken zijn uitgewerkt in een ambtsinstructie. Wij zorgen ervoor dat deze rijkstaken goed kunnen worden uitgevoerd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.02.01 Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken

Burgemeesterszaken

De commissaris zorgt voor een goed verloop van (her)benoemingsprocedures van alle Drentse burgemeesters en benoemingen van waarnemers als dat nodig is. In 2025 zal in ieder geval in Meppel een nieuwe burgemeester benoemd moeten worden.

Ondermijning

Criminelen zijn vindingrijk en op zoek naar nieuwe gelegenheden voor financieel gewin. Vele criminelen maken misbruik van maatschappelijke structuren. Dit ondermijnt onze rechtsstaat. Bestuurders van de Drentse gemeenten, waterschappen en de provincie hebben begin 2024 hun handtekening gezet onder de Drentse Aanpak Ondermijning. Ze werken op het gebied van ondermijning nauw samen op het gebied van bewustwording, informatiepositie, regelgeving, weerbaarheid en communicatie. In totaal zijn er 28 ambities geformuleerd en het behalen van deze ambities gaat in nauwe samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertisecentrum (RIEC) Noord-Nederland.

Eén van de ambities betreft het vergroten van de interne weerbaarheid. In de afgelopen jaren zijn we hiermee gestart en we zetten hier verder op in door het verhogen van de bewustwording van de provinciale organisatie (medewerkers, bestuur en Provinciale Staten) over ondermijning en het herkennen van signalen en de risico's daarvan én het bieden van een (veilig) handelingsperspectief waar men terecht kan bij vragen, vermoedens of concrete signalen in relatie tot ondermijning.

Naast deze ambities wordt er, met inzet van de extra capaciteit, in 2024 een aantal inspanningen in gang gezet waarvan we verwachten dat deze in 2025 effect zullen krijgen. Bijvoorbeeld de verbinding die is gelegd met:

- de Sociale Agenda en het programma 'Jonge aanwas' van het RIEC. Momenteel wordt verkend of de provincie kan ondersteunen in het voorkomen dat jongeren het criminele pad op gaan;
- het programma Landelijk gebied en het programma Buitengebied van het RIEC. Om vandaaruit te verkennen welke rol en bijdrage de provincie kan leveren in het voorkomen van de georganiseerde criminaliteit in het buitengebied.

Ook blijven we inzetten op het uitvoeren van BIBOB onderzoek. Dit deden we al bij omgevingsvergunningen maar, met inzet van de extra capaciteit, gaan we Bibob ook toepassen bij subsidies en vastgoedtransacties.

In het najaar van 2025 wordt de provinciale inzet in de aanpak tegen ondermijning en de uitvoering van Bibob-taken geëvalueerd en worden de Staten geadviseerd over de invulling van de beleids capaciteit voor de periode 2026 ev.

Vluchtelingen

De asiel- en vluchtelingenketen in Nederland staat al lange tijd onder druk en de effecten hiervan komen dagelijks tot ons. Binnen deze keten zijn diverse organisaties actief die met een eigenstandige rol, taak en bevoegdheid werken aan de opgaven die zich in deze keten voordoen.

Met inwerkingtreding van de spreidingswet op 1 februari 2024 hebben de commissarissen van de Koning een wettelijke taak tot het voorzitten van de Provinciale Regietafels Asiel. Aan de PRT proberen de verschillende overheden en aan het Rijk gelieerde instanties te komen tot voldoende opvangplekken voor asielzoekers en Oekraïense ontheemden.

Het nieuwe hoofdlijnenakkoord van de coalitiefracties in de Tweede Kamer stelt de spreidingswet weer ter discussie. Daarmee wordt zowel de taak als de financiering hiervan onzeker.

Ambtsbezoeken

De commissaris legt ambtsbezoeken af aan alle gemeenten in haar rol als Rijksorgaan. Op deze manier laat zij zich informeren door gemeenteraden, colleges en inwoners en krijgt zij een goed beeld van de actualiteiten in de Drentse gemeenten. Representatie

De commissaris heeft ook een representatieve taak bij bezoeken van het Koninklijk Huis en het corps diplomatique. Dergelijke bezoeken hebben over het algemeen brede uitstraling in de pers en daarmee wordt Drenthe voor het voetlicht gebracht.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

De uitvoering van Rijkstaken vindt plaats in nauwe samenwerking met de medeoverheden en instellingen en organisaties in de provincie.

Burgemeestersaangelegenheden worden opgepakt in nauwe samenspraak met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Drentse burgemeesters, griffiers, vertrouwenscommissies en gemeenteraden.

Om de regionale asielvraagstukken in Drenthe op elkaar af te stemmen is er onder voorzitterschap van de commissaris van de Koning (in haar rol als Rijksorgaan) een provinciale tafel ingericht waaraan vertegenwoordigers van gemeenten, provincie, ministerie, Veiligheidsregio Drenthe, COA en Nidos deelnemen. Afhankelijk van de onderwerpen op de agenda kunnen desgewenst andere partners aanschuiven zoals Vluchtelingenwerk, Immigratie- en naturalisatiedienst, politie, Openbaar Ministerie (OM), etc.

De aanpak van ondermijning in Drenthe vindt plaats in samenwerking met diverse organisaties zoals onder andere politie, gemeenten, OM, ieder vanuit zijn eigen taak en verantwoordelijkheid. Het RIEC verbindt deze partijen op inhoud en aanpak.

Koninklijke onderscheidingen en predicaten evenals Koninklijke bezoeken worden voorbereid en uitgevoerd in samenwerking met de gemeenten en de Kanselarij der Nederlandse Orden, danwel de Dienst Koninklijk Huis.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		68.696		68.696
	Doelstelling 1.02.01 Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken	68.696		68.696
Saldo		68.696		68.696

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe

Inleiding

Bestuur en samenwerken

Wij zijn de verbindende partner die aan gemeenschappelijke opgaven samenwerkt met gemeenten, overige provincies, waterschappen, Rijk, kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke instellingen en Europa. Afhankelijk van de opgave verschillen de samenwerkingspartners, de structuren, de samenwerkingsvormen en de rol die we daarbij zelf vervullen. Waar mogelijk of nodig zoeken wij hierbij ook verbinding met bestaande gremia, zowel bij Regio Zwolle, Regio Groningen Assen (RGA) als de nieuwere samenwerkingsvormen zoals de Regiodeals. Daarnaast sluiten we aan bij de afspraken die door het Rijk, provincies en gemeenten zijn gemaakt in de Code Interbestuurlijke Verhoudingen. Deze afspraken zijn de uitgangspunten voor de onderlinge samenwerking en taakverdeling. Goede interbestuurlijke verhoudingen tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen zijn noodzakelijk om de gezamenlijke doelstellingen te realiseren, problemen het hoofd te bieden en ambities te realiseren. Wij zijn er voorstander van om provinciale taken zoveel als mogelijk in gezamenlijkheid te realiseren via het Interprovinciaal Overleg (IPO). Daarbij zoeken wij een goede balans in de realisatie van de Drentse opgaven, onze samenwerkingsambitie, schaalvoordelen, kwaliteit en het beslag op onze financiële middelen. Binnen dit kader maken wij onze afwegingen. Participatie van inwoners maatschappelijke organisaties, bedrijven en mede-overheden is een belangrijk onderdeel in het werk van de organisatie. Wij werken aan verdere versterking van onze in- en externe participatieprojecten en versterking van onze kennis en instrumenten. De provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt doelmatig uitgevoerd.

Public Affairs

We realiseren onze doelen samen met onze partners bij de Rijksoverheid (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). De Duitslandagenda en de Europa agenda zijn in dit verband van groot belang. Op basis van onze Duitslandagenda zetten we in op een verdere versterking van de binationale betrekkingen; in het bijzonder met de deelstaat Nedersaksen en de Landkreise Emsland en Grafschaft Bentheim. In Europees verband werken wij samen met verschillende partners aan maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, duurzame energie (w.o. waterstof) en mobiliteit. In 2024 is gestart met het opstellen van zowel de

nieuwe Europa- als de nieuwe Duitslandagenda. In 2025 werken we in afstemming met uw Statenleden aan de uitvoering van deze agenda's. In 2025 onderhouden, versterken en vernieuwen we onze positie in bestaande netwerken als het Comité van de Regio's, de CPMR Noordzee Commissie en Huis van de Nederlandse Provincies (HNP). Samen met onze partners bij het Rijk en de Tweede Kamer werken wij samen aan een goede verankering van de Drentse belangen in nationaal beleid en initiatieven. We trekken hierbij samen op met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en onze lobbyisten van het SNN. Daarbij brengen we zorgvuldig onze Drentse belangen en projecten onder de aandacht. Op 1 juli 2025 draagt Drenthe het voorzitterschap van het SNN na 2 jaar over aan de provincie Friesland.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming

Bij onze besluitvorming passen wij de geldende regelgeving en beleidskaders toe, waaronder de Wet Bibob, de Archiefwet, de Wet open overheid (Woo), de Algemene Wet bestuursrecht (Awb) en het Burgerlijk wetboek (BW). De juridische kwaliteit borgen wij door tweedelijns advisering en toetsing van o.a. regelgeving en overeenkomsten.

Controladvisering, uitvoeren van rechtmatigheid, doelmatigheid- en doeltreffendheids-onderzoeken en de verbijzonderde interne controle.

Doelstelling 1.03.02 Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden

Onder coördinatie tot stand gekomen Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht en integrale rapportage Interbestuurlijk Toezicht.

Beoordelen structureel en reëel evenwicht van de begroting en meerjarenraming van de Drentse gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen.

Doelstelling 1.03.03 Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven

Wij geven onze samenwerking met andere partijen vorm door onder meer werkbezoeken aan Drentse gemeenten, omliggende provincies en Drentse waterschappen. Ook het inrichten en beheren van de governance van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden draagt hieraan bij. Daarnaast werken we in 2025 aan onze vernieuwde samenwerkingsafspraken met de Sociaal Economische Raad Noord-Nederland.

Doelstelling 1.03.04 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk

Voor het verwerven van een sterke lobbypositie moeten we goed zichtbaar zijn in de relevante netwerken en tijdig de juiste informatie verkrijgen om Drentse beleidsdoelstellingen te behalen. Om onze doelstellingen op nationaal niveau te kunnen behalen, trekken wij veelal samen op met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en onze lobbyisten van het SNN. Op Europees vlak willen wij invloedrijke posities bezetten in ambtelijke en bestuurlijke (inter)nationale netwerken zoals Comité van de Regio's en de CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions)-North Sea Commission (waarbij wij ambtelijk rechtstreeks en bestuurlijk via de provincie Groningen zijn aangehaakt). Daarnaast gebruiken wij onze Europa-agenda voor het beheren en stimuleren van Europese projecten.

Doelstelling 1.03.05 Versterken van de samenwerking met Duitsland

Voor het versterken van de samenwerking met Duitsland, in het bijzonder de Landkreise Emsland en Grafschaft Bentheim voeren we de Drentse Duitslandagenda uit. Daarnaast voeren wij de Samenwerkingsagenda Nederland-Nedersaksen uit, samen met het Rijk, in het bijzonder het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, alsook de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel. Wij participeren in het Europees netwerk van grensregio's (European Association of Economic Border Regions). Wij voeren het Interreg VI Programma Nederland-Duitsland 2021-2027 uit.

Doelstelling 1.03.06 Versterking participatie

Om samen met inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven betere beslissingen te nemen, is het belangrijk om goed deel te nemen aan beleidsprocessen en zorgvuldige stappen te volgen. We gaan een participatiebeleid opstellen door te kijken naar de manieren waarop we nu participeren, ervaringen van externe partners te verzamelen en te onderzoeken welke instrumenten en structuren er al zijn.

Dit beleid wordt vertaald naar een plan om het in de praktijk te brengen:

- We passen de huidige inspraakregels uit 1996 aan naar nieuwe regels voor participatie, zoals voorgeschreven in de Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau.
- We versterken of benutten beter de (interne) vaardigheden op het gebied van participatie van inwoners, bedrijven, organisaties en overheden door goede voorbeelden te delen, leerprojecten op te zetten en intervisie voor collega's te organiseren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte indicatoren

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Kengetal: gemeenten onder preventief financieel toezicht

Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht in Drenthe **0** (2023)

Definitie: Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet structureel en reëel sluitende begroting en/of meerjarenraming bij een gemeente.

Met wie werken we samen?

Voor deze beleidsopgave is het van belang dat Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijk netwerk. In dat kader werken we samen in het **Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)** voor het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland, en in de **Vereniging Interprovinciaal Overleg/Huis Nederlandse Provincies** voor de Belangenbehartiging van provincies in "Den Haag" en "Brussel".

Voor onze Duitsland-agenda werken we onder meer samen met:

- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Provincie Groningen
- Provincie Fryslân

- Deelstaat Niedersachsen
- Landkreis Emsland
- Landkreis Grafschaft Bentheim
- Nederlands Consulaat-Generaal Düsseldorf

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		6.937.763		6.937.763
	Doelstelling 1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming	871.398		871.398
	Doelstelling 1.03.02 Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden	14.000		14.000
	Doelstelling 1.03.03 Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven	3.003.920		3.003.920
	Doelstelling 1.03.04 Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk	3.048.445		3.048.445
Baten		-12.000		-12.000
	Doelstelling 1.03.01 Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming	-12.000		-12.000
Saldo		6.925.763		6.925.763

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving

Inleiding

Communicatie als aanjager, ondersteuner en verbinder

De wereld verandert snel. Internationaal door toenemende spanningen en geweld, nationaal door onder andere polarisatie en regionaal door de grote opgaven waar wij als provincie voor staan. In deze ingewikkelde omgeving passen we ook onze wijze van communiceren aan, qua toon, inhoud en vorm. Het is belangrijk dat iedereen mee kan doen, we zien een verschuiving van vlakke berichtgeving naar meer verbindende communicatie en technologische ontwikkelingen als Artificial Intelligence breken door. Heldere, herkenbare en transparante communicatie draagt eraan bij dat de provincie Drenthe wordt gezien als een betrouwbare organisatie die opkomt voor Drenthe en haar inwoners. Dat geldt ook voor de dienstverlening bij het Klant Contact Centrum, die we telkens doorontwikkelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen

Met onze provinciale communicatiestrategie laten we zien wat we doen en waar we voor staan als het gaat om onze ambities en werkzaamheden. We zetten daar passende communicatiemiddelen voor in, zoals webinars, uitlegvideo's, animaties en overzichten van vragen en antwoorden. Ook de media hebben een belangrijke rol. Wij proberen hen zo goed, zo volledig en snel mogelijk van informatie te voorzien.

Doelstelling 1.04.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven

Verbinding zoeken we onder andere door (vernieuwende) participatie en omgevingscommunicatie. We halen informatie 'van buiten naar binnen' door het volgen van publicaties over de provincie en reacties op (social) media-uitingen. Zo kunnen we beter aansluiten bij wat leeft en onze communicatie verbeteren. Ook is het belangrijk dat we rekening houden met herkenbaarheid, begrijpelijkheid en diversiteit in tekst en beeld, zoals voorgeschreven door de landelijke richtlijnen toegankelijkheid en de wettelijke (digitale) toegankelijkheidsnormen. In publicaties over onderwerpen waar de provincie zich mee bezighoudt laten we steeds vaker verschillende perspectieven zien, omdat dit kan bijdragen aan wederzijds begrip.

Doelstelling 1.04.03 Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)

Inwoners en organisaties kunnen ons telefonisch en digitaal goed bereiken. Zowel offline als online is onze informatie is op een laagdrempelige manier te vinden. We luisteren naar de klant en verplaatsen ons in zijn of haar situatie om te kijken waar het beter kan. Ook gaan we een bereikbaarheidsonderzoek uitvoeren, zodat de dienstverlening nog sneller en efficiënter verloopt. Het Klant Contact Centrum vervult hierin een centrale rol voor klanten en medewerkers.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Volgers van de provincie op de social media-kanalen:

X:	15.920
Facebook:	5.786
LinkedIn:	21.412
Instagram:	3.265
Threads (nieuw):	487

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

1.04 Verbinding met de Drentse samenleving		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		439.880		439.880
	Doelstelling 1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	327.090		327.090
	Doelstelling 1.04.02 Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven	37.790		37.790
	Doelstelling 1.04.03 Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)	75.000		75.000
Baten		-7.640		-7.640
	Doelstelling 1.04.01 Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	-7.640		-7.640
Saldo		432.240		432.240

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 1: Besturen en samenwerken

	Beleidsopgave	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	1.479.781	1.553.337	1.296.187	257.150
	1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	97.385	1.907.425	68.696	1.838.729
	1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	5.903.634	7.228.428	6.937.763	290.665
	1.04 Verbinding met de Drentse samenleving	387.680	439.880	439.880	0
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	7.868.480	11.129.070	8.742.526	2.386.544
Baten					
	1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld	-270.000	0	0	0
	1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe	-157.171	-12.000	-12.000	0
	1.04 Verbinding met de Drentse samenleving	0	-7.640	-7.640	0
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-427.171	-19.640	-19.640	
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	7.441.309	11.109.430	8.722.886	2.386.544

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 257.150,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")

In 2024 is uitvoering gegeven aan het project Burgerberaad Drenthe. Het hiervoor beschikbaar gestelde incidentele budget van € 230.000,-- is in 2025 komen te vervallen. Daarnaast is in 2025 een lager budget voor accountantskosten opgenomen dan in 2024. Het gaat om een verschil van € 27.150,--.

Beleidsopgave: 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 1.838.729,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken:

In 2024 hebben we éénmalig een subsidiebijdrage aan de gemeente Emmen verstrekt van € 1.000.000,-- voor de viering van Koningsdag in Emmen. Daarnaast hebben we in het kader van de Drentse Aanpak Ondernijning een bijdrage van € 521.667,-- overgemaakt naar de gemeente Emmen (regievoerder). Hiervoor hebben we in 2020, 2022 en 2023 DU's (weerbaar bestuur) ontvangen, die we naar 2024 hebben overgeheveld. In 2023 hebben we van het ministerie van J&V een bedrag van € 270.000,-- ontvangen voor de opvang van ontheemden uit de Oekraïne. Dit bedrag hebben we ook overgeheveld naar 2024. Verder hebben we in 2023 nog het resterende bedrag van € 40.000,--

overgeheveld naar 2024 voor de bestrijding van ondermijning (M 2021-42 Niet onder mijn neus (ondermijning)). Ook hebben we in 2023 een éénmalig bedrag van € 7.062,-- ontvangen (DU) voor beveiligingsmaatregelen van onze bestuurders, welke we hebben overgeheveld naar 2024.

Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen € 290.665,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Versterking participatie:

In 2024 is eenmalig € 108.000,-- verschoven vanuit de knelpuntenpot wonen naar het budget participatiebeleid voor het uitbetalen van vergoedingen aan de deelnemers van het Burgerberaad.

Doelstelling: Rechtmatige, heldere, transparante en zorgvuldige besluitvorming

In 2025 is het budget voor de WOO € 40.956,-- hoger dan in 2024.

Doelstelling: Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk:

Om aanspraak te maken op diverse Europese fondsen (Just Transition Fund, React EU, POP3 etc.) is provinciale cofinanciering nodig. Dit laat zich lastig plannen, aan de ene kant door de definitieve beschikbaarheid vanuit Europa en aan de andere kant doordat subsidieregelingen voor derden worden opengesteld. Op dit moment verwachten we in 2025 € 525.621,-- minder te besteden aan cofinanciering van Europese projecten dan in 2024.

Doelstelling: Passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven

In 2025 hebben we € 302.000,-- meer begroot voor de deelnemersbijdrage aan SNN.

Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving

Niet van toepassing

Baten

Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving

Niet van toepassing

Verrekening met reserves programma 1: Besturen en samenwerken

Programma 1	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Verschil 2024-2025
Totaal programma	7.441.309	11.109.430	8.722.886	2.386.544
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	5.368.897	2.000.000	2.000.000	0
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa	-4.719.738	-3.297.280	-2.771.659	-525.621
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	127.661			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-134.207	-201.787	-201.787	0
Bijdrage aan Saldireserve	488.729			0
Bijdrage van Saldireserve	-501.667	-838.729		-838.729
Saldo verrekend met reserves	629.675	-2.337.796	-973.446	-1.364.350
Totaal na bestemming	8.070.984	8.771.635	7.749.441	1.022.194

Investerings programma 1: Besturen en samenwerken

Niet van toepassing.

2: Landelijk gebied

Toelichting programma

Inleiding

We moeten aan de slag met ingrijpende en verstrekkende opgaven, die Drenthe – en dan met name het landelijk gebied – blijvend zullen veranderen. De gevolgen van klimaatverandering, de transitie van de landbouw, de transitie naar een duurzame energievoorziening, voldoende woningen en werklocaties en een goede bereikbaarheid vragen allemaal om ruimte. Het Drentse landschap zal veranderen. Onze inzet daarbij is dat het landschap blijvend gewaardeerd wordt door onze inwoners en toeristen.

Onder ruimtelijke kwaliteit verstaan we ook het verbeteren van de bodem-, water- en natuurkwaliteit en het herstellen van biodiversiteit.

Kaders bestaand beleid

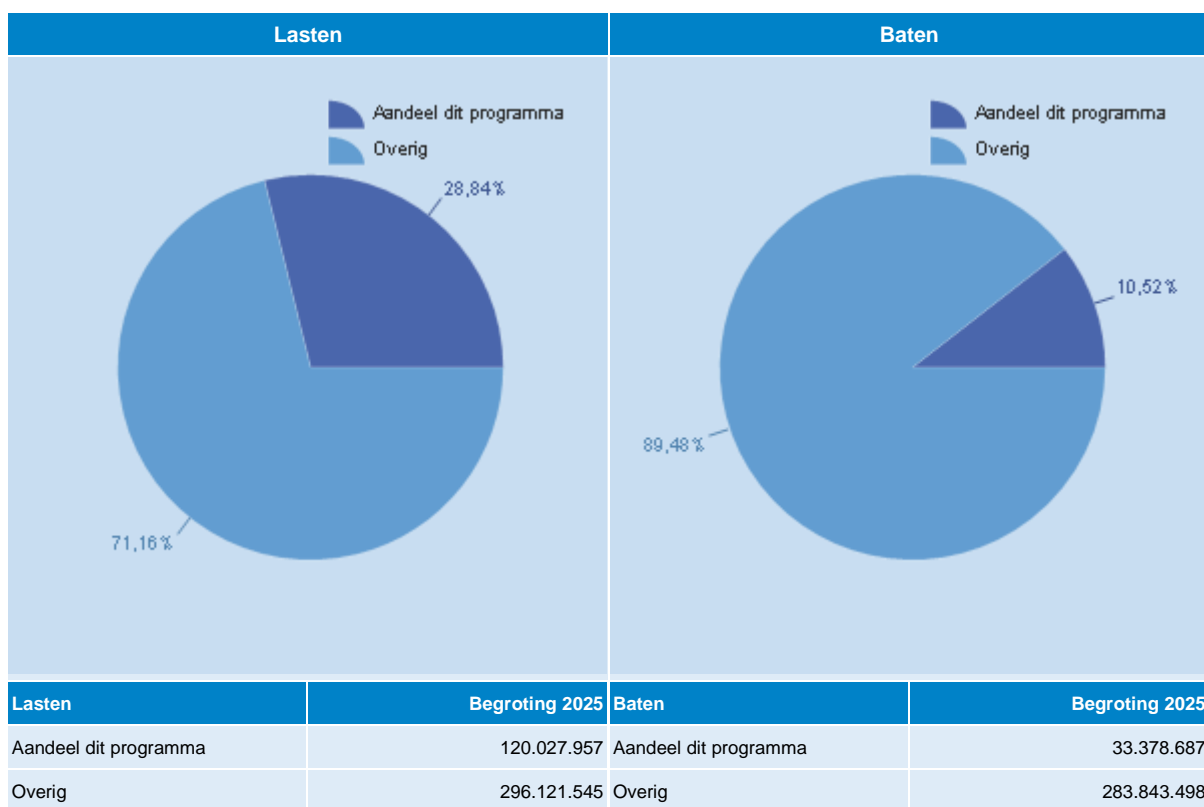
- Natuurvisie Gastvrije natuur 2040
- Nota grondbeleid
- Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027
- Nationaal Programma Landelijk Gebied
- Nationaal Programma Landelijk Gebied ontwikkeldocument
- Water en bodem sturend
- Provinciaal Programma Landelijk Gebied
- Drentse Aanpak Stikstof
- Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof Drenthe
- Natuurvisie Gastvrije natuur 2040
- Drentse Bomen- en Bossenstrategie
- Agenda Natuurinclusief
- Nota Klimaatadaptatie en de Voortgangsnota Klimaatadaptatie

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
2: Landelijk gebied	2.01 Landbouw	2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw
		2.01.02 Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw
		2.01.03 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie
		2.01.04 Transitie Landelijk gebied
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	2.02.01 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		2.02.02 Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven
		2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water
		2.02.04 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe
	2.03 Natuur	2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap
		2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe
		2.03.03 Behouden en versterken Nationale parken
		2.03.04 Beheer Natuur en Landschap
		2.03.05 Agrarisch natuurbeheer
		2.03.06 Inzicht verkrijgen in natuurkwaliteit
		2.03.07 Natuurherstelmaatregelen PAS
		2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen
	2.04 Klimaatmitigatie	2.04.01 Reductie methaanemissie
	2.05 Klimaatadaptatie	2.05.01 Klimaatadaptatie is onderdeel van het beleid en uitvoering in Drenthe
		2.05.02 Externe beleidsmakers bewust maken van klimaatadaptatie, door beschikbaar stellen van kennis

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 2.01 Landbouw

Inleiding

De transitie van de landbouw - die wordt ingegeven door de opgaven voor stikstof, water, biodiversiteit en klimaat - vraagt veel van de boeren in de Drenthe. Het NPLG is vanuit het Rijk gestopt en hier zal nieuw beleid voor in de plaats komen op basis van de wettelijke opgaven. Wij kiezen ook voor een herijking maar blijven wel werken aan een samenhangend plan (voor de deelgebieden) op basis van deze wettelijke opgaven. We hebben daarbij voor de komende jaren een additioneel budget van 270 miljoen euro, die in de volgende begrotingswijziging zal worden verwerkt. Dit budget is gekoppeld aan de ingediende (DPLG) maatregelen voor onder meer de landbouw en de water- en natuuropgaven. Deze zorgen voor de komende jaren ook voor een aanvulling van het budget op onder meer doelen 2.01.03, 2.01.04 en 2.02.03.

Wij willen onze boeren faciliteren bij de transitie die zowel het bedrijfseconomische rendement als de kwaliteit van natuur en landschap ten goede komt. Anders gezegd, we zoeken naar een goede balans tussen economie en ecologie. Het programma Toekomstgerichte Landbouw speelt hierop in en wil perspectief blijven bieden voor de boeren in Drenthe die toekomstgericht willen ondernemen. Belangrijke pijler binnen het programma is Duurzaam Boeren Drenthe, waarmee boeren worden beloond voor prestaties om de bedrijfsvoering te verduurzamen door middel van doelsturing met kritische prestatie-indicatoren (kpi's).

Met een aantal specifieke uitkeringen vanuit het Rijk zullen wij invulling geven aan het faciliteren van de transitie van de landbouw. Enerzijds gericht op de verdere doorontwikkeling van het instrument en programma over doelsturing en anderzijds op het stimuleren van innovaties.

Het Europese landbouwbudget voor de periode vanaf 2023 bevat ook voor Drentse boeren een belangrijke bijdrage in de vorm van directe en indirecte inkomenssteun. In 2023 is de nieuwe programmaperiode Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) gestart. De eerste provinciale openstellingen zullen vanaf 2024 plaatsvinden en doorlopen tot en met 2027. Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen de AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen en onderzoeksinstellingen actief. Met de provincie Groningen wordt gezamenlijk opgetrokken bij de Innovatie Veenkoloniën. Samen met de provincies Groningen en Fryslân werken wij aan de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland. Vanuit de Regiodeal zijn we in twee gebieden actief: Het Drents Plateau, en samen met Groningen in de Veenkoloniën.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw

We zetten in op samenwerking op Drentse en Noord-Nederlandse schaal op het gebied van landbouw en Agribusiness. Dit doen we onder andere via de Agroagenda en Innovatie Veenkoloniën. In het kader van landbouwstructuurversterking worden een aantal projecten uitgevoerd.

We ondersteunen minimaal vijf (innovatie)projecten in de tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness gericht op verduurzaming, versterking van de biodiversiteit en verbetering van de financiële inkomenspositie van de deelnemers.

In Drenthe is het Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk Landbouwbeleid uitgewerkt naar een provinciale verordening; deze draagt bij aan de doelen van Drenthe.

Doelstelling 2.01.02 Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

De Regiodeal Natuurinclusieve landbouw bestaat uit twee onderdelen: de projecten die op het Drents Plateau worden uitgevoerd en de projecten in de Veenkoloniën, op het gebied van natuurinclusieve landbouw.

Doelstelling 2.01.03 Reductie van emissies door doelsturing, managementmaatregelen en innovatie

Reductie van emissies realiseren we met doelsturing (kpi-aanpak), onderzoek naar en het stimuleren van managementmaatregelen en innovatie. Onder deze doelstelling richten we het instrumentarium in waarmee we boeren ondersteunen met managementmaatregelen, investeringen en ondersteuning van innovaties.

Doelstelling 2.01.04 Transitie Landelijk gebied

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen in het landelijk gebied te kunnen realiseren. Dit is vastgelegd in de nota Grondbeleid en het Grondstrategieplan Landelijk Gebied.

De opgaves in het landelijk gebied zijn de Natuurvisie 2040, het Programma Natuurlijk Platteland (PNP), het programma Natuur en toekomstige doelen. In de paragraaf Grondbeleid van de begroting zijn de doelstellingen verder uitgewerkt.

Voor de financiering van de aankopen beschikken wij over het investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied.

Van belang is dat er middelen beschikbaar zijn voor het overbruggen van waardeverschillen die gaan ontstaan als gevolg van het realiseren van beleidsdoelen. Hiervoor zijn middelen beschikbaar uit onder andere specifieke uitkeringen en aanvullende middelen vanuit het Rijk.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Zie voor feiten en cijfers het provinciale Dashboard Landbouw:

<https://www.drentheincijfers.nl/natuurenlandbouw/landbouw.php>.

Met wie werken we samen?

Wij werken op noordelijke schaal samen in de gezamenlijke AgroAgenda van Noord-Nederland. Binnen de AgroAgenda zijn ook diverse andere (keten)partijen en onderzoeksinstituten actief. Met de provincie Groningen wordt gezamenlijk opgetrokken bij de Innovatie Veenkoloniën. Samen met de provincies Groningen en Fryslân werken wij aan de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw Noord Nederland. Vanuit de Regiodeal zijn we in twee gebieden actief: het Drents Plateau, en samen met Groningen in de Veenkoloniën.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.01 Landbouw		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		12.746.426	-49.009	12.697.417
	Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	12.746.426	-49.009	12.697.417
Baten		-7.754.765	49.009	-7.705.756
	Doelstelling 2.01.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw	-7.754.765	49.009	-7.705.756
Saldo		4.991.661		4.991.661

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B03. Prolander 2025	
<p>Prolander heeft de eigen begroting 2025 opgesteld. Haar doelstellingen zijn het realiseren van Natuurnetwerk Nederland (NNN), de uitvoering van programma Natuur fase 1 en het verbeteren van de landbouwstructuur binnen de provincie Drenthe.</p> <p>Door middel van deze begrotingswijziging stellen we de benodigde budgetten bij en we stellen deze beschikbaar voor de uitvoering van deze doelstellingen. Voor deze beleidsopgave betekent dit een budgettair neutrale verhoging van zowel de lasten als de baten van € 49.009,--</p>	0
Totaal	

Beleidsopgave 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

Inleiding

Het Regionaal Waterprogramma Drenthe 2022-2027 vormt de basis voor de uitvoering van het waterbeleid. Door de verandering van het klimaat staat het watersysteem steeds meer onder druk. De provincie brengt de problematiek in kaart en onderzoekt met de waterschappen hoe op basis van een robuust watersysteem de juiste ruimtelijk keuzes kunnen worden gemaakt. Dit valt onder het beleidsvoornemen "Water en bodem sturend" dat een onderlegger vormt voor de nieuwe omgevingsvisie. Hiermee leveren we vanuit het waterbeleid een belangrijke bijdrage aan een klimaat adaptief Drenthe. We investeren in kennisontwikkeling door deel te nemen aan Europese projecten waarbij onderzoek wordt gedaan naar de gevolgen van klimaatverandering (klimaatadaptatie) en nemen deel aan het Netwerk Medicijnresten uit Water Noord-Nederland.

Eind 2024 is bij de mid-term review van de Kaderrichtlijn Water duidelijk geworden of extra maatregelen nodig zijn om de doelen voor de waterkwaliteit te halen. In 2025 en verder geven we hier samen met de waterschappen uitvoering aan. Waar mogelijk combineren we dit met de realisatie van andere (natuur) opgaven. Verder blijven wij ons inzetten voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer waarbij agrariërs worden gestimuleerd om via lokale maatregelen de waterkwaliteit te verbeteren. Voor het robuust beschermen van de waterkwaliteit van de Drentsche Aa voor drinkwater in de stad Groningen en omstreken geven we uitvoering aan het plan van aanpak dat naar aanleiding van het advies van de Adviescommissie Vervolg Uitvoeringsprogramma Drentsche Aa (UPDA) in 2024 met onze partners is opgesteld (toezending voor Provinciale Staten is voorzien eind 2024). Voor de grondwaterbeschermingsgebieden worden voor alle winningen de gebiedsdossiers geactualiseerd om invulling te geven aan een duurzame bescherming van de grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening. We zijn met de grondgebruikers in de grondwaterbeschermingsgebieden in gesprek om te zoeken naar vormen van grondgebruik die goed passen bij het beschermen van grondwater. We zien er op toe dat we in de komende jaren stappen zetten om onze grondwaterwinningen goed te beschermen en geven daarmee invulling aan onze zorgplicht. De provincie heeft ook de zorgplicht voor voldoende bronnen van de drinkwatervoorziening. Door een toegenomen vraag naar drinkwater is de situatie in Drenthe 'beheerst', maar het is wel noodzakelijk om de Aanvullende Strategische Voorraden zoals deze zijn opgenomen in het Regionaal Waterprogramma uit te werken als mogelijke aanvullende bronnen. Daarnaast doen we samen met de waterbedrijven onderzoek naar een robuuste inpassing van de bestaande grondwateronttrekkingen voor de drinkwatervoorziening en onderzoeken we mogelijk alternatieve bronnen voor de drinkwatervoorziening zoals de inzet van oppervlaktewater.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.02.01 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040

De provincie heeft een zorgplicht voor de bronnen van de drinkwatervoorziening. In het Regionaal Waterprogramma (RWP) zijn Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) opgenomen. Dit zijn gebieden waar grondwater beschikbaar is voor de drinkwatervoorziening mocht de vraag naar

drinkwater stijgen. In totaal betreft dit een hoeveelheid van 12 miljoen m³/jaar gebaseerd op het landelijk afgesproken scenario met een groei van de vraag van 25% ten opzichte van 2015. Dit is een worst case scenario uit het landelijke Deltaprogramma.

Naar aanleiding van dreigende tekorten in sommige delen van Nederland, zijn in 2024 regionale actieprogramma's voor de drinkwatervoorziening tot 2030 opgesteld. In het actieprogramma van de provincie Drenthe is de situatie als 'beheerst' geclassificeerd. Dat betekent dat het waterbedrijf voldoende vergunningsruimte heeft, maar dat door de groei van de vraag de zogenaamde operationele reserve van het waterbedrijf onder de gewenste 10% uitkomt. Het beleid voor Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) zoals dat is opgenomen in het Regionaal Waterprogramma Drenthe (2021-2027) biedt echter voldoende ruimte voor nieuwe bronnen, maar het is wel noodzakelijk om deze ASV's uit te werken. In 2025 worden de volgende acties uitgevoerd:

- Ten zuiden van Hoogeveen op de locatie Holtien wordt een deel van de ASV-ruimte in het benut voor de drinkwatervoorziening op middellange termijn (tot 2030). Na vergunningverlening wordt het beschermingsgebied in de Provinciale Omgevingsverordening aangepast.
- In 2025 wordt duidelijk of in het zoekgebied Leek-Roden ruimte in het grondwatersysteem gevonden kan worden voor een ASV. Deze zal vooral voor de drinkwatervoorziening in de provincie Groningen bestemd zijn. Groningen is voor een groot deel afhankelijk van het grond- en oppervlaktewater uit Drenthe.
- In het Hunzedal wordt geologisch onderzoek uitgevoerd om te bepalen of daar in de toekomst (2050) nog extra ruimte voor een ASV is.

In het Regionaal Waterprogramma is de actie op genomen samen met de waterbedrijven te onderzoeken of de bestaande grondwateronttrekkingen voor de drinkwatervoorziening klimaat robuust kunnen worden ingepast in het watersysteem. Een voorbeeld is het verminderen van het effect van de grondwaterwinning op de omgeving door meer oppervlaktewater in de omgeving van de winning. Tevens onderzoeken we mogelijk alternatieve bronnen voor de drinkwatervoorziening zoals het gebruik van oppervlaktewater.

Op basis van het landelijke plan van aanpak waterbesparing worden regionale acties ingezet om hiermee de groei van de vraag naar drinkwater te beperken.

We nemen deel aan het grondwatermodel MIPWA voor Noord-Nederland. MIPWA staat voor Methodiekontwikkeling voor Interactieve Planvorming ten behoeve van Waterbeheer. Een belangrijk instrument ter ondersteuning van beleidsontwikkeling en het uitvoeren van projecten.

Doelstelling 2.02.02 Watersystemen die robuust zijn ingericht zodat ze voorzien in voldoende zoetwater en waarbij wateroverlast en watertekort (droogte) beperkt blijven

De doelstellingen voor een robuust watersysteem zijn vastgelegd in de Omgevingsvisie 2022 en het RWP. Het betreft:

- Een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van een goede kwaliteit, beschikbaar voor mens, landbouw en natuur.
- De risico's op wateroverlast en watertekort zijn beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau.

De Omgevingswaarden voor de regionale keringen en wateroverlast zijn vastgelegd in de provinciale Omgevingsverordening. Hiermee zijn we kaderstellend voor inrichting van het watersysteem door de waterschappen gericht op een maatschappelijk aanvaardbare kans op wateroverlast.

We anticiperen op de verandering van het klimaat. Water en bodem sturend vormt hierbij een belangrijke onderlegger voor de Omgevingsvisie van de provincie. Hiermee worden ruimtelijke keuzes mede gebaseerd op de mogelijkheden van het watersysteem, waarbij rekening wordt gehouden met klimaatverandering.

Gelijktijdig met de ontwikkeling van een nieuwe Omgevingsvisie wordt het Regionaal Waterprogramma geactualiseerd en geeft daarmee uitvoering aan het beleid uit de Omgevingsvisie op het onderdeel water.

Verder zorgen wij samen met de waterschappen voor de uitvoering van de zoetwaterprogramma's voor Oost-Nederland en het IJsselmeergebied/Noord-Nederland. Dit is een subsidieprogramma met middelen uit het landelijke Deltafonds. De middelen worden ingezet voor vasthouden van water op het Drents plateau en draagt daarmee bij aan het verzachten van de effecten van droogte. We blijven ons daarnaast inzetten voor het behoud van de zoetwateraanvoer uit het IJsselmeer.

Op basis van de startnotitie Strategie overige veengronden verkennen wij de mogelijkheden om veenoxidatie te voorkomen.

Doelstelling 2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water

Wij zetten in op het bereiken van een goede kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in Drenthe door uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water. De provincie is voor het oppervlaktewater kaderstellend voor de waterschappen en zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van maatregelen voor het behoud of verbetering van de grondwaterkwaliteit.

De grondwaterkwaliteit en -kwantiteit meten we in diverse meetnetten met gedetailleerde inspanning voor de grondwatertoestand in de Natura 2000-gebieden. De waterschappen monitoren de oppervlaktewaterkwaliteit.

Voor de verbetering van de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden voeren wij maatregelen uit die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden. Ook worden voor alle winningen de gebiedsdossiers geactualiseerd om invulling te geven aan een duurzame bescherming van de grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening. Deze dossiers vormen input voor een nieuw op te stellen Uitvoeringsprogramma (het huidige loopt tot en met 2025). Bovendien geven wij samen met waterschappen en de landbouw uitvoering aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en EU-POP3, waarbij agrariërs worden gestimuleerd om via lokale maatregelen de waterkwaliteit te verbeteren.

In het Drentsche Aa gebied geven we uitvoering aan het plan van aanpak dat op basis van het advies van de adviescommissie Vervolg Uitvoeringsprogramma Drentsche Aa (UPDA) met de gebiedspartners is opgesteld.

Met de agrarische sector in de grondwaterbeschermingsgebieden onderzoeken we op welke wijze agrarische bedrijfsvoering gecombineerd kan worden met het verbeteren van de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden.

Doelstelling 2.02.04 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe

We zien toe op het naleven van de wettelijke kaders door (beheerders van) zwembaden en zwemplassen en het publiek te informeren over waar en hoe er veilig en hygiënisch gezwommen kan worden in Drenthe. Dit doen wij door het jaarlijks vaststellen van de zwemplassen in Drenthe met daarbij de uitgave van een folder met de aangewezen zwemplassen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV.

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer

Indicator: Waterkwaliteit van de oppervlaktewateren (beoordeling kwaliteit oppervlaktewater in Drenthe in 2022 cf. KRW)

Beoordeling kwaliteit oppervlaktewater in Drenthe in 2023 cf. KRW

Waterschap	Goed	Matig	Ontoereikend	Slecht
Waterschap Hunze en Aa's	0,0%	81,3%	12,5%	6,3%
Waterschap Drents Overijsselse Delta	0,0%	90,6%	3,8%	5,7%
Waterschap Vechtstromen	0,0%	51,0%	34,7%	14,3%
Waterschap Noorderzijvest	0,0%	46,7%	46,7%	6,7%

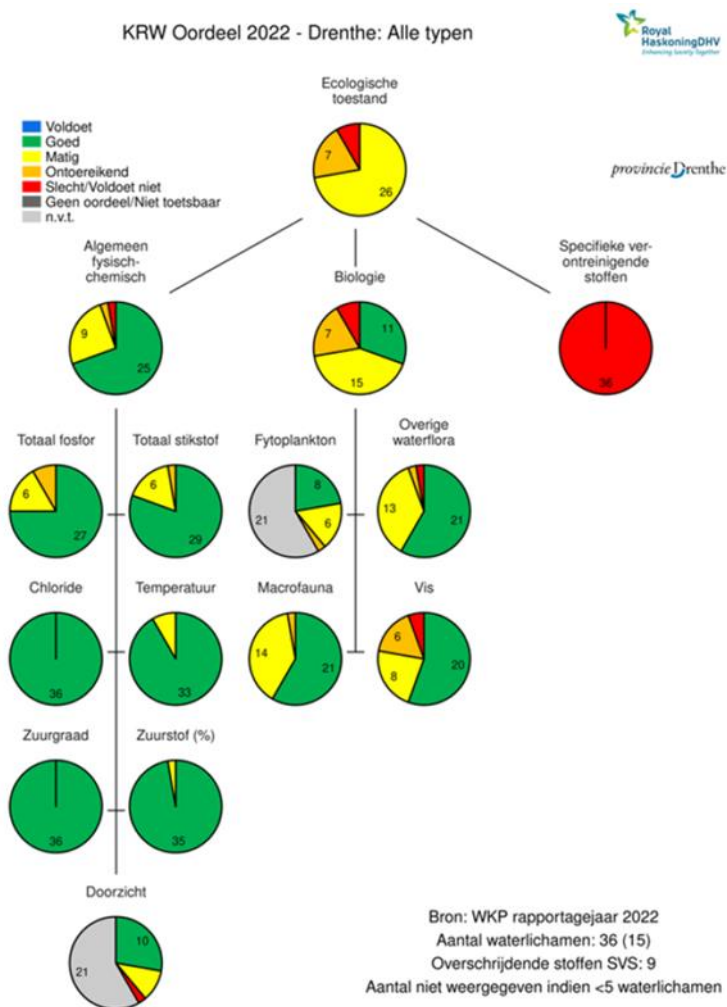
Definitie: De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De cijfers geven het percentage oppervlaktewateren weer dat de beoordeling 'goed' heeft gekregen. Deze beoordeling is gebaseerd op alle aspecten van oppervlaktewaterkwaliteit waarbij het principe 'one out - all out' wordt toegepast.

Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de waterschappen zijn.

Het gebied van een waterschap kan provincie-overstijgend zijn. De cijfers van een waterschap dat in twee provincies ligt worden in beide provinciecijfers opgenomen.

Aanvullend is in onderstaande figuur aangegeven hoe de beoordeling van ecologische toestand tot stand komt. Dit betreft dezelfde parameter die in bovenstaande tabel is opgenomen, maar dan samengevat voor de provincie Drenthe. Uit de figuur blijkt dat voor de onderdelen waar wij als regio vat op hebben, zoals links in de figuur de nutriënten en in het midden de biologische parameters, de beoordeling over het algemeen goed tot matig is. Bovendien worden door de waterschappen nog maatregelen uitgevoerd om de toestand te verbeteren zoals de aanleg van vispassages.

De specifiek verontreinigde stoffen scoren slecht en dat bepaalt voor een groot deel de uiteindelijke beoordeling. Voorbeelden van specifiek verontreinigde stoffen zijn ammonium en zware metalen zoals Kobalt. Ten aanzien van deze stoffen wordt landelijk onderzoek uitgevoerd naar de vraag waar deze stoffen vandaan komen en welke maatregelen nodig zijn om tot een goede beoordeling te komen.

WKP staat voor Waterkwaliteitsportaal.nl. Hierin worden de resultaten van de reguliere KRW-monitoring door de waterschappen opgenomen.

Met wie werken we samen?

In Drenthe liggen vier (interprovinciale) waterschappen waarmee intensief wordt samengewerkt. De provincie stelt een aantal kaders vast voor de waterschappen en werkt hiervoor samen met de provincies Groningen en Overijssel. Jaarlijks wordt per waterschap de voortgang besproken aan de hand van de bestuursrapportage van het waterschap aan de provincie. In de rapportage wordt aan de hand van prestatie-indicatoren de voortgang gerapporteerd van de strategische doelen waar de provincie een kaderstellende rol heeft.

Voor de Kaderrichtlijn Water en het Deltaprogramma zoetwater wordt samengewerkt in stroomgebieden. Drenthe ligt in drie stroomgebieden:

- Rijn-Oost met de provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht en Flevoland en de waterschappen Vechtstromen, Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe en Zuiderzeeland.
- Rijn-Noord met provincies Groningen (west) en Fryslân en de waterschappen Noorderzijvest en Wetterskip Fryslân.
- Nedereems met Groningen (oost) en het waterschap Hunze en Aa's.

Op Drentse schaal werken we met onze partners samen in de Commissie Landelijk Gebied.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.02 Zorgvuldig omgaan met water		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		3.665.644	14.029	3.679.673
	Doelstelling 2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	3.650.644	14.029	3.664.673
	Doelstelling 2.02.04 Hygiënisch en veilig zwemmen in Drenthe	15.000		15.000
Baten		-2.758.811	-14.029	-2.772.840
	Doelstelling 2.02.01 De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040	-10.000		-10.000
	Doelstelling 2.02.03 De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water	-2.748.811	-14.029	-2.762.840
Saldo		906.833		906.833

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B03. Prolander 2025	
Prolander heeft de begroting 2025 opgesteld. Haar doelstellingen zijn het realiseren van Natuurnetwerk Nederland (NNN), de uitvoering van programma Natuur fase 1 en het verbeteren van de landbouwstructuur binnen de provincie Drenthe.	0
Door middel van deze begrotingswijziging stellen we de benodigde budgetten bij en we stellen deze beschikbaar voor de uitvoering van deze doelstellingen. Voor deze beleidsopgave betekent dit een budgettaire neutrale verhoging van zowel de lasten als de baten van € 14.029,-.	
Totaal	

Beleidsopgave 2.03 Natuur

Inleiding

De grote opgaven rond stikstof, klimaat en landbouw waar Drenthe - net als de rest van Nederland - voor staat, raken in de aankomende jaren steeds meer verweven met de opgaven voor natuur en water. Die onlosmakelijke verbondenheid tussen beleidsterreinen komt samen in het Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG). Bestaande afspraken met het Rijk voeren we uit in het Programma Natuurlijk Platteland (PNP). Dit doen we gebiedsgericht in samenwerking met onze partners. Wat ons in het landelijk gebied te doen staat, is helder: meer doen in een hoger tempo. We gaan de komende jaren verder met waar we al mee bezig waren, namelijk uitvoering van de afspraken die we met het Rijk hebben gemaakt in het Natuurpact (2013). De taak tot afronding in 2027 van het NNN is daarin verbonden met nationale en internationale verplichtingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), waaronder Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water (KRW). Met het PNP geven we daarnaast uitwerking aan de ambities in de, eveneens in 2022 geactualiseerde, Natuurvisie Gastvrije Natuur 2040.

Het Uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe Fase 1 is onderdeel van het PNP. Dit houdt in dat we boven op onze opgave tot afronding van het NNN gaan investeren in structurele kwaliteitsverbetering van vooral stikstofgevoelige natuur in de provincie. Onze focus ligt op systeemherstel van zowel water als natuur. Zo werken we aan het verder verbeteren van de waterhuishouding van natuurgebieden. Fase 1 is in uitvoering, in 2025 starten we daarnaast met fase 2 van het Uitvoeringsprogramma Natuur.

Vanuit onze gebiedsgerichte samenwerking blijven we inzetten op sterke verbindingen tussen opgaven voor natuur, landbouw, klimaat en water. We versterken de biodiversiteit zowel in natuurgebieden als daarbuiten in het landelijk gebied.

Een andere natuuropgave is Natuurinclusief Drenthe. Hiermee richten we ons op de realisatie van een Basiskwaliteit Natuur in Drenthe en geven we een extra impuls aan het ecologisch functioneren van het NNN. De focus bij Natuurinclusief Drenthe ligt de komende jaren op gebieden rond het NNN, in het bijzonder rond Natura 2000. De Drentse uitwerking van de landelijke bossenstrategie, de Drentse Bomen- en Bossenstrategie, levert ook een bijdrage aan het versterken van de biodiversiteit. Daarnaast draagt het bij aan het uitvoeren van het Klimaatakkoord, doordat bossen CO2 vastleggen.

De afgelopen paar jaar hebben we bij Prolander meer menskracht in de uitvoering ingezet. Dat zullen we de komende jaren, ook in het licht van het Uitvoeringsprogramma Natuur en het maatregelenpakket NPLG 2024 - 2026 blijven doen om meer te kunnen doen en het tempo zo veel mogelijk proberen vast te houden met betrekking tot de afspraken Natuurpact (2013) en de hieraan gekoppelde maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Vanuit de opgaven zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie en de Natuurvisie investeren de Nationale Parken in zowel Zuidwest-Drenthe als de Drentsche Aa in het toeristisch/recreatief toegankelijk en beleefbaar maken en houden van het gebied voor bezoekers ten behoeve van toerisme, recreatie, educatie en culturele doeleinden. Ook bieden de Nationale Parken een platform om voorgenoemde activiteiten aan te jagen en af te stemmen. Hierbij wordt aangehaakt aan bij het nieuwe landelijk beleidsprogramma Nationale Parken (2024 - 2030).

Samen met onze partners in de verschillende deelgebieden werken we aan klimaatbestendige, robuuste water- en natuursystemen in Drenthe. We gaan voor natuur die tegen een stootje kan, nu en in de toekomst. Beschermen, beleven en benutten zijn daarbij in balans.

De subsidieregeling voor wolfwerende maatregelen verloopt zeer succesvol. Ook in 2025 is hiervoor geld gereserveerd in de begroting. In de Voorjaarsnota 2025 komen we met een analyse en een passend vervolg op de aanpak en benodigde middelen vanaf 2026.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap

Wij willen het volgende bereiken:

Uitvoeren Vogel en Habitat richtlijn (VHR) en Natura 2000:

Natura 2000-beheerplannen zijn gericht op het bereiken van de voor de Natura 2000-gebieden door het Rijk vastgestelde instandhoudingsdoelen. Voor 12 van de 14 Natura 2000-gebieden in de provincie heeft Drenthe de wettelijke taak om beheerplannen op te stellen met een maximale geldigheid van zes jaar, waarna voor eenzelfde periode verlenging mogelijk is. In 2022 is de looptijd van de beheerplannen verlengd. Ambitie is om alle beheerplannen voor eind 2026 definitief geactualiseerd te hebben.

verder hebben we de wettelijke taak tot het maken van natuurdoelanalyses van 11 Natura 2000-gebieden (uitgezonderd Witterveld, Zuidlaardermeer en Leekstermeer). De natuurdoelanalyse beschrijft hoe het met de natuur gaat, welke problemen er eventueel zijn en wat voor soort maatregelen nodig zijn om de natuur gezond te houden of te maken:

- Actualiseren van de beheerplannen Natura 2000
- Actualiseren natuurdoelanalyses
- Uitvoeren natuurherstelmaatregelen (voormalig PAS)

Natuurnetwerk Nederland (NNN) realiseren:

Rijk en provincies hebben in 2013 het Natuurpact gesloten voor afronding van het NNN. In 2021 en in 2024 zijn aanvullende afspraken gemaakt in de vorm het uitvoeringsprogramma Natuur fase 1 en fase 2:

- Actualisatie van de NNN-kaart
- Uitvoeren NNN-ontwikkelopgave conform afspraken Natuurpact
- Uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe 2021-2023
- Uitvoeringsprogramma Natuur Drenthe 2024-2025
- Uitvoeren Bomen- en Bossenstrategie Drenthe
- Subsidiëren van tien gescheperde schaapskuddes
- Groene instellingen financieel ondersteunen om de brede doelstellingen van Natuurlijk Platteland te bereiken
- Het uitvoeren van natuur- en landschapsbeheer door middel van streekbeheer met de inzet van vrijwilligers
- Uitvoering geven aan de Aanpak Wolf

Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe

- Realiseren van de Basiskwaliteit Natuur Drenthe door dit onderdeel te laten zijn of te laten worden van de opgaven in het landelijk gebied
- Het natuurinclusief verduurzamen van de bestaande woningvoorraad mede dankzij de ontwikkeling van het (pre)-soortenmanagement plan (SMP).
- Actualiseren van het beleid ten aanzien van de ecologische verbindingzones en infrastructurele knelpunten zodat deze opgelost kunnen worden in de diverse programma's
- Betrekken van bewoners bij biodiversiteit in hun directe omgeving door het uitvoeren van subsidieregeling Groene Bewonersinitiatieven
- Subsidiering projecten van karakteristieke Drentse planten- en diersoorten
- Uitvoeren Uitvoeringsplan Drentse boerenlandvogels om hiermee het voorkomen van kenmerkende Drentse boerenlandvogels te stimuleren
- Realiseren van een natuurinclusieve samenleving door bij te dragen aan de Agenda natuurinclusief 2.0
- Ontwikkelen en uitvoeren van diverse lespakketten op het gebied van natuur om hiermee bewustzijn te vergroten

Doelstelling 2.03.03 Behouden en versterken Nationale parken

Drenthe kent drie Nationale Parken: Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en Drentsche Aa. Het versterken van de Nationale Parken geeft invulling aan het Beleidsprogramma Nationale Parken (2024-2030).

De Nationale Parken hebben een grote potentie voor toeristische en recreatieve ontwikkeling. De Nationale Parken zetten dan ook in op het toeristisch/recreatief toegankelijk en beleefbaar maken en houden van het gebied voor bezoekers ten behoeve van toerisme, recreatie, educatie en culturele doeleinden. Voor de Drentsche Aa is het Beheer-, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Nationaal Park Drentsche Aa (2021-2030) hiervoor de onderlegger. Voor Zuidwest Drenthe is in 2015 een Ontwikkelagenda opgesteld samen met ondernemers en inwoners. De komende tijd zal deze geactualiseerd worden.

Doelstelling 2.03.04 Beheer Natuur en Landschap

Via het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) verlenen de provincies subsidies voor het behoud en de ontwikkeling van (agrarische) natuurgebieden en landschappen aan gecertificeerde beheerders. Met de subsidieverordening (SVNL 2016), onderdeel natuurbeheer, subsidiëren wij in Drenthe circa 55.000 hectare natuurbeheer. Met zowel terreinbeherende natuurorganisaties als particuliere natuurbeheerders maken wij afspraken voor een periode van steeds zes jaar. Jaarlijks kunnen contracten worden gecontinueerd of worden uitgebreid. Voor deze contracten zijn nieuwe afspraken gemaakt.

Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer

Ongeveer 2100 ha onder agrarisch natuurbeheer wordt door collectieven uitgevoerd. Het agrarisch natuurbeheer valt onder het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Het subsidiekader voor het (agrarisch) natuurbeheer van de SNL is de subsidieverordening Natuur en landschapsbeheer (SVNL2016), onderdeel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Voor het ANLb geldt een cofinanciering vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Gekoppeld aan het nieuwe GLB is in 2023 een nieuwe beheerperiode ingegaan van zes jaar. Voor 2025 wordt een uitbreiding van de oppervlakte beheer voorzien voor deze zesjarige beheerperiode tot en met 2028. Het gaat om uitbreiding voor biodiversiteitsdoelen maar ook voor verbreding met water- en klimaatdoelen in afstemming met de waterschappen. De beheercontracten met de individuele agrariërs worden gesloten door het gecertificeerde agrarisch collectief, Agrarische Natuur Drenthe.

Doelstelling 2.03.06 Inzicht verkrijgen in natuurkwaliteit

We vinden het van belang te weten of ons beleid het gewenste effect heeft. Daarom meten we de effecten van het beleid. Door te monitoren analyseren wij onze metingen en brengen we verslag uit over de voortgang van het nationale Natuurnetwerk en de behaalde natuurkwaliteit. Dit doen wij o.a. door de voortgangsrapportage Natuur die op initiatief van het Rijk samen met de provincies jaarlijks wordt opgesteld. Zie hiervoor Monitoring - Provincie Drenthe.

Doelstelling 2.03.07 Natuurherstelmaatregelen PAS

Het doel is om eerst voor alle PAS-melders het verificatietraject te doorlopen om te bepalen of bedrijven daadwerkelijk PAS-melder zijn. Daarnaast zijn de inspanningen om stikstof ruimte te creëren – gericht op het op termijn legaliseren van de PAS-melders. Het Rijk is uiteindelijk verantwoordelijk voor deze opgave. Wij dragen vanuit onze mogelijkheden bij in het legalisatie proces.

Doelstelling 2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen

Wettelijke taken hebben betrekking op de Omgevingswet voor de onderdelen Natura 2000 activiteiten, activiteiten in verband met dieren en planten in het wild en activiteiten die houtopstanden betreffen. De wettelijke taken bestaan uit het behandelen van aanvragen voor ontheffingen en vergunningen op grond van verschillende onderdelen van deze wet. Ook valt hieronder het behandelen van verzoeken om intrekking van vergunningen en handhavingsverzoeken. Daarnaast vindt toezicht plaats op grond van de Omgevingswet.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Dynamiek in leefomgeving

Indicator: ontwikkelde nieuwe natuur

	2018	2019	2020	2021	2022
Nieuw ingericht natuurgebied binnen NNN in ha.	408	384	226	637	416
Nieuw ingericht natuurgebied binnen NNN cumulatief in ha.	6.108	6.492	6.718	6.745	7.161
Nieuw verworven natuurgebied binnen NNN in ha.	329	299	81	521	296
Nieuw verworven natuurgebied binnen NNN cumulatief in ha.	2.282	2.581	2.662	2.803	3.099

Definitie: Dit betreft de oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectares voor het betreffende jaar (dus niet cumulatief). Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het natuurdoel. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht.

Indicator: beheerde natuur

	2018	2019	2020	2021	2022
Beheerd natuurgebied met subsidie in ha.	53.246	53.471	54.276	54.342	54.054
Beheerd natuurgebied zonder subsidie in ha.	6.191	7.370	6.690	6.736	7.625

Dit betreft het oppervlak aan grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Voor natuurbeheer is de SVNL 2016 van toepassing.

Met wie werken we samen?

Als provincie hebben we de opgave om de kwaliteit van natuur en landschap te behouden en te versterken. Dit doen we samen met onze partners in het landelijke gebied. Menskracht en inbreng van kennis vanuit de terreinbeherende organisaties zijn essentieel om kwalitatief hoogwaardige plannen te maken en tot uitvoer te brengen. Door middel van (uitvoerings)overeenkomsten waarborgen wij deze inbreng. Groenorganisaties als Landschapsbeheer Drenthe, IVN, Agrarisch Natuur Drenthe en de Natuur en Milieufederatie zetten projecten op die invulling geven aan onze beleidsopgaven. Voorbeelden van projecten zijn Streekbeheer waarbij vrijwilligers werken aan natuur- en landschapsbeheer en “de schoolpleinen van de toekomst” waarbij initiatiefnemers schoolpleinen tot groene en gezonde speel- en leeromgeving omvormen.

Het beeld van Drenthe is onlosmakelijk verbonden met schaapskuddes. Deze zijn belangrijk voor toerisme. Daarnaast kan met gescheperde kuddes de begrazing nauwkeurig gestuurd worden, wat bijdraagt aan het verwezenlijken van de natuurdoelen in een aantal Natura 2000-gebieden. Als provincie dragen wij financieel bij aan het behoud van tien gescheperde schaapskuddes. Voor het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in de verschillende (natuur)gebieden werken we samen met Prolander.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.03 Natuur		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		106.705.640	-3.354.773	103.350.867
	Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap	91.184.405	-3.779.773	87.404.632
	Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe	1.437.641	425.000	1.862.641
	Doelstelling 2.03.03 Behouden en versterken Nationale parken	619.957		619.957
	Doelstelling 2.03.04 Beheer Natuur en Landschap	2.685.727		2.685.727
	Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer	5.452.014		5.452.014
	Doelstelling 2.03.06 Inzicht verkrijgen in natuurkwaliteit	926.463		926.463
	Doelstelling 2.03.07 Natuurherstelmaatregelen PAS	2.421.537		2.421.537
	Doelstelling 2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen	1.977.896		1.977.896
Baten		-22.791.432	-108.659	-22.900.091
	Doelstelling 2.03.01 Versterken en behouden van Natuur en Landschap	-19.658.337	-108.659	-19.766.996
	Doelstelling 2.03.02 Mooi en aangenaam Drenthe	-110.000		-110.000
	Doelstelling 2.03.05 Agrarisch natuurbeheer	-2.898.095		-2.898.095
	Doelstelling 2.03.08 Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen	-125.000		-125.000
Saldo		83.914.208	-3.463.432	80.450.776

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B03. Prolander 2025	
Prolander heeft de begroting 2025 opgesteld. Haar doelstellingen zijn het realiseren van Natuurnetwerk Nederland (NNN), de uitvoering van programma Natuur fase 1 en het verbeteren van de landbouwstructuur binnen de provincie Drenthe. Door middel van deze begrotingswijziging stellen we de benodigde budgetten bij en we stellen deze beschikbaar voor de uitvoering van deze doelstellingen. In 2025 verwacht Prolander € 3.888.432,- minder middelen nodig te hebben voor de uitvoering van ons beleid binnen deze beleidsopgave. De dekking van deze lagere lasten loopt via de Reserve Natuurbeleid waarin dit bedrag wordt gestort.	-3.888.432
Motie 2024-21 Schoolpleinen Revolutie Drenthe	
Tijdens de behandeling van de Jaarstukken 2023 op 3 juli 2024 heeft u de motie 'Vervolg Schoolpleinen Revolutie Drenthe' (M 2024-21) aangenomen. Directe aanleiding was de oproep van de organisaties IVN - Noord, SportDrenthe en Stichting Kunst en Cultuur Drenthe om door te gaan met het omvormen van versteende schoolpleinen naar pleinen waar bewegen, natuur en kunst & cultuur samenkomen. Zoals u ook in uw motie heeft voorgesteld zullen wij op korte termijn samen met de drie Drentse organisaties bekijken hoe we een vervolg kunnen geven aan de Schoolpleinen Revolutie Drenthe en wat hiervoor de benodigde middelen zullen zijn. In afwachting hierop ramen we voorlopig een bedrag van € 425.000,- als maximale provinciale bijdrage en verwerken dit via deze begrotingswijziging in de Begroting 2025. We stellen voor dit te dekken door een onttrekking aan de Financieringsreserve.	425.000
Totaal	-3.463.432

Beleidsopgave 2.04 Klimaatmitigatie

Inleiding

In Nederland zijn de klimaatdoelen indicatief vastgesteld in het coalitieakkoord en het ontwerp-beleidsprogramma Klimaat. Daarmee is afgesproken om ten opzichte van 1990 55 procent broeikasgasemissiereductie te realiseren in 2030, met een beleidsinzet van 60 procent reductie. Alle sectoren dragen hier aan bij.

Voor de landbouw geldt een indicatieve restemissie opgave van 18,9 Mton CO2 equivalenten in 2030. Daarbij geldt een reductieopgave van 5 Mton CO2 eq. (waarvan 3,8 Mton methaanreductie conform afspraken Global Methane Pledge) voor de veehouderij (inclusief mestaanwending) gekoppeld aan de gecombineerde aanpak.

Het realiseren van deze reductie is nadrukkelijk een gezamenlijke opgave van Rijk en provincies met een mix van generieke en gebiedsgerichte maatregelen die een plek krijgen in de gebiedsprogramma's. Het Rijk zet in op generieke maatregelen passend in het gebiedsproces. De generieke maatregelen worden nader uitgewerkt, zoals verplichte voer- en managementmaatregelen om te komen tot CO2-reductie en kringlooplandbouw.

De opgave van de provincies samen tellen op tot 5,0 Mton; Drenthe heeft hierbij een opgave van 0,3 Mton CO2-equivalenten toebedeeld gekregen.

In het DPLG wordt de provinciale reductieopgave van 0.3 Mton CO2-equivalenten in de veehouderij uitgewerkt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.04.01 Reductie methaanemissie

Koppelend aan reductie van emissies door doelsturing managementmaatregelen en innovatie waarbij er ook managementmaatregelen zijn die als resultaat minder methaanemissie hebben en koppelend door aankopen van bedrijven ook reductie van methaanemissies realiseren. Bij het aankopen van bedrijven en beëindigen van de veehouderij worden bij graasdieren naast stikstofemissies ook methaanemissies verminderd. Met de vrijwillige aankopen vanuit de stikstofopgave willen we de Drentse methaanreductie opgave van 0,23 Mton CO2 equivalenten door methaanemissie reductie realiseren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De opgave voor Drenthe is in het NPLG bepaald op reductie van 0,3 Mton CO2 equivalenten, waarvan 0,23 Mton door reductie van methaanemissies. Er zijn weinig gegevens bekend rondom de totale methaan emissies. Aan de hand van aankopen waarmee aantal dieren wordt verkleind kan de reductie worden berekend. Bij de KPI aanpak zal gemonitord worden wat het effect van de getroffen maatregelen is en dat geldt ook voor management maatregelen die als resultaat vermindering van methaanuitstoot hebben.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

	Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Doelstelling	0	0	0
Saldo	0	0	0

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 2.05 Klimaatadaptatie

Inleiding

De verandering van het klimaat raakt de provincie in de volle breedte. In 2023 zijn de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI gepresenteerd. De verschillende scenario's gaven aan dat het klimaat gaat de komende jaren meer extremen laten zien. In het Drents AdaptatieBeeld zijn de mogelijke effecten van klimaatverandering voor Drenthe in beeld gebracht. Evenals de impacts die dit kan hebben op de verschillende beleidsterreinen waar wij als provincie aan werken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 2.05.01 Klimaatadaptatie is onderdeel van het beleid en uitvoering in Drenthe

Klimaatadaptatie is het proces waarbij de leefomgeving is aangepast en samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat.

We werken in 2024 aan een programma klimaatadaptatie en voeren dit programma vervolgens uit. Door bij verschillende opgaven klimaatverandering en klimaatadaptatie in samenhang te integreren in beleid en uitvoering versterken we de slagkracht van de provincie zowel in interne als externe samenwerking. Klimaatadaptatie is een leidend principe in de omgevingsvisie van Drenthe, waardoor alle beleidsvelden aandacht hebben voor de noodzaak tot klimaatadaptief handelen. Klimaatadaptatie wordt zichtbaarder in de leefomgeving en de samenleving.

We zetten in op de kansen die er landelijk en met de Europese missie op klimaatadaptatie worden geboden.

Doelstelling 2.05.02 Externe beleidsmakers bewust maken van klimaatadaptatie, door beschikbaar stellen van kennis

Dit doen we door het organiseren van netwerkbijeenkomsten en kennissessies. Het regelmatig updaten van het Drents Adaptatiebeeld en het delen van kennisbanken.

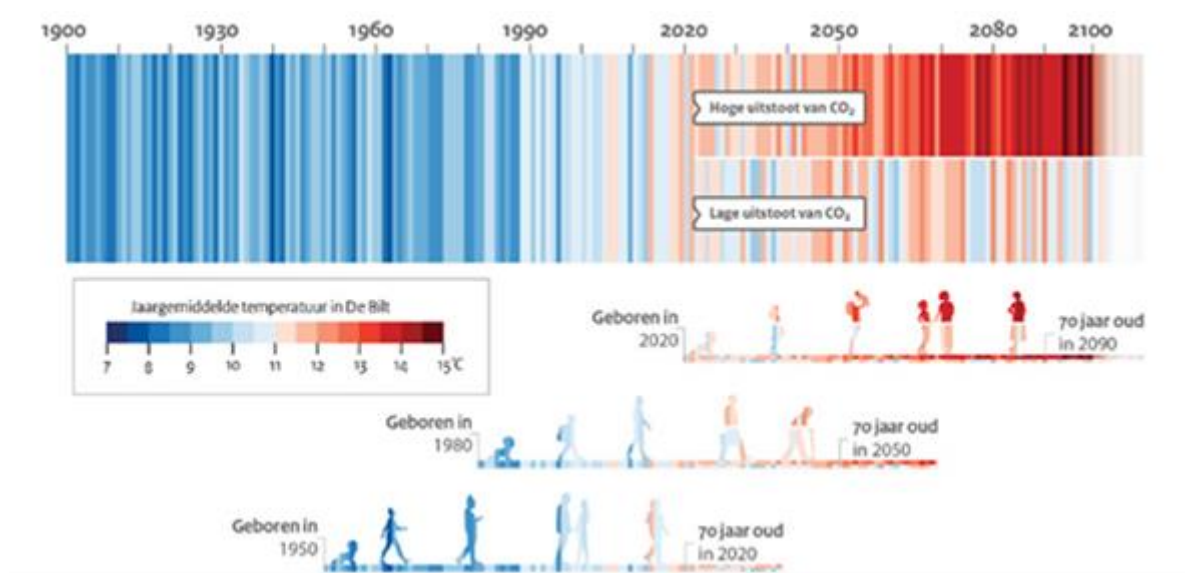
Welke feiten en cijfers zijn er?

De verandering van het klimaat raakt de provincie in de volle breedte.

In 2023 zijn de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI gepresenteerd. De verschillende scenario's gaven aan dat het klimaat gaat de komende jaren meer extremen laten zien. Het recente rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving 'Klimaatrisico's in Nederland, de huidige stand van zaken' (PBL, 2024) brengt de huidige klimaatrisico's in beeld, waaruit duidelijk naar voren komt dat klimaatadaptatiebeleid urgent is.

In het Drents AdaptatieBeeld ([Drents AdaptatieBeeld \(drenthe.nl\)](https://drenthe.nl)) zijn de mogelijke effecten van klimaatverandering voor Drenthe in beeld gebracht. Evenals de impacts die dit kan hebben op de verschillende beleidsterreinen waar wij als provincie aan werken. Dit leidt tot het volgende plaatje:

KNMI-klimaatscenario's (KNMI, 2023)

Met wie werken we samen?

De provincie werkt op dit gebied samen met de Drentse gemeenten, waterschappen en omliggende provincies en het Rijk. Daarnaast wordt er ook samenwerking gezocht op internationaal gebied middels de Europese missie op klimaatadaptatie en verschillende Interreg programma's.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

2.05 Klimaatadaptatie		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		300.000		300.000
	Doelstelling 2.05.01 Klimaatadaptatie is onderdeel van het beleid en uitvoering in Drenthe	300.000		300.000
Saldo		300.000		300.000

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 2: Landelijk gebied

	Beleidsopgave	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	2.01 Landbouw	4.527.979	20.364.560	12.697.417	7.667.143
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	1.445.926	3.019.120	3.679.673	-660.553
	2.03 Natuur	95.612.732	101.258.545	103.350.867	-2.092.322
	2.05 Klimaatadaptatie	239.637	300.000	300.000	0
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	101.826.275	124.942.225	120.027.957	4.914.268
Baten					
	2.01 Landbouw	-5.165.041	-12.936.009	-7.705.756	-5.230.253
	2.02 Zorgvuldig omgaan met water	-1.731.600	-1.312.551	-2.772.840	1.460.289
	2.03 Natuur	-33.490.514	-34.446.584	-22.900.091	-11.546.493
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-40.387.155	-48.695.144	-33.378.687	-15.316.457
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	61.439.120	76.247.081	86.649.270	-10.402.189

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 2.01 Landbouw

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 7.667.143,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

In 2024 is nog bedrag begroot van € 2.245.464,-- voor de uitvoering van de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw (Drents Plateau). Van penvoerder provincie Groningen ontvangen we hiervoor in 2024 een vergoeding. Deze is opgenomen aan de batenkant. Voor 2025 is hiervoor nog geen bedrag begroot.

Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte Landbouw

Dit heeft voor € 2,7 miljoen betrekking op de SPUK Innovatieve Landbouw. Deze SPUK loopt op 31-12-2024 af en is in 2024 ook geheel als last geraamd. Daarnaast lopen een aantal subsidieregelingen, zoals POP3Landbouw, AgroAgenda en Leader, af in 2024 (€ 2,6 miljoen). Tot slot hebben we in 2024 lasten opgenomen voor de uitvoering van de SPUK IBP Vitaal Platteland (€ 124.552,--).

De daling van de begrote lasten hebben een causaal verband met de daling van de begrote baten.

Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 660.553,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water

Door de actualisatie van de prestatieovereenkomst (PPO) met Prolander vallen de lasten € 1.446.260,-- hoger uit in 2025. Daarnaast was in 2024 incidenteel € 500.000,-- begroot vanuit een overheveling uit 2022 voor de provinciale cofinanciering voor de uitvoering Kaderrichtlijn Water (KRD) en het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer (DAW).

Doelstelling: De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040

Bij de jaarrekening 2023 is in de begroting 2024 incidenteel een bedrag van 2023 naar 2024 overgeheveld van € 299.736,-- voor fase 2 van het Deltaprogramma Zoetwater.

Beleidsopgave: 2.03 Natuur

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 2.092.322,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Versterken en behouden van Natuur en Landschap

De lasten binnen deze doelstelling vallen in 2025 € 2.609.856,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. De wordt voor het grootste gedeelte veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst met Prolander.

Doelstelling: Natuurherstelmaatregelen PAS

Het verschil in lasten wordt veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst met Prolander (€ 1.497.831,--)

Doelstelling: Mooi en aangenaam Drenthe

Binnen deze doelstelling vallen de lasten € 1.300.546,-- lager uit. Dit wordt veroorzaakt doordat in 2024 lasten zijn begroot om op provinciaal en gemeentelijke niveau ecologisch onderzoek uit te voeren vooruitlopend op een soortenmanagement. Dit betreft een incidenteel budget voor 2024. Verder heeft u tijdens de vergadering van 3 juli besloten een vervolg te geven aan het project Schoolpleinen van de toekomst en hier vooralsnog een bedrag van € 425.000,-- beschikbaar voor te stellen. Dit bedrag is volledig begroot in 2025. Ten opzicht van 2024 levert dit een verschil op van € 375.000,--. Daarnaast zijn in 2024 nog incidentele middelen opgenomen vanuit de investeringsagenda 2019-2023 voor Streekbeheer en Boerenlandvogels. Deze middelen a € 551.384,-- zijn niet meer geraamd in 2025. Tot slot vallen de lasten €120.000,-- lager uit vanwege aflopende subsidies.

Doelstelling: Beheer Natuur en Landschap

In 2025 is € 150.000,-- meer opgenomen voor projecten Groene dooradering € 150.000,-- . Daarnaast stijgen door de indexering van de subsidies de lasten in 2025 met € 68.244,--.

Doelstelling: Uitvoering van de Omgevingswet voor de activiteiten die de natuur betreffen

In 2024 is een incidentele subsidie van € 100.000,-- verstrekt voor de uitvoering van het project Professionalisering Drentse Wildbeheereenheden (WBE's).

Beleidsopgave: 2.04 Klimaatmitigatie

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 2.05 Klimaatadaptatie

Niet van toepassing

Baten

Beleidsopgave: 2.01 Landbouw

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 5.230.253,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

Het verschil in baten wordt veroorzaakt doordat in 2025 geen baten zijn begroot voor de SPUK Natuurinclusieve Landbouw (€ 1,7 miljoen).

Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw

De baten van deze doelstelling vallen in 2025 € 3.496.789,-- lager uit dan in de actuele begroting 2024. Dit komt doordat Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) in 2024 afloopt. Daarom zijn er geen baten opgenomen in 2025. In 2024 was hiervoor een ontvangst van € 640.103,-- opgenomen. Daarnaast zijn in 2024 baten begroot voor de SPUK Innovatieve Landbouw en voor het programma vitaal platteland (€ 2,8 miljoen)

De daling van de begrote baten hebben een causaal verband met de daling van de begrote lasten.

Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.460.289,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet in 2027 aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water

Het verschil wordt veroorzaakt doordat we in 2025 minder baten nodig hebben vanuit de SPUK deltaprogramma zoetwater regio oost en 2e fase.

Beleidsopgave: 2.03 Natuur

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 11.546.493,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Versterken en behouden van Natuur en Landschap

Het verschil in baten (€ 9,4 miljoen) wordt veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst (PPO) met Prolander. Doordat de raming van de grondverwerving lager is begroot, is de bijdrage van derden naar beneden bijgesteld.

Doelstelling: Mooi en aangenaam Drenthe

Om, vooruitlopend op een soortenmanagementplan, op provinciaal niveau ecologisch onderzoek uit te kunnen voeren is in 2024 vanuit de SPUK Versnelling Natuurinclusief een bedrag begroot van € 1,5 miljoen. Dit bedrag is in de begroting 2025 niet opgenomen.

Doelstelling: Natuurherstelmaatregelen PAS

Het verschil in baten wordt veroorzaakt door de actualisatie van de prestatieovereenkomst met Prolander. Naar verwachting ontvangen we in 2025 € 459.566,-- minder baten dan in 2024.

Beleidsopgave: 2.04 Klimaatmitigatie

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 2.05 Klimaatadaptatie

Niet van toepassing

Verrekening met reserves programma 2: Landelijk gebied

Programma 2	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Totaal programma	61.439.120	76.247.081	86.649.270	-10.402.189
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa		-922.458	-514.746	-407.712
Bijdrage van Reserve vitaal platteland	-50.000			0
Bijdrage aan Reserve natuurbeleid	26.896.528	36.694.857	23.306.503	13.388.354
Bijdrage van Reserve natuurbeleid	-36.302.996	-46.520.934	-45.642.636	-878.298
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	5.822.363	3.962.838	2.216.358	1.746.480
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG	-7.040.263	-9.626.253	-2.115.870	-7.510.383
Bijdrage aan Reserve wettelijke boscompensatie		135.636		135.636
Bijdrage van Reserve wettelijke boscompensatie		-115.312		-115.312
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	3.409.266			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-587.336	-985.127	-1.991.802	1.006.675
Bijdrage aan Saldireserve	2.546.769			0
Bijdrage van Saldireserve	-13.403.074	-3.707.038		-3.707.038
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden	2.252.844	476.949		476.949
Saldo verrekend met reserves	-16.455.899	-20.606.842	-24.742.193	4.135.351
Totaal na bestemming	44.983.221	55.640.239	61.907.077	-6.266.838

Investerings programma 2: Landelijk gebied

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2023	Netto Investing 2024	Netto Investing 2025	Netto Investing 2026	Netto Investing 2027	Netto Investing 2028
INVESTERINGEN Programma 2. Landelijk gebied							
Grondaankopen (voorraad natuurbeheer)	-	120.894.637	16.534.852	9.073.448	8.516.676	(37.164.426)	3.858.938
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2	-	120.894.637	16.534.852	9.073.448	(11.163.316)	(37.164.426)	3.858.938

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

3: Leefomgeving en wonen

Toelichting programma

Inleiding

Als provincie hebben wij een belangrijke rol in het mede bepalen hoe onze omgeving is ingericht en hoe onze bodem en ondergrond op een duurzame wijze worden gebruikt. Zijn er voldoende woningen, afgestemd op de behoefte, is er voldoende ruimte voor bedrijvigheid en duurzame energieproductie en krijgt de natuur voldoende ruimte? We willen deze ruimteclaims invullen mét ruimtelijke kwaliteit. Wij zoeken de balans in vraag en aanbod, wegen belangen en maken keuzes die in het belang zijn van de regio.

De woningbouw opgave blijft urgent. Daarvoor blijven we de nodige ondersteuning leveren om de productie in gang te houden. De regionale woondeals lopen tot en met 2030. Daarin zijn ook afspraken vastgelegd over het aandeel betaalbaar wonen. Voor de regio Noord 2/3 van het totaal en voor de regio's zuidoost en zuidwest 1/3 van het totaal aan nieuw te bouwen woningen. De ontwikkeling is dat de rol van de provincie in de sturing op programmering belangrijker wordt en er meer aandacht komt voor huisvesting specifieke doelgroepen.

Naast de inrichting van de omgeving zorgt de provincie er ook voor dat die omgeving veilig en schoon is. Zo werken wij samen met onder meer gemeenten aan een schone lucht en bodem en wordt toegezien op de productie en het transport van gevaarlijke stoffen.

Kaders bestaand beleid

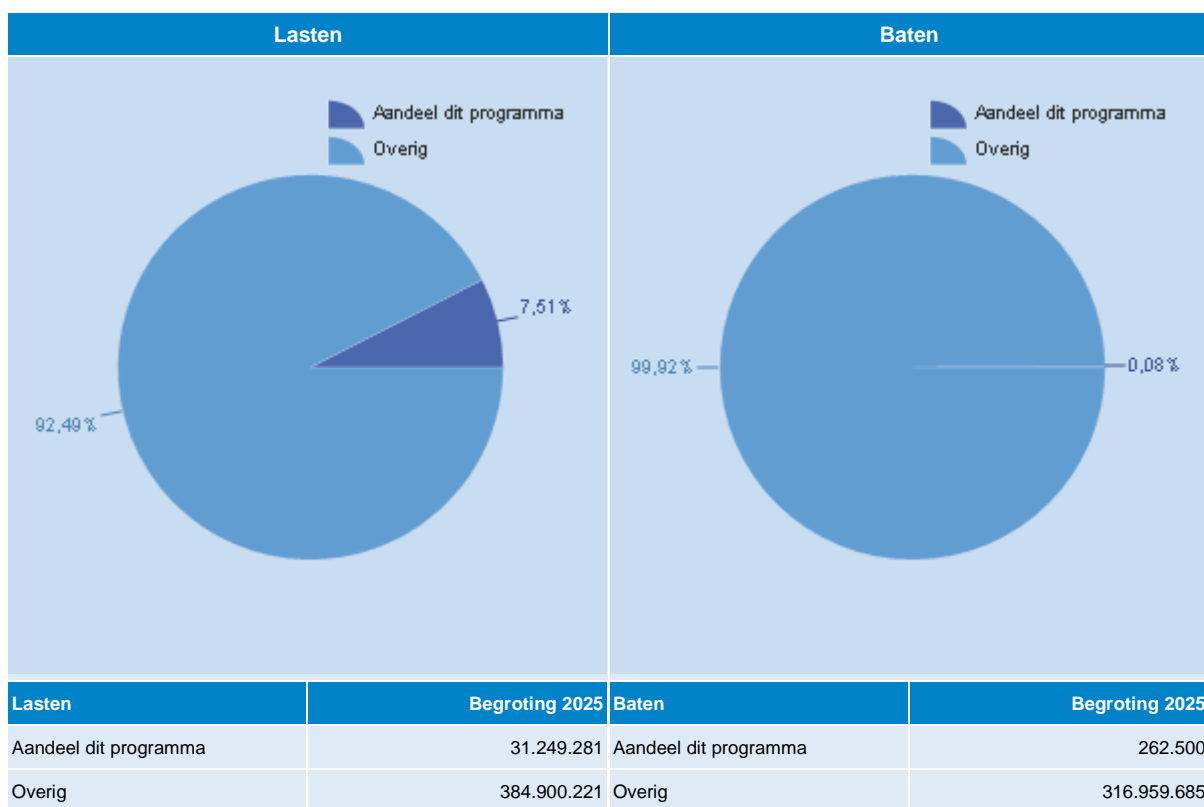
- Omgevingsvisie / Provinciale omgevingsverordening
- Woonagenda
- Regionale Woondeals

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
3: Leefomgeving en wonen	3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	3.01.01 Wonen - volkshuisvestingsbeleid
		3.01.02 IBT – regie huisvesting statushouders
		3.01.03 Wonen – programma uitvoering regionale woondeals
		3.01.04 Wonen – programma circulair bouwen
		3.01.05 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit
		3.01.06 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Stads- en dorpsvernieuwing & retail
		3.01.07 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Omgevingswet

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
	3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	3.02.01 Adequaat opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)
		3.02.02 Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht
		3.02.03 Actualisatie en herformulering milieubeleid
		3.02.04 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies
	3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	3.03.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond
		3.03.02 Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)
		3.03.03 Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)
		3.03.04 Een verantwoorde winning van de oppervlakedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen
	3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	3.04.01 Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

Inleiding

Ruimtelijke ordening

We hebben de wettelijke taak om de bestemming van gronden en het daarbij behorende beleid vast te stellen en erop toe te zien dat omgevingsplannen in lijn zijn met het provinciale ruimtelijke beleid. Ons ruimtelijk beleid wordt vastgelegd in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Daarmee geven we sturing aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. We werken aan een nieuwe Omgevingsvisie die onder andere vastlegt hoe we om willen gaan met de gevolgen van klimaatverandering, de toekomst van de energievoorziening, de toekomst van het landelijk gebied, en de toekomst van het wonen, werken en ondernemen in en de bereikbaarheid van onze dorpen en steden. Daarbij houden we rekening met de nieuwe Nota Ruimte die het Rijk vaststelt. Daarnaast is de samenwerking met het Rijk in de zogenoemde NOVEX-gebieden Regio Groningen-Assen en Regio Zwolle van belang. Tevens maken we een start om ook voor de Regio Zuidoost Drenthe tot een samenwerking te komen.

Regio Groningen-Assen (RGA)

In RGA-verband werken we samen aan een economisch sterke en bereikbare regio waar mensen lekker werken, mooi wonen en een fijn leven hebben. In 2024 hebben wij deze samenwerking geëvalueerd en op basis van deze 'lessen' een start gemaakt met het opstellen van een nieuwe Toekomstagenda 2026-2030. Naar verwachting wordt deze begin 2025 ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd.

Regio Zwolle

In de Regio Zwolle werken we bestuurlijk en ambtelijk samen op basis van regionale opgaven, zoals opgenomen in de Strategische Meerjarenagenda 2024-2028, in een netwerk van ondernemers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties.

Naast de programmalijnen Economie en Arbeidsmarkt wordt er, sinds de Regio Zwolle is aangemerkt als NOVEX gebied, hard gewerkt aan de uitvoering van de Verstedelijkingsstrategie. Binnen de Regio wordt gestuurd op ruimtelijke ontwikkelingen, klimaatadaptief ontwikkelen (DGL) en mobiliteit (DUS) en vitalisering van kernen om de economische, sociale en ruimtelijke ambities te behalen. Hiervoor is inmiddels ook een Regiodeal gehonoreerd. In 2025 wordt volop ingezet op de uitvoering.

Wonen

In het coalitieakkoord 'Samen bouwen wij Drenthe!' 2023-2027 is onze ambitie helder verwoord: "Voor elke Drent een (t)huis". Het realiseren van voldoende passende woningen is daarbij essentieel. Door de woningnood staat deze ambitie onder druk. De provincie ervaart de urgentie en de medeverantwoordelijkheid om het woningtekort en de -mismatch op te lossen. De nieuwe Woonagenda 2024-2028 wordt in december 2024 vastgesteld door Provinciale Staten. Hierin anticiperen we op de nieuwe wet 'Versterking regie volkshuisvesting', op de rol van de provincie, onze ambities en bijbehorende acties. De focus ligt op versnellen van de woningbouwopgave, meer regie op voor hoeveel, waar en voor wie we bouwen met aandacht voor kwetsbare groepen en toekomst bestendig bouwen. . Onze aanpak is gericht op het versterken van samenwerking tussen inwoners, overheden, corporaties en marktpartijen. We hechten zeer aan de stem van onze inwoners. De adviezen van het eerste burgerberaad zijn meegenomen in deze beleidsagenda.

Naar verwachting krijgt de provincie een meer sturende rol op basis van de nieuwe wet 'Versterking regie volkshuisvesting' die momenteel ter besluitvorming voor ligt in de Tweede Kamer

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.01.01 Wonen - volkshuisvestingsbeleid

Ons doel is; 'Voor elke Drent een thuis'. 2025 staat in het teken van de uitvoering van de Drentse Woonagenda 2024-2028. Vanuit de wet versterking regie volkshuisvesting krijgt de provincie een grotere rol in het opstellen en uitvoeren van volkshuisvestelijk beleid. Naast het stimuleren, coördineren en lobbyen breiden we onze rol op een aantal vlakken uit. De provincie gaat een grotere rol innemen in het inzichtelijk maken van de volkshuisvestelijke opgaves, het opstellen van het volkshuisvestelijk programma en treden we meer handhavend op. Deze extra taken maken dat er vanaf 2025 meer capaciteit en middelen nodig zijn. Bij de presentatie van de woonagenda wordt hierop meer inzicht gegeven.

In 2025 zetten we vanuit beleid Wonen in op:

- Voorbereiden provinciaal volkshuisvestingsprogramma voortkomend uit het nog vast te stellen wetsvoorstel 'Versterking regie volkshuisvesting'.
- Afstemming met het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), het IPO, gemeenten, woningcorporaties en de markt over realisatie van de woondeals, waaronder de verrijking rondom wonen en zorg, herstructurering en transformatie en huisvesting van aandachtsgroepen.
- Intensiveren lobby: door middel van een duidelijk lobbyfiche brengen we de juiste focus aan, om zo de belangen van Drenthe met betrekking tot de woningbouw goed bij het Rijk onder de aandacht te brengen.
- Ondersteunen van gemeenten op het proces om te komen tot een gezamenlijke en afgestemde urgentieregeling
- Via behoefteonderzoeken en prognoses en demografie inzicht krijgen in de bijzondere doelgroepen binnen de Provincie Drenthe, waaronder arbeidsmigranten.
- Organisatie jaarlijks Wooncongres 2025
- Wonen & Zorg: Grip krijgen op de provinciale opgave en stimuleren van regionale samenwerking tussen stakeholders, met als doel gemeenten te stimuleren een specifiek woonzorgprogrammering op te zetten.
- Herstructurering en transformatie: Ontwikkelen van gezamenlijke strategie en aanpak met gemeente, corporaties en het Rijk.
- Betaalbaarheid: Een stimulerende rol via de knelpuntenpot voor woonplannen met een onrendabele top. Deze richt zich specifiek op het realiseren van betaalbare woningen. WE verkennen de aansluiting bij het nationaal fonds Koopstart, waarbij starters met korting een woningen kunnen kopen. We voeren lobby voor verruiming van financiële mogelijkheden van wooncorporaties als belangrijke partners in het realiseren van woningen.
- Versnellen: lobby gericht op het terugdringen van vertragingen veroorzaakt door bezwaarprocedures.

Doelstelling 3.01.02 IBT – regie huisvesting statushouders

Ons doel is het intensiveren van de IBT-taak (in tijd en senioriteit) op grond van veranderingen in de asielopgave en aanhoudende problemen op de woningmarkt. Hiermee denken we de gemeenten beter te kunnen ondersteunen bij de realisatie van hun taakstelling en daarmee het behalen van de regionale opgave.

In 2025:

- Uitvoering reguliere IBT-procedure en toepassen escalatieladder (2x per jaar);
- Uitrollen 1:1 begeleiding gemeenten gedurende het hele jaar;
- Aanjagen uitvoering actiepunten voor bovenlokale oplossingen.
- Actieve rol en betrokkenheid bij de Provinciale Regietafel (PRT), zowel ambtelijk als bestuurlijk, waar de regie voor de totale asielopgave in Drenthe ligt;
- Organisatie van 1-2 themabijeenkomsten voor gemeenten, woningcorporaties en ketenpartners;
- Versterken relaties met ketenpartners.

Doelstelling 3.01.03 Wonen – programma uitvoering regionale woondeals

Er zijn voor Drenthe 3 regionale woondeals afgesloten voor de periode 2022 t/m 2030 waarin is afgesproken dat in die periode netto minimaal 13.000 woningen worden toegevoegd. In voorjaar 2024 is met BZK afgesproken dat het aantal voor Drenthe is gesteld op 16.200 bruto. In de ondertekende afspraak tussen BZK, Provincie en gemeenten staat opgenomen dat de provincie jaarlijks € 4,5 mln. beschikbaar stelt voor de ondersteuning aan gemeenten t.b.v. de realisatie van de opgave. En dat de provincie de monitoring op de kwalitatieve en kwantitatieve voorwaarden faciliteert en zich daarover verantwoord richting het BZK. De wijze van monitoring (het hoe) is vastgelegd tussen BZK, IPO en VNG.

In de afspraken staat opgenomen dat van het totaal aan nieuw te bouwen woningen de regio Noord tweederde betaalbare woningen toevoegt aan de voorraad en dat de regio's zuidoost en zuidwest eenderde betaalbare woningen gaan toevoegen.

In 2025:

- Voldoende aan de tweejaarlijkse landelijke plancapaciteit uitvraag vanuit het Rijk
- Monitoring voortgang realisatie woningbouw in Drenthe
- Impulsteam; advisering gebiedsontwikkeling, ondersteunen en stimuleren wooninitiatieven, ondersteunen en stimuleren flexwonen, advisering herstructurering en transformaties
- Financiële ondersteuning met regelingen; inzet plancapaciteit realisatie woningbouw, bijdragen in onrendabele toppen met de regelingen “onrendabele grondexploitatie” (knelpuntenpot) en “transformatie & woningsplitsing”
- Het ontwikkelen van de Drentse Versnellingstafel waarin knelpunten vanuit concrete casuïstiek worden besproken

Doelstelling 3.01.04 Wonen – programma circulair bouwen

Ons doel is:

Circulair/biobased bouwen te stimuleren en gezamenlijk met partijen die zich begeven in dit speelveld te komen tot een gedeelde ambitie/plan van aanpak.

In 2025:

- Te komen tot een regionale samenwerkingscoalitie en bepalen van gezamenlijke ambities, Indien wenselijk de uitkomsten te vertalen in een convenant toekomstbestendig bouwen Drenthe
- Aansluiting zoeken bij de nationale ambities
- Opstellen van een projectplan (inclusief formuleren van doelen en activiteiten)

Doelstelling 3.01.05 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit

Ons doel is dat de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe met kwaliteit wordt uitgevoerd: de juiste functie op de juiste plek, zuinig gebruik maken van de ruimte die we hebben, de ruimte zo inrichten dat we die goed kunnen gebruiken en met zorg inpassen zodat de identiteit en landschappelijke kwaliteit van Drenthe behouden blijft. Het ruimtelijke beleid is vastgelegd in de Omgevingsvisie met doorwerking in de Omgevingsverordening, We zien erop toe dat de gemeentelijke plannen zich hiertoe verhouden. Met subsidies ondersteunen we initiatieven die de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe verbeteren.

In 2025:

- Ontwerp Omgevingsvisie 2050 ontwikkelen en Notitie Reikwijdte Detailniveau voor de plan-m.e.r. procedure opstellen
- Doorlopen van procedures voor Provinciaal Inpassingsplan/Projectbesluiten (provinciaal bestemmingsplan)
- Adviseren op gemeentelijke ruimtelijke plannen
- Beleids- en ontwerpadvies ruimtelijke ontwikkelingen in stedelijk en landelijk gebied met speciale aandacht voor de kwaliteit van onze dorpen.
- Regionale, interprovinciale en internationale samenwerking (coördinatie Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle, IPO, Duitsland (Nederlands Duitse Commissie Ruimtelijke Ordening)) en relatiebeheer met gemeenten
- Inbreng leveren in de ontwikkelingen rondom Deltaplan van het noorden en in het bijzonder de Nedersaksenlijn.

De Nedersaksenlijn (NSL) is een nieuwe treinverbinding tussen Groningen en Enschede die de regio ontsluit en de brede welvaart in het gebied structureel vergroot. Het MIRT-onderzoek naar de NSL is gericht op nadere definiëring van de opgave, op oplossingsrichtingen en initiële investeringskosten. Ruimte en Wonen brengt in dit onderzoeksproces in werkgroepen de provinciale thematische belangen in.

Doelstelling 3.01.06 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Stads- en dorpsvernieuwing & retail

Ons doel is goed functionerende en aantrekkelijke en vitale centrumgebieden van steden en dorpen, omdat deze belangrijk zijn voor de leefbaarheid van kernen en omdat deze een economische en sociaal-maatschappelijke functie hebben en belangrijk zijn als ontmoetingsplaats.

Voor het versterken van de stadscentra wordt de bestaande subsidieregeling Regiostedenfonds geactualiseerd. Daarnaast hebben we een regierol op de detailhandelsstructuur en faciliteren we gemeenten en ondernemers met uitvoering van het detailhandelsbeleid via o.a. het Drents netwerk voor Centrumgebieden.

Om zorg te dragen voor een leefbaar platteland waarin het ook prettig wonen is in de kleine kernen, werken wij aan een nieuwe subsidieregeling voor dorpsvernieuwing. Verschillende dorpen hebben zich ingespannen om een dorpsvisie op te stellen, maar missen vaak handelingsperspectief om deze uit te kunnen voeren. Met het Dorpsvernieuwingsfonds ondersteunen wij gemeenten en dorpen met bij de financiering van robuuste en toekomstbestendige dorpsvisies en/of -uitvoeringsplannen en -programma's. Hiervoor sluiten we expliciet aan bij de bestaande dorpsvisies en gemeentelijk beleid. Inzet op dorpsvernieuwing doen we met de betrokken inwoners, dorpsorganisaties en gemeenten. Voor grotere dorpen worden tot en met 2025 plannen uitgevoerd vanuit de huidige subsidieregeling herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit PLUS 2021 (HRK+). Daarnaast gaan we dit fonds actualiseren en wederom openstellen voor een nieuwe ronde voor dorpsvernieuwing.

In 2025:

- Faciliteren Drents netwerk voor centrumgebieden
- Regie op de detailhandelsstructuur door afstemming en monitoring retail
- Stimuleren centrumontwikkeling middels huidige Regiostedenfonds en HRK+
- Actualisatie huidige Regiostedenfonds (RSF) voor steden
- Actualisatie HRK+ voor grotere dorpen
- Vaststellen nieuwe subsidieregeling Dorpsvernieuwingsfonds met een focus op voorzieningen en leefbaarheid kleinere dorpen/kernen
- Aanjagen dorpsvisies/-plannen via Dorpsvernieuwingsfonds
- Afronden subsidies Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit 2021 en incidentele subsidies Ruimtelijke Kwaliteit

Doelstelling 3.01.07 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Omgevingswet

Ons doel is het doorontwikkelen van de Omgevingswet en continue verbeteren van de in en externe processen en voldoen aan de wetgevingen waaronder:

- Het door ontwikkelen en onderhouden van het DSO
- Voorbereiden invoeren omgevingsvisie in het DSO
- Samenwerking functionaliteit swf
- Het publiceren van voorbereidingsbesluiten
- Opleidingsprogramma Omgevingswet
- Het (verder) ondersteunen van OPD
- Contact houden met de 4 noordelijke provincies, IPO en andere betrokken partijen'
- Contact houden met leveranciers
- Optimaal inrichten van zaakgericht werken t.a.v. Omgevingswet

Het opbouwen van een nieuwe verordening passend bij omgevingsvisie en juridisch laten aansluiten bij de omgevingswet.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Ruimte

Wij beoordelen jaarlijks circa 300 honderd gemeentelijke ruimtelijke plannen op overeenstemming met het provinciale ruimtelijk beleid, zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. In een enkel geval leidt dit tot een zienswijze.

Wonen

In de Regionale Woondeals is de minimale ambitie om 16.200 bruto woningen (13.000 netto woningen) toe te voegen aan de Drentse voorraad tussen 2022 - 2030. Dit komt neer op 1.800 bruto woningen per jaar (1.444 netto woningen).

- De huidige situatie toont aan dat de woningbouwdoelstellingen voor de jaren 2022 en 2023 zijn behaald. Voor 2024 verloopt de realisatie van de woningbouw in Drenthe naar verwachting volgens plan.
- De Regionale Woondeals schrijven voor dat in Drenthe in 2025 2.230 netto woningen worden gerealiseerd. De provinciale Woningbouwmonitor laat zien dat dit naar verwachting wordt behaald.
- De Regionale Woondeals beschrijven dat de nieuwbouwwoningen voor 1/3 deel betaalbaar zijn voor de regio's zuidwest & zuidoost. Voor regio noord is dit 2/3 deel betaalbaar. De Woningbouwmonitor laat zien dat dit op provinciaal niveau wordt gehaald.

Met wie werken we samen?

Met gemeenten, Rijk, (buur)provincies, Regio Groningen Assen, Regio Zwolle, Regionale, interprovinciale en internationale samenwerking - coördinatie Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle, IPO, Duitsland (in de Nederlands Duitse Commissie Ruimtelijke Ordening (NDCRO)) - en actief relatiebeheer met gemeenten.

Voor de woningbouwopgave werken we samen met de Drentse gemeenten, de woningcorporaties, marktpartijen en het Rijk. We stemmen het gezamenlijk woonbeleid af en werken gezamenlijk aan de realisatie van de woningbouwopgave.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		13.787.149	10.900.000	24.687.149
	Doelstelling 3.01.01 Wonen - volkshuisvestingsbeleid	921.732		921.732
	Doelstelling 3.01.03 Wonen – programma uitvoering regionale woondeals	1.916.046		1.916.046
	Doelstelling 3.01.04 Wonen – programma circulair bouwen		150.000	150.000
	Doelstelling 3.01.05 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe mét ruimtelijke kwaliteit	2.362.548		2.362.548
	Doelstelling 3.01.06 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Stads- en dorpsvernieuwing & retail	8.301.823	10.750.000	19.051.823
	Doelstelling 3.01.07 Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Omgevingswet	285.000		285.000
Saldo		13.787.149	10.900.000	24.687.149

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
3.03 Dorpen- en Stedenfonds	
Voor stadsvernieuwing actualiseren we de huidige subsidieregeling Regiostedenfonds. Bij het Binnenstadfonds is te constateren dat gemeenten goed op weg zijn om de centrumgebieden te versterken. Tegelijkertijd resteren er nog grote opgaven. Hiervoor stellen we ook in deze periode middelen beschikbaar.	10.750.000
Voor de grotere kernen zoals Roden, Beilen, Coevorden, wordt de huidige subsidieregeling Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit PLUS geactualiseerd. Deze wordt ook opengesteld voor andere grotere dorpen met dorpsvernieuwingplannen.	
Voor de kleinere kernen met opgaven voor dorpsvernieuwing werkt de provincie aan een nieuwe subsidieregeling. Verschillende dorpen hebben zich ingespannen om een dorpsvisie op te stellen, maar missen vaak handelingsperspectief om deze uit te kunnen voeren. Door het netwerk en de uitvoeringsorganisatie van de Sociale Agenda en LEADER in te zetten, en door zelf uitvoering te geven aan deze subsidieregeling, maakt de provincie meer impact. Hiervoor wordt aangesloten bij de bestaande dorpsvisies en gemeentelijk beleid. Inzet op dorpsvernieuwing vindt plaats samen met de betrokken inwoners, dorpsorganisaties en gemeenten.	
3.04 Circulair Bouwen	
We werken aan toekomstbestendig wonen. Oftewel: klimaatadaptief, circulair/biobased, energieneutraal, gezond, emissieloos en natuurinclusief. We verkennen de wenselijkheid en haalbaarheid van een convenant toekomstbestendige woningbouw naar voorbeeld van de provincies Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland voor snellere, duurzame en betaalbare woningbouw. Daarnaast richten we ons in eerste instantie op biobased bouwen, omdat dit aansluit bij de Nationale aanpak biobased bouwen en de Nationale agenda natuurinclusief, beide van november 2023.	150.000
Totaal	10.900.000

Beleidsopgave 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Inleiding

Ons milieubeleid vindt zijn grondslag in Europese en nationale wetgeving. Als bevoegd gezag voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor zowel omgevingsvergunningen als bodemsaneringen voeren we de taken op ten minste het wettelijk niveau uit. De uitvoering van deze taken is voornamelijk belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en voor de majeure risicobedrijven (Seveso-inrichtingen en RIE4-bedrijven; complexe chemiebedrijven waar met grote hoeveelheden gevaarlijke en milieuverontreinigende stoffen wordt gewerkt) bij de Omgevingsdienst Groningen (OD-G). De Omgevingswet is sinds 1 januari 2024 van kracht. Onze taakuitvoering stemmen we af met de Drentse gemeenten. Een deel van onze bodemtaken zijn aan de Drentse gemeenten overgedragen. Ook in 2025 zullen we gemeenten ondersteunen bij de uitvoering van deze nieuwe taken. Dit is ook verwoord in onze Strategie Bodem en Ondergrond.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.02.01 Adequaat opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)

Voor milieuactiviteiten die onder provinciaal bevoegd gezag vallen, voeren de OD-G en RUDD de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving uit. Voor bodemsanering en bodembescherming voert de RUDD de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving uit, worden bodemonderzoeken en bodemsanering uitgevoerd alsmede worden onder meer beleidsadviezen gegeven. Voor de bodemtaken verzorgen wij een jaaropdracht uitvoering bodemtaken.

Doelstelling 3.02.02 Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht

De provincie voert het interbestuurlijk toezicht uit over de taakuitvoering van gemeenten en andere betrokkenen. Indien wettelijk aan de orde worden IBT-verbetertrajecten uitgevoerd.

Doelstelling 3.02.03 Actualisatie en herformulering milieubeleid

In 2025 actualiseren we ons milieubeleid op basis van landelijke ontwikkelingen en nieuwe wet- en regelgeving.

Belangrijke thema's die worden meegenomen in de actualisatie van het Milieubeleid zijn het beschermen van de stilte en de duisternis (kernkwaliteit rust), het beperken van Omgevingslawaa van provinciale wegen, het behouden en verbeteren van de luchtkwaliteit en invulling geven aan het Schone Lucht Akkoord.

Doelstelling 3.02.04 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies

De provincie heeft coördinatie- en regietaken vanuit de Omgevingswet voor de ketenpartners. De provincie doet de beleidsadvies met betrekking tot de provinciale inzet voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving met het oog op duurzame ontwikkeling, woonbaarheid en het behouden en verbeteren van het (leef)milieu. We doen dit onder andere ten behoeve van de uitvoering van het Schone Lucht Akkoord (SLA), hierbij zetten we ons samen met het Rijk, andere provincies en gemeenten in voor schone lucht en gezondheidswinst.

Wij voeren de VTH-taken uit die voortvloeien uit de Provinciale Omgevingsverordening.

Wij optimaliseren de actieve inzet van het BIBOB-instrumentarium bij de uitvoering van de VTH-taken. Deze taken omvatten de provinciale regels voor de grondwaterbeschermingsgebieden, de stiltegebieden, natuur, ontgrondingen en zwemwater.

Met Natuur- en Milieufederatie Drenthe zijn er prestatieafspraken t.a.v. provinciale opgaven.

Welke feiten en cijfers zijn er?

In de provincie Drenthe zijn 12 gebieden aangewezen als stiltegebied. De stilte in deze gebieden beschouwen we van provinciaal belang. Ons doel is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren.

Met wie werken we samen?

Gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten, bedrijven en burgers. Ons beleid stemmen we af binnen Drenthe en met de andere provincies.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten	4.907.344		4.907.344
Doelstelling 3.02.01 Adequaate opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)	4.290.922		4.290.922
Doelstelling 3.02.04 Behoud en bevorderen van de naleving wettelijke milieueisen met ruimte voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies	616.422		616.422
Baten	-225.000		-225.000
Doelstelling 3.02.01 Adequaate opdrachtgeverschap richting de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUDD) en Omgevingsdienst Groningen (OD-G)	-225.000		-225.000
Saldo	4.682.344		4.682.344

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Inleiding

In 2021 heeft de provincie Drenthe het initiatief genomen voor het opstellen van een programma voor de Bodem en Ondergrond. Met dit programma geven wij richting én uitvoering aan duurzaam bodemgebruik en -beheer.

Het programma bestaat uit drie delen. Deel 1 'Strategie Bodem & Ondergrond 2021' (deel I) is op 15 december 2021 door Provinciale Staten vastgesteld en vormt de basis van het Programma. Deel II "Tactiek" en deel III 'Dynamische uitvoerings- & leeragenda's' zijn nadere uitwerkingen.

Met dit programma hebben wij onze ambities, beleid, strategische & operationele doelen, beoogde rollen, in te zetten instrumenten, benodigde middelen en gewenste inspanningen om te komen tot duurzaam gebruik en beheer van de bodem, vastgelegd.

De hoofdambitie van het programma Bodem & Ondergrond is als volgt samengevat:

Door natuurlijke processen van vele miljoenen jaren en het menselijke gebruik van de bodem en de ondergrond is het hedendaagse Drentse landschap gevormd. Generaties lang worden de bodem en ondergrond benut voor vele doeleinden en maatschappelijke opgaven. Dat gebruik voor onze maatschappelijke opgaven moet wel in balans zijn met de draagkracht van het natuurlijk systeem. Dat vraagt om duurzaam gebruik en beheer, zodat er geen onherstelbare schade aan bodem en ondergrond optreedt. Op die manier zorgen we ook voor toekomstige generaties voor een vitaal bodemsysteem als basis voor een gezonde Drentse samenleving.

Deze hoofdambitie is vertaald naar 9 deel-ambities: voor Bodem & Energievoorziening, Bodem & Landbouw, Bodem & Verontreiniging van de Leefomgeving, Bodem & Erfgoed, Bodem & Natuur, Bodem & Grondwater, Bodem & Infrastructuur, Bodem & Delf- en grondstoffen, Bodem & Infrastructuur en Bodem & Klimaatverandering.

De bodem is 'de basis' waar mens, plant en dier op leven, daarom werken we in Drenthe aan een vitale bodem. De huidige maatschappij kent vele nieuwe opgaven zoals de energietransitie, landbouwtransitie, circulaire economie, herstel van biodiversiteit, klimaatverandering en het terugdringen van het gebruik van zeer zorgwekkende stoffen. Bij al deze opgaven speelt de bodem een belangrijke rol en kan de bodem zelfs een grote bijdrage leveren. Door al deze opgaven en veranderingen staat het bodem-watersysteem steeds meer onder druk. De provincie brengt de problematiek in kaart en onderzoekt met de partners hoe op basis van een robuust bodem-watersysteem de juiste ruimtelijk keuzes kunnen worden gemaakt. Dit valt onder het beleidsvoornemen "Water en bodem sturend" dat een onderlegger vormt voor de nieuwe omgevingsvisie.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet (Ow) in werking getreden. Bij de inwerkingtreding van de Ow zijn onze bevoegd gezag taken op grond van de Wet bodembescherming (Wbb) voor een deel vervallen. Gemeenten zijn nu bevoegd gezag voor de vaste bodem. Onder het overgangsrecht van de Ow loopt een groot deel van onze taken en bevoegdheden echter gewoon door: d. De provincie blijft verantwoordelijk voor het grondwater, de VTH-taken onder het overgangsrecht en de uitvoering van lopende bodemsaneringen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.03.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond

In de strategie Bodem & Ondergrond zijn de 9 deelambities vertaald naar 32 strategische doelen:

1 Bodem & Energievoorziening,

- SD 1, Vergroten aandeel van hernieuwbare energie uit de ondergrond in de Drentse energiemix
- SD 2, Voorkomen aantasting van de kwaliteiten en eigenschappen van bodem en ondergrond bij winning en opslag van (hernieuwbare) energie, waaronder ook bodemdaling
- SD 3, Verkleinen van de ruimteclaim op de bodem voor nieuwe kabels en/of leidingen (inclusief graafwerkzaamheden) t.b.v. de productie en levering van energie

2 Bodem & Landbouw,

- SD 1, Verbeteren en opbouwen organische stof in de Drentse bodem
- SD 2, Verminderen van bodemverdichting
- SD 3, Verbeteren van de bodembiologie
- SD 4, Verminderen en vervangen van niet duurzame hulpstoffen
- SD 5, Verbeteren van de (grond)waterkwaliteit en –kwantiteit

3 Bodem & Leefomgeving,

- SD 1, Opheffen en voorkomen van risico's op de locaties waar historische bodemverontreiniging leidt of kan leiden tot onaanvaardbare risico's
- SD 2, Aantasting van de bodemkwaliteit door verontreinigingen opheffen (curatief)
- SD 3, Aantasting van de bodemkwaliteit door nieuwe verontreiniging voorkomen (preventief)

4 Bodem & Erfgoed,

- SD 1, Koesteren van ons meest waardevolle aardkundig erfgoed, één van de kernkwaliteiten van Drenthe
- SD 2, Bevorderen van zorgvuldig omgaan met aardkundig erfgoed

5 Bodem & Natuur,

- SD 1, Verbeteren van de vitaliteit van de bos- en natuurbodems
- SD 2, Verbeteren van de bodembiologie van landbouwbodems ten behoeve van verhoging van de biodiversiteit in het Drenst Natuur Netwerk.

6 Bodem & Grondwater,

- SD 1, Verminderen van de belasting van de bodem met meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en diffuse verontreinigingen
- SD 2, Verhogen van adsorptie en afbraakcapaciteit van de bodem.
- SD 3, Verhogen van de natuurlijke buffercapaciteit van de bodem.
- SD 4, Verminderen van de verdamping van water uit de bodem.
- SD 5, Verminderen van veenoxidatie/-inklinking.

7 Bodem & Infra,

- SD 1, Voorkomen uitspoeling/uitloging van verontreinigingen naar het grondwater vanuit bestaande en nieuwe infrastructurele objecten.
- SD 2, Verbeteren van het waterbufferend vermogen van de bodem rondom het wegennetwerk.
- SD 3, Verhogen van de hoeveelheid hergebruik van delfstoffen en bouwstoffen bij infrastructurele projecten.
- SD 4, Betrekken van kenmerken van bodem en ondergrond bij locatiekeuzes en variantkeuzes voor infrastructurele projecten.
- SD 5, Verbeteren van de ruimtelijke ordening van de ondergrondse infrastructuur

8 Bodem & Delf- en Grondstoffen,

- SD 1, Verhogen van de hoeveelheid hergebruik van delfstoffen.
- SD 2, Verbeteren en opbouw organische stof bij de teelt van biograndstoffen.

9 Bodem & Klimaatverandering,

- SD 1, De kenmerken van bodem en ondergrond beter benutten voor maatregelen voor klimaatadaptatie
- SD 2, Verminderen van afdekking van bodems in bebouwde gebieden
- SD 3, Verhogen van het bufferend vermogen van de bodem
- SD 4, Behouden van bestaand veen en ontwikkeling van nieuw veen
- SD 5, Vergroten aandeel van hernieuwbare energie uit de ondergrond in de Drentse energiemix (inclusief ondergrondse opslag)

Deze strategische doelen zijn door vertaald naar een deel 2 "Tactiek" met daarin operationele doelen en de daarbij benodigde middelen. Deze operationele doelen vormen de basis voor de benodigde inspanningen die zijn opgenomen in Deel 3 " dynamische uitvoerings- & leeragenda's voor de periode 2024-2027"

Doelstelling 3.03.02 Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)

Bij verantwoord beheer van stortplaatsen is blijvende (na)zorg nodig. De nazorg houdt in: beheer en onderhoud, periodieke vervanging van de bovenafdichting, monitoring van de grondwaterkwaliteit en bij aantreffen van verontreinigingen in het grondwater beheermaatregelen nemen om verspreiding daarvan te voorkomen.

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen, Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en Attero B.V. te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Dekking van de kosten voor de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door u ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaats aan de exploitant oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitant ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en controlelijsten die zijn vastgesteld in onze beleidsregels nazorg stortplaatsen.

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn voor de bekostiging van de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Het tarief voor 2025 wordt via de belastingverordening provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2024.

Doelstelling 3.03.03 Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)

Voor een gezonde leefomgeving is een goede chemische kwaliteit van de bodem en grondwater van belang. We streven ernaar om de bodem en ondergrond, inclusief het grondwater, te beschermen tegen nieuwe verontreinigingen. Wij spannen ons ervoor in dat zeer zorgwekkende stoffen (zoals PFAS) en opkomende verontreinigingen niet in de bodem en ondergrond terecht komen. De resterende historische bodemverontreinigingen worden doelmatig beheerd en onaanvaardbare verspreidingsrisico's worden aangepakt door te saneren of door (gebiedsgericht) beheer van de verontreinigingen.

Hiervoor voeren we de volgende acties uit:

- opheffen en voorkomen van risico's op de locaties waar historische bodemverontreiniging (inclusief grondwater) leidt of kan leiden tot onaanvaardbare risico's;
- aantasting van de bodemkwaliteit door verontreinigingen opheffen;
- aantasting van de bodemkwaliteit door nieuwe verontreinigingen voorkomen.

Doelstelling 3.03.04 Een verantwoorde winning van de oppervlakedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgroningen

De winning en de uitvoering vinden plaats binnen de wettelijke en provinciale kaders. Bij de vergunningverlening vindt een integrale belangenafweging plaats op basis van de doelen van het omgevingsbeleid. Zandwinning is uitsluitend toegestaan om te voorzien in de feitelijke behoefte aan beton- en metselzand en ophoogzand.

Wij werken alleen mee aan nieuwe zandwinningen, wanneer die na exploitatie multifunctioneel zijn en ruimtelijke kwaliteit hebben. Zandwinning wordt zo veel mogelijk geconcentreerd in een beperkt aantal (centrale) zandwinplaatsen, verspreid over de provincie. Functionele ontgroningen zijn alleen toegestaan indien dit strikt noodzakelijk is, passend in het landschap en passend bij het gewenste doel.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Voor dit programma wordt gemonitord op de volgende onderdelen:

- Objectieve gegevens:
 - Voortgang strategische doelen (ingezette middelen vs raming).
 - Voortgang operationele doelen en onderliggende inspanningen (ingezette middelen vs raming, tijd en status van de inspanningen).
- Niet objectieve gegevens:
 - Tijdslijn van belangrijke momenten met betrekking tot Bodem & Ondergrond.;
 - Leeragenda's op basis van de uitgevoerde onderzoeken.

Met wie werken we samen?

Samen met partners (gemeenten, waterschappen, Rijk, bedrijven en andere instanties) geven wij invulling aan duurzaam gebruik van de bodem en ondergrond. Gezien de omvang van het programma is de samenwerkingsbehoefte breed doch sterk afhankelijk van het onderwerp.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten	1.823.500	-250.000	1.573.500
Doelstelling 3.03.01 Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	1.788.500	-250.000	1.538.500
Doelstelling 3.03.03 Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)	35.000		35.000
Baten	-37.500		-37.500
Doelstelling 3.03.04 Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgravingen	-37.500		-37.500
Saldo	1.786.000	-250.000	1.536.000

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
Dekkingsplan 2^e Uitwerking coalitieakkoord 2023-2027	
Als onderdeel van het dekkingsplan behorende bij de uitwerking van het coalitieakkoord 2023-2027 zijn de beschikbaar gestelde middelen voor Strategie en Bodem met € 250.000,-- per jaar voor in totaal € 1 miljoen gereduceerd. Voor een uitgebreidere toelichting op het dekkingsplan verwijzen wij u naar het financieel perspectief van de Begroting 2025 en eventueel naar de 6 ^e wijziging van de Begroting 2024 (Bijstelling Begroting 2025).	-250.000
Totaal	-250.000

Beleidsopgave 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Inleiding

Vanaf 2016 wordt gewerkt aan de vermindering van het aantal asbestdaken in Drenthe. Destijds was de verwachting dat asbestdaken na 2024 verboden zouden worden. Via statenstuk 2017-784 (9 maart 2017) en de motie 2017-6 is in 2017 € 3,5 miljoen vrijgemaakt voor sanering van asbestdaken. Hiervan is € 2,75 miljoen als risicodekking in de Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe gestort, waarmee maximaal € 27,5 miljoen kan worden uitgeleend tot en met 31 december 2028. De huidige regionale aanpak blijft gecontinueerd. Omdat het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken in juni 2019 door de Eerste Kamer werd verworpen is er een teruggang in saneringen opgetreden. Om dit te kunnen ombuigen is er in opdracht van het ministerie van I&W een landelijke strategie opgesteld voor communicatie en bewustwording. De strategie is beschikbaar vanaf Q2 van 2024. De strategie moet voorzien in een gezamenlijke aanpak van Rijk, decentrale overheden, branchevertegenwoordigers en marktpartijen om de sanering van asbestdaken een extra impuls te geven en dakeigenaren te stimuleren om tot dakvervangingswerkzaamheden over te gaan. Deze partijen hebben elkaar nodig om de beoogde versnelling daadwerkelijk te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 3.04.01 Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren

We hebben een 'Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe'. De openbare monitoringstool en de asbestdakenkaart zijn actueel. Innovatie wordt gestimuleerd om de sanering door bedrijven efficiënter en goedkoper te maken. In 2024 is 45% van totaalopgave (referentie 2016) gesaneerd en eind 2025 is het streven om in de buurt van de 50% te komen. Om een extra impuls te geven aan de sanering van asbestdaken gaan we samen met o.a. de Drentse gemeenten gebruikmaken van de het tweede kwartaal 2024 opgeleverde tools die vanuit de landelijke strategie voor communicatie en bewustwording zijn ontwikkeld.

Welke feiten en cijfers zijn er?

In Drenthe is het saneringspercentage nu 44%. Concreet betekent dit dat er sinds het inventarisatiemoment (nulmeting) in 2016 2,3 miljoen m² is gesaneerd en er nog 2,9 miljoen m² resteert.

Met wie werken we samen?

We werken samen met het Rijk, decentrale overheden, branchevertegenwoordigers en marktpartijen om de sanering van asbestdaken een extra impuls te geven. De in de beleidsopgave bedoelde strategie is bedoeld om dakeigenaren te stimuleren om tot dakvervangingswerkzaamheden over te gaan. De 'Subsidieregeling stimuleringslening verwijdering asbestdaken Drenthe' voor eigenaren met asbestdaken helpt daarbij als stimuleringsinstrument.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		81.288		81.288
	Doelstelling 3.04.01 Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren	81.288		81.288
Saldo		81.288		81.288

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 3: Leefomgeving en wonen

	Beleidsopgave	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	5.424.328	11.113.581	24.687.149	-13.573.568
	3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	5.664.720	5.327.789	4.907.344	420.445
	3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	3.538.823	3.057.380	1.573.500	1.483.880
	3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	19.416	100.000	81.288	18.712
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	14.647.287	19.598.750	31.249.281	-11.650.531
Baten					
	3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen	-439.703	-966.507	0	-966.507
	3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	-14.060	-225.000	-225.000	0
	3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	-3.001.809	-1.092.850	-37.500	-1.055.350
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-3.455.573	-2.284.357	-262.500	-2.021.857
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	11.191.715	17.314.393	30.986.781	-13.672.388

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

De lasten van deze beleidsopgave 2025 vallen € 13.573.568,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Omgevingswet.

De lagere raming ad € 394.606,-- op deze doelstelling is het gevolg van de daling in de structurele middelen met € 335.680,-- en het incidentele budget van € 58.926,-- voor 2024, als gevolg van de meircirculaire provinciefonds 2024. De structurele daling komt doordat er in 2024 rekening was gehouden met hogere kosten, aangezien dit het eerste jaar was dat de Omgevingswet werking ging.

Doelstelling: Ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe - Stads- en dorpsvernieuwing & retail.

De hogere raming op deze doelstelling bedraagt € 14.677.014,--. In de 2e uitwerking coalitieakkoord is € 1.750.000,-- begroot voor actualisatie subsidieregeling Herstructurering Ruimtelijke Kwaliteit (HRK PLUS). Verder is in de 2e uitwerking coalitieakkoord € 4.000.000,-- opgenomen voor het binnenstadsfonds. Ook is voor de nieuwe subsidieregeling Dorpsvernieuwing in de 2e uitwerking coalitieakkoord voor 2025 € 5 miljoen uitgetrokken. Het restant verschil ad € 3.927.014,-- heeft betrekking op de begrote lastneming per jaar van inmiddels verstrekte grote subsidies waarvan de egalisatie plaats vindt via de reserve begrote subsidies.

Doelstelling: Wonen - programma circulair bouwen.

In de 2e uitwerking coalitieakkoord is vanaf 2025 € 150.000,-- begroot voor het programma Circulair Bouwen.

Doelstellingen: Wonen - programma uitvoering woondeals en volkshuisvestingsbeleid.

Op deze doelstellingen is in 2025 € 858.507,-- minder geraamd dan in 2024.

Dit komt door een geraamde inkomst van het rijk van € 966.507,-- (SPUK Flexibele inzet woningbouw en Ondersteuning woondeals) in 2024, die in 2024 ook geheel als last is geraamd. Verder is € 108.000,-- aan deze doelstelling in 2025 onttrokken door verschuiving van dit bedrag van de knelpuntenpot Wonen naar participatie voor de deelnemers aan het Burgerberaad.

Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

De lasten van deze beleidsopgave 2025 vallen € 420.445,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Doelstelling: Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)

Het verschil van € 1.483.880,-- ten opzichte van 2024 wordt veroorzaakt doordat we in de begroting 2025 nog geen raming hebben opgenomen van de verwachte kosten van bodemprojecten.

Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Niet van toepassing

Baten

Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen

De baten van deze beleidsopgave 2025 vallen € 966.507,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstellingen: Wonen - programma uitvoering woondeals en volkshuisvestingsbeleid.

Op deze doelstellingen is in 2025 € 966.507,-- minder geraamd dan in 2024.

Dit komt door een geraamde inkomst van het rijk (SPUK Flexibele inzet woningbouw en Ondersteuning woondeals) van € 966.507,-- in 2024, die in 2024 ook geheel als last is geraamd. Voor 2025 is deze bijdrage niet geraamd.

Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Doelstelling: Uitvoeren projecten Bodem en verontreiniging in de leefomgeving (Strategie Bodem en Ondergrond)

Het verschil van € 1.055.350,-- ten opzichte van 2024 wordt veroorzaakt doordat we in de begroting 2025 nog geen raming hebben opgenomen van de verwachte kosten van bodemprojecten en de daarmee samenhangende bijdragen van derden.

Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Niet van toepassing

Verrekening met reserves programma 3: Leefomgeving en wonen

Programma 3	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Totaal programma	11.191.715	17.314.393	30.986.781	-13.672.388
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve Bodem	9.073.345			0
Bijdrage van Reserve Bodem	-57.854	-740.150	-500.000	-240.150
Bijdrage aan Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw	2.500.000	2.500.000	2.500.000	0
Bijdrage van Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw		-500.000	-500.000	0
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	2.610.513	850.000	72.480	777.520
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-4.380.935	-5.224.809	-8.374.303	3.149.494
Bijdrage aan Saldireserve	200.000			0
Bijdrage van Saldireserve	-3.845.862	-800.333	-81.288	-719.045
Saldo verrekend met reserves	6.099.207	-3.915.292	-6.883.111	2.967.819
Totaal na bestemming	17.290.922	13.399.101	24.103.670	-10.704.569

Investeringsprogramma 3: Leefomgeving en wonen

Niet van toepassing.

4: Regionale economie en werkgelegenheid

Toelichting programma

Inleiding

De provincie zet zich in voor een toekomstbestendige en vitale regionale economie en recreatie- en toerismesector. Daarmee willen we de brede welvaart van onze inwoners duurzaam versterken: welzijn, gezondheid, sociale samenhang, welvaart en kwaliteit van leven. Met een regionale economie met voldoende werkgelegenheid, waarbij voor iedereen een passende baan te vinden is. We werken op basis van de uitgangspunten slim, groen en impact. We stimuleren ondernemers en innovaties die hieraan bijdragen. Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. De provincie draagt bij aan goede randvoorwaarden en werkt samen met (organisaties van) het bedrijfsleven, onderwijs- en onderzoeksinstituten en andere overheden. Zo werken wij ook in regionaal verband samen in de Dutch Tech Zone, Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle en aan Nij Begun. voor wat betreft recreatie en toerisme. Het is ons streven dat alle inwoners, bedrijven en bezoekers hiervan profiteren.

Kaders bestaand beleid

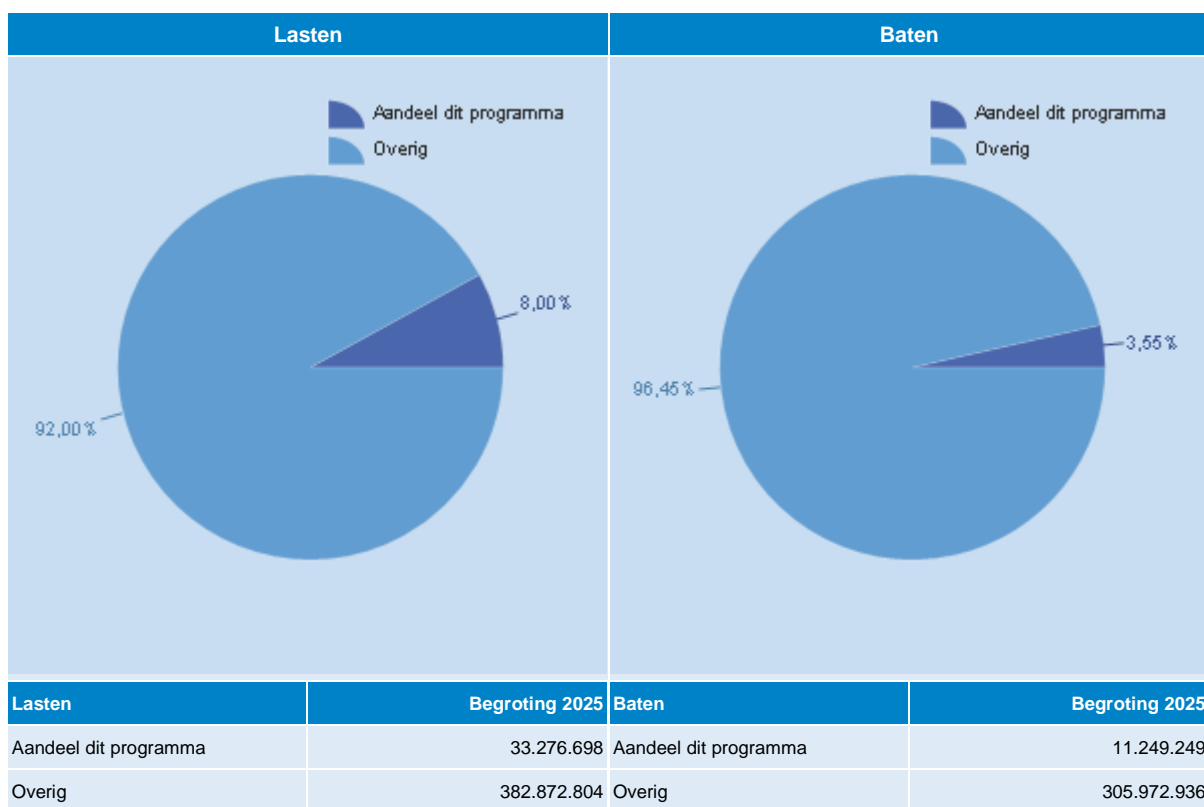
- Economische Koers Drenthe
- Research & Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3) Noord-Nederland
- Human Capital Agenda Noord-Nederland
- Agenda Recreatie en Toerisme

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
4: Regionale economie en werkgelegenheid	4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	4.01.01 Toekomstbestendige werklocaties
		4.01.02 Versterken van het vestigingsklimaat
	4.02 Versterken van het ondernemerschap	4.02.01 Zorgen voor een goede mkb ondersteuning
	4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe	4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe
		4.03.02 (Inter)nationaal verbinden van de kracht van Drenthe
	4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven	4.04.01 Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt
		4.04.02 Inspireren en verleiden om kansen rondom de transitie en Drentse opgaves te pakken

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		4.04.03 Werken aan sociaal-economisch perspectief
	4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden
		4.05.02 We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen
	4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027
		4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I
	4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme	4.07.01 Stimuleren van vitale en toekomstbestendige verblijfsrecreatie
		4.07.02 Behouden en versterken van de recreatieve infrastructuur
		4.07.03 Versterken toeristisch recreatief aanbod
		4.07.04 Bezoekers en inwoners stimuleren om Drenthe te ontdekken
		4.07.05 Bevorderen ondernemerschap
		4.07.06 Goed beheer en onderhoud VAM-berg

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat

Inleiding

Het vestigingsklimaat is één van de fundamenteën van de economie. Het bepaalt voor een belangrijk deel de aantrekkingskracht op ondernemers en de mogelijkheden om hun bedrijf te ontwikkelen. Drenthe is steeds meer in trek als vestigingslocatie voor bedrijven uit zowel binnen- als buitenland, mede door ruimtegebrek elders in het land. Ook hebben diverse bestaande bedrijven in Drenthe uitbreidings- of verhuisplannen. Tegelijkertijd is ook onze ruimte schaars en lopen we tegen knelpunten aan op het gebied van stikstof, beschikbare netcapaciteit en personeelskrapte. Voor een vitale economie is het van belang dat het vestigingsklimaat aansluit bij de voortdurend veranderende eisen van het bedrijfsleven. Toekomstbestendige werklocaties dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en vervullen een belangrijke rol in de energietransitie, circulaire economie en zijn natuurinclusief en klimaatadaptief. Om andere sectoren effectief en efficiënt te laten functioneren, is een toekomstbestendige logistieke infrastructuur van belang. Groningen Airport Eelde is eveneens van belang voor ons vestigingsklimaat. Met een gerichtere promotie- en acquisitieaanpak sturen we steeds meer op waarde (kwaliteit) in plaats van volume (kwantiteit). Welke bedrijven zijn koplopers, dragen bij aan de transities, werken samen met kennisinstellingen in de regio, hebben vernieuwende technologieën, passen het beste bij onze beroepsbevolking, zijn de ontbrekende schakels in het regionaal ecosysteem, etcetera? Ofwel: welke soorten bedrijvigheid hebben het meest te bieden voor de Drentse economie?

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.01.01 Toekomstbestendige werklocaties

Om voldoende ontwikkelmogelijkheden te kunnen bieden, moeten onze werklocaties aantrekkelijk, toekomstbestendig en goed bereikbaar zijn en blijven. Ze moeten voldoen aan de veranderende eisen die gebruikers én de maatschappij stellen.

De provinciale inzet richt zich met name op bedrijventerreinen en detailhandelslocaties. Hiervoor hebben we zowel ruimtelijk omgevingsbeleid als economisch beleid. Vanuit het economisch beleid trekken we samen op met onze partners (o.a. gemeenten en parkmanagementorganisaties) om de bedrijventerreinen toekomstbestendig en aantrekkelijk te maken en houden.

We stimuleren en faciliteren partijen die werken aan toekomstbestendige bedrijventerreinen. Schaarste aan ruimte, energie en water, de klimaat- en natuuropgaven en de overgang naar een circulaire en digitale samenleving maken dat de (inrichtings)eisen aan bedrijventerreinen veranderen. Vanuit een integraal programma 'Toekomstbestendige bedrijventerreinen' ondersteunen we initiatieven die bijdragen aan het versterken van de organisatiegraad op bedrijventerreinen. Ook stimuleren we partijen om maatregelen te nemen om de inrichting van bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken.

In lijn met de Omgevingsvisie en het Rijksbeleid om samen met decentrale overheden de regie op de ruimtelijke ordening in Nederland te vergroten, geven we op basis van programmeringsafspraken voor bedrijventerreinen samen met de gemeenten sturing aan de kwantitatieve en de kwalitatieve ruimtevrage. We monitoren de gemaakte programmeringsafspraken met gemeenten/regio's en waar nodig sturen we samen met de betrokken partijen bij.

Daarnaast geven we nadere invulling aan de afspraken met Rijk en provincies over GRIP op grote ruimtevragers, onder andere door het opstellen van de Handreiking 'Grote vestigers in Drenthe' en betreffende beleidsregel. Met de handreiking leggen we het provinciaal beleid uit voor landschappelijke inpassing van grote bedrijfsvestigingen op regionale bedrijventerreinen. Bij ontwikkelingen die grote vestigers (>5ha.) mogelijk maken, vragen wij aan gemeenten om een inpassingsplan op te stellen op basis van de ontwerpprincipes uit de handreiking en deze te vertalen in ruimtelijke plannen. Daarmee zijn we in staat om ruimtelijke kwaliteit beter te borgen.

Ter ondersteuning van herstructurering en herontwikkeling van panden, of (delen van) bedrijventerreinen verkennen we de mogelijkheden van een herstructureringsfonds. Deze kan eventueel worden ondergebracht in een herstructureringsmaatschappij.

Doelstelling 4.01.02 Versterken van het vestigingsklimaat

Door middel van gerichte promotie en acquisitie willen we Drenthe op de kaart zetten als aantrekkelijke provincie voor bedrijven om zich te vestigen. Ook willen we het bestaande bedrijfsleven behouden en versterken. Bij het aantrekken van bedrijven sturen we met ons acquisitiebeleid op de regionale economische meerwaarde van een bedrijf. En houden we voor ogen dat een aantrekkelijk en duurzaam werkgelegenheidsaanbod ook de aantrekkingskracht van het woonklimaat in Drenthe kan vergroten.

De acquisitie voor de vestiging, verplaatsing en uitbreiding van (internationale) bedrijven baseren we op de acquisitiestrategie die in de tweede helft van 2024 ontwikkeld is. Het accent bij het aantrekken van bedrijven zal daarbij verschuiven van volume naar waarde.

De internationale promotie van Drenthe voor de komende jaren wordt verder vormgegeven, o.a. gebaseerd op de evaluatie van TopDutch. Eén en ander wordt afgestemd op afspraken met gemeenten en regio's over hun economisch profiel en ook in Noord-Nederlands verband..

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK.

Regionale economie

Indicator: bruto regionaal product (brp).

Groei bruto regionaal product inDrenthe

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Groei ten opzichte van het voorafgaande jaar	1,80%	0.5%	-3,20%	4,90%	2,80%	-0,2%

Bron: CBS (d.d. juli 2024, zie ook www.drentheincijfers.nl; de cijfers voor 2021 tot met 2023 zijn voorlopige cijfers).

Toelichting: Dit is een BBV-verplichte indicator. Het bruto regionaal product (brp) is een maat voor de omvang van de economie. De verandering van het volume van het brp in een bepaalde tijdsperiode is een maat voor de groei (of krimp) van de economie. Het bruto regionaal product tegen marktprijzen is het eindresultaat van de productieve activiteiten van ingezeten productie-eenheden. Het getoonde percentage is de verandering in het brp ten opzichte van het voorgaande jaren. In 2023 groeide de Nederlandse economie met een bescheiden 0,1 procent. In alle regio's was de economische groei lager dan in het jaar ervoor.

Indicator Bedrijventerreinen Drenthe

Drenthe telt 123 bedrijventerreinen. Deze zijn goed voor 5.700 vestigingen en 76.150 arbeidsplaatsen (32% van het totaal). Bron: Stec Groep 2024.

Met wie werken we samen?

Deze opgave kunnen we als provincie niet alleen realiseren. Dit doen we samen met bedrijven, parkmanagers, de NOM, andere organisaties en andere overheden (Rijk, buurprovincies, regio's en gemeenten).

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.01 Versterken van het vestigingsklimaat		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten			2.163.540	2.163.540
	Doelstelling 4.01.01 Toekomstbestendige werklocaties		1.050.000	1.050.000
	Doelstelling 4.01.02 Versterken van het vestigingsklimaat		1.113.540	1.113.540
Saldo			2.163.540	2.163.540

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
4.07 Regionale Economie	
Het economische beleid met ingang van 2025 is beschreven in de nieuwe Economische Koers Drenthe. In deze beleidsnota staan de maatregelen beschreven die het provinciaal bestuur van Drenthe de komende jaren neemt met het oog op een vitale en toekomstbestendige economie, met voldoende passende banen, ruimte om te ondernemen en proeftuinen waar innovaties worden ontwikkeld en maatschappelijke uitdagingen een oplossing vinden. Daarbij gaat het om een Drentse economie die niet alleen welvaart brengt, maar ook bijdraagt aan het welzijn van de inwoners en hun leefomgeving. Versterken van het vestigingsklimaat blijft een speerpunt van het Drentse economische beleid. Voor de concrete maatregelen verwijzen wij naar de nieuwe Economische Koers Drenthe.	2.171.540
B06. Actualisatie kapitaallasten vaste activa	
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming.	-8.000
Totaal	2.163.540

Beleidsopgave 4.02 Versterken van het ondernemerschap

Inleiding

Bedrijven zorgen voor werk, welzijn en ontmoeting. Ze zijn een bindmiddel in onze samenleving. Ondernemers krijgen te maken met steeds grotere en complexere uitdagingen in een snel veranderende wereld en moeten meebewegen om concurrerend te blijven en te blijven voortbestaan. Het is noodzaak dat het Drents bedrijfsleven zich actief blijft ontwikkelen. Ondernemers moeten in toenemende mate wendbaar en weerbaar zijn.

Een deel van het bedrijfsleven in Drenthe, vooral het kleine mkb, speelt nog te weinig in op de transitie: van analoog naar digitaal, van lineair naar circulair, van fossiel naar duurzaam en van zorg naar positieve gezondheid. Hierdoor ligt er nog een forse uitdaging voor het mkb. Het is van groot belang dat deze bedrijven hierbij ondersteund worden.

De beroepsbevolking van Drenthe telt momenteel meer dan 265.000 personen. Hiervan is ruim 57% werkzaam in het klein mkb (bedrijven met 1 tot 50 werkzame personen). Juist deze bedrijven weten de weg naar de ondersteuningsstructuren minder goed te vinden. In het bereiken van het kleine mkb zien wij de belangrijkste rol voor onze ondersteuningsstructuur.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.02.01 Zorgen voor een goede mkb ondersteuning

We zetten ons in voor het versterken van de concurrentie- en innovatiekracht van het (startende) Drentse bedrijfsleven. Dat doen we o.a. door ons programma Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO), dat advies en ondersteuning biedt aan ondernemers in Drenthe die ambitie en potentie hebben om te starten, groeien, innoveren en/of exporteren.

Ons doel is dat de beschikbare ondersteuningsstructuur – de optelsom van ons eigen aanbod en het aanbod van anderen – zodanig aansluit, dat ondernemers in Drenthe optimaal in staat worden gesteld te werken aan een toekomstgericht en toekomstbestendig businessmodel.

We realiseren samen met onze partners een structurele eerstelijnsdienstverlening voor ondernemers die ook aansluit op de beleidsthema's van de provincie. Daartoe zorgen we onder meer voor een betere verankering en verdere doorontwikkeling van IBDO.

Startups en scale-ups zijn vernieuwers van de economie. We werken in een noordelijk ecosysteem aan de ondersteuning van dergelijke bedrijven (Founded in the North).

Ook verbeteren we de ondersteuning voor bedrijven met internationale ambities. En verleiden we meer bedrijven om internationaal te gaan ondernemen. Hiervoor ontwikkelen we samen met Fryslân en Groningen een noordelijk uitvoeringsprogramma exportbevordering

Daarnaast continueren we onze inzet om het bestaande ondernemerschap te ondersteunen. Dat doen we onder ander door het aanbieden van gerichte financierings- en subsidie-instrumenten (zoals het MKB Fonds Drenthe en vouchers) en activiteiten zoals het ondersteunen van inspiratiebijeenkomsten (bijvoorbeeld via Drentse ondernemersprijzen).

Welke feiten en cijfers zijn er?

In 2023 realiseerde IBDO in totaal 670 begeleidingstrajecten. Daarnaast zijn 211 bedrijven doorverwezen of gekoppeld aan andere partijen en ondernemers. Bron: IBDO Jaarverslag 2023.

Met wie werken we samen?

In het programma IBDO werkt de provincie nauw samen met de Drentse gemeenten, NHL-Stenden, Hanzehogeschool, Alfa-College, Drenthe College en ondernemers. Een adviesraad met daarin de betrokken partners en een aantal ondernemers ondersteunt het programma.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.02 Versterken van het ondernemerschap		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		2.212.335	-164.835	2.047.500
	Doelstelling 4.02.01 Zorgen voor een goede mkb ondersteuning	2.212.335	-164.835	2.047.500
Baten		-1.410.718	1.410.469	-249
	Doelstelling 4.02.01 Zorgen voor een goede mkb ondersteuning	-1.410.718	1.410.469	-249
Saldo		801.617	1.245.634	2.047.251

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
4.07 Regionale Economie	
Het economische beleid met ingang van 2025 is beschreven in de nieuwe Economische Koers Drenthe. In deze beleidsnota staan de maatregelen beschreven die het provinciaal bestuur van Drenthe de komende jaren neemt met het oog op een vitale en toekomstbestendige economie, met voldoende passende banen, ruimte om te ondernemen en proeftuinen waar innovaties worden ontwikkeld en maatschappelijke uitdagingen een oplossing vinden. Daarbij gaat het om een Drentse economie die niet alleen welvaart brengt, maar ook bijdraagt aan het welzijn van de inwoners en hun leefomgeving. Versterken van het ondernemerschap blijft een speerpunt van het Drentse economische beleid. Voor de concrete maatregelen verwijzen wij naar de nieuwe Economische Koers Drenthe.	1.245.634
Totaal	1.245.634

Beleidsopgave 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe

Inleiding

Het is belangrijk dat we aandacht hebben en houden voor ons verdienvermogen. We stimuleren het benutten van economische kansen, zodat nieuwe verdienmodellen kunnen ontstaan. Maar dit is niet voldoende. Er ligt voor Drenthe ook een grote opgave om het huidige verdienvermogen in stand te houden. Dit doen we door het verder ontwikkelen en uitbouwen van de economische kracht van Drenthe. Het gaat hier specifiek om de al aanwezige bedrijven en clusters rond een aantal sterke sectoren, die van groot belang zijn voor het verdienvermogen van onze provincie. Bijvoorbeeld omdat er binnen de aanwezige clusters en bedrijven veel inwoners werkzaam zijn (zoals bijvoorbeeld bij de aanwezige Rijksdiensten in Drenthe). Of omdat het specifieke cluster of bedrijf een bovengemiddelde bijdrage levert aan de toegevoegde waarde die in Drenthe wordt gerealiseerd of de potentie heeft dit binnen afzienbare tijd te doen.

Onze inzet richt zich met name op het faciliteren van de doorontwikkeling van Drentse bedrijven, organisaties en clusters die zich bezighouden met bijzondere innovatieve en technologische economische activiteiten. En die dit doen binnen wereldwijde groeimarkten. Vaak ligt er een duidelijke relatie met de vier transities uit de Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3). Deze bedrijven en clusters zijn daarmee een belangrijke kracht achter het (toekomstige) regionale verdienvermogen.

In Drenthe zien we op dit moment onder andere kansen binnen medische en biotechnologie, (maak)industrie, groene chemie, circulaire plastics, agrofood, en de kennis en technologieën van ASTRON.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe

We willen de relevante bedrijven en clusters (beter) binden aan bestaande Drentse/regionale ecosystemen en aan Drentse/regionale ketens van toeleveranciers en afnemers. Door deze bedrijven te binden en beter te verankeren in Drenthe willen we het (toekomstige) regionale verdienvermogen behouden en ontwikkelen.

Ook gaan we deze bedrijven en clusters onderling koppelen. Juist op de raakvlakken tussen verschillende sectoren en technologieën kunnen weer heel nieuwe innovaties ontstaan (cross-overs). De NOM zal gericht worden ingezet om deze bedrijven/clusters verder te ontwikkelen en te (ver)binden.

Doelstelling 4.03.02 (Inter)nationaal verbinden van de kracht van Drenthe

We verbinden de relevante bedrijven en clusters verbinden aan nationale/Europese ontwikkelingen en ecosystemen (en vice versa). Door deze bedrijven beter te verbinden met andere delen van het land en Europa behouden en ontwikkelen we het (toekomstige) regionale verdienvermogen. Hierbij kan gedacht worden aan onze inzet in verschillende publiek-private samenwerkingsvormen die de afgelopen jaren zijn opgezet ter versterking van de kracht van Drenthe, zoals Chemport en de Greenwise Campus.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Indicator:

Drentse positie op de RCI ranglijst

RCI is de Regional Competitiveness Index, van de Europese Commissie. Deze index meet het concurrentievermogen van alle Europese regio's, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur en opleidingen. Drenthe behoort tot de top 3 van de Europese transitieregio's (2022), regio's met een bbp tussen de 75% en 90% van het EU-gemiddelde.

Bron: Europese Commissie, Regional Competitiveness Index 2023.

Met wie werken we samen?

We werken hiervoor vooral samen met de Drentse gemeenten, de NOM, kennisinstellingen en regionale samenwerkingsverbanden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		3.000.000	2.386.000	5.386.000
	Doelstelling 4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe		2.386.000	2.386.000
	Doelstelling 4.03.02 (Inter)nationaal verbinden van de kracht van Drenthe	3.000.000		3.000.000
Baten			-1.300.000	-1.300.000
	Doelstelling 4.03.01 Binden van de kracht van Drenthe		-1.300.000	-1.300.000
Saldo		3.000.000	1.086.000	4.086.000

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
4.07 Regionale Economie	
Het economische beleid met ingang van 2025 is beschreven in de nieuwe Economische Koers Drenthe. In deze beleidsnota staan de maatregelen beschreven die het provinciaal bestuur van Drenthe de komende jaren neemt met het oog op een vitale en toekomstbestendige economie, met voldoende passende banen, ruimte om te ondernemen en proeftuinen waar innovaties worden ontwikkeld en maatschappelijke uitdagingen een oplossing vinden. Daarbij gaat het om een Drentse economie die niet alleen welvaart brengt, maar ook bijdraagt aan het welzijn van de inwoners en hun leefomgeving. Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe blijft een speerpunt van het Drentse economische beleid. Voor de concrete maatregelen verwijzen wij naar de nieuwe Economische Koers Drenthe.	1.086.000
Totaal	1.086.000

Beleidsopgave 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven

Inleiding

De grote transities bieden niet alleen uitdagingen, maar ook kansen voor het Drentse bedrijfsleven. We stimuleren bedrijven om innovatieve oplossingen te ontwikkelen voor maatschappelijke vraagstukken. Dat biedt ons bedrijfsleven nieuwe verdienmodellen en dat levert tegelijk economische en maatschappelijke meerwaarde.

We hebben de ambitie om economische kansen die passen bij Drenthe en de noordelijke RIS3-transities (circulaire economie, energietransitie, transitie van zorg naar gezondheid en digitalisering) en bij ons motto 'slim en groen met impact' zoveel mogelijk tot ontwikkeling te laten komen. Drenthe is bij uitstek een proeftuin en toepassingsregio voor innovaties. We zorgen ervoor dat de randvoorwaarden in Drenthe dusdanig op orde zijn, dat het Drentse bedrijfsleven optimaal in staat wordt gesteld kansen te creëren en te verzilveren.

In het kader van Europese fondsen ontwikkelen we instrumenten (subsidieregelingen) waarmee we de middelen in kunnen zetten om de doelstellingen te realiseren. We werken onder meer aan een brede mkb-regeling en aan regelingen voor kennisontwikkeling en voor het omzetten van kennis in commerciële producten of diensten (valorisatie).

Uiteraard heeft ook de provincie mogelijkheden om initiatieven zelf financieel te ondersteunen. Bij Europese en nationale programma's is cofinanciering vanuit regionale overheden veelal een vereiste.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.04.01 Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt

We willen bijdragen aan nieuwe economische kansen vanuit de markt en deze verder helpen. Dit doen we zowel via projecten als via het systeem van hubs en kennisinstellingen.

Bedrijven en partijen met nieuwe economische kansen en innovatieve ideeën helpen we o.a. met subsidies en kennis. We ondersteunen bedrijven en andere partners bij het ontwikkelen van projecten en het leggen van verbindingen met bijvoorbeeld kennisinstellingen en andere relevante partijen. Bijvoorbeeld door innovatieve bedrijven te koppelen aan vraagstukken vanuit defensie.

Ook stimuleren en ondersteunen we de (door)ontwikkeling van kennis- en innovatie-ecosystemen, zodat een optimale ondersteuningsstructuur ontstaat voor bedrijven om kansen te benutten.

Bijvoorbeeld door het faciliteren van zogenoemde hubs en andere intermediaire organisaties.

We stimuleren Drentse bedrijven, projecten en initiatieven om vooral in het Noorden samen te werken door individuele ideeën en projecten te koppelen, en verbindingen en contacten te leggen. Dit doen we bijvoorbeeld door bedrijven te stimuleren zich aan te sluiten bij een noordelijk innovatiecluster of ondernemersnetwerk, en door te helpen bij het (verder) ontwikkelen van talent in de regio. Dit moet leiden tot (de verdere ontwikkeling van) regionale ecosystemen.

Daarnaast besteden we aandacht aan (boven-)regionale ecosystemen. Alleen door hechte en hoogwaardige ecosystemen te creëren, slagen we erin de noodzakelijke kruisbestuivingen en verbindingen over sectorgrenzen heen te realiseren, die nodig zijn voor het benutten van nieuwe kansen.

Doelstelling 4.04.02 Inspireren en verleiden om kansen rondom de transities en Drentse opgaves te pakken

We willen dat er in Noord-Nederland baanbrekende nieuwe innovaties en economische activiteiten ontstaan. De ambitie is om ons op Europees niveau te onderscheiden.

We inspireren en verleiden bedrijven en partijen om economische kansen te pakken gekoppeld aan maatschappelijke opgaven en transities.

Dit doen we met name door:

- Op te treden als launching customer door zelf op te treden als eerste klant (van innovatieve producten en diensten);
- Mede te investeren in innovatie- en onderzoeksprogramma's en het creëren van testomgevingen;

- Het (mede) organiseren van informatie- en netwerkbijeenkomsten/platformen waar bedrijven kennis en ervaringen kunnen delen en samenwerkingsmogelijkheden kunnen verkennen;
- Voorbeelden van initiatieven waar bedrijven samenwerken aan projecten voor het voetlicht te brengen.

Doelstelling 4.04.03 Werken aan sociaal-economisch perspectief

In heel Drenthe hebben bedrijven te maken met grote veranderingen. Schaarste aan medewerkers, energie en grondstoffen, toegenomen kosten, maar ook wet- en regelgeving die op onderdelen steeds stringenter wordt, hebben gevolgen voor de verdienmodellen van huidige en nieuwe ondernemingen. In zijn algemeenheid geldt dit voor heel Drenthe, maar in het bijzonder voor het landelijk gebied. Gezien de grote opgaven daar, is extra aandacht nodig voor het sociaal[1]economisch perspectief. Hoe kunnen mkb- (waaronder agrarische) bedrijven in het landelijk gebied zich aanpassen aan de nieuwe situatie en zo gezamenlijk een gezonde basis blijven vormen voor de sociaaleconomische structuur in hun omgeving? We gaan na hoe we als provincie hierbij kunnen ondersteunen, waarbij we willen aansluiten op de verschillende initiatieven in de samenleving.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Indicator:

Drentse positie op de RIS ranglijst

De RIS is de Regional Innovation Scoreboard van de Europese Commissie, een lijst die het innovatievermogen van regio's in Europa vergelijkt (250 regio's in totaal). De huidige innovatiepositie (plek 99 in 2023, stijging van 23 plaatsen t.o.v. 2021) betekent dat er nog ruimte is voor verbetering. Ten opzichte van de overige Nederlandse provincies is Drenthe voorlaatste, net boven Fryslân. Bron: Europese Commissie, Regional Innovation Scoreboard 2023.

Met wie werken we samen?

Voor deze opgave werken we veel samen met de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel, met de Drentse gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden en met kennisinstellingen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		5.274.994	-2.928.808	2.346.186
	Doelstelling 4.04.01 Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt	4.996.235	-3.030.049	1.966.186
	Doelstelling 4.04.02 Inspireren en verleiden om kansen rondom de transitie en Drentse opgaves te pakken	278.759	1.241	280.000
	Doelstelling 4.04.03 Werken aan sociaal-economisch perspectief		100.000	100.000
Baten		-73.469		-73.469
	Doelstelling 4.04.02 Inspireren en verleiden om kansen rondom de transitie en Drentse opgaves te pakken	-73.469		-73.469
Saldo		5.201.525	-2.928.808	2.272.717

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
4.07 Regionale Economie	
Het economische beleid met ingang van 2025 is beschreven in de nieuwe Economische Koers Drenthe. In deze beleidsnota staan de maatregelen beschreven die het provinciaal bestuur van Drenthe de komende jaren neemt met het oog op een vitale en toekomstbestendige economie, met voldoende passende banen, ruimte om te ondernemen en proeftuinen waar innovaties worden ontwikkeld en maatschappelijke uitdagingen een oplossing vinden. Daarbij gaat het om een Drentse economie die niet alleen welvaart brengt, maar ook bijdraagt aan het welzijn van de inwoners en hun leefomgeving. Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven blijft een speerpunt van het Drentse economische beleid. Voor de concrete maatregelen verwijzen wij naar de nieuwe Economische Koers Drenthe.	-2.928.808
Totaal	-2.928.808

Beleidsopgave 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt

Inleiding

Een van de ambities uit het coalitieakkoord 'Samen bouwen we Drenthe' is de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Meedoen op de arbeidsmarkt moet voor iedereen mogelijk zijn. Ook realiseren wij ons dat de transities en de versterking van de innovatiekracht van onze regionale economie alleen kunnen slagen als de arbeidsmarkt flexibele en veerkrachtige is.

Met name in tijden van personeelskrapte vraagt dit veel van de samenwerkende partijen in alle sectoren van onze economie. Als gevolg van schommelingen in de economische situatie kan het zijn dat de schaarste in een aantal sectoren de komende jaren iets minder nijpend wordt. Toch is het vrijwel zeker dat, gezien de demografische prognoses, de krapte op de lange(re) termijn blijft bestaan. Tegelijkertijd telt Drenthe relatief veel kleine MKB bedrijven die in tegenstelling tot grotere bedrijven minder in staat zijn om hun personeelsbeleid vanuit een lange termijn perspectief in te richten. In 2025 blijven we inzet plegen op om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden en het ontwikkelen van arbeidsmarktprojecten ter vermindering van de personeelstekorten. Hiervoor investeren we in de verdere ontwikkeling van een regionaal kennis- en onderwijsecosysteem, en sluiten we aan bij de campusontwikkeling rond Greenwise. Daarnaast ontsluiten we samen met onze partners middelen voor scholing om meer Drenten te stimuleren zich te laten om- en bijscholen voor de transities en andere bewegingen op de arbeidsmarkt. Ook de ontwikkeling (innovatie) van arbeidsbesparende technologieën en het versterken van de leercultuur bij werkgevers heeft onze aandacht.

We zoeken systematisch naar mogelijkheden om talent aan te trekken en te behouden voor de regio. Hiervoor zetten we een 'op maat' gemaakt arbeidsmarktinstrumentarium in. Zo is er onder andere extra aandacht voor het behouden van internationaal talent voor Drenthe door daarvoor de diensten van het International Welcome Center North onder aandacht te brengen bij Drentse ondernemers. Daarnaast blijven we inzetten op het GrensInfoPunt Eems Dollard Regio (GIP EDR). Tevens worden daar waar mogelijk en de kansen van de Europese structuurfondsen zoals ESF+ en rijksregelingen benut. Naast de kwantitatieve opgave signaleren we ook in toenemende mate een meer kwalitatieve opgave. Door transities en technologische ontwikkelingen worden voortdurend andere eisen gesteld aan werknemers. Om hier tijdig op te kunnen inspelen, is het zaak dat zowel werkgevers als werknemers inzicht hebben in de aard en omvang van deze ontwikkelingen. Daarom continueren wij onze inzet m.b.t. het arbeidsmarktdashboard www.ArbeidsmarktInZicht.nl. Dit platform geeft alle informatie over de kansen en bedreigingen en ondersteunt en stimuleert daarmee het gesprek en de samenwerking binnen en tussen de regio's.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden

'Arbeidsmarkt & Onderwijs' is generiek beleid en onderdeel van de Economische Koers Drenthe. De huidige maatschappelijke opgaven kunnen we alleen realiseren als er ook voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers zijn. Daarbij is het van belang dat kennisontwikkeling, scholing en innovatie aan elkaar verbonden zijn. Via publiek-private samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid is er de afgelopen jaren veel voortgang geboekt om het onderwijs te vernieuwen en werkgevers te ondersteunen bij de ontwikkeling van goed personeelsbeleid.

In 2025 zijn we toe aan een volgende stap: daadwerkelijk samen en een leven lang ontwikkelen voor iedereen (jongeren en professionals), ook als er enige afstand is tot de arbeidsmarkt. We willen de samenwerking met en tussen de arbeidsmarktregio's versterken. Deze regio's spelen een belangrijke rol ten aanzien van inclusiviteit en het van-werk-naar-werk laten bewegen. Ook blijven we deelnemen aan de bestuurlijke Arbeidsmarkttafel Noord Nederland en werken we aan de uitvoering van de Human Capital Agenda Noord, waarin prioriteiten voor de middellange en lange termijn worden gesteld.

Daarnaast borduren we voort op de versterking van actiegerichte samenwerkingsverbanden van bedrijven, onderwijsinstellingen, overheden en andere publieke organisaties die werken aan: het realiseren van een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt; innovatieve professionals/vakmensen opleiden; leven lang ontwikkelen bevorderen of het innovatievermogen van bedrijven helpen versnellen en vergroten. Een voorbeeld hiervoor is de Hospitality Pact Noord Nederland.

Doelstelling 4.05.02 We investeren in talentontwikkelingen voor de economie van morgen

De personeelsschaarste waarmee we op dit moment mee te maken hebben komt niet onverwacht en zal de komende jaren aanhouden. De krapte raakt mensen in hun dagelijkse bestaan en werkgevers bij de uitvoering van hun werkzaamheden.

Voor een weerbare en wendbare arbeidsmarkt is het dan ook nodig dat we optimaal gebruik maken van het aanwezige talent. Daarmee bedoelen we alle mensen die zich op de arbeidsmarkt bevinden of die zich voorbereiden om de arbeidsmarkt te betreden. Elk talent is belangrijk! Hiervoor is een goede basis een absolute noodzaak. Enerzijds vraagt dit een systeeminnovatie in het onderwijs en anderzijds een goede invulling van duurzame inzetbaarheid en een sterke leercultuur bij werkgevers. In 2025 blijven we samen met kennisinstellingen van primair onderwijs tot en met wetenschappelijk onderwijs en het bedrijfsleven werken aan meer samenhang en flexibiliteit tussen het onderwijsaanbod en de huidige en verwachte ontwikkeling van sectoren. Zo sluiten we onder andere aan bij de uitvoering van het landelijke actieplan Groene en Digitale Banen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale economie

Indicator: bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) (BBV-verplichte indicator)

	2019	2020	2021	2022	2023
Nederland	73,3%	73,2%	73,5%	74,8%	75,8
Provincie Drenthe	70,8%	71,0%	71,4%	72,9%	73,4

Bron: CBS

Toelichting: De bruto arbeidsparticipatie beschrijft het aantal mensen die een baan hebben, of een baan zoeken, uitgedrukt in procenten van de totale bevolking tussen de 15 en 75 jaar. De bruto participatiegraad geeft inzicht in het percentage mensen dat deelneemt, of deel wil nemen, aan het arbeidsproces. Wanneer er sprake is van een lage bruto participatiegraad, willen of kunnen veel mensen niet werken

Indicator: spanningsindicator Drentse arbeidsmarkt

	1 ^{ste} kwartaal van 2023	2 ^{de} kwartaal van 2023	3 ^{de} kwartaal van 2023	4 ^{de} kwartaal van 2023	1 ^{ste} kwartaal van 2024
Provincie Drenthe	2,71	3,36	3,4	2,43	2,37

Bron: UWV

Toelichting: De spanningsindicator Drentse arbeidsmarkt verschaft inzicht in de spanning op de arbeidsmarkt. Het is de verhouding tussen openstaande en kortdurende vacatures. In het eerste kwartaal van 2024 daalde de spanning op de arbeidsmarkt voor het tweede kwartaal op rij. Daardoor is de arbeidsmarkt volgens UWV niet langer zeer krap, maar krap. Voor Drentse werkgevers blijft het echter lastig om geschikt personeel te vinden. Zo is er in een aantal beroepen nog steeds sprake van een zeer krappe arbeidsmarkt.

Met wie werken we samen?

Voor deze beleidsopgave is verbinding en samenwerking met alle stakeholders op het terrein van Arbeidsmarkt en Onderwijs van groot belang. We werken nauw samen met brancheorganisaties, vakbonden, O&O fondsen, het UWV, kennis- en onderwijsinstellingen en medeoverheden zoals (centrum)gemeenten, provincies en het rijk.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		793.650	36.103	829.753
	Doelstelling 4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden	793.650	36.103	829.753
Baten		-32.200	-110.469	-142.669
	Doelstelling 4.05.01 Versterken samenwerking onderwijs-bedrijfsleven en overheden	-32.200	-110.469	-142.669
Saldo		761.450	-74.366	687.084

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
4.07 Regionale Economie	
Het economische beleid met ingang van 2025 is beschreven in de nieuwe Economische Koers Drenthe. In deze beleidsnota staan de maatregelen beschreven die het provinciaal bestuur van Drenthe de komende jaren neemt met het oog op een vitale en toekomstbestendige economie, met voldoende passende banen, ruimte om te ondernemen en proeftuinen waar innovaties worden ontwikkeld en maatschappelijke uitdagingen een oplossing vinden. Daarbij gaat het om een Drentse economie die niet alleen welvaart brengt, maar ook bijdraagt aan het welzijn van de inwoners en hun leefomgeving. Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt blijft een speerpunt van het Drentse economische beleid. Voor de concrete maatregelen verwijzen wij naar de nieuwe Economische Koers Drenthe.	-74.366
Totaal	-74.366

Beleidsopgave 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

Inleiding

De regio Zuid- en Oost-Drenthe kent uitdagingen op het gebied van brede welvaart. Met de nieuwe Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023 – 2027 pakken regionale partijen en het Rijk samen de maatschappelijke opgaves in deze regio aan. Dit zijn intergenerationele armoede, kansenongelijkheid, vergrijzing en ontgroening, kwetsbare economie en de nabijheid van voorzieningen. In totaal is er voor de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 60 miljoen euro beschikbaar. Deze Regio Deal is op 1 januari 2024 gestart. De provincie Drenthe is penvoerder en kassier voor de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe. Het Rijk, de provincies Drenthe en Overijssel en de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Hardenberg en Hoogeveen hebben de handen ineengeslagen voor de uitvoering van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II (2023-2027).

Op 31 december 2023 liep de 1e Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe formeel af. Op 15 december 2023 heeft de stuurgroep Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe besloten om de 1e Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe te verlengen tot en met 31 december 2025 en het nog beschikbare geld in te zetten voor de pijler Wonen in deze Regio Deal. Ook voor deze Regio Deal is provincie Drenthe penvoerder en kassier.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027

De aanpak in het programma Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe 2023-2026 richt zich op de inwoners en ondernemers in deze regio. De ambitie is dat de generatie die nu opgroeit in de regio Zuid- en Oost-Drenthe, over 30 jaar dezelfde kansen heeft als leeftijdsgenoten in de rest van Nederland. Deze ambitie is vertaald naar 2 hoofdoelen:

- De brede welvaart in de regio Zuid- en Oost-Drenthe nu en in de toekomst substantieel en duurzaam te verhogen;
- De samenwerking binnen de regio Zuid- en Oost-Drenthe en tussen de regio en het Rijk te versterken en te borgen.

Het programmaplan en convenant Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II, in volle vaart door voor brede welvaart in Zuid- en Oost-Drenthe' zijn de basis voor de samenwerkende partijen. Hiermee werken zij aan resultaten die bijdragen aan de gestelde hoofdoelen. Het programma wil inzetten op economische structuurversterking, een leven lang ontwikkelen, zorg en welzijn en een aantrekkelijke regio. In 2025 wordt gestart met de uitvoering van de projecten die eind 2024 zijn vastgesteld door de stuurgroep. Gedurende het jaar worden PS en raden in bijeenkomsten geïnformeerd over de Regio Deal.

Doelstelling 4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I

De aanpak in de 1e Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe richtte zich op drie pijlers: Wonen, Werken en Welzijn. Deze Regio Deal loopt na de verlenging nog door tot en met 31 december 2025. Daarbij richt deze Regio Deal zich alleen nog op de pijler Wonen. Hiervoor worden in het vakbestuurlijk overleg Wonen projecten voorbereid. Die projecten dragen bij aan een toekomstbestendige (duurzame en levensloopbestendige) woningvoorraad voor de woningeigenaren in de regio, die behoren tot de doelgroep van de woningcorporaties én in de goedkope koopvoorraad wonen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Geen feiten en cijfers beschikbaar.

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering van de Regio Deal werken we samen met de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Hardenberg en Hoogeveen (en Aa en Hunze voor Regio Deal I), het Rijk, de provincie Overijssel en diverse instellingen en organisaties in de regio.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		13.166.832		13.166.832
	Doelstelling 4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027	10.400.000		10.400.000
	Doelstelling 4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I	2.766.832		2.766.832
Baten		-9.732.862		-9.732.862
	Doelstelling 4.06.01 Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027	-9.041.154		-9.041.154
	Doelstelling 4.06.02 Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I	-691.708		-691.708
Saldo		3.433.970		3.433.970

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme

Inleiding

Onze ambitie voor de komende jaren is verwoord in de 'Agenda Recreatie en toerisme in Drenthe 2024-2028' en bestaat uit de volgende vijf punten:

- Iedere Drent profiteert van recreatie en toerisme (R&T); De overheid heeft een belangrijke taak om voldoende mogelijkheden en ruimte voor recreatie te borgen. Dit is verankerd in artikel 22 van de Grondwet: 'De overheid schept voorwaarden voor maatschappelijke en culturele ontplooiing en voor vrijetijdsbesteding'. Onze inzet richt zich op (het vergroten van) de positieve bijdrage van R&T aan de brede welvaart in Drenthe: aan welzijn, gezondheid, sociale samenhang, welvaart en kwaliteit van leven.
- R&T is een vitale en toekomstbestendige sector binnen de Drentse economie; Met een totale economische waarde van € 2,3 miljard in 2023 en meer dan 16.000 banen is R&T een zeer belangrijke economische sector voor Drenthe. De groei van het aantal buitenlandse toeristen dat naar Drenthe komt, toont de potentie voor verdere ontwikkeling van deze sector. Wij investeren in kwaliteitsverbetering, innovatie, digitalisering, verduurzaming en diversiteit van het toeristisch aanbod met als doel de sector nog robuuster en toekomstbestendiger te maken;
- Drenthe heeft een vitaal R&T ecosysteem; De samenhang tussen verschillende recreatieve voorzieningen (bijvoorbeeld verblijfs-, dagrecreatie, routes en horeca) is van belang. Deze zijn afhankelijk van elkaar en kunnen elkaar ook versterken. In een vitaal R&T ecosysteem is R&T in balans met de (natuurlijke) omgeving.
- R&T biedt unieke ervaringen aan inwoners en bezoekers die hiermee de eigenheid van Drenthe kunnen ervaren; De aantrekkingskracht van Drenthe bestaat uit de combinatie van ons fraaie (cultuurhistorisch) landschap, rust en ruimte. Wij investeren in ontwikkeling van aanbod dat past bij Drenthe en het unieke Drentse decor.

Drentse ondernemers in R&T zijn maatschappelijk gedreven en werken aan duurzaamheid, inclusie en natuur-inclusief ondernemerschap.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 4.07.01 Stimuleren van vitale en toekomstbestendige verblijfsrecreatie

Met het programma Vitale Vakantieparken Drenthe (VVP) werken we, in samenwerking met gemeenten, het Recreatieschap Drenthe en HISWA-RECRON aan een vitale verblijfsrecreatie sector. We zetten in op een passend vervolg van het programma VVP voor de periode 2025 t/m 2027. Voor deze periode is eind 2024 een plan van aanpak opgesteld waarin de doelen en inhoudelijke opgaven van het programma zijn opgenomen. We willen natuur-inclusief ondernemen op vakantieparken bevorderen en starten – in samenwerking met de taskforce VVP – een pilot op een aantal vakantieparken.

Doelstelling 4.07.02 Behouden en versterken van de recreatieve infrastructuur

Het fijnmazige en kwalitatief hoogwaardig fietsnetwerk in het afwisselende landschap en de natuur maakt Drenthe de nummer 1 fietsprovincie van Nederland. We willen deze positie behouden en versterken. We werken aan het versterken en verduurzamen van het recreatieve fietsnetwerk, met aandacht voor de verschillende type gebruikers. Fietspaden worden verbeterd en ontbrekende schakels worden aangelegd om de verbindingen te verbeteren tussen onze natuurgebieden, landschappen en dorpen en (binnen)steden. Hiervoor is een subsidieregeling geopend, die loopt tot uiterlijk eind 2028.

Daarnaast streven we er ook naar om wandelprovincie nummer 1 te worden (nu nr. 3). Het wandelknooppunten netwerk is voltooid en de komende jaren zetten we in op het creëren van aantrekkelijke routes met een sterke mix van natuur-, avontuur en cultuurbeleving voor uiteenlopende doelgroepen. Deze routes zijn fysiek en digitaal goed ontsloten met informatie en hebben een start of eindpunt bij bijvoorbeeld horeca, recreatiebedrijven en dorpen/steden. Samen met het Recreatieschap Drenthe wordt er ook gewerkt aan meer wielvriendelijke routes (voor o.a. mindervaliden). Naast fietsen en wandelen is er ook aandacht voor de waterrecreatie, mountainbike routes en behoud van het aanbod en kwaliteit van de hippische routes.

Recreatieve routes hebben een belangrijke functie in het (be)geleiden van bezoekers in de natuur. Bij de ontwikkeling van routes werken we samen met de terreinbeherende organisaties en andere partners. We zetten in op behoud van de toegankelijkheid van natuur en landschap voor recreatie in balans met de bescherming van de meest kwetsbare natuur. Ook goede informatievoorziening waarbij bijvoorbeeld meer nadrukkelijk wordt verwezen naar R&T aanbod buiten de kwetsbare gebieden kan hierbij helpen. We intensiveren de samenwerking met terreinbeherende organisaties m.b.t. de recreatieve infrastructuur en de ontwikkeling van routes. Waar problemen ontstaan bij doorgaande routes, bijvoorbeeld door vernatting van natuur zoeken we gezamenlijk naar oplossingen.

Doelstelling 4.07.03 Versterken toeristisch recreatief aanbod

Een eigentijds en kwalitatief hoogwaardig dagrecreatief aanbod is belangrijk voor onze eigen inwoners en het woonklimaat in Drenthe. Het stimuleert bovendien bezoekers om meerdere dagen in Drenthe te verblijven en nog eens terug te komen. We ondersteunen kansrijke initiatieven voor dagrecreatie die vanuit de markt komen. We nemen het initiatief voor thematische aanbodontwikkeling die bijdraagt aan het versterken van het verhaal van Drenthe. We zien ook mogelijkheden voor thematische aanbodontwikkeling in gebieden die nu nog minder bezoekers trekken, zoals de Veenkoloniën. We sluiten ons aan bij de verkenning agrotoerisme die wordt uitgevoerd door het NBTC en de betekenis die dit voor Drenthe heeft. Dit geeft ons meer zicht op kansen voor ondernemers, bedrijven en voor streekproducten (zoals Dubbel Drents). De kwaliteitsverbetering van bestaande dagrecreatieve voorzieningen/ondernemingen via Expertteam Dagrecreatie, Groepensector en Hotels wordt gecontinueerd. We werken aan thematische dagrecreatieve aanbodontwikkeling die aansluit bij verhalen van Drenthe (zoals Van Gogh en de Koloniën van Weldadigheid) en recreatieve projecten gericht op het beleven en benutten van de natuur. Zo stimuleren we de ontwikkeling van recreatieprojecten in het kader van het programma 'Natuurlijk Platteland'. Waar mogelijk vergroten we de economische en maatschappelijke impact van culturele en sportieve evenementen en activiteiten door samenwerking en gezamenlijke financiering met bijvoorbeeld gemeenten. Hierbij is specifieke aandacht voor evenementen die aantrekkelijk zijn voor toeristen en inwoners buiten het hoogseizoen.

Het hoogste punt van de VAM-berg (het 'Dak van Drenthe') is ook het hoogste punt van Drenthe. De berg is inmiddels een bekend walhalla voor de sportieve fietser en voor sportevenementen. De hoogteverschillen van de VAM-berg bieden kansen voor nog meer recreatieve initiatieven. In overleg met Attero (beheerder), de omgeving en de gemeente Midden-Drenthe worden de recreatieve mogelijkheden verder verkend.

Doelstelling 4.07.04 Bezoekers en inwoners stimuleren om Drenthe te ontdekken

Marketing Drenthe is, in opdracht van de provincie, verantwoordelijk voor de marketing van Drenthe als aantrekkelijke vrijetijdsprovincie. Marketing Drenthe doet daarnaast onderzoek en deelt kennis met belanghebbenden over vraag en aanbod en impact van de sector. Ondernemerschap wordt gestimuleerd door kennisdeling op het gebied van innovatie, vernieuwing en verduurzaming en er wordt nauw samengewerkt met verschillende stakeholders/partners. Dit alles wordt ondersteund door het merkconcept "Drenthe, Oerprovincie van Nederland".

De inzet van Marketing Drenthe sluit aan bij ons beleid, ondersteunt onze ambitie en draagt bij aan het realiseren van de opgaven. De komende vier jaar gaat Marketing Drenthe zich richten op drie pijlers:

- Ontwikkelen van vraag (verleiden met marketing, communicatie en campagnes)
- Kennis vergaren en delen (verkennen)
- Ontwikkelen van aanbod (verrijken)

Doelstelling 4.07.05 Bevorderen ondernemerschap

Energieneutraal en circulair ondernemen is een thema waar veel R&T ondernemers mee bezig (willen) zijn. In opdracht van Marketing Drenthe, Recreatieschap Drenthe en provincie is een compact en actiegericht duurzaamheidsprogramma voor de sector recreatie en toerisme ontwikkeld en dit programma zal de komende periode worden uitgevoerd.

We vinden het belangrijk dat recreatieve voorzieningen en bedrijven zoveel mogelijk voor iedereen toegankelijk zijn en kansen en mogelijkheden bieden voor iedereen. We ondersteunen R&T bedrijven en organisaties (d.m.v. een subsidieregeling) om maatregelen te treffen die inclusie (fysiek, digitaal, sociaal) bevorderen.

Doelstelling 4.07.06 Goed beheer en onderhoud VAM-berg

Op de VAM-berg liggen aantrekkelijke en uitdagende fietspaden en wandelpaden naar het Dak van Drenthe met een fantastisch uitzicht over de provincie. De provincie is eigenaar en beheerder van deze infrastructuur en is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van deze voorzieningen.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Het belang van recreatie en toerisme voor Drenthe komt o.a. tot uiting door:

- 7,8 miljoen toeristische overnachtingen per jaar.
- De totale economische waarde van recreatie en toerisme bedroeg in 2023 ca. € 2,3 miljard.
- In 2022 werken ruim 16000 mensen in de recreatie- en toerismesector in Drenthe.

Uit het inwonersonderzoek via het Drents Panel (2024) blijkt o.a.:

- Een overgrote meerderheid (90%) beoordeelt toerisme positief.
- De voordelen van toerisme zoals bijdrage aan lokale economie (85%) en meer levendigheid (72%) worden breed erkend.
- 1 op de 10 inwoners heeft zorgen over de ontwikkeling van toerisme en ervaart, om uiteenlopende redenen, overlast van recreatie en toerisme.
- De meeste inwoners vinden dat ze hun vrije tijd goed kunnen besteden in Drenthe (86%), met voldoende voorzieningen (84%) en ruimte (91%) voor recreatie.

- Populaire activiteiten zoals recreatieve wandelingen (91%) en activiteiten in de natuur (91%) en cultuurbezoeken (75%) worden frequent ondernomen.
- Enkele punten van kritiek zijn het gebrek aan horeca- en winkeloverties (12%) en dat men meer activiteiten zou willen ondernemen, maar wordt tegengehouden door gebrek aan tijd (41%) en geld (21%).

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering van de beleidsopgave van Recreatie en Toerisme is samenwerking essentieel en hebben we als provincie verschillende rollen, afhankelijk van de opgave, de samenwerkingspartners en het gebied. Een aantal samenwerkingspartners is o.a.: Recreatieschap Drenthe, het Routebureau Drenthe, Marketing Drenthe, de gemeenten, terrein Beherende Organisaties en brancheorganisaties.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		4.636.887	2.700.000	7.336.887
	Doelstelling 4.07.01 Stimuleren van vitale en toekomstbestendige verblijfsrecreatie	100.000	1.100.000	1.200.000
	Doelstelling 4.07.02 Behouden en versterken van de recreatieve infrastructuur	100.000	1.600.000	1.700.000
	Doelstelling 4.07.03 Versterken toeristisch recreatief aanbod	1.800.000		1.800.000
	Doelstelling 4.07.04 Bezoekers en inwoners stimuleren om Drenthe te ontdekken	2.125.887		2.125.887
	Doelstelling 4.07.05 Bevorderen ondernemerschap	400.000		400.000
	Doelstelling 4.07.06 Goed beheer en onderhoud VAM-berg	111.000		111.000
Saldo		4.636.887	2.700.000	7.336.887

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
4.06 Agenda Recreatie en Toerisme	
<p>Voortzetting vitale vakantieparken</p> <p>Het huidige programma Vitale Vakantieparken loopt af in 2024. Er heeft een evaluatie plaatsgevonden van het programma VVP. De aanbevelingen uit de evaluatie worden verwerkt in een plan van aanpak voor het vervolg van het programma. Hierover vindt in 2024 besluitvorming plaats door de partners van het programma. Intensivering van de aanpak van de verschillende problematieken op vakantieparken is van belang. Het programma Vitale Vakantieparken bestaat nu uit de programmaliijnen 'Drentse Uitblinkers', revitaliseren, transformatie, preventie en aanpak criminaliteit en sociaal-maatschappelijke problematiek (project Naaber Drenthe).</p> <p>Het gaat om een voortzetting van een provinciale bijdrage in de personeelskosten van de Taskforce (Uitvoeringsorganisatie van het Programma Vitale Vakantieparken) en daarnaast een bijdrage in de uitvoeringskosten van de diverse programmaonderdelen van het programma Vitale Vakantieparken zodat er uitvoeringscapaciteit beschikbaar is voor het begeleiden van parken en voor stimuleringsmaatregelen voor kwaliteitsverbetering van vakantieparken.</p> <p>Versterken dagrecreatief aanbod</p> <p>In de acht gebieden binnen het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) – t.z.t. overgaand in DPLG – wordt gewerkt aan de opgaven van natuur, landbouw, klimaat en water. In de gebiedsprocessen binnen het PNP is geen geld beschikbaar voor recreatieve projecten gericht op het beleven en benutten van de natuur en het toegankelijk houden/maken van de gebieden voor de inwoners. Het gaat dan bijvoorbeeld om de aanleg van wandelvoorzieningen als wandelpaden, bruggetjes, vlonderpaden, verleggen van een fietspad of een uitkijkpunt. Recreatieve projecten in deze gebieden dragen bij aan het draagvlak voor de gebiedsprocessen en aan de gezondheid, geluk en welzijn van de inwoners van Drenthe. Met de voorgestelde budgetten kan samen met gebiedspartners zoals de gemeenten (cofinanciering en beleid) hier invulling aan gegeven worden.</p>	2.700.000
Totaal	2.700.000

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

	Beleidsopgave	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	0	0	2.163.540	-2.163.540
	4.02 Versterken van het ondernemerschap	3.484.959	3.929.373	2.047.500	1.881.873
	4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe	1.416.344	3.000.000	5.386.000	-2.386.000
	4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven	2.345.659	7.122.613	2.346.186	4.776.427
	4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	906.426	793.650	829.753	-36.103
	4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	5.234.506	16.773.294	13.166.832	3.606.462
	4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme	4.782.214	8.094.139	7.336.887	757.252
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	18.170.108	39.713.069	33.276.698	6.436.371
Baten					
	4.01 Versterken van het vestigingsklimaat	0	0	0	0
	4.02 Versterken van het ondernemerschap	-150.493	-1.470.718	-249	-1.470.469
	4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe	-38.638	0	-1.300.000	1.300.000
	4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven	-265.750	-77.551	-73.469	-4.082
	4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt	-304.196	-32.200	-142.669	110.469
	4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	-1.289.638	-8.004.504	-9.732.862	1.728.358
	4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme	-371.888	-242.667	0	-242.667
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-2.420.603	-9.827.640	-11.249.249	1.421.609
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	15.749.505	29.885.429	22.027.449	7.857.980

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat

Algemeen:

Door het vaststellen van de economische koers 2024-2027, heeft er een verschuiving plaatsgevonden van budgetten tussen oude en nieuwe beleidsopgaven en de doelstellingen. De structuur van de lopende begroting 2024 is, om pragmatische redenen, niet tijdens het lopende begrotingsjaar 2024 aangepast. De structuur van de nieuwe nota is overgenomen in de begroting 2025.

Dit betekent dat, vanwege de nieuwe structuur in 2025, een rechtstreekse vergelijking per beleidsopgave en doelstelling tussen 2024 en 2025 niet tot goede informatie leidt.

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 2.163.540,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit verschil wordt veroorzaakt door de nieuwe structuur van de Economische Koers waardoor budgetten in 2025 onder een andere beleidsopgave zijn komen te hangen dan in 2024.

Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.881.873,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit verschil wordt veroorzaakt door de nieuwe structuur van de Economische Koers waardoor budgetten in 2025 onder een andere beleidsopgave zijn komen te hangen dan in 2024.

Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 2.386.000,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit verschil wordt veroorzaakt door de nieuwe structuur van de Economische Koers waardoor budgetten in 2025 onder een andere beleidsopgave zijn komen te hangen dan in 2024.

Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 4.776.427,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Inspireren en verleiden om kansen rondom de transities en Drentse opgaves te pakken
Het verschil binnen deze doelstelling wordt veroorzaakt door het aflopen dan de projecten Vierkant voor Werk (€ 1.250.000,--) en de Bedrijvenregeling Drenthe (€ 245.000,--).

Doelstelling: Bijdragen aan en verder helpen van economische kansen vanuit de markt
Het verschil binnen deze doelstelling wordt veroorzaakt doordat in 2025 het budget voor overige bijdragen is afgeraamd.

Het overige verschil binnen deze beleidsopgave wordt veroorzaakt door de nieuwe structuur van de Economische Koers waardoor budgetten in 2025 onder een andere beleidsopgave zijn komen te hangen dan in 2024.

Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 3.606.462,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I

De verlengde samenwerkingsovereenkomst Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I loopt eind 2025 af. In 2025 worden naar verwachting de laatste projecten voltooid en financieel afgerekend. In 2025 hebben wij € 7.716.462,-- minder lasten geraamd dan in 2024.

Doelstelling: Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027

Het jaar 2025 is het derde uitvoeringsjaar van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023-2027. In 2025 verwachten we een groot aantal projecten m.b.t. de pijlers Leven lang ontwikkelen, Zorg & welzijn, Economische structuurversterking, Aantrekkelijke regio, Samen met inwoners en Regio aan de grens te realiseren. Om dit te kunnen doen hebben wij in 2025 een hogere last in de begroting opgenomen dan in 2024. Het gaat om een verschil van € 4.110.000,--.

Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 757.252,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Stimuleren van vitale en toekomstige verblijfsrecreatie

In 2024 bedroeg het jaarbudget op deze doelstelling € 3.244.959,- inclusief bijdragen gemeenten en overhevelingen uit voorgaande jaren. De begrote lasten van 2025 op deze doelstelling vallen € 2.044.959,-- lager uit. In 2025 is € 1.100.000,-- begroot voor de voortzetting van de provinciale bijdrage in de personeelskosten van de taskforce uitvoeringsorganisatie van het programma Vitale Vakantieparken inclusief Naober (2e uitwerking coalitieakkoord) en € 100.000,-- aan reguliere middelen voor overige verblijfsrecreatie, waaronder de pilot natuur-inclusief ondernemen (nieuwe agenda recreatie en toerisme 2024-2028).

Overige doelstellingen van stimuleren recreatie en toerisme.

De lasten van de overige doelstellingen van de beleidsopgave stimuleren recreatie en toerisme vallen in 2025 € 1.282.707,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. In de tweede uitwerking van het coalitieakkoord is totaal € 1,6 miljoen toegekend voor de jaren 2025 tot en met 2027. Vanuit het uitvoeringsprogramma fietsagenda 2022-2026 is een bedrag van € 2,5 miljoen toegekend voor de periode 2024 t/m 2026. In de 1e actualisatie 2024 is hiervan € 1.125.000,-- voor 2024, € 750.000,-- voor 2025 (€ 375.000,-- minder dan in 2024) en € 625.000,-- voor 2026. De reguliere indexering in 2025 van gesubsidieerde instellingen ca. bedroeg € 57.707,--. Samen verklaart dat de toenemende lasten in 2025 van € 1.287.707,--.

Verder merken wij op dat in de zomer van 2024 de agenda Recreatie en toerisme in Drenthe 2024-2028 is vastgesteld. De structuur van het lopende begroting 2024 is, om pragmatische redenen, niet tijdens het lopende begrotingsjaar 2024 aangepast. De structuur van de nieuwe nota is overgenomen in de begroting 2025. Dit betekent dat, vanwege de nieuwe begrotingsstructuur in 2025, een rechtstreekse vergelijking tussen 2024 en 2025 per doelstelling niet tot goede informatie leidt.

Baten

Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap

Algemeen:

Door het vaststellen van de economische koers 2024-2027, heeft er een verschuiving plaatsgevonden van budgetten tussen oude en nieuwe beleidsopgaven en de doelstellingen. De structuur van de lopende begroting 2024 is, om pragmatische redenen, niet tijdens het lopende begrotingsjaar 2024 aangepast. De structuur van de nieuwe nota is overgenomen in de begroting 2025.

Dit betekent dat, vanwege de nieuwe structuur in 2025, een rechtstreekse vergelijking per beleidsopgave en doelstelling tussen 2024 en 2025 niet tot goede informatie leidt.

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.470.465,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit verschil wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de nieuwe structuur van de

Economische Koers waardoor budgetten in 2025 onder een andere beleidsopgave zijn komen te hangen dan in 2024. Het overige verschil is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Zorgen voor een goede mkb ondersteuning

In 2025 is vallen de baten met € 60.000,-- lager uit doordat in 2024 een opbrengst begroot is voor Ik Ben Drents Ondernemer. Dit is in de begroting 2025 niet opgenomen.

Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.300.000,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit verschil wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de nieuwe structuur van de Economische Koers waardoor budgetten in 2025 onder een andere beleidsopgave zijn komen te hangen dan in 2024.

Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transities en maatschappelijke opgaven

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 110.465,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit verschil wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de nieuwe structuur van de Economische Koers waardoor budgetten in 2025 onder een andere beleidsopgave zijn komen te hangen dan in 2024.

Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.728.358,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Ontwikkelen toekomstbestendige woningvoorraad door verlengde Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I

De verlengde samenwerkingsovereenkomst Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe I loopt eind 2025 af. In 2025 worden naar verwachting de laatste projecten voltooid en financieel afgerekend. In 2025 verwachten we minder lasten dan in 2024. De bijdrage van de regiodealgemeenten is in 2025 ook € 1.885.141,-- lager dan in 2024.

Doelstelling: Verhogen brede welvaart en versterken samenwerking door Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023 - 2027

Het jaar 2025 is het derde uitvoeringsjaar van de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II 2023-2027. In 2025 verwachten we een groot aantal projecten m.b.t. de pijlers Leven lang ontwikkelen, Zorg & welzijn, Economische structuurversterking, Aantrekkelijke regio, Samen met inwoners en Regio aan de grens te realiseren. Om dit te kunnen doen hebben wij in 2025 een hogere last in de begroting opgenomen dan in 2024. Ook verwachten we dat de bijdrage van de regiodealpartners in 2025 € 3.613.499,-- hoger zal zijn dan in 2024.

Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 242.667,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Stimuleren van vitale en toekomstige verblijfsrecreatie

In 2025 zijn nog geen Gemeentelijke bijdragen geraamd.

Verrekening met reserves programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Programma 4	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Verschil 2024-2025
Totaal programma	15.749.505	29.885.429	22.027.449	7.857.980
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe	-2.443.450	-4.095.423		-4.095.423
Bijdrage aan Reserve versterking economische structuur	2.009.000	600.000	600.000	0
Bijdrage van Reserve versterking economische structuur	-1.939.119	-2.009.000		-2.009.000
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket		75.000		75.000
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-6.545.877	-187.449	-1.106.531	919.082
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	4.479.082	30.750	109.887	-79.137
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-5.606.597	-4.031.187	-2.700.532	-1.330.655
Bijdrage aan Saldireserve	1.389.959	912.655	416.154	496.501
Bijdrage van Saldireserve	-50.000	-3.864.570	-49.380	-3.815.190
Saldo verrekend met reserves	-8.707.002	-12.569.224	-2.730.402	-9.838.822
Totaal na bestemming	7.042.503	17.316.205	19.297.047	-1.980.842

Investeringsprogramma 4: Regionale economie en werkgelegenheid

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027	Netto Investering 2028
INVESTERINGEN Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid							
Health Hub Roden (fase 2)	240.000	72.075	67.925	100.000	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4	240.000	72.075	67.925	100.000	-	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Toelichting programma

Inleiding

Veruit de meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincies. Zij zorgen voor goed regionaal vervoer. Provincies zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van verbindingswegen, tunnels en bruggen. Daarnaast bepalen provincies welke bedrijven het regionale bus- en treinvervoer in de provincie verzorgen.

Kaders bestaand beleid

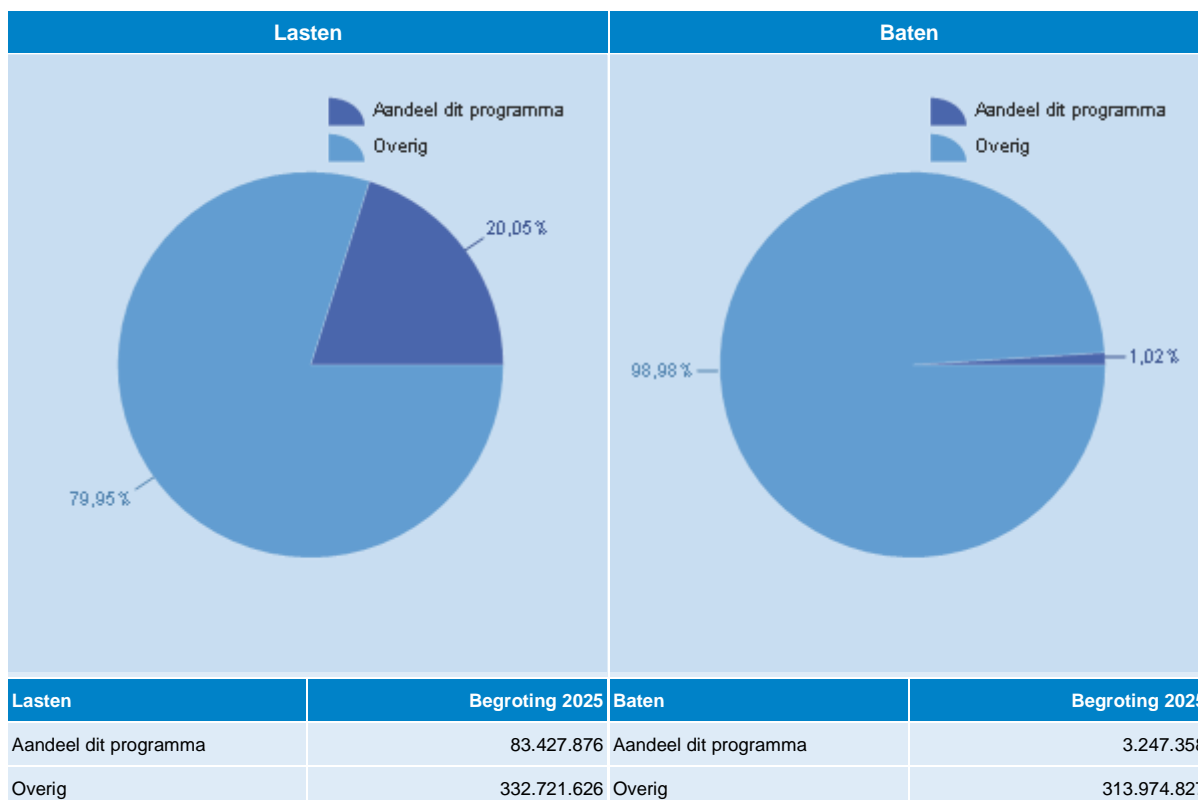
- Mobiliteitsprogramma Drenthe 2021-2030
- Uitvoeringsprogramma Strategisch plan Verkeersveiligheid Drenthe 2022-2026
- Uitvoeringsprogramma Fietsagenda Drenthe 2022-2026
- Uitvoeringsprogramma Mobiliteit op maat Drenthe 2022 - 2026
- Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) Drenthe 1.0
- OV-Ontwikkelagenda Noord-Nederland 2040
- Programma van Eisen treinconcessie Vechtdallijnen
- Programma van Eisen busconcessie Groningen Drenthe
- Beleidsnota luchtvaart Drenthe
- Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP 2021-2024)

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:	5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	5.01.01 Samen richting Nul verkeerslachtoffers
		5.01.02 Infrastructuur veilig op orde
	5.02 Mobiliteit op maat	5.02.01 Mobiliteit op maat
		5.02.02 Werken aan een toekomstbestendig OV netwerk in Drenthe
	5.03 Fiets als duurzaam alternatief	5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief
	5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk	5.04.01 Adequaat openbaar vervoernetwerk
5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord	
5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
	5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	5.07.01 Veilige en beschikbare wegen
		5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Inleiding

Voor een veilig en bereikbaar Drenthe hebben wij het Strategisch Plan Verkeersveiligheid Drenthe (SPVD) opgesteld. Dit plan vormt de basis voor een aantal nieuwe projecten en geeft een extra impuls op gedrag in het verkeer. Een onderdeel van het plan is een subsidieregeling die van 2022 tot 2026 loopt en lokale projecten die veiligheid en bereikbaarheid op gemeentelijke wegvakken steunt. Op basis van een veiligheidsanalyse hebben we plannen ontwikkeld voor de aanpak van infrastructurele knelpunten. Het onderzoek naar de (gedeeltelijke) verdubbeling van de N34 met de focus op de verbetering van het verkeersplein Gieten is een belangrijk onderdeel. Aanpassingen in infrastructuur en verkeerseducatie, bijvoorbeeld veilig fietsen, blijven van belang, gelet op de verontrustende ongevallencijfers bij fietsverkeer. Voor het financieren van kleine 'geen spijt' veiligheidsmaatregelen, zoals bij reconstructies bij onderhoudsprojecten, houden we een structureel budget van € 150.000,- beschikbaar.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.01.01 Samen richting Nul verkeerslachtoffers

Samen met Drentse wegbeheerders en verkeersveiligheidspartners doen wij er alles aan het aantal verkeerslachtoffers tot nul te reduceren. Om dit te bereiken stimuleren we verkeersveilig door in te zetten op:

- Educatieprojecten en campagnes gericht op gedragsbeïnvloeding van weggebruikers in alle leeftijdsgroepen;
- Enforcement (verkeershandhaving), waar op incidentele basis aan de hand van meldingen handhaving in samenspraak met Politie is ingezet;
- Innovatieve projecten die bijdragen aan het verbeteren van de verkeersveiligheid.

Doelstelling 5.01.02 Infrastructuur veilig op orde

Volgens de landelijke Duurzaam Veilig-aanpak onderscheiden we verschillende wegcategorieën met een bijpassende weginrichting: erftoegangswegen (ETW), gebiedsontsluitingswegen (GOW) en stroomwegen (SW). Iedere wegbeheerder is verantwoordelijk voor een eenduidige, herkenbare en veilige weginrichting, passend bij de toegekende wegcategorie. Wij werken op diverse plekken aan infrastructuurprojecten om een betrouwbare en veilige doorstroming te realiseren.

De volgende projecten zijn in uitvoering in 2025:

- Emmen Bereikbaar:
 - Realisatie Bargerveer
 - Realisatie Pottendijk
- Verdiepte ligging Emmen
- Planvorming partiële verdubbeling N34
De planvorming is gerealiseerd en kent 4 voorkeursalternatieven. De besluitvorming van deze voorkeursalternatieven zal in het najaar 2024 worden voorgelegd aan de Staten. De besluitvorming van het ontwerpproject besluit vindt in 2025 en 2026 plaats
- Norgbrug- Norgervaart:
 - Aanleg van natuurvriendelijke damwanden, dammen en bruggen Norgervaart
 - Vervangen van Norgbrug

Over de investeringsprojecten zal in 2025 blijvend aandacht uitgaan naar het informeren op frequente basis over de voortgang van de projecten.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Wij monitoren permanent de intensiteit en snelheid op alle provinciale wegen. Daarnaast hebben wij toegang tot een database met geregistreerde ongevallen.

Voor aanvullende informatie over de provinciale projecten wordt verwezen naar de hiervoor gemaakte websites zoals www.provincie.drenthe.nl/mmbereikbaar; www.provincie.drenthe.nl/N375 of www.provincie.drenthe.nl/N34.

Met wie werken we samen?

De provincie Drenthe werkt samen met het Rijk, de twaalf Drentse gemeenten en overlegpartners Openbaar Ministerie, politie, Veiligheidsregio Drenthe, ANWB, Veilig Verkeer Nederland en de Fietzersbond aan een veilig bereikbaar Drenthe.

Bij infrastructuurprojecten trekken we op met relevante wegbeheerders en wordt de omgeving in een participatieproces betrokken.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		14.281.503	-1.788.868	12.492.635
	Doelstelling 5.01.01 Samen richting Nul verkeerslachtoffers	14.281.503	-1.788.868	12.492.635
Saldo		14.281.503	-1.788.868	12.492.635

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B06. Actualisatie kapitaallasten vaste activa	
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming.	-1.788.868
Totaal	-1.788.868

Beleidsopgave 5.02 Mobiliteit op maat

Inleiding

Het investeringsprogramma voor de doelstelling 'Mobiliteit op maat' is in 2022 ter besluitvorming voorgelegd aan PS. Dit programma omvat uitgaven in voorzieningen op haltes en hubs (o.a. toegankelijke bushaltes, dynamische reisinformatie, P+R, watertappunten en pakketkluisen), meer manieren van vervoer op hubs (o.a. aansluiten op fietsroutes, wandelroutes, deelfietsen en deelauto's) en de verdere ontwikkeling van het hub-netwerk (wijkhubs, dorps hubs, deelmobiliteitshubs, logistieke hubs).

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat

- Ontwikkeling van reishubs tot multimodale sociaal, economische en maatschappelijke knooppunten, door koppeling met o.a. logistiek, winkels, bibliotheken, zorginstellingen en sportmogelijkheden.
- Ontwikkeling van dorps- en wijkhubs met o.a. mobiliteit en voorzieningen ter bevordering van de leefbaarheid. Koppeling met dorpshuizen en wijkcentra.
- Ontwikkeling van provinciale hubs Rolde N33, Westlaren, Gieten, Borger, Smilde, Dieverbrug en Peize (gezamenlijk met gemeente Noordenveld)
- Pilot deelfietshubs in Zuidwest Drenthe

Doelstelling 5.02.02 Werken aan een toekomstbestendig OV netwerk in Drenthe

- Verbeteren van de toegankelijkheid van bushaltes
- Versterken van het ov-netwerk door betere integratie van trein, bus en hubtaxi.
- Verbeteren van de (digitale) reisinformatie

Welke feiten en cijfers zijn er?

De dashboards van de Provincie Mobiliteit Verkeer en Vervoer (OV, Hubs & hubtaxi) laten cijfers zien van de 22 Hubs binnen Provincie Groningen-Drenthe van verschillende onderdelen, zoals de faciliteiten per hub zoals taxistandplaatsen, laadpunten voor fietsen/auto's of er toiletten aanwezig zijn. Zo is er een toename te zien van het aantal Hubtaxiriten over afgelopen jaren 2021 -2024.

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering van het programma wordt samengewerkt met andere beleidsvelden binnen de provincie. Het Hub programma is een interprovinciale samenwerking met de provincie Groningen. Dit programma werkt ook veel samen met externe organisaties op gebied van zorg, cultuur, onderwijs, sport, natuur, werk en sociaal.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.02 Mobiliteit op maat		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		265.289		265.289
	Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat	265.289		265.289
Baten		-82.644		-82.644
	Doelstelling 5.02.01 Mobiliteit op maat	-82.644		-82.644
Saldo		182.645		182.645

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

Inleiding

Fietsen als duurzaam alternatief is één van de hoofdkeuzes uit het Mobiliteitsprogramma 2021-2030. We willen meer mensen op de fiets en zetten daarom in op veilig fietsen en een compleet fietsnetwerk. Dit is uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma Fietsagenda 2022-2026. Om onze doelen te behalen zetten we in op cofinanciering van het Rijk of gemeenten. Dit kan zitten in gemeentelijke fietspaden, maar ook bijvoorbeeld in fietsstimulering en de link met de hubs (goede fietsenstallingen) en fietsprojecten in relatie tot het programma gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief

Om het gebruik van de fiets te stimuleren werken we samen met gemeenten aan:

- De ontwikkeling van een netwerk van doorfietsroutes die we comfortabel en herkenbaar inrichten;
- Het realiseren ontbrekende schakels in de fietsinfrastructuur;
- Maatregelen ter bevordering van de fietsveiligheid.

Een aantal onderdelen zijn hierin voor 2025 te benoemen:

- Realisatie deeltraject Yde/de Punt - Witte Molen als onderdeel van de doorfietsroute Assen – Groningen (de Groene As).
- Planuitwerking traject Onlandweg – Groningerweg als onderdeel van de doorfietsroute Assen – Groningen (de Groene As) inclusief fietstunnel Vriezerbrug.
- In samenwerking met onze partners start uitwerking van drie (door)fietsroutes in het kader van de Fietsagenda.
- In samenwerking met onze partners twee onderzoeken/tracéstudies uitvoeren naar nieuwe of verbeterde fietsverbindingen gericht op één van de steden in Drenthe.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Wij monitoren het gebruik van onze fietsinfrastructuur.

Fietsen in Drenthe

In de provincie Drenthe staan 21 permanente telpunten. Van 1-1-2019 tot en met 24-3-2024 zijn er 24.633.655 fietsbewegingen geteld. Het punt met de meeste fietsbewegingen is:

⇒ Gasgracht, Meppel

In 2017 zijn er 277 tijdelijke telpunten geweest in Drenthe. De gemiddelde weekintensiteit was: 444

Er zijn 22 mountainbike routes in Drenthe. Deze routes worden gerankt op de site MTBroutes.nl. De route die het best scoort in Drenthe is:

⇒ Gieten-Gasselte

Het aantal Speed pedelecs in Drenthe op 1-7-2020 is: 661

[Detail informatie](#)

Bron: Datahuis Provincie Drenthe

Samen met de provincie Groningen en alle aanliggende gemeenten wordt gewerkt aan de doorfietsroute tussen Assen en Groningen, zie Doorfietsroute 'De Groene As' Assen - Groningen - Provincie Drenthe

Met wie werken we samen?

Voor de realisatie van de fietsprojecten wordt naast de belangenorganisaties als de Fietsersbond en ANWB samengewerkt met de Drentse gemeenten en buurprovincies.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.03 Fiets als duurzaam alternatief		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		6.261.222		6.261.222
	Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief	6.261.222		6.261.222
Baten		-34.000		-34.000
	Doelstelling 5.03.01 Fiets als duurzaam alternatief	-34.000		-34.000
Saldo		6.227.222		6.227.222

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk

Inleiding

Door de corona-maatregelen is het aantal reizigers in het openbaar vervoer gedaald. Daarom is het belangrijk het gebruik van openbaar vervoer te ondersteunen met goede (transitie)plannen waarmee robuust openbaar vervoer kan worden gegarandeerd voor de reiziger. We willen namelijk dat publieke mobiliteit (o.a. bus, trein, hubtaxi, deelvervoer) als alternatief voor autoverkeer een belangrijke plaats inneemt. Voor 2024 is ondanks een brede landelijke lobby en een brede steun vanuit de Tweede Kamer (nog) geen landelijke beschikbaarheidsbijdrage toegezegd aan de OV-concessies. Dit betekent voor de begroting van het OV-bureau dat bij ongewijzigd beleid de kosten hetzelfde blijven, maar de baten achterblijven. Daarnaast stijgen door de "Oekraïne-crisis" de exploitatielasten voor het openbaar vervoer erg hard.

Vanaf 2024 wordt door de inzet van een business case, samen met vervoerder Qbuzz, ca. 95% van de busvloot batterij- of waterstof-elektrisch (en dus zero emissie) aangedreven.

De exploitatielasten van de concessie Zwolle-Emmen zijn in 2024 naar verwachting in lijn met de lasten van 2023, waarbij de lasten wel voor inflatie dienen te worden aangepast. Met het Rijk en Overijssel zijn afspraken gemaakt over een bijdrage voor sociale veiligheid, waarmee voor de begroting van 2024 rekening is gehouden. De resterende periode van de huidige concessie is ook gedekt. Voor het verlengingsjaar (2028) en de nieuwe concessie (2028-2043) moeten nog middelen worden gereserveerd voor sociale veiligheid. De hoogte hiervan is mede afhankelijk van het al dan niet continueren van de bijdrage door het Rijk. Samen met Overijssel zijn wij opbrengstverantwoordelijk voor deze treindienst. Omdat de verwachting is dat nog niet alle reizigers in 2024 zijn teruggekeerd, speelt de stijging van exploitatielasten ook hierbij een rol. Met landelijke (Toekomstbeeld OV 2040) en noordelijke agenda's wordt samen met partners gewerkt aan een robuust openbaar vervoernetwerk, verbonden via goede voorzieningen voor opstap- en overstapplaatsen en met goede aan sluiting op voor- en natransport (stalling, deelfietsen, P+R). Diverse onderzoeken vanuit de MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport)-afspraken naar snellere en veilige nationale en regionale spoorverbindingen lopen inmiddels. Het gaat om de voorbereidingskosten Emmen-Rheine, de Noordelijke OV-agenda, de Nedersaksenlijn, en in landelijk verband om bijdragen in studies rond het versterken van de verbindingen met het Noorden met de Randstad (in totaal € 300.000,-). In 2024 willen we komen tot een definitief go/no-go-moment met alle partners over Emmen-Rheine; tevens willen we in 2024 op het vlak van de Nedersaksenlijn samen met de buurprovincies, de betrokken NSL-gemeenten en het Rijk het MIRT-onderzoek Nedersaksenlijn opleveren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.04.01 Adequaat openbaar vervoernetwerk

Werken aan een beter mobiliteitssysteem in Drenthe; een toegankelijk netwerk openbaar vervoer dat bestaat uit hoogwaardig OV (trein, Qliner en Q-link), een basisnet met stads- en streeklijnen en een aanvullend net met scholierenlijnen en de hubtaxi.

Ontwikkeling en beheer openbaar vervoer:

- Toezien op een goede uitvoering van de bus concessies via het OV Bureau Groningen Drenthe en van de regionale treindienst Zwolle-Emmen in samenwerking met de provincie Overijssel.
- Versterken van het basisnetwerk (minimale bediening ieder half uur van 7.00 tot 24.00 uur) tussen de hubs.
- Toegankelijkheid van het openbaar vervoer agenderen en waar mogelijk verbeteren door middel van werk-met-werk bij groot onderhoud aan bijvoorbeeld haltes.

Bus

- Drentse bijdrage aan de exploitatie van de bus concessie Groningen Drenthe
- Verdere verduurzaming van de openbaar vervoerbussen in Drenthe, zodat in 2030 alle bussen zero-emissie zijn.

Trein

- Drentse bijdrage aan de exploitatie van de treinconcessie Vechtdallijnen /Blauwnet Zwolle – Emmen.
- Versnelling van de treindienst tussen het Noorden en de Randstad, waarbij de voorkeur uitgaat naar de verbindingen over bestaand spoor.
- Onderzoek naar de Nedersaksenlijn, samen met het Rijk, de provincies Groningen en Overijssel en de aanliggende gemeenten
- Onderzoek naar de realisatie van de treindienst Emmen – Coevorden –Nordhorn - Rheine

Welke feiten en cijfers zijn er?

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Indicator: Waardering openbaar vervoer

Waardering openbaar vervoer Drenthe

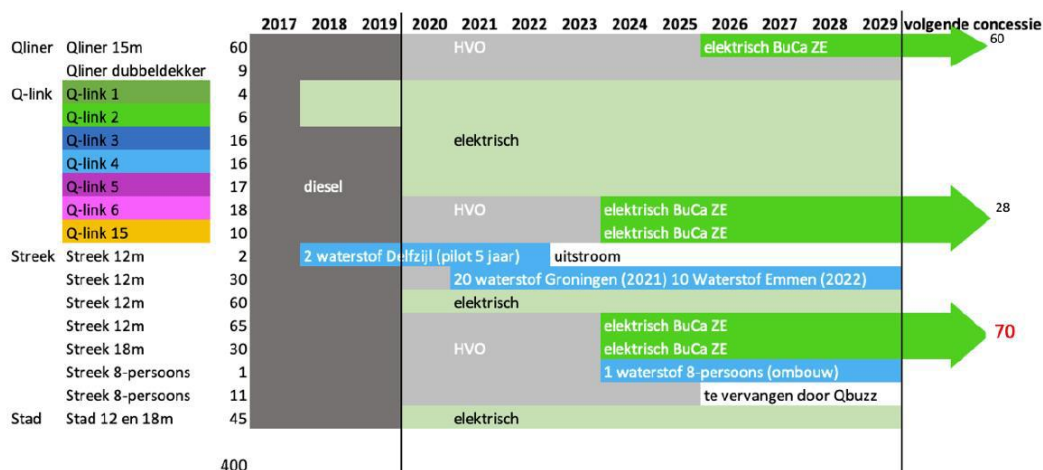
	2018	2019	2021	2022	2023
'Rapportcijfer' openbaar vervoer	7,6	7,7	8,1	7,9	7,8

Bron: OV-klientenbarometer CROW

Definitie: Dit betreft het gemiddelde waarderingscijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden waarvoor de provincie de concessie heeft afgegeven.

Vanwege de coronapandemie zijn er over 2020 geen resultaten van de OV-klantenbarometer.

Instream zero-emissie bussen OV-bureau Groningen Drenthe

Op basis van de eerste vier maanden van 2024 is een voorzichtig positief beeld te zien van het gebruik van de bus in Groningen en Drenthe, met een toename van meer dan 15% reizigerskilometers ten opzichte van 2022. Daarnaast is ook rituitval gedaald tot bijna het gewenste niveau, onder andere door afnemend ziekteverzuim en werving van nieuwe chauffeurs. Vanaf september 2024 stromen ook de eerste nieuwe gele elektrische bussen in voor de concessie Groningen Drenthe, wat ervoor zorgt dat versneld wordt toegewerkt naar een 100% zero emissie busvloot. Actuele cijfers worden gemonitord in 'Drenthe in cijfers – openbaar vervoer'. Een positieve uitschieter in het gebruik was het busvervoer van en naar Koningsdag in Emmen.

Met wie werken we samen?

Voor de uitvoering, beheer en ontwikkeling van het openbaar vervoer wordt samengewerkt met Vertegenwoordigers van reizigers (OV-consumentenplatform) gemeenten, provincies (DOVA), het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, Deelstaat Niedersachsen, Grafschaft Bentheim, spoorbeheerder ProRail en met vervoerders.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		39.884.392	-683.814	39.200.578
	Doelstelling 5.04.01 Adequaat openbaar vervoernetwerk	39.884.392	-683.814	39.200.578
Baten		-2.347.000		-2.347.000
	Doelstelling 5.04.01 Adequaat openbaar vervoernetwerk	-2.347.000		-2.347.000
Saldo		37.537.392	-683.814	36.853.578

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B04. Indexering exploitatiebijdrage OV Bureau en Vechtdallijnen	
De bijdrage aan het Openbaar Vervoersbureau Groningen-Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de Landelijke Bijdrage Index (LBI) geïndexeerd.	-683.814
Per saldo is in de jaren 2024 tot en met 2026 nog sprake van voordelen (afnemend van € 753.000,-- in 2024 tot € 436.000,-- in 2026), omdat in tegenstelling tot de verwachting in 2023 toch geen aanvullende extra financiering vanuit de moederorganisaties nodig is. Daarna is sprake van een nadeel, oplopend van € 310.000,-- in 2027 tot € 600.000,-- in 2028.	
Voor deze beleidsopgave betekent dit een daling van de lasten van € 683.814,--	
Totaal	-683.814

Beleidsopgave 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

Inleiding

De afspraken uit het Klimaatakkoord zijn voor het domein Mobiliteit uitgewerkt in het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) Drenthe (2022). Het RMP is ook door de Drentse gemeenten vastgesteld. Het RMP is daarmee het kader voor de samenwerking, op acht thema's, die de uitstoot van broeikasgassen als gevolg van mobiliteit moeten verminderen. Voor de thema's elektrificatie en laadinfrastructuur is door de noordelijke provincies, netbeheerders en het Rijk een Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL) vastgesteld. De RAL is het kader voor samenwerking aan een dekkend netwerk van laad- en tankinfrastructuur voor zero emissie mobiliteit. Het Rijk heeft met twee doeluitkeringen (RAL en Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat- en Energiebeleid) middelen beschikbaar gesteld voor de realisatie van de samenwerkingsafspraken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord

De doelstellingen binnen de afspraken van het klimaatakkoord zijn als volgt:

- We verbeteren CO2 prestatie in investering en aanbesteding, waaronder toepassen van integraal ambitieweb Duurzaam Grond Weg- en Waterbouw, CO2 monitor.
- Regionale laad- en tankinfrastructuur: realiseren van dekkende laad- en tankinfrastructuur op basis van behoefte en gebruik, activiteiten RAL Regio Noord, concessie publieke laadinfrastructuur.
- Duurzame logistiek: stimuleren duurzame alternatieven en zero emissie (ZE) logistiek, waaronder uitrol activiteiten op basis van Noordelijke Agenda Logistiek, aanpak Logistiek RAL Regio Noord.
- Duurzame mobiliteitskeuze: naast investeren in fiets en OV, stimuleren van duurzame mobiliteit(skeuze), waaronder de uitrol van de werkgeversaanpak, Drenthe Reist Duurzaam.
- Regionaal mobiliteitsplan: uitvoeringsagenda regionaal mobiliteitsplan duurzaamheid (RMP) in afstemming met gemeenten, als uitwerking van het klimaatakkoord.
- Innovatie: experimenten met innovatieve concepten waaronder deelmobiliteit, autonoom vervoer (ATNorth), drones (DroneHub), het gebruik van data (MaaS-app) en slimme oplossingen voor schone bevoorrading (Surflogh).

De wijze waarop we de doelstellingen willen bereiken doen we door de volgende werkwijze te hanteren:

- De aanschaf en het gebruik van schone alternatieven voor vervoer en logistiek te stimuleren.
- Te voorzien in een dekkend netwerk van publiek toegankelijke laadmogelijkheden.
- De CO2 prestatie bij grond, weg- en waterbouw en in de concessies voor publiek vervoer te verbeteren.
- De samenwerking in de regio te coördineren.
- Innovatieve oplossingen te stimuleren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

De voortgang van de klimaatafspraken zijn beschikbaar via de nationale regionale klimaatmonitor.

Met wie werken we samen?

We werken samen in nationaal, Noordelijk en Drents verband. Onze primaire samenwerkingspartners zijn Rijk, provincies, gemeenten, netbeheerders en vertegenwoordigers uit de sector mobiliteit, grond weg- en waterbouw en logistiek.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.05 Duurzame oplossingen en innovatie		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		560.750		560.750
	Doelstelling 5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord	560.750		560.750
Baten		-110.750		-110.750
	Doelstelling 5.05.01 Uitvoering geven aan afspraken klimaatakkoord	-110.750		-110.750
Saldo		450.000		450.000

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

Inleiding

Net als in 2024 zullen we doorgaan met het (mede)financieren van kennisprojecten (CROW/KpVV, Kennisprogramma Verkeer en Vervoer) en databeheer (Nationale wegendatabank) op landelijk niveau. Tevens werken we aan een monitoringsplan 'Datagedreven werken en sturen in de mobiliteit'. We participeren in de samenwerkingsverbanden op rijksniveau als een MIRT. Het MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport. Tevens participeren we in het IPO-overleg. Het Interprovinciaal Overleg behartigt de gezamenlijke belangen van de provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'. Enerzijds door een informerende en richtinggevende rol te spelen bij de (formele) voorbereiding van beleid dat voor de provincies van belang is. Anderzijds door kennisdeling met en informatievoorziening aan de provinciale partners en 'stakeholders'. Verder voorzien we onderzoekskosten voor luchtvaart en logistiek. Omdat op Rijksniveau de discussie over het toekomstig luchtruim/luchtvaartbeleid meerdere keren is uitgesteld, is de verwachting dat pas in 2024/2025 de vaststelling van het provinciaal luchtvaartbeleid zal plaatsvinden

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking

- Provinciaal luchtvaartbeleid als uitwerking van nationale luchtvaartnota en lobby luchtruimherziening is geactualiseerd.
- Monitoring verkeers- en vervoersdata en publicatie via Drenthe in Cijfers en de website van het OV-bureau, analyseren en zo mogelijk verwerken in (nieuw) beleid. Dashboard Verkeer en Vervoer.
- Digitalisering data mobiliteit.

Welke feiten en cijfers zijn er?

We monitoren continue de verkeersbewegingen op Provinciale wegen en hebben zowel regionaal als landelijk samenwerkingen met databronnen en informatiebronnen. Een van de datamodellen die gebruikt worden is de 'Drenthe in cijfers – mobiliteit en bereikbaarheid – vervoerssystemen en mobiliteit.' Daarnaast hebben wij toegang tot een database met geregistreerde ongevallen.

Met wie werken we samen?

We werken samen met Gemeenten, Provincies, en het Rijk. We participeren in gezamenlijke samenwerkingsverbanden op gebied van luchtvaart en datamonitoring.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		4.052.110		4.052.110
	Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	4.052.110		4.052.110
Baten		-159.020		-159.020
	Doelstelling 5.06.01 Kerntaken onderzoek en samenwerking	-159.020		-159.020
Saldo		3.893.090		3.893.090

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

Inleiding

Het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen valt onder het programma Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar is. Dit betekent dat het beheer en onderhoud zich richt op de veiligheid en beschikbaarheid van de wegen en vaarwegen.

In het Beleidskader beheer en onderhoud Wegen en Vaarwegen is vastgelegd hoe het beheer en onderhoud plaatsvindt. Op basis van dit beleidskader zijn de programmering en de benodigde budgetten opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP) 2023-2026.

Het MJOP zal in 2025 (MJOP 2025-2028) geactualiseerd worden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen

Ten behoeve van veilige en beschikbare wegen plegen wij onderhoud, onder te verdelen in vast onderhoud, zoals operationeel verkeersmanagement (gladheidsbestrijding en afhandeling ongevallen), maaien, kappen en planten, vuilafvoer en reiniging en groot variabel onderhoud, zoals het vervangen van deklagen van wegen en onderhoud aan kunstwerken, zoals viaducten en duikers.

Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen

Ten behoeve van veilige en beschikbare vaarwegen plegen wij onderhoud, onder te verdelen in vast onderhoud aan beweegbare kunstwerken, maaien, kappen en planten en onkruid- en exotenbestrijding en groot variabel onderhoud, zoals baggerwerkzaamheden, vervanging van beschoeiing, gepland onderhoud aan beweegbare bruggen en sluizen en het vervangen van sluisdeuren.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Beheer wegen en vaarwegen is verantwoordelijk voor het onderhoud van de provinciale infrastructuur. Veiligheid en beschikbaarheid zijn daarbij onze kernwaarden.

Om dit te kunnen bewerkstelligen maken we gebruik van data en beheersystemen. Aan de hand van de gegevens richten we ons beheer zo in om aan deze doelstelling te kunnen voldoen. Voorbeelden zijn het gebruik van gladheidsmeldsystemen, het monitoren van faunaslachtoffers en incidentmanagement.

Met wie werken we samen?

We werken nauw samen met gemeenten, provincies, Rijkswaterstaat en waterschappen.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		20.585.618	9.674	20.595.292
	Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen	16.125.286	845	16.126.131
	Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen	4.460.332	8.829	4.469.161
Baten		-524.014	10.070	-513.944
	Doelstelling 5.07.01 Veilige en beschikbare wegen	-194.165		-194.165
	Doelstelling 5.07.02 Veilige en beschikbare vaarwegen	-329.849	10.070	-319.779
Saldo		20.061.604	19.744	20.081.348

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B02. Indexering DVO's	
In de huurcontracten en dienstverleningsovereenkomsten met diverse organisaties staan indexaties die jaarlijks moeten plaatsvinden. Naast de indexaties zijn ook actualisaties toegepast (te denken valt aan aframing van huuropbrengsten en opbrengsten voor licenties), conform de afspraken in de DVO's. Het geheel aan indexaties en actualisaties leidt per saldo tot lagere baten dan begroot was.	10.070
B06. Actualisatie kapitaallasten vaste activa	
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming.	9.674
Totaal	19.744

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten				
5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	6.884.682	15.261.695	12.492.635	2.769.060
5.02 Mobiliteit op maat	1.637.433	755.243	265.289	489.954
5.03 Fiets als duurzaam alternatief	65.350	4.558.445	6.261.222	-1.702.777
5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk	28.119.512	44.514.671	39.200.578	5.314.093
5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	638.873	560.750	560.750	0
5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	2.225.726	6.111.183	4.052.110	2.059.073
5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	20.455.362	23.546.081	20.595.292	2.950.789
Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	60.026.938	95.308.068	83.427.876	11.880.192
Baten				
5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid	-28.730	0	0	0
5.02 Mobiliteit op maat	-631.560	-383.923	-82.644	-301.279
5.03 Fiets als duurzaam alternatief	-2.526	-109.000	-34.000	-75.000
5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk	-3.847.185	-3.575.000	-2.347.000	-1.228.000
5.05 Duurzame oplossingen en innovatie	-129.481	-110.750	-110.750	0
5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking	-479.726	-209.332	-159.020	-50.312
5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	-837.472	-524.014	-513.944	-10.070
Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-5.956.681	-4.912.019	-3.247.358	-1.664.661
Totaal programma exclusief reserve mutaties	54.070.257	90.396.049	80.180.518	10.215.531

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 2.769.606,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Samen naar Nul verkeersslachtoffers

In 2024 is de verwachting dat er een groot beroep gedaan gaat worden op de Subsidieregeling Veilig en Bereikbaar Drenthe daarom is in 2024 ten opzichte van 2025 € 1,6 miljoen meer begroot. Daarnaast is in 2024 een eenmalige bijdrage van € 2,8 miljoen begroot als bijdrage in activa voor derden. Tot slot nemen de afschrijvingslasten met € 1.695.940,-- toe in 2025.

Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 489.954 lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Mobiliteit op maat

De kosten voor de ontwikkeling van Hubs worden in 2025 € 489.954,-- lager geraamd.

Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.702.777,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Fiets als duurzaam alternatief

In 2022 is het Uitvoeringsprogramma's Strategisch Plan Verkeersveiligheid, Fietsagenda en Mobiliteit op Maat 2022-2026 vastgesteld. De verwachte fasering van de uitgaven is verwerkt in de meerjaren begroting waardoor in 2025 meer uitgaven verwacht worden.

Beleidsopgave: 5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 5.314.093,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaar openbaar vervoernetwerk

Bus- en treinconcessie

Het rijk heeft incidenteel (alleen in 2024) middelen (circa € 7.7) toegezegd voor:

- Voorkomen tariefstijging regionaal OV tarief
- Ov aanbod verbeteren en op peil houden
- Herijking vergoeding OV studenten reisproduct.

Daarnaast is er voor de jaren 2025, 2026 en 2027 jaarlijks € 500.000,-- gebudgetteerd voor sociale veiligheid op de Vechtdallijnen.

Emmen-Rheine

In 2025 worden de kosten voor het project Emmen-Rheine € 1.344.000,-- hoger geraamd dan in 2024.

Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 2.059.073,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Kerntaken onderzoek en samenwerking

Het verschil tussen 2025 en 2024 wordt grotendeels veroorzaakt door

- hogere NEDAB vergoeding voor Groningen Airport Eelde (€ 538.000,--)
- lagere begrote incidentele kosten ontwikkeling Hubs (circa € 1.858.000,--)
- lagere budget voor CROW omdat kosten in 2024 voor 4 jaren zijn genomen (circa € 598.000)
- lager budget voor Drenthe reist duurzaam (circa € 102.000,--)

Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 2.950.789,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling Veilige en beschikbare wegen

In 2025 is er € 1.952.587,-- minder aan budget opgenomen in de begroting. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door lagere geprogrammeerde uitgaven voor groot onderhoud.

De basis voor het onderhoud is het Meerjaren onderhoudsplan 2023-2026.

Doelstelling Veilige en beschikbare vaarwegen

In 2025 wordt er € 598.822,-- minder gebudgetteerd voor groot onderhoud vaarwegen. Daarnaast is het onderhoudsbudget in 2024 incidenteel verhoogd met € 544.000,-- voor kosten Pijlebrug.

Tot slot nemen de afschrijvingskosten in 2025 toe met € 145.926,--.

Baten

Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 301.275,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Mobiliteit op maat

Het verschil heeft betrekking op lagere specifieke uitkeringen van het rijk en provincie van respectievelijk € 188.676,-- en € 112.603,-- voor de ontwikkeling van Hubs.

Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 75.000,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Fiets als duurzaam alternatief

Het verschil € 75.000,-- heeft betrekking op lagere specifieke uitkeringen van het rijk voor stimulering van het gebruik van de fiets.

Beleidsopgave: 5.04 Adequaat openbaar vervoernetwerk

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.228.000,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Adequaat openbaar vervoernetwerk

Een bijdrage vanuit de Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen decentraal spoor van € 1.922.000,-- is alleen toegekend in 2024.

Daarnaast wordt er in 2025 voor het project Emmen-Rheine een hogere bijdrage geraamd uit vooruitontvangen RSP middelen. De bijdrage is afgestemd op de verwachte kosten.

Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 50.312,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Kerntaken onderzoek en samenwerking

Het verschil van € 50.312,-- betreft hier een lager geraamde specifieke uitkering van het rijk. De geraamde bate is afgestemd op de verwachte kosten.

Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur

Niet van toepassing.

Verrekening met reserves programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Programma 5	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Totaal programma	54.070.257	90.396.049	80.180.518	10.215.531
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve kapitaallasten Verdiepte ligging rondweg Emmen		10.565.000		10.565.000
Bijdrage aan Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	4.817.769			0
Bijdrage van Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	-2.038.390	-4.143.403	-2.103.767	-2.039.636
Bijdrage aan Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde		185.000	1.123.040	-938.040
Bijdrage van Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	-833.649	-2.083.000	-2.621.000	538.000
Bijdrage aan Reserve mobiliteit	24.014.204	11.488.055	3.414.202	8.073.853
Bijdrage van Reserve mobiliteit	-25.237.043	-41.911.735	-18.201.065	-23.710.670
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies		540.000	345.000	195.000
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-930.000	-540.000	-345.000	-195.000
Saldo verrekend met reserves	-207.109	-25.900.083	-18.388.590	-7.511.493
Totaal na bestemming	53.863.148	64.495.966	61.791.928	2.704.038

Investerings programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2023	Netto Investing 2024	Netto Investing 2025	Netto Investing 2026	Netto Investing 2027	Netto Investing 2028
INVESTERINGEN Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid							
Verkeer en Vervoersprojecten	246.304.488	76.848.397	44.752.168	30.735.772	64.085.322	27.578.822	2.910.151
Bereikbaarheidsakkoord	44.750.000	2.730.869	2.450.000	7.924.239	2.106.443	4.916.667	16.470.667
Scheepvaartkanalen	27.081.541	12.189.033	12.456.006	2.442.798	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 5	318.136.029	91.768.299	59.658.174	41.102.809	66.191.765	32.495.489	19.380.818

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

6: Energie

Toelichting programma

Inleiding

Wij voeren een actief klimaat- en energiebeleid. Wij stimuleren de productie van duurzame energie en beschermen ons landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Kaders bestaand beleid

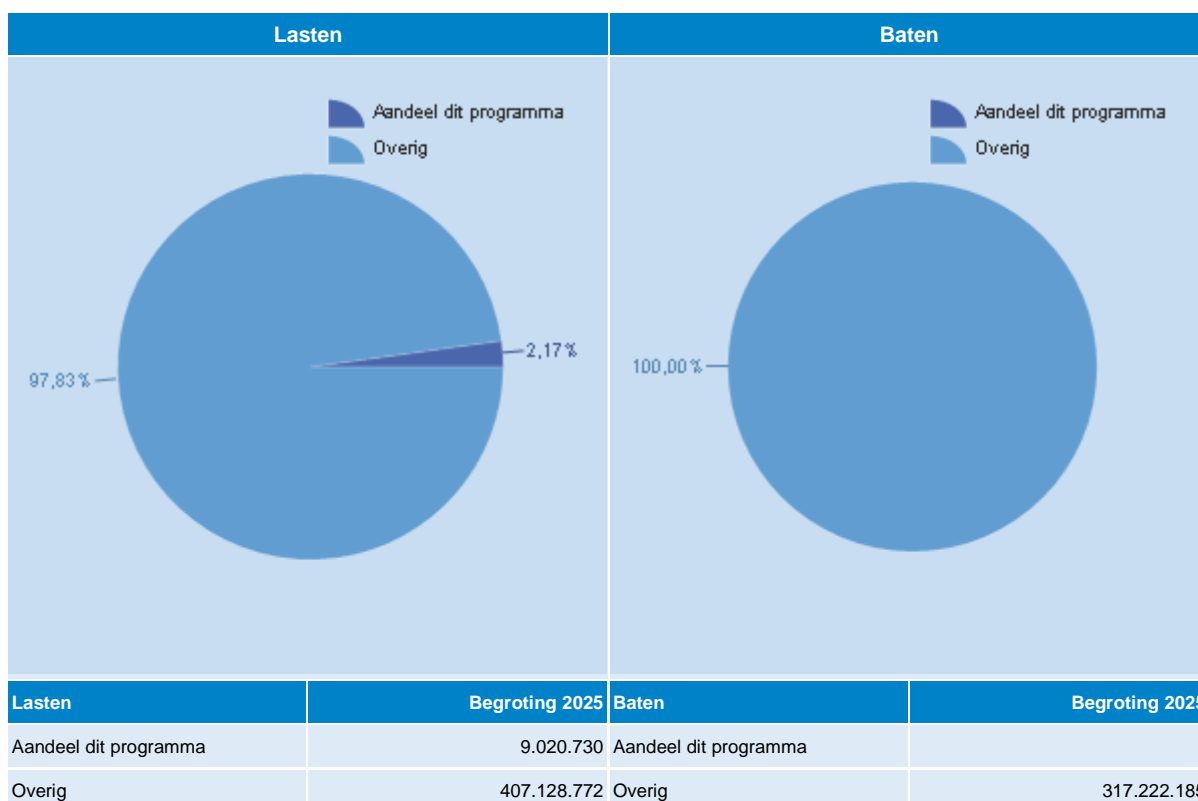
- *Energieagenda 2024-2027*
- *Drents Actieprogramma Netcongestie (DAN)*
- *Investeringsagenda Waterstof Noord-Nederland*
- *Regionale Energie Strategie Drenthe (RES)*

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
6: Energie	6.01 Energieagenda 2024-2027	6.01.01 We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is
		6.01.02 We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 2030 en de doelen van het Klimaatakkoord
		6.01.03 We versnellen en versterken de ontwikkeling en realisatie van een toegankelijke en groene waterstof-waardeketen
		6.01.04 We hebben de realisatie van een flexibel en toekomstbestendig energiesysteem van Drenthe versneld en daarin een regierol genomen
		6.01.05 We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie naar een fossielvrije energievoorziening
		6.01.06 Faciliteren bij het voorzien in de energie infrastructuur die nodig is in de transitie naar een fossielvrije mobiliteitssector

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		6.01.07 Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen
	6.02 Mijnbouwactiviteiten	6.02.01 Het gebruik van de diepe ondergrond gebeurt veilig voor de omgeving en voor volgende generaties

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 6.01 Energieagenda 2024-2027

Inleiding

De energietransitie is echt op stoom. Of dit nu komt door de grote prijsstijgingen van energie, de onzekerheid over de levering van aardgas, of de steeds extremer wordende klimaatverschijnselen is moeilijk te zeggen. Wel ervaren we dat er in Drenthe enorme stappen worden gezet om Drenthe energieneutraal te maken. De inwoners van Drenthe zijn duidelijk bewuster geworden van de waarde en de noodzaak van energie besparing. Ook het voordeel van het aanschaffen van zonnepanelen is in Drenthe duidelijk zichtbaar.

Bij het MKB en de industrie is dit niet anders. Zowel zon op dak als het nemen van energiebesparende maatregelen is bij de bedrijven hoog op de agenda gekomen. Ook zijn er veel (onderzoeks)projecten lopende met waterstof en groen gas. Op beide heeft Drenthe de afgelopen jaren een voorloperspositie opgebouwd.

De realisatie van de RES ambities over hernieuwbare energie gaat de goede kant op. Het bestuursakkoord zon-op-land heeft wel voor enige verandering gezorgd, maar alle RES partners zijn voornemens om hun doelen te halen. Wij ondersteunen waar nodig, zoals bijvoorbeeld bij de resterende windopgave rondom Meppel of bij ontwikkelingen waar het lastiger is geworden om zonneprojecten te realiseren.

Deze sterke groei in het tempo van de energietransitie heeft grote invloed op de Drentse samenleving en ons landschap. De beschikbaarheid van elektriciteit is niet langer vanzelfsprekend. Er is nu overal een tekort aan netwerkcapaciteit. Daarom wordt druk gebouwd aan nieuwe energie infrastructuur. Dit leidt tot nieuwe vragen over waar het nuttig en efficiënt is om deze energie naartoe te transporteren. Gezien alle ambities en plannen is het niet meer haalbaar om alle energie overal en altijd maar naartoe te gaan brengen. Dit vraagt dus om structurerende keuze waar de grote energiegebruikers in Drenthe in de toekomst terecht komen. Hetzelfde geldt voor de productie van hernieuwbare energie. Het is voor de netbeheerders nu al erg lastig om de ambities voor de RES tot 2030 te realiseren. Dit geldt niet alleen voor de aansluiting van grote gebruikers en zonneparken, maar ook voor de energievoorziening in de wijken. Waar vroeger gas en elektriciteit vanzelfsprekend was, moeten de gemeenten nu plannen maken per wijk hoe de warmtevoorziening plaatsvindt.

Tegelijkertijd zal de komende collegeperiode een besluit moeten worden genomen over de opgave van hernieuwbare energie na 2030. Om in 2050 energieneutraal te zijn moet er nog veel gebeuren en ook daarvoor moeten keuzen worden gemaakt. Het proces over deze ruimtelijke keuzen en onze bijdrage aan de energietransitie zijn samengevat in de EnergieAgenda 2024-2027. Deze vormt het beleidskader voor de huidige collegeperiode.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 6.01.01 We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is

Inwoners

We ondersteunen de inwoners met onafhankelijk energieadvies en begeleiding naar het uitvoeren van energiemaatregelen. Dat doen we via het Drents Energieloket, het Fixteam en de Energiecoaches.

We ondersteunen de inwoners financieel met de Isolatiesubsidieregeling en de Energiebespaarlening.

Mkb ondernemers

We adviseren en begeleiden mkb ondernemers bij besparing op het gebouw- en procesgebonden energiegebruik en bij het realiseren van zonnedaken en oplossingen voor netcongestie. Dat doen we via het platform 'Ik ben Drents Ondernemer' (IBDO)

We adviseren mkb ondernemers en gemeenten bij de brede verduurzaming en het ontwikkelen van organiserend vermogen op 24 van de 117 Drentse bedrijventerreinen. Dit doen we in het kader van

het door het ministerie van BZK ondersteunde Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen Drenthe (PVBD).

Maatschappelijk vastgoed

We ondersteunen eigenaren en beheerders van dorps- en buurthuizen, scholen, culturele instellingen, zorginstellingen en gemeenten bij de verduurzaming van hun panden. Dit doen we in het kader van het door het ministerie van BZK ondersteunde programma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed (VMV)

Doelstelling 6.01.02 We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 2030 en de doelen van het Klimaatakkoord

Ondersteuning van zonne-energie- en windenergieprojecten binnen de kaders van ons omgevingsbeleid.

Stimuleren van zonne-energie op daken met een versnellingsaanpak voor het MKB, de agrarische sector en maatschappelijk vastgoed.

Herijken en actualisatie van het beleid voor hernieuwbare energie (oa via een bijdrage aan de omgevingsvisie 2050).

Haalbaarheidsonderzoeken warmte: inzet van restwarmte, zon-thermie, aquathermie tbv verduurzaming van de warmtevraag in de gebouwde omgeving en bij bedrijven.

Stimuleren en faciliteren van groengasprojecten (waaronder monomestvergisting), waarbij ingezet wordt op het vormgeven van een platform, kennisdeling en innovatie.

Voortzetting professionalisering en ondersteuning van lokaal eigendom bij hernieuwbare energie.

Verkennen van de mogelijkheden voor risicodragend investeren en publiek eigendom.

Doelstelling 6.01.03 We versnellen en versterken de ontwikkeling en realisatie van een toegankelijke en groene waterstof-waardeketen

We ondersteunen en faciliteren ondernemers in het realiseren van key-projecten in de waterstofketen.

We bouwen aan een groengas en waterstofhub in Drenthe.

We bouwen onze koploper rol op het gebied van waterstof verder uit en dragen dit uit.

We werken aan het beschikbaar krijgen van Rijks- en EU-fondsen voor de Drentse waterstofprojecten.

Doelstelling 6.01.04 We hebben de realisatie van een flexibel en toekomstbestendig energiesysteem van Drenthe versneld en daarin een regierol genomen

We voeren het Drents Actieprogramma Netcongestie uit. Daarmee stimuleren we een soepele uitrol van netverzwaringen en een betere benutting van beschikbare netcapaciteit:

1. Sneller bouwen: we zetten met het Versnellingsteam Energieinfra in op het sneller realiseren van noodzakelijk energieinfrastructuur. We sturen hiermee op sneller bouwen en het voorkomen van vertraging bij projecten.
2. Sterker sturen: we brengen de toekomstige vraag naar energietransportcapaciteit in Drenthe in kaart. Daar waar knelpunten ontstaan, prioriteren we de capaciteitsbehoefte op basis van een met onze partners opgesteld afwegingskader. Dit vormt samen het provinciaal Meerjaren-programma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK).
3. Beter benutten: we dragen bij aan het flexibiliseren van de vraag naar en het aanbod van elektriciteit in Drenthe. Hiertoe ondersteunen we de ontwikkeling van oplossingen voor energie-uitwisseling en energieflexibiliteit. We zetten de stimuleringsregeling voort voor oplossingen voor netcongestie. We verzamelen en delen kennis over oplossingen bij netcongestieproblemen.
4. Programma netcongestie laagspanningsnet: we realiseren Drents programma netcongestie laagspanningsnetten om de toekomstige problemen die hier kunnen gaan ontstaan te voorkomen.

Doelstelling 6.01.05 We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie naar een fossielvrije energievoorziening

We ondersteunen de industrie in projecten om de energievoorziening te vergroenen.

We maken een Groene Industrievisie om relevant beleid op verschillende niveaus te vertalen naar de context van de Drentse industrie.

We werken met industriebedrijven pilotprojecten uit voor het gebruik van hernieuwbare energie.

We werken met industriebedrijven projecten uit voor het oplossen van netcongestie en het bieden van flexibiliteit aan het energienet.

We stimuleren de groei en nieuwvestiging van Cleantech in Drenthe.

Doelstelling 6.01.06 Faciliteren bij het voorzien in de energie infrastructuur die nodig is in de transitie naar een fossielvrije mobiliteitssector

We bevorderen de Drentse (en Europese) mobiliteitsinitiatieven op elektriciteit, groengas en waterstof en ondersteunen ondernemers bij het realiseren.

We bieden ondersteuning aan ondernemers en gemeenten bij de realisatie voldoende vulpunten voor groengas en waterstof (semi/publiek).

We ondersteunen en realiseren de toepassing van slimme laadoplossingen bij netcongestie.

Doelstelling 6.01.07 Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen

De Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG), de RES partners en de provincie ontwikkelen een gezamenlijke aanpak om de uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie zo efficiënt en effectief mogelijk te versterken. De aanpak is programmatisch, opgavegericht en gaat uit van een open samenwerkingscultuur. Het doel is minder ambtelijke en bestuurlijke drukte.

We werken binnen de in 2024 ontwikkelde nieuwe structuur voor het versnellen van de energietransitie. De in 2024 vastgestelde uitwerking en invulling van de bedrijfsvoering van deze structuur zijn daarbij leidend.

Welke feiten en cijfers zijn er?

- Drenthe levert met de RES ambitie van 3,45 TWh aan hernieuwbare energie een sterke bijdrage aan het Klimaatakkoord.
- In Drenthe heeft 38% van de woningen zonnepanelen (tegen 22% landelijk gemiddeld)
- Drenthe heeft veel energie-initiatieven en coöperaties, waarvan er 104 ondersteund worden door de provincie.
- Het Energie Fonds Drenthe heeft ruim 1100 projecten gefinancierd. Dit heeft geresulteerd in een investering van meer dan 300 miljoen aan energiemaatregelen.
- 100 gebouweigenaren doen met 173 gebouwen mee aan het programma Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed
- Het Warmtefonds heeft 4800 energie-bespaarleningen verstrekt aan inwoners. Dit is goed voor een investering van 71 miljoen aan energiemaatregelen.
- Het gasverbruik van de industrie was in 2022 met 21% gedaald (t.o.v. 2010).
- Het Fixteam heeft 2500 woningen geholpen met quick fix isolatie maatregelen
- 64 keer is de subsidieregeling Oplossingen Netcongestie verleend. Dit betreft 31 haalbaarheidsstudies en 33 technische oplossingen.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en

vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Milieu, Energie en Bodem

Indicator: Emissie van broeikasgassen

CO2-emissie in Drenthe

	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal bekende uitstoot in tonnen	3.589.000	3.215.000	3.060.000	3.149.000	n.n.b.

Definitie: De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.

Indicator: Productie van hernieuwbare energie (Energieneutraliteit)

Productie van hernieuwbare energie in Drenthe

	2018	2019	2020	2021	2022
Productie in Petajoule	4,81	5,06	6,4	7,82	10,16

Definitie: De meeste productiegegevens hernieuwbare energie komen grotendeels tot stand door nationale totalen te verdelen over gemeenten aan de hand van verdeelsleutels. Deze methode leidt voor het overgrote deel van de hernieuwbare energie-opties tot schattingen.

Verdere feiten en cijfers ten aanzien van energie worden landelijke bijgehouden. Via Drenthe-in-cijfers worden deze gegevens beschikbaar gesteld.

Met wie werken we samen?

We werken samen met

- Inwoners, via de koepelorganisatie van energiecoöperaties (Drentse KEI)
- Gemeenten, ambtelijk en bestuurlijk, specifiek portefeuillehouders Energie Klimaat en Milieu (PHO EKM)
- Vereniging Drentse Gemeenten (VDG),
- Ondernemers, klein- en grootverbruikers
- Netbeheerders (Enexis, Tennet, Rendo)
- Gasunie
- LTO Noord
- VNO-NCW
- Natuur en Milieu Federatie Drenthe
- Leden van de Drentse Energie Tafel (DET)
- Sport Drenthe
- Veiligheidsregio Drenthe

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

6.01 Energieagenda 2024-2027		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		4.020.730	5.000.000	9.020.730
	Doelstelling 6.01.01 We dragen eraan bij dat 40 procent van het energiegebruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 2050 energieneutraal is	1.974.115	5.000.000	6.974.115
	Doelstelling 6.01.02 We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 2030 en de doelen van het Klimaatakkoord	423.873		423.873
	Doelstelling 6.01.03 We versnellen en versterken de ontwikkeling en realisatie van een toegankelijke en groene waterstof-waardeketen	227.242		227.242
	Doelstelling 6.01.05 We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie naar een fossielvrije energievoorziening	395.500		395.500
	Doelstelling 6.01.07 Meer uitvoeringskracht in de Drentse energietransitie door goede samenwerking met gemeenten en andere partijen	1.000.000		1.000.000
Saldo		4.020.730	5.000.000	9.020.730

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
6.01 Energieagenda 2024-2027	
Voor de uitvoering van de energieagenda 2024-2027 zijn in de eerste plaats structurele middelen beschikbaar. De ambitie in het coalitieakkoord is om het uitvoeringstempo te verhogen. Daarnaast groeien de claims aan inzet die de Drentse samenleving aan de provincie vraagt en worden de opgaven groter en complexer. Dit vraagt om aanvullende middelen. Hiervoor is er vanaf 2025 €1 mln. aan extra middelen nodig.	5.000.000
Om een rol van betekenis te kunnen spelen op de vijf thema's uit de Energieagenda 2024-2027 is drie maal € 4 miljoen nodig. De vijf thema's waarop substantieel wordt geïnvesteerd:	
<ul style="list-style-type: none"> • Gebouwde omgeving: ondersteuning aan inwoners, bedrijven en maatschappelijk vastgoed bij energiebesparing en verduurzaming. • Waterstof: ondersteuning aan ondernemers bij waterstofproductie en gebruik in de industrie, mobiliteit en luchtvaart. • Grootverbruikers: ondersteuning aan grote energiegebruikers om hun energiegebruik te verminderen en te verduurzamen. • Hernieuwbare energie: met cofinanciering worden Drentse warmteprojecten gestimuleerd, ook is er een subsidieregeling voor energiecoöperaties en wordt risicodragend geïnvesteerd in hernieuwbare energie. • Netcongestie: de uitvoering van het Drents Actieprogramma Netcongestie biedt ondersteuning aan grote en kleine ondernemers, daarnaast wordt geëxperimenteerd met het 'Energiesysteem van de toekomst' waarmee toekomstige congestie voorkomen kan worden. 	
Totaal	5.000.000

Beleidsopgave 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Inleiding

Ook de komende jaren wordt er gas gewonnen uit de kleine gasvelden in Drenthe. Aardgas zal ook in de energietransitie een plek innemen in de energiemix. Ook zien wij het bredere belang van de diepe ondergrond in de energievoorziening toenemen, waar het gaat om geothermie of opslag van stoffen zoals waterstof. Dit is ook opgenomen in onze Strategie Bodem & Ondergrond. Wij blijven ons inzetten voor transparante procedures en communicatie naar omwonenden, met oog voor veiligheid en eerlijke afhandeling van mogelijke schade veroorzaakt door gaswinning en andere vormen van mijnbouw.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 6.02.01 Het gebruik van de diepe ondergrond gebeurt veilig voor de omgeving en voor volgende generaties

Mijnbouw is een gevoelig onderwerp omdat mensen zich zorgen maken over veiligheid, klimaat en milieu. Door aan de ene kant voor elke mijnbouwactiviteit kritisch onze adviesrol op ons te nemen en aan de andere kant omwonenden goed te informeren maken we een evenwichtige afweging mogelijk voor vergunningverlening door de staatssecretaris van EZK.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Met betrekking tot mijnbouw zijn de relevante cijfers en feiten opgenomen in een van de onderstaande informatiebronnen:

- Het KNMI met informatie over de kracht en locatie van (recente) aardbevingen: [KNMI - Seismologie - Aardbevingen](#)
- Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) met algemene informatie over zaken die spelen bij mijnbouw en informatie over aardbevingen en bodemdaling: [Onderwerpen | Staatstoezicht op de Mijnen \(sodm.nl\)](#)
- De NAM met nieuwsberichten over olie- en gaswinningen en over bevingen en bodemdaling: [Nederlandse Aardolie Maatschappij \(nam.nl\)](#)
- Het gasbevingenportaal van de Groninger Bodem Beweging (GBB) met op de kaart ook bevingen in Drenthe: [Kaartenportaal gasbevingen en bodemdaling \(bevinggevoeld.nl\)](#)
- De Rijksoverheid met informatie over olie- en gaswinning: [Informatie van de Rijksoverheid | Rijksoverheid.nl](#)

Met wie werken we samen?

De provincie werkt op ambtelijk en bestuurlijk niveau nauw samen met het Ministerie van EZK, mijnbouworganisaties en de mede decentrale overheden. Dit is onder andere in de vorm van participatie in gebiedsprocessen en aan overlegtafels.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

	Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Doelstelling	0	0	0
Saldo	0	0	0

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 6: Energie

	Beleidsopgave	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	6.01 Energieagenda 2024-2027	9.211.484	15.901.304	9.020.730	6.880.574
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	9.211.484	15.901.304	9.020.730	6.880.574
Baten					
	6.01 Energieagenda 2024-2027	-2.588.520	-1.752.482	0	-1.752.482
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-2.588.520	-1.752.482		-1.752.482
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	6.622.965	14.148.822	9.020.730	5.128.092

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 6.880.574,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: We dragen eraan bij dat 40% van het energieverbruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 20250 energieneutraal is.

De lagere raming ad € 3.666.910,-- in 2025 op deze doelstelling is enerzijds het gevolg van diverse incidentele budgetten in 2024 zoals de overgehevelde budgetten uit 2023 voor voortzetting ETA, noodhulp energiebesparing en Fix-team Drenthe van totaal € 7.518.514,--. Verder was in 2024 sprake van een incidenteel budget voor verduurzaming maatschappelijk vastgoed (SPUK) van € 660.482,-- en overige verschillen onder andere als gevolg van de lastneming per jaar bij grote inmiddels verstrekte subsidies 2024 € 487.914,--. Anderzijds is in de 2e uitwerking coalitieakkoord een tweetal bedragen opgenomen voor de energieagenda namelijk het programmabudget energie en het incidenteel meerjarig c-akkoord samen € 5.000.000,--.

Doelstelling: We realiseren de hernieuwbare energiedoelen van de RES tot 20230 en de doelen van het klimaatakkoord.

De lagere raming ad € 270.000,-- in 2025 op deze doelstelling is het gevolg van de incidentele overheveling van middelen RES van 2023 naar 2024.

Doelstelling: We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie van een fossielvrije energievoorziening

De lagere raming ad € 2.067.301,-- in 2025 op deze doelstelling is het gevolg van incidentele budgetten in 2024 waaronder overheveling van het restant budget voor het gebiedsfonds wind € 1.545.000,--, het eenmalige budget voor ontzorging MKB (SPUK) € 490.000,-- en de lastneming per jaar bij grote subsidies € 32.301,--.

Doelstelling: We versnellen en versterken de ontwikkeling en realisatie van een toegankelijke en groene waterstof-waardeketen

De lagere raming ad € 876.363,-- in 2025 op deze doelstelling is het gevolg van verschillen in lastneming per jaar van verstrekte grote subsidies.

Beleidsopgave: 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Niet van toepassing

Baten

Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.752.482,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: We dragen eraan bij dat 40% van het energieverbruik van de woningen, het maatschappelijk vastgoed en de bedrijfspanden in 2030 hernieuwbaar is en dat Drenthe in 20250 energieneutraal is.

De lagere raming ad € 1.262.482,-- in 2025 op deze doelstelling is enerzijds het gevolg van de SPUK 2024 verduurzaming maatschappelijk vastgoed € 660.482,-- en overhevelingen bijdragen Fix-team voor € 602.000,--.

Doelstelling: We stimuleren en ondersteunen de industrie in de transitie van een fossielvrije energievoorziening

De lagere raming ad € 490.000,-- in 2025 op deze doelstelling is het gevolg van de eenmalige Rijksbijdrage (SPUK) voor ontzorging MKB in 2024.

Beleidsopgave: 6.02 Mijnbouwactiviteiten

Niet van toepassing

Verrekening met reserves programma 6: Energie

Programma 6	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Totaal programma	6.622.965	14.148.822	9.020.730	5.128.092
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	1.410.426			0
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies	-1.025.499	-2.014.311	-622.742	-1.391.569
Bijdrage aan Saldireserve	6.962.794			0
Bijdrage van Saldireserve	-7.711.958	-8.731.514		-8.731.514
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden	800.000		217.359	-217.359
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden		-217.359		-217.359
Saldo verrekend met reserves	435.763	-10.963.184	-405.383	-10.557.801
Totaal na bestemming	7.058.728	3.185.639	8.615.348	-5.429.709

Investeringsen programma 6: Energie

Niet van toepassing.

7: Levendig en sociaal

Toelichting programma

Inleiding

Cultuur

Onder cultuur valt het brede gebied van kunsten en erfgoed. Zij vertellen, vaak in combinatie met elkaar, de Drentse verhalen uit het verleden, het heden en de toekomst. Daarbij kan iedereen meedoen. Denk hierbij aan de wereldwijd erkende Koloniën van Weldadigheid of de tentoonstellingen van onze musea. Of de spraakmakende theaterproducties op locatie, de laagdrempelige Drentse bibliotheken, de Drentse hunebedden en ons mooie cultuurhistorisch landschap. Maar minstens zo belangrijk is ons van oudsher bloeiende verenigingsleven en onze traditie van naoberschap. Ook dat is Drentse cultuur. Met ons beleid willen wij ervoor zorgen dat bijzondere Drentse verhalen verteld worden door een bruisende culturele sector, levendige monumenten en door reuring in de provincie.

Sociaal

Als provincie zijn we betrokken bij onze inwoners en voelen wij ons verantwoordelijk om bij te dragen aan de sociale opgaven en de brede welvaart in onze provincie. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze inwoners en partners, daar waar we van meerwaarde zijn en in een rol die past. Door samen te werken en onze krachten te bundelen vergroten we onze slagkracht, niet alleen in Drenthe, maar ook richting het Rijk.

Sport & Bewegen

De positieve effecten van sport & bewegen zijn alom bekend, maar niet voor iedereen vanzelfsprekend. De provincie vervult een verbindende en ondersteunende rol in het netwerk van betrokken partijen, gericht op sportmogelijkheden voor verschillende doelgroepen.

Kaders bestaand beleid

Cultuurnota 2025-2028 'Cultuur maakt Drenthe/Drenthe maakt cultuur'

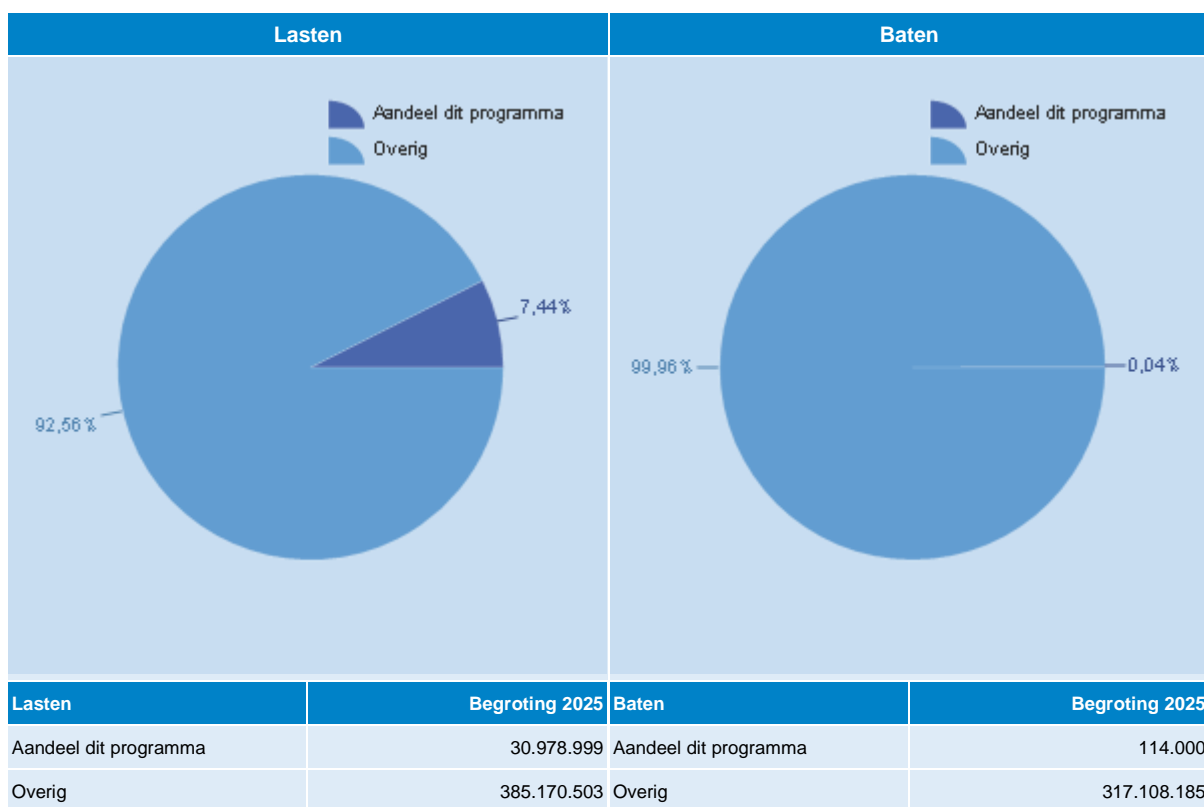
Sociale agenda 2024-2029 'Drenthe voor elkaar'

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
7: Levendig en sociaal	7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe	7.01.01 Samenwerking
		7.01.02 Cultuureducatie
		7.01.03 Cultuurparticipatie
		7.01.04 Talentontwikkeling
		7.01.05 Bibliotheken
		7.01.06 Musea
		7.01.07 Podiumkunsten

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		7.01.08 Beeldende kunst
		7.01.09 Film
		7.01.10 Architectuur
		7.01.11 Evenementen
		7.01.12 Festivals
		7.01.13 Cultuurhistorie
		7.01.14 Archeologie
		7.01.15 Gebouwd erfgoed
		7.01.16 Streektaal
		7.01.17 Archieven
		7.01.18 UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid
		7.01.19 De Hondsrug Unesco Global Geopark
		7.01.20 Instrumentarium en monitoring
	7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen	7.02.01 Sociale Agenda algemeen
		7.02.02 Noaberschap: behouden en versterken
		7.02.03 Bestaanszekerheid: basis voor gelijke kansen
		7.02.04 Gezondheid: preventie en bereikbare zorg voor iedereen
		7.02.05 Inclusie & Diversiteit: Niemand is gelijk, maar iedereen is gelijkwaardig
	7.03 Sport en Beweging stimuleren	7.03.01 Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten
		7.03.02 Sportvoorzieningen voor iedereen

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe

Inleiding

Voor de zomer van 2024 is de cultuurnota 2025-2028 'Cultuur maakt Drenthe/Drenthe maakt cultuur' vastgesteld. In deze cultuurnota staat de inzet op het brede terrein van cultuur voor de komende periode beschreven. Dit gaat om samenwerking, cultuureducatie, cultuurparticipatie, talentontwikkeling, bibliotheken, musea, podiumkunsten, beeldende kunst, film, architectuur, evenementen, festivals, cultuurhistorie, archeologie, gebouwd erfgoed, streektaal, de archieven, UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid en De Hondsrug Unesco Global Geopark.

In 2025 versterken we de bestaande Drentse culturele infrastructuur en breiden we die uit. We blijven toonaangevende festivals, theaterproducties en beeldende kunstprojecten ondersteunen. Onze inzet voor de bibliotheken en musea blijven we continueren. Cultuureducatie, participatie en talentontwikkeling stimuleren we met projecten als 'Cultuureducatie met Kwaliteit' en 'Culturele Mobiliteit'. In 2025 is er extra aandacht voor 80 jaar vrijheid en 100 jaar TT in Assen.

Vanuit Erfgoed blijven we werken aan de uitvoering van ons beleid. Met een geactualiseerd Cultuurhistorisch Kompas nemen we deel aan de ruimtelijke planvorming en stimuleren wij gebiedsvisies op basis van cultuurhistorie. We blijven daarnaast zorgdragen voor een zorgvuldige omvang met ons archeologisch erfgoed. We blijven investeren in het behoud en toekomstbestendig maken van ons gebouwde erfgoed. Het UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid blijven wij uitdragen, beschermen en monitoren. Hierbij komt extra aandacht voor de restauratie- en herbestemmingsopgave in de Koloniën van Weldadigheid. Het Drents blijven we stimuleren met het Huus van de Taol als provinciaal steunpunt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.01.01 Samenwerking

Met onze partners binnen en buiten de provincie werken we aan de versterking van de Drentse culturele basisinfrastructuur. Dit doen we binnen het provinciehuis met andere beleidsvelden, met onze Drentse gemeenten, met onze Noordelijke partners binnen We the North en met het Rijk.

Doelstelling 7.01.02 Cultuureducatie

Alle kinderen van 0-18 jaar krijgen gelijke kansen op culturele ontwikkeling. Dit doen we via Kunst & Cultuur Drenthe die met advies, informatiedeling, netwerken, bemiddeling en deskundigheidsbevordering het cultuuronderwijs op alle Drentse scholen verbetert en structureel verankert. We streven naar een deelname van 90% van de Drentse scholen aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit.

Doelstelling 7.01.03 Cultuurparticipatie

Iedere inwoner van Drenthe kan cultuur meemaken. We zijn aanvullend op het bestaande aanbod om voor een goede spreiding te zorgen. Nieuwe doelgroepen worden bereikt via projecten als Culturele gemeente, Culturele Mobiliteit en de regeling Podium Platteland. Daarnaast ondersteunen we verschillende orkesten en koren die op provinciale schaal een podium bieden aan amateurtalenten van diverse leeftijden.

Doelstelling 7.01.04 Talentontwikkeling

Er zijn voldoende culturele ontwikkelkansen voor talenten in Drenthe. We bouwen voort aan de vier fases van talentontwikkeling, namelijk kennismaken (1), ontwikkelen (2), bekwamen (3) en excelleren (4). Dit doen we door het ondersteunen van evenementen, podia, festivals en prijzen waar jongeren hun vaardigheden ontdekken, ontwikkelen en benutten. Daarnaast hebben we subsidieregeling voor talentontwikkeling van nieuwe en bewezen talent.

Doelstelling 7.01.05 Bibliotheken

De bibliotheken zijn toegankelijk voor alle Drentse inwoners en dragen bij aan belangrijke maatschappelijke opgaven. De provinciale ondersteuningsinstelling (POI) Biblionet Drenthe ondersteunt het netwerk Drentse bibliotheken conform de wet voor o.a. leenverkeer en innovatie van de maatschappelijke bibliotheekfunctie. Bibliotheken vervullen in toenemende mate een maatschappelijke rol op het gebied van basisvaardigheden, laaggeletterdheid, bestaanszekerheid en mediawijsheid. We stimuleren innovatie in verbinding met de sociale agenda, zorg en onderwijs.

Doelstelling 7.01.06 Musea

De Drentse musea vertellen bijzondere Drentse verhalen via hun Drentse (kunst)collecties en presentaties en trekken daarmee (intern)nationale bezoekers en geven vrijwilligers een plek. Het Drents Museum beheert de provinciale collectie en realiseert spraakmakende internationale tentoonstellingen voor een breed publiek binnen en buiten de provincie. De musea van provinciaal belang worden ondersteund in het presenteren van bijzondere Drentse (kunst)collecties en/of verhalen met een (inter)nationale uitstraling. Het Veenpark is hierbij nog in ontwikkeling. De kleine musea worden ondersteund via de activiteiten van het Platform Drentse Musea. Voorts ondersteunen we de musea die niet de status “van provinciaal belang” hebben via de subsidieregeling voor incidentele investeringen door deze musea.

Doelstelling 7.01.07 Podiumkunsten

Er is een breed aanbod op het gebied van de podiumkunsten met aandacht voor spreiding over de provincie. Dit doen we door het stimuleren van uitvoeringen van toonaangevende podiumkunsten (gezelschappen, poppodia en projecten), zoals de Peergroup, Garage TDI, Loods 13 en het Podium Hoogeveen.

Doelstelling 7.01.08 Beeldende kunst

Het aanbod van beeldende kunst heeft een provinciale en (inter)nationale uitstraling met bijzondere aandacht voor kunst op het snijvlak van cultuur en landschap. Dit doen we door het ondersteunen van Into Nature, het verder ontwikkelen van Van Gogh Drenthe en door bij te dragen aan allerlei beeldende kunstprojecten.

Doelstelling 7.01.09 Film

Er is een bloeiend filmklimaat in Drenthe en Noord-Nederland. Dit doen we door bijzondere initiatieven op het gebied van film en media te blijven ondersteunen. We blijven ons inzetten voor het Internationaal Film Festival Assen en de Filmhub Noord, via We the North.

Doelstelling 7.01.10 Architectuur

Kennis over architectuur en stedenbouw draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit. Architectuurpunt Drenthe stimuleert het debat over de rol van architectuur in onze leefwereld en ontplooit initiatieven die bijdragen aan de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit.

Doelstelling 7.01.11 Evenementen

Evenementen vertellen bijzondere Drentse verhalen in samenwerking met de omgeving en trekken daarmee bezoekers van binnen en van buiten de provincie. Dit doen we door grote en kleine locatievoorstellingen te blijven ondersteunen. Dit kunnen evenementen zijn waarin Drentse verhalen centraal staan of met een bijzonder thema.

Doelstelling 7.01.12 Festivals

Er is een divers en laagdrempelig aanbod van culturele festivals van provinciaal belang met aandacht voor spreiding over de provincie. Dit doen we door bij te dragen aan 10 festivals van provinciaal belang.

Doelstelling 7.01.13 Cultuurhistorie

Karakteristieke Drentse landschappen en stedenbouwkundige structuren vertellen Drentse verhalen en vormen een inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit doen we door inbreng te leveren bij grote opgaven, met het Cultuurhistorisch Kompas als leidraad. We blijven onderzoek doen naar onze jonge geschiedenis, met onderwerpen zoals ruilverkaveling, heideontginningen, wederopbouwvergoed en post '65. Daarnaast stimuleren we participatie in de erfgoedsector met een aparte regeling.

Doelstelling 7.01.14 Archeologie

De archeologie wordt beschermd en behouden om Drentse verhalen van de vroege prehistorie tot nu te vertellen en te beleven. Samen met de provincies Fryslân en Groningen voeren we de wettelijke taken voor het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis uit. Daarnaast zorgen we dat het archeologisch belang integraal onderdeel is van de provinciale ruimtelijke planvorming en -adviesing. Nieuwe archeologische thema's gaan we met onze partners verkennen, delen en toepasbaar maken voor beleid, gebruik en inspiratie.

Doelstelling 7.01.15 Gebouwd erfgoed

Het Drents gebouwd erfgoed is beschikbaar of wordt beschikbaar gemaakt voor toekomstige generaties. We stimuleren behoud en herbestemming van karakteristiek bezit in Drenthe door middel van een subsidieregeling. Hiermee wordt (dreigende) leegstand en verval voorkomen. Extra aandacht komt er voor verduurzaming van monumentale gebouwen. We werken samen met partners naar een visie op de toekomst van monumentale gebouwen.

Doelstelling 7.01.16 Streektaal

Het Drents is vanzelfsprekend onderdeel van ons erfgoed, onze cultuur en de verhalen van Drenthe. Het Huus van de Taol stimuleert en borgt het Drents met hun activiteiten en literaire producten. Het Drèents Liedtiesfestival stimuleert het schrijven, maken en promoten van Drentstalige muziek. Daarnaast werken we samen met de Nedersaksische overheden en het Ministerie van Binnenlandse Zaken aan de versterking van het Nedersaksisch.

Doelstelling 7.01.17 Archieven

De schatten van het archief vertellen bijzondere Drentse verhalen door middel van publieksactiviteiten en educatie. Dit doen we door het ondersteunen van het Drents Archief, die met haar culturele en educatieve publieksactiviteiten de collectie van het archief voor iedereen beleefbaar maakt.

Doelstelling 7.01.18 UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid

De waarde en betekenis van de Koloniën van Weldadigheid als Werelderfgoed beschermen, uitdragen, monitoren en rapporteren. Als siteholder voor de Nederlandse sites Frederiksoord-Wilhelminaoord en Veenhuizen zijn we verantwoordelijk voor het beschermen en het uitdragen van de uitzonderlijke waarden conform de eisen van UNESCO (o.a. visievorming, marketing, website, beheertaken erfgoed, monitoring en rapporteren) en in samenwerking met partners in deze gebieden en met de co-siteholder voor de Vlaamse site Wortel. Samen met partners uit het gebied werken we aan het ontwikkelen van de Koloniën van Weldadigheid.

Doelstelling 7.01.19 De Hondsrug Unesco Global Geopark

Het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed van de Hondsrug wordt ingezet voor duurzame ontwikkeling van gebied samen met de inwoners en met bijzondere aandacht voor de (inter)nationale positie van het Geopark. We werken aan de ontwikkeling van het Geopark conform het jaarprogramma. Het provinciaal aandeel in het Masterplan 2022-2027 is uitgevoerd.

Doelstelling 7.01.20 Instrumentarium en monitoring

Verschillende instrumenten zetten wij in om onze beleidsdoelen te bereiken. Dit doen we door o.a. het uitreiken van een culturele prijs een keer in de twee jaar, de subsidieregelingen voor o.a. incidentele culturele projecten en meerjarige initiatieven en de adviezen van de Provinciale Adviescommissie Cultuur Daarnaast zetten we in op monitoring via de P&C-cyclus, de landelijke monitors en gerichte onderzoeken op thema's.

Welke feiten en cijfers zijn er?

In 2016 is de Cultuurmonitor Drenthe ontwikkeld. Inmiddels zijn er twee edities verschenen (2017 en 2018). Samen met provinciaal gesubsidieerde instellingen is onderzocht hoe de waarde van cultuur in kaart kan worden gebracht. Aan de hand van jaarverslagen en gesprekken wordt in de Cultuurmonitor de artistieke, economische, maatschappelijke en ruimtelijke waarde van cultuur onderzocht. De monitor geeft ons inzicht in de effecten en ontwikkeling van het provinciaal cultuurbeleid.

In 2023 heeft Berenschot een andere invulling gegeven aan de cultuurmonitor. Ze hebben een verkenning gedaan naar het cultuurbeleid van de provincie Drenthe met adviezen voor de periode 2025-2028. Deze inzichten zijn benut voor de nieuwe beleidsperiode.

Revelante cijfers (afkomstig uit het onderzoek van Berenschot uit 2023):

- Drenthe scoort relatief hoog op het aantal cultuurhistorische en overige musea per 100.000 inwoners (4.1 in Drenthe t.o.v. 3 landelijk).
- Drenthe scoort relatief laag op het aanbod podiumkunsten (150 in Drenthe t.o.v. 366 landelijk).
- In Drenthe besteden relatief veel mensen regelmatig tijd aan handenarbeid, schilderen, tekenen, boetsen en pottenbakken (20% in Drenthe t.o.v. 15% landelijk).
- De landelijke subsidie voor cultuur per inwoner per provincie blijft achter in Drenthe. Waar Drenthe 2.27 euro ontvangt per inwoner, is dit in Noord-Holland 61 euro per inwoner.
- De Drentse gemeenten investeren ook relatief weinig in cultuur t.o.v. gemeenten in andere provincies. Na de Friese gemeenten, hangen de Drentse gemeenten onderaan wat betreft hun bijdrage voor cultuur. De gemeenten in Noord-Holland, Zuid-Holland en Groningen investeren relatief gezien het meest in cultuur.

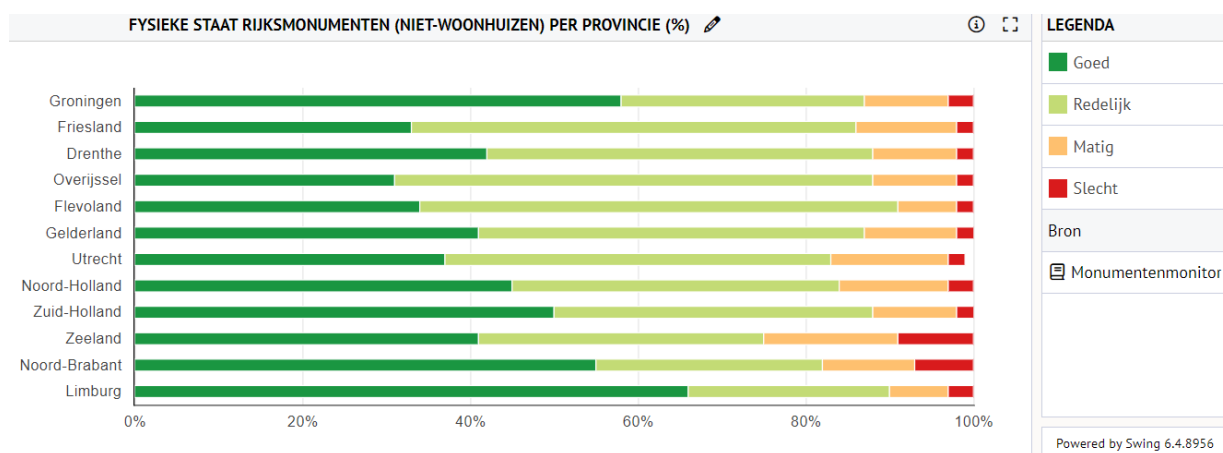
- Als provincie investeren we relatief veel in cultuur. Samen met Limburg staan we op een gedeelde derde plaats met alleen nog de provincies Fryslân en Zeeland boven ons. De provincies Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland staan onderaan de lijst.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO-verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De achterliggende gegevens zijn te vinden via de website van het IPO. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Cultuur

Indicator: Restauratievolume

Definitie: Cijfers over restauratievolume rijksmonumenten hebben betrekking op monumenten waarvan de staat van onderhoud matig of slecht is. Het betreft de globale staat van onderhoud gebaseerd op de uitvoeringsrichtlijn schouwen van gebouwde monumenten. De cijfers hebben betrekking op alle rijksmonumenten, exclusief de monumenten met de functie woning. De verstrekte gegevens zijn de meest recente uit de afgelopen 4 jaar.

Met wie werken we samen?

We werken nauw samen met tientallen uitvoerende culturele instellingen, de Drentse gemeenten, de noordelijke partners binnen We the North en talentvolle makers die in Drenthe een project willen realiseren.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		22.831.886	2.280.167	25.112.053
	Doelstelling 7.01.01 Samenwerking	1.673.733	250.000	1.923.733
	Doelstelling 7.01.02 Cultuureducatie	1.855.520	89.997	1.945.517
	Doelstelling 7.01.03 Cultuurparticipatie	419.745	3.596	423.341
	Doelstelling 7.01.04 Talentontwikkeling	334.274	89.144	423.418
	Doelstelling 7.01.05 Bibliotheken	2.617.011	164.871	2.781.882
	Doelstelling 7.01.06 Musea	8.595.839	654.837	9.250.676
	Doelstelling 7.01.07 Podiumkunsten	578.338	103.076	681.414
	Doelstelling 7.01.08 Beeldende kunst	211.847	59.990	271.837
	Doelstelling 7.01.09 Film		50.000	50.000
	Doelstelling 7.01.10 Architectuur	15.500	11.132	26.632
	Doelstelling 7.01.11 Evenementen	468.000	62.000	530.000
	Doelstelling 7.01.12 Festivals	282.452	55.619	338.071
	Doelstelling 7.01.13 Cultuurhistorie	175.000		175.000
	Doelstelling 7.01.14 Archeologie	280.000		280.000
	Doelstelling 7.01.15 Gebouwd erfgoed	2.071.180	315.516	2.386.696
	Doelstelling 7.01.16 Streektaal	504.288	36.813	541.101
	Doelstelling 7.01.17 Archieven	604.704	47.591	652.295
	Doelstelling 7.01.18 UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid	1.062.500		1.062.500
	Doelstelling 7.01.19 De Hondsrug Unesco Global Geopark	218.955	15.984	234.939
	Doelstelling 7.01.20 Instrumentarium en monitoring	863.000	270.001	1.133.001
Baten		-114.000		-114.000
	Doelstelling 7.01.05 Bibliotheken	-114.000		-114.000
Saldo		22.717.886	2.280.167	24.998.053

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
7.04 Cultuurnota 2025-2028	
Het uitgangspunt van de nieuwe Cultuurnota 2025-2028 'Cultuur maakt Drenthe/Drenthe maakt cultuur' is het behouden en versterken van de Drentse culturele basisinfrastructuur. Deze instellingen zijn van groot belang voor een divers en laagdrempelig aanbod in Drenthe over de hele breedte van het culturele veld. Daarnaast creëert de provincie ook ruimte voor nieuwe initiatieven. Zie voor een nadere onderbouwing de 2e Uitwerking Coalitieakkoord.	2.000.000
Motie 2024-21 Schoolpleinen Revolutie Drenthe en Motie 2024-38 Verkenning extra middelen Cultuurnota	
Motie 2024-38 Verkenning extra middelen Cultuurnota Gelet op de Motie verkenning extra middelen Cultuurnota (M 2024-38) willen wij de wens honoreren om een cofinancieringsfonds op te zetten voor de jaren 2025 en 2026 van in totaal € 400.000,-, voor een subsidieregeling voor incidentele investeringen door musea die niet de status 'van provinciaal belang' hebben. Daarnaast stellen wij voor de subsidiering van het platform Drentse Musea te verhogen met € 25.000,- per jaar voor de jaren 2025 tot en met 2028. Voor de jaren 2026 tot en met 2028 zal dit worden meegenomen in de 3e actualisatie 2024. met als dekking een budgetoverheveling van totaal € 75.000,- naar de jaren 2026 tot en met 2028 vanuit het Instandhoudingsbudget cultuur 2024.	425.000
B06. Actualisatie kapitaallasten vaste activa	
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming. Wij stellen voor de voordelen (2025-2028) en latere nadelen (vanaf 2029) te verrekenen met de vrije bestedingsruimte.	-144.833
Totaal	2.280.167

Beleidsopgave 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen

Inleiding

Als provincie zijn we betrokken bij onze inwoners en voelen wij ons verantwoordelijk om bij te dragen aan de sociale opgaven en de brede welvaart in onze provincie. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze inwoners en partners, daar waar we van meerwaarde zijn en in een rol die past. Door samen te werken en onze krachten te bundelen vergroten we onze slagkracht, niet alleen in Drenthe, maar ook richting het Rijk. Samen bouwen we aan een Drenthe voor elkaar!

Voor de zomer van 2024 is de Sociale Agenda 2024-2029 vastgesteld. In deze agenda staat de provinciale inzet voor de komende periode op hoofdlijnen beschreven. We kiezen voor een meerjarige programmatische aanpak, waarbij we een plus zetten op lopende programma's en waar nodig initiëren we programma's. Daarbij streven we naar innovatieve oplossingen voor grote uitdagingen, zoals het behouden en versterken van naoberschap, het verbeteren van bestaanszekerheid, gelijke kansen voor iedereen, toegankelijk en betaalbare zorg voor iedereen, en een inclusieve samenleving waarin iedereen gelijkwaardig is. Om de Brede welvaart in de regio te verbeteren leggen we bij de uitvoering van de Sociale Agenda zoveel mogelijk verbinding met de regionale programma's Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe (2024-2027), Regio Deal Zwolle (2024-2027) en Nij Begun Sociale Agenda.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.02.01 Sociale Agenda algemeen

Vanuit de Sociale Agenda leveren we een bijdrage aan de sociale opgaven en daarmee de Brede welvaart in Drenthe. Om dit in de regio te verbeteren leggen we daarom zoveel mogelijk verbinding met de regionale programma's Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe (2024-2027), Regio Deal Zwolle (2024-2027) en Nij Begun Sociale Agenda. Ook vanuit andere beleidsterreinen van de provincie kijken we naar slimme koppelingen, zoals wonen, onderwijs, sport en bewegen, openbaar vervoer, energie, cultuur en landelijk gebied.

Bij de uitvoering van de Sociale Agenda worden we structureel ondersteund door de steunorganisaties BOKD, CMO STAMM en Zorgbelang Drenthe. Vanuit ieders expertise leveren ze jaarlijks een integrale bijdrage aan de doelen van de Sociale Agenda.

Onze inzet:

- We zijn aangesloten bij de regionale programma's Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe, Regio Deal Zwolle en Nij Begun Sociale Agenda;
- Met onze provinciale steunorganisaties BOKD, CMO STAMM/Trendbureau Drenthe en Zorgbelang Drenthe ondersteunen wij inwoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties met o.a. advies en onderzoek.

Doelstelling 7.02.02 Naoberschap: behouden en versterken

We streven naar sterke lokale gemeenschappen, waarin inwoners samen met maatschappelijke (steun)organisaties en overheden een prettige en leefbare omgeving creëren. Dit doen we binnen de provincie met andere beleidsvelden, en buiten de provincie met diverse bewonersinitiatieven, de dorpscontactambtenaren van onze Drentse gemeenten, en onze maatschappelijke steunorganisaties.

Onze doelen:

- Versterken ondersteuning vrijwilligers en bewonersinitiatieven;
- Meer structurele inbreng van bewoners in beleid;
- Overheden participeren meer in initiatieven van inwoners.

Onze inzet:

- Met de Subsidieregeling Bewonersinitiatieven willen we in samenwerking met gemeenten bewonersinitiatieven ondersteunen die een bijdragen leveren aan Naoberschap en/of Gezondheid in wijken, buurten en dorpen in Drenthe;
- We ondersteunen de functieverbreiding van de dorpshuizen;
- Met Hét compliment van Drenthe waarderen we de inzet van vrijwilligers;
- We evalueren de ondersteuning van het Kennisnetwerk Krachtig Noord Nederland (KKNN), een netwerk van 1400 professionals die werken aan vraagstukken rond demografische veranderingen en leefbaarheid in kleine kernen;;
- Met de Subsidieregeling Podium Platteland stimuleren we initiatieven op het snijvlak van cultuur en sociaal;
- We ontwikkelen en provinciale (domeinoverstijgende) ondersteuningsstructuur voor vrijwilligers en bewonersinitiatieven;
- We verkennen hoe overheden en instellingen beter kunnen inspelen op bewonersinitiatieven;
- Met het innovatiebudget programma's stimuleren die een substantiële bijdrage leveren aan de doelen van het thema Naoberschap.

Doelstelling 7.02.03 Bestaanszekerheid: basis voor gelijke kansen

Het versterken van bestaanszekerheid van inwoners vraagt om een integrale aanpak op alle niveaus en is dan ook een rode draad in ons provinciale beleid (wonen, energie, zorg en openbaar vervoer). We werken samen met de Drentse gemeenten aan de doorbraken en blijvende verbeteringen die nodig zijn voor deze integrale aanpak van bestaanszekerheid. Binnen de Sociale Agenda ligt de focus op een goede toekomst voor kinderen en het doorbreken van vicieuze cirkels.

Onze doelen:

- Verminderen van armoede;
- Verbeteren van kansengelijkheid in het onderwijs;
- Verminderen van laaggeletterdheid en versterken van basisvaardigheden;
- Stimuleren van talentontwikkeling bij jongeren.

Onze inzet:

- We stimuleren en faciliteren de Gelijke Kansen Agenda Drenthe;
- We verkennen de voortzetting van de bovenlokale samenwerking met Kansrijke Start;
- Onderzoek en kennisdeling rondom armoede, onderwijs en laaggeletterdheid stimuleren we;
- Het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe ondersteunen we;
- Aan het bovenlokale netwerk van de kansencoach-aanpak en soortgelijke aanpakken leveren we een bijdrage;
- De samenwerking en afstemming met onze partners in het onderwijsveld en de Drentse gemeenten blijven we voortzetten;
- De Alliantie van Kracht gaan we meerjarig ondersteunen;
- Samen met Drentse gemeenten dragen we bij aan de uitvoerings- en implementatiekracht die nodig is om doorbraken te realiseren bij de Drenthe-brede aanpak om armoede structureel en fundamenteel te verminderen;
- Drentse gemeenten helpen we bij hun lobby richting Den Haag;
- Initiatieven die bijdragen aan een (digitaal) geletterd Drenthe stimuleren we;
- Met het innovatiebudget ondersteunen we programma's die een substantiële bijdrage leveren aan de doelen van het thema Bestaanszekerheid.

Doelstelling 7.02.04 Gezondheid: preventie en bereikbare zorg voor iedereen

Om de zorg voor iedereen toegankelijk en betaalbaar te houden is een andere kijk op gezondheid nodig. We moeten transformeren! Op de lange termijn streven we naar een gezond Drenthe waarin elke inwoner toegang heeft tot goede, toegankelijke en betaalbare zorg en ondersteuning. Bijzondere aandacht heeft de fysieke en mentale gezondheid van jongeren. Bij de provinciale inzet zoeken we zoveel mogelijk aansluiting bij de landelijke programma's GALA, WOZO en IZA.

Onze doelen:

- Inwoners leven langer in goede gezondheid en hebben toegang tot betaalbare zorg;
- Alle inwoners van Drenthe hebben gelijke kansen op passende zorg;
- In 2027, bij de uitkomst van de volgende gezondheidsmonitor, is het percentage Drentse jongeren dat zich gezond voelt substantieel gestegen.

Onze inzet:

- We zetten in op het programma Drenthe Samen Gezond in Beweging;
- Domein Overstijgende Samenwerking (DOS) in Drenthe stimuleren we;
- Via de Drentse Gezondheidstafel, waar we initiatiefnemer/facilitator van zijn, zetten we in op gezamenlijke lobby richting het Rijk;
- Hartveilig Drenthe ondersteunen we;
- We zetten in op initiatieven die mentale gezondheid, specifiek voor jeugd, bevorderen zoals een verkenning naar een verbrede inzet van de STORM aanpak;
- Kennisdeling en agendering via het Drents Platform Mantelzorg blijven we doen;
- Samen met partners uitvoering geven aan het ondertekende Convenant Dementievriendelijk Drenthe 2023-2026;
- Als partner van De Gezonde Marke leveren we een bijdrage aan de gestelde ambities in het Integraal Zorgakkoord;
- Met de subsidieregeling Bewonersinitiatieven ondersteunen we in samenwerking met gemeenten bewonersinitiatieven die een bijdrage leveren aan Naoberschap en/of Gezondheid in wijken, buurten en dorpen in Drenthe;
- Met het innovatiebudget ondersteunen we programma's die een substantiële bijdrage leveren aan de doelen van het thema Gezondheid.

Doelstelling 7.02.05 Inclusie & Diversiteit: Niemand is gelijk, maar iedereen is gelijkwaardig

We streven naar een inclusieve samenleving waarin iedereen welkom is, iedereen meedoet en iedereen erbij hoort. Met respect voor elkaar. Niet iedereen is gelijk, maar wel gelijkwaardig.

Ons doel:

- Versterken van een inclusieve samenleving.

Onze inzet:

- We continueren de inzet van de Drentse Adviesraad Inclusie (DAR);
- De wereldwijde campagne Orange the World tegen geweld tegen vrouwen blijven we ondersteunen;
- De inzet van de Regenboogambassadeur continueren we;
- Met de subsidieregeling Regenboogprojecten stimuleren we activiteiten die een bijdrage leveren aan het versterken van de maatschappelijke positie van LHBTIQA+-inwoners in Drenthe;
- We organiseren kennis- en leerbijeenkomsten rondom inclusie en toegankelijkheid;
- We maken ondertiteling van de tv-nieuwsuitzendingen van Drenthe Nu mogelijk;
- We ondersteunen en faciliteren de Drentse gemeenten bij het ontwikkelen van duurzaam Drents inclusiebeleid;
- Initiatieven die een bijdrage leveren aan een inclusievere en toegankelijker samenleving in Drenthe stimuleren we;
- Initiatieven in het kader van 80 jaar vrijheid bevorderen we;
- We ondersteunen initiatieven gericht op nieuwkomers en statushouders die integratie in de samenleving en begeleiding naar werk bevorderen;
- Met het innovatiebudget programma's ondersteunen die een substantiële bijdrage leveren aan de doelen van het thema Inclusie & Diversiteit.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Monitoring

Het is belangrijk om de resultaten en effecten van de Sociale Agenda 2024-2029 zichtbaar te maken, te leren en te verantwoorden. We kiezen voor een realistisch haalbare benadering op basis van 'tellen

en vertellen': een combinatie van cijfers en verhalen. Hierbij maken we zoveel mogelijk gebruik van de informatie die al voorhanden is. We hanteren hiervoor drie pijlers: de monitoring Brede Welvaart, de outputmeting van de inspanningen van programma's en activiteiten (via de reguliere P&C-cyclus) en de impactmeting van programma's en activiteiten in de Drentse samenleving (via verhalen). Van de uitkomsten doen we jaarlijks verslag en gebruiken we voor de evaluatie en bijsturing.

- Naar schatting leven mensen met een laag inkomen en een lage opleiding 15 jaar minder in goede gezondheid dan mensen met een hbo- of universitaire opleiding en een hoog inkomen.
- Drenten zijn onverminderd positief over de leefbaarheid van hun woonbuurt: zij geven gemiddeld een rapportcijfer van 7,9. Dit is al jaren stabiel. Drenten zijn ook relatief tevreden met het leven, de woonomgeving, sociale contacten, onderling vertrouwen en gevoel van veiligheid.
- In Drenthe ervaren meer dan 40.000 huishoudens (19%) financiële problemen en hebben moeite met rondkomen. Het aantal kinderen dat in deze gezinnen woont is ruim 10.000.
- De piek van de vergrijzing in Drenthe (die hoger ligt dan in de rest van Nederland) ligt waarschijnlijk rond 2040, wanneer 28% van de Drenten boven de 65 jaar is. In dat jaar zal het aandeel jongeren (onder de 20 jaar) gedaald zijn naar 21%. Naar verwachting is het aandeel 80-plussers onder de totale bevolking dan gestegen naar 10% (tegenover 5,9% in 2022). Dit zal consequenties hebben voor de zorg: grotere vraag naar zorg en hoge zorgkosten (85-plussers doen meer beroep op langdurige zorg), minder informele zorgverleners beschikbaar (door relatieve afname van de mensen in de leeftijdscategorie 45 tot 65 jaar die vooral deze informele zorg leveren) en minder aanbod van zorgprofessionals (doordat de leeftijdsgroep waartoe de beroepsbevolking behoort kleiner wordt).
- In Drenthe heeft inmiddels 57% van de volwassen inwoners overgewicht (2022), waarvan 19% ernstig overgewicht (obesitas). Dit is het hoogste van alle provincies en bovengemiddeld voor Nederland.
- Van de ongeveer 495.000 inwoners ervaren 95.000 inwoners een vorm van een beperking zoals blind- of doofheid, een verstandelijke beperking of psychische problemen. Gewoon meedoen is voor hen niet altijd vanzelfsprekend.
- In Drenthe kwamen in 2023 in totaal 105 meldingen binnen bij het Meldpunt Discriminatie. Iets meer dan de helft (52%) van deze meldingen had betrekking op racisme.

Met wie werken we samen?

- Onze aanpak van de sociale opgaven zien wij als ondersteunend en aanvullend op inwoners, Drentse gemeenten en maatschappelijke (steun)organisaties.
- Meer specifiek werken we samen met de Vereniging Drentse Gemeenten (VDG); Drentse gemeenten; CMO STAMM; Zorgbelang Drenthe; Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD); SportDrenthe; Biblionet Drenthe; Kunst en Cultuur Drenthe; IVN Drenthe; Drentse Jongerenraad (JAR); Denktank 60+ Noord; Sterk uit armoede; Kennisnetwerk Krachtig Noord-Nederland (KKNN); Bewonersraad Kracht van de Veenkoloniën; Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe; Regiegroep Drentse Onderwijskwaliteit; Onderwijsraad Drenthe; Zilveren Kruis; GGD Drenthe; Drents Zorglandschap; Drentse Gezondheidstafel; Netwerk Drenthe Gezond; Netwerk Dementie Drenthe; Drents Platform Mantelzorg; Drents Netwerk Positieve Gezondheid; Drents Platform Mantelzorg; Drentse Adviesraad Inclusie (DARI); Regenboogambassadeur; Proscop; Gezonde Marke; Aliantie van Kracht; Kennisplatform Armoede Drenthe; Drentse welzijnsorganisaties; Drentse voedselbanken; Zorginnovatieforum.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		5.053.221	1.530	5.054.751
	Doelstelling 7.02.01 Sociale Agenda algemeen	2.365.414		2.365.414
	Doelstelling 7.02.02 Noaberschap: behouden en versterken	1.049.470	1.530	1.051.000
	Doelstelling 7.02.03 Bestaanszekerheid: basis voor gelijke kansen	651.807		651.807
	Doelstelling 7.02.04 Gezondheid: preventie en bereikbare zorg voor iedereen	590.000		590.000
	Doelstelling 7.02.05 Inclusie & Diversiteit: Niemand is gelijk, maar iedereen is gelijkwaardig	396.530		396.530
Saldo		5.053.221	1.530	5.054.751

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B01. Indexering begrotingssubsidies	
Jaarlijks vindt bij de Begroting de begrotingsbijstelling van de indexering van de traditioneel geselecteerde boekjaarsubsidies met behulp van de actuele indices uit de cijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP) en de meicirculaire 2023 van het provinciefonds plaats. Voor 2025 en 2026 leidt dit tot beperkte nadelen (respectievelijk € 1.500,-- en € 3.000,--), voor de jaren erna is het effect voordelig: € 21.500 in 2027 en € 89.500 in 2028.	1.530
Totaal	1.530

Beleidsopgave 7.03 Sport en Bewegen stimuleren

Inleiding

De positieve effecten van sport & bewegen zijn inmiddels alom bekend. Tegelijkertijd is er nog altijd een groep mensen die wel wil sporten, maar dat nog niet doet. Het aantal mensen dat regelmatig sport is ongeveer 50%, 35% zou meer willen bewegen dan nu wordt gedaan. De resterende 15% ziet zichzelf niet in staat om meer te bewegen. De 35% die wel wil bewegen maar dat nog niet doet, Dit vraagt extra inspanning. Bovendien groeien de signalen dat bestaande sportaanbieders, zoals verenigingen en organisatoren van evenementen, meer inspanningen moeten doen om het bestaande sportaanbod overeind te houden. Via onze partners volgens wij deze ontwikkelingen. De provincie vervult in dit speelveld een verbindende en ondersteunende rol. De provincie draagt bij aan het Programma Drenthe Beweegt. Het commitment van de maatschappelijke partners en de gemeenten krijgt zeer waarschijnlijk een vervolg. De maatschappelijk impact van sport en bewegen kan worden vergroot door de verbindende rol die de provincie rechtstreeks of, via bijvoorbeeld SportDrenthe, vervult binnen het speelveld van betrokken organisaties. Naar aanleiding van de motie 'tunnelijsbaan Drenthe (M 2024-28) hebben wij nader overleg met de initiatiefnemers van deze tunnelijsbaan. Als de resultaten van dit overleg aanleiding geven tot nadere acties van de provincie (met financiële consequenties), zullen wij deze meenemen in het kader van de Voorjaarsnota 2025.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 7.03.01 Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten

Via SportDrenthe, Topsport Noord en d.m.v. (incidentele) subsidies ondersteunen en verbinden wij het netwerk van sportorganisaties. We zorgen voor kennisdeling en inspiratie.

Doelstelling 7.03.02 Sportvoorzieningen voor iedereen

We richten ons op sportevenementen met een bovenlokaal karakter. Daarnaast erkennen wij de meerwaarde van incidentele en/of unieke topsportevenementen en zoeken wij naar kansen als aanvulling op en ter versterking van de reguliere evenementen. Bovendien staan wij m.b.t. sportvoorzieningen open voor initiatieven met een bovenlokaal karakter.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Sportmonitor

Zie bijvoorbeeld het feitenblad Ervaringen van Drenthe over sport en bewegen, resultaten van 2023:

[Sport-en-bewegen-in-Drenthe-2023.pdf \(trendbureaudrenthe.nl\)](#)

Met wie werken we samen?

We werken samen met o.a. SportDrenthe, Topsport Noord, Gemeenten, organisatoren sportevenementen en -wedstrijden en sportbonden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

7.03 Sport en Bewegen stimuleren		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		812.195		812.195
	Doelstelling 7.03.01 Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	812.195		812.195
Saldo		812.195		812.195

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 7: Levendig en sociaal

	Beleidsopgave	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe	22.158.586	24.533.602	25.112.053	-578.451
	7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen	4.354.107	4.875.958	5.054.751	-178.793
	7.03 Sport en Bewegen stimuleren	1.999.805	2.344.821	812.195	1.532.626
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	28.512.498	31.754.381	30.978.999	775.382
Baten					
	7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe	-509.776	-447.330	-114.000	-333.330
	7.03 Sport en Bewegen stimuleren	-206.500	0	0	0
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-716.276	-447.330	-114.000	-333.330
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	27.796.222	31.307.051	30.864.999	442.052

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 578.451,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

In de zomer is de nieuwe cultuurnota 2025-2028 vastgesteld. Daarin zijn de € 2 miljoen aan extra middelen verwerkt die zijn voorgesteld via de 2e uitwerking van het coalitieakkoord. Met deze middelen kan een extra compensatie voor kostenstijgingen bij gesubsidieerde instellingen worden gerealiseerd, de basis infrastructuur worden versterkt en nieuwe beleidskeuzes worden gemaakt. Deze keuzes zijn in het aanlooptraject naar de cultuurnota verwoord. Daarnaast is sprake van een herijking van middelen (verschuiving tussen doelstellingen) binnen de bestaande begroting, reguliere indexering van gesubsidieerde instellingen en incidentele oorzaken voor verschillen. Met name deze categorie "overige" verschillen wordt, indien omvangrijk, per doelstelling nader toegelicht.

Doelstellingen	Extra middelen	Overig
Archeologie		3.887
Archieven	47.591	3.745
Architectuur	11.132	15.500
Beeldende kunst	59.990	29.755
Bibliotheken	164.871	90.939
Cultuureducatie	89.997	-16.920
Cultuurhistorie		50.000
Cultuurparticipatie	8.391	-253.404
De Hondsrug Unesco Global Geopark	15.984	7.608
Evenementen	62.000	-550.000
Festivals	55.619	-64.157
Film	50.000	0
Gebouwd erfgoed	315.516	-14.689
Instrumentarium en monitoring	270.001	338.000
Musea	374.670	-704.605
Podiumkunsten	102.277	-85.729
Samenwerking	250.000	-54.679
Streektaal	36.813	-12.476
Talentontwikkeling	85.148	45.676
UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid		-250.000
Eindtotaal	2.000.000	-1.421.549
Vershil		-578.451

Doelstelling: Bibliotheken.

De toename van € 90.939,-- in 2025 ten opzichte van de begroting 2024 komt door de reguliere indexering van de boekjaarsubsidie aan Biblionet.

Doelstelling: Cultuurhistorie.

Door herijking van middelen (verschuiving tussen doelstellingen) binnen de bestaande begroting is

€ 50.000,-- aan extra middelen gecreëerd voor het doel cultuurhistorie.

Doelstelling: Cultuurparticipatie.

Het lagere budget in 2025 van € 253.404,--, wordt veroorzaakt door herijking (vervallen) van middelen binnen de bestaande begroting voor culturele impuls en allianties (-€ 240.000,--) en Gekleurd Grijs (-€ 42.269,--) en de nieuwe middelen voor culturele mobiliteit (€ 150.000,--). Daarnaast wordt het budget "Culturele Gemeente" (-€ 90.000,--) eens in de twee jaar (2024) begroot en is het aandeel van sociaal in 2025 voor de subsidieregeling Podium Platteland nog niet overgeheveld en samengevoegd met dit budget bij Cultuur (-€ 70.000,--). Daar tegenover staat de reguliere indexering van subsidies aan instellingen ca. van € 38.865,--.

Doelstelling: Evenementen.

Het budget voor evenementen is in 2025 € 550.000,-- lager dan in 2024. In het kader van de herijking van middelen (verschuiving tussen doelstellingen) binnen de bestaande begroting zijn de budgetten Grote en Kleine evenementen alsmede evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdseconomie samengebundeld tot 1 budget "Evenementen" (verlaging per saldo € 310.000,--). Voorts is het gecreëerde budget voor 80 jaar bevrijding van € 700.000,- (€ 450.000,-- 2e uitwerking coalitieakkoord en € 250.000 uit herijking bestaande middelen) verdeeld over 2024 € 470.000,-- en 2025 € 230.000,--. Ook hierdoor is het budget 2025 € 240.000,-- lager dan in 2024.

Doelstelling: Festivals.

Het budget voor festivals is in 2025 € 64.167,-- lager dan in 2024. In het kader van de herijking van middelen (verschuiving tussen doelstellingen) binnen de bestaande begroting zijn de budgetten voor het stadsfestival Hoogeveen en de Uitmarkt Emmen beëindigd (samen € 73.792,-). Daartegenover staat de reguliere indexering van subsidies voor festivals van € 9.635,--.

Doelstelling: Instrumentarium en monitoring.

Het belangrijkste verschil bestaat uit de € 330.000,-- hogere budgettering voor een tweetal subsidieregelingen (incidentele culturele projecten en nieuwe meerjarige projecten). Samen met overige mutatis is 2025 per saldo € 338.000,-- hoger gebudgetteerd dan 2024.

Doelstelling Musea.

In 2025 is sprake van lagere budgetten voor musea van € 704.605,--. Dit komt door een eenmalig budget van € 1.000.000,-- in 2024 voor de aanschaf van een van Gogh door het Drents Museum. Ook het eenmalige instandhoudingsbudget culturele sector van € 1.000.000,-- in 2024 tikt aardig door in de daling van 2025 ten opzichte van 2024. Voorts is voor het Toekomstplan Drents Museum de Buitenplaats 2024-2028 totaal € 1.000.000,-- beschikbaar gesteld (1e uitwerking coalitieakkoord). Dit budget is aflopend over de jaren 2024-2028 verdeeld waarbij 2025 € 331.500,-- lager is dan 2024. Ook de afschrijvingen en het eenmalige budget voor museumregistratie en investeringen kleine en middelgrote musea zijn samen 165.867,-- lager in 2025.

Daar tegenover staat het budget grote investeringen musea (2025 € 900.000,-- meer) en het budget grote subsidie investeringen Westerbork (oud investeringsagenda) 2025 € 209.887,-- meer. Tenslotte is er sprake van hogere budgetten wegens de reguliere indexering ca. € 257.875,-- en de motie verkenning extra middelen Culturnota € 425.000,--.

Doelstelling: Podiumkunsten.

Het budget voor Podiumkunsten is € 85.729,-- lager dan in 2024. Door herijking (vervallen) van middelen binnen de bestaande begroting voor podiumkunsten, samen € 106.6651,-- (Goclassic,

Rensenpark, Meppel evenementen en overige subsidies) is ruimte gecreëerd voor andere doelen. Daarnaast heeft de reguliere indexering geleid tot € 20.123,-- aan extra kosten in 2025.

Doelstelling: Samenwerking.

Het budget voor samenwerking is 54.679,-- lager dan in 2024. Dit komt door de afloop van de meerjarige SPUK regeling € 323.330,-- en de culturele prijs die eens in de twee jaar (2024) wordt uitgereikt. Daar tegenover staat het nieuwe budget Noaberschapsfonds Gemeenten € 250.000,-- en indexering van het budget toegankelijkheid en spreiding openbare bibliotheken € 46.651,--.

Doelstelling: Unesco Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid

Voor de ontwikkeling van Veenhuizen is in 2024 eenmalig een budget van 250.000,-- geraamd.

Beleidsopgave: 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 178.793,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Sociale Agenda (doelstellingen algemeen en naoberschap).

De reguliere indexering van begrotingssubsidies leidt tot een kostenstijging van € 66.331,-- in 2025. Verder is in de actuele begroting 2024 de bijdrage voor de subsidieregeling Podium Platteland ad € 110.000,-- reeds samengevoegd en overgeheveld naar cultuur tot een totaal budget voor de subsidieregeling Podium Platteland. Voor 2025 is dat nog niet gedaan.

Beleidsopgave: 7.03 Sport en Beweging stimuleren

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 1.532.626,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Vergroten van de maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten

Het verschil wordt veroorzaakt door de incidentele raming van € 500.000,-- (oud investeringsagenda) in 2024 van de bijdrage aan de Gemeente Assen voor het Dak op de Wielerbaan

Doelstelling: Sportvoorzieningen voor iedereen.

Het verschil wordt veroorzaakt door de incidentele raming van € 1.000.000,-- in 2024 voor topsportevenementen en overige lagere ramingen in 2025 ad € 32.626,--.

Baten

Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 333.330,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Samenwerking

De baten voor samenwerking zijn € 333.330,-- lager dan in 2024. Dit komt door de afloop van de meerjarige SPUK regeling.

Beleidsopgave: 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen

Niet van toepassing

Beleidsopgave: 7.03 Sport en Bewegen stimuleren

Niet van toepassing

Verrekening met reserves programma 7: Levendig en sociaal

Programma 7	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Totaal programma	27.796.222	31.307.051	30.864.999	442.052
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve verstrekte subsidies	978.842	728.423	36.036	692.387
Bijdrage van Reserve verstrekte subsidies		-261.261	-447.261	186.000
Bijdrage aan Saldireserve	590.000			0
Bijdrage van Saldireserve	-2.338.564	-840.000		-840.000
Saldo verrekend met reserves	-769.722	-372.838	-411.225	38.387
Totaal na bestemming	27.026.500	30.934.213	30.453.774	480.439

Investeringsprogramma 7: Levendig en sociaal

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2023	Netto Investering 2024	Netto Investering 2025	Netto Investering 2026	Netto Investering 2027	Netto Investering 2028
INVESTERINGEN Programma 7 Levendig en sociaal							
Drents Museum	10.942.000	1.738.022	4.885.266	2.167.712	2.151.000	-	-
Vamberg 2e fase	1.500.000	140.821	1.199.179	160.000	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7	12.442.000	1.878.843	6.084.445	2.327.712	2.151.000	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringsnaam naar nut.

8: Middelen en mensen

Toelichting programma

Inleiding

De ambities van het Drentse bestuur moeten zo goed mogelijk waar gemaakt worden, gericht op de (nieuwe) bestuurlijke speerpunten, met een effectieve en doelmatige inzet van middelen. Op basis van een solide beleid op het gebied van provinciale financiën. En met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft, maar vooral ook ondernemend en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

Kaders bestaand beleid

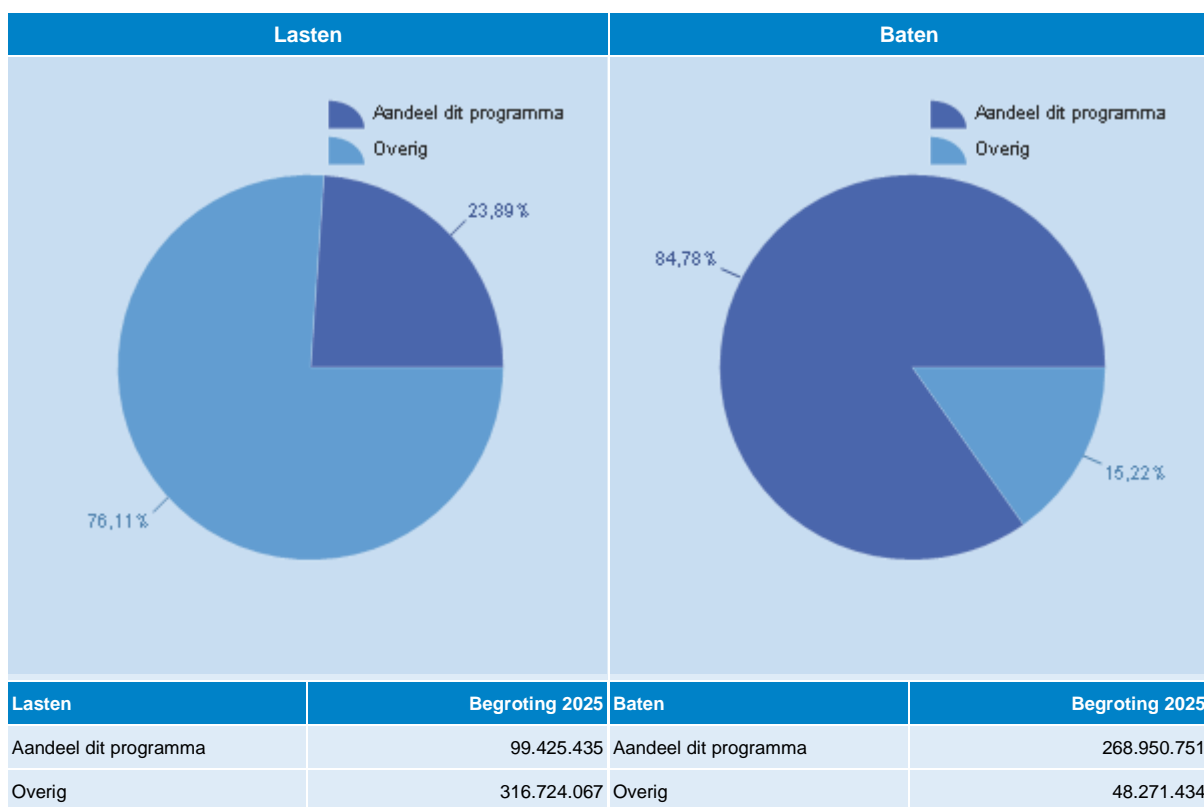
- Algemene subsidieverordening
- Provincie Drenthe Inkoop- en aanbestedingsbeleid provincie Drenthe 2022
- Beleidslijn prijsstijgingen
- Provinciale leidraad voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) bij subsidies
- Financiële verordening provincie Drenthe 2024
- Controleverordening provincie Drenthe 2024
- CAO Provinciale Sector 2022-2023
- Vastgoedbeleid Drenthe

Programmastructuur

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
8: Middelen en mensen	8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal
		8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten
		8.01.03 Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm
		8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

Programma	Beleidsopgave	Doelstelling
		8.01.05 Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten
		8.01.06 Digitaliseringagenda: Digitaal fundament
	8.02 Financiën	8.02.01 Duurzame provinciale financiën
		8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead
		8.02.03 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen
	8.03 Personeel en organisatie	8.03.01 Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap
		8.03.02 De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment
		8.03.03 Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.
	8.04 Subsidies en Inkoop	8.04.01 Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB
		8.04.02 Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)
		8.04.03 Transparante en laagdrempelige werking van het Drentse subsidieinstrumentarium
	8.05 Verantwoording personeelskosten	8.05.01 Directe personele inzet
		8.05.02 Inzet ondersteunend personeel

Aandeel van dit programma in de totale begroting

Uitwerking beleidsopgaven programma

Beleidsopgave 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

Inleiding

Interne Dienstverlening

We dragen zorg voor een goede facilitaire dienstverlening om de primaire processen te ondersteunen. Onze dienstverlening omvat huisvesting, beveiliging en receptie, catering, schoonmaak, chauffeursdiensten, grafische dienst, vastgoed- en terreinbeheer en servicedesk.

Informatiehuishouden

We bedienen medewerkers en teams op het gebied van informatievoorziening, zodat zij op een eigentijdse wijze hun werk kunnen doen. We zorgen voor continuïteit, betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de ICT- infrastructuur. We werken aan een sterke digitale basis voor een veilige en toegankelijke provincie organisatie. Dit vraagt continu om een goede afstemming tussen mens, technologie, proces en organisatie. We doen dat vanuit vier werkvelden: Informatie, Informatiebeheer, Data en Automatisering. Vanuit het programma Digitalisering werken we aan een verdere versterking van onze informatiehuishouding. Middels innovatie verkennen we de mogelijkheden van het (veilig) gebruik van AI en werken we aan data gedreven beleidsontwikkeling.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal

Ons vastgoedbeleid is in 2024 vastgesteld. We hebben vastgoed voor de uitvoering van provinciale bedrijfsvoering of wanneer het een bijdrage kan leveren aan het behalen van beleidsdoelstellingen. Doel is het verder professionaliseren van beheer, verwerven dan wel afstoten van provinciale vastgoedobjecten. We verduurzamen ons vastgoed, waarbij we de focus leggen op energieverbruik. Bij het verduurzamen maken we gebruik van de zogenoemde natuurlijke momenten. Dit zijn de momenten waarop het gebouw, of gebouwonderdeel, zijn technische en/of economische levensduur bereikt en (vervangings)investeringen. Dit betreft momenten waarop grotere ingrepen, zoals het vervangen van het dak of de klimaatinstallaties, zijn gepland. Mochten deze natuurlijke momenten qua planning onvoldoende dekkend zijn t.o.v. de op dat moment geldende doelstellingen dan zullen we hiervan afwijken. Dit kan betekenen dat we het natuurlijke moment loslaten en overgaan tot het naar voren halen van het investeringsmoment.

Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten

Interne Dienstverlening zorgt voor de best mogelijke werkomgeving binnen de kaders. De werkomgeving speelt een belangrijke rol in de gezondheid en productiviteit van medewerkers. Hiervoor voeren we een duurzaam en kostenbewust beleid op de gebieden: huisvesting, beveiliging en receptie, catering, schoonmaak, chauffeursdiensten, grafische dienst, vastgoedbeheer en de servicedesk.

Doelstelling 8.01.03 Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm

Informatiebeheer is het zorgen dat informatie in goede, geordende en toegankelijke staat wordt gebracht en gehouden volgens wettelijke termijnen. Eeuwig te bewaren informatie wordt overgedragen. De rest wordt vernietigd volgens de Archiefwet. Er zijn op dit gebied veel ontwikkelingen t.a.v. veranderende behoefte en wetgeving. Om informatiebeheer door te ontwikkelen

naar de veranderde behoefte en wetgeving zal een kwartiermaker worden aangesteld om dit verder uit te werken. Digitale informatie neemt steeds meer toe vergeleken met analoge informatie. De wettelijke taak om bepaalde informatie te bewaren is ook op digitale informatie van kracht. Hiervoor willen we gebruik maken van een extern elektronisch data depot (e-depot).

Doelstelling 8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

De provincie is een informatiefabriek. We zorgen ervoor dat iedereen overal veilig kan werken met een moderne werkplek. De informatiesystemen zorgen ervoor dat de juiste informatie kan worden ingezet zodat medewerkers bij hun werk optimaal digitaal worden ondersteund. Doel is ervoor te zorgen dat werkprocessen zo goed mogelijk worden ondersteund met digitale hulpmiddelen, voor nu en in de toekomst.

Doelstelling 8.01.05 Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten

Elke provinciale opgave, of het nu UNESCO, Natuur, Mobiliteit of Recreatie & Toerisme betreft, heeft inzicht nodig om gericht actie te kunnen ondernemen op de betreffende opgave.

Met gegevens, kaarten en dashboards geven we inzicht in de staat van Drenthe, signaleren we trends en patronen en rekenen we scenario's door.

In een centrale omgeving worden de gegevens, kaarten en dashboards actief beheerd. Om tegemoet te komen aan de eisen aan een transparante overheid, wordt de gegevensverzameling zoveel mogelijk openbaar gemaakt.

Een visie op gebied van datagedreven werken is in ontwikkeling. Data gedreven beleid ontwikkelen en monitoren is sterk in opkomst. Hiermee worden meningen en aannames onderbouwd met feiten, hetgeen bijdraagt aan transparantie en begrip. Dit vraagt om een modelmatige benadering van data en resulteert in verklarende modellen (op basis van actuele data en resultaten) en voorspellende modellen (op basis van representatieve data en het doorrekenen van diverse scenario's met meerdere variabelen en criteria). Met name de voorspellende modellen bieden veel meerwaarde omdat deze beter onderbouwde besluitvorming mogelijk maken.

Doelstelling 8.01.06 Digitaliseringagenda: Digitaal fundament

Digitalisering is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven en biedt bovendien maatschappelijke en economische kansen. Drenthe zet met haar digitaliseringsagenda in op twee pijlers: digitaal fundament en digitale overheid. In 2025 zal het Masterplan ICT verder worden uitgerold, zal er veel aandacht worden besteed aan de implementatie van nieuwe wetgeving en het nemen van cybersecuritymaatregelen. Verder richten we ons op de doorontwikkeling van de digitale vaardigheden van onze medewerkers en zullen de eerste resultaten van data gedreven beleidsontwikkeling en -monitoring zichtbaar worden. Ook in onze economische koers is digitalisering een belangrijk onderwerp. Zie hiervoor programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Aan de ruim 600 vaste gebruikers van het provinciehuis wordt met 450 flexibele werkplekken de mogelijkheid geboden hybride te werken en te ontmoeten.

Daarnaast hebben we het vastgoedbeheer over diverse provinciale steunpunten en maatschappelijk vastgoed zoals het Drents Museum.

We verwelkomen jaarlijks meer dan 43.000 lunchgasten en ondersteunen meer dan 100 evenementen in het provinciehuis.

Binnen de provincie werken ambtenaren, bestuurders en politici in totaal met meer dan 200 verschillende soorten systemen waar informatie in wordt opgeslagen.

Met wie werken we samen?

We werken voor zowel informatiehuishouding en interne dienstverlening samen met diverse contractpartijen en ondersteunende dienstverleners.

Op gebied van informatiebeheer nemen we deel aan een samenwerkingsverband met de elf andere provincies. Specifiek voor e-depot werken we ook nauw samen met Drentse gemeenten en Drents Archief.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		13.674.611	-806.012	12.868.599
	Doelstelling 8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	4.148.382	-57.635	4.090.747
	Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	1.833.290	-14.700	1.818.590
	Doelstelling 8.01.03 Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm	211.685		211.685
	Doelstelling 8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	5.620.254	-228.677	5.391.577
	Doelstelling 8.01.05 Datagedreven werken faciliteren met gegevens en informatieproducten	692.000		692.000
	Doelstelling 8.01.06 Digitaliseringagenda: Digitaal fundament	1.169.000	-505.000	664.000
Baten		-4.428.057	77.240	-4.350.817
	Doelstelling 8.01.01 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	-2.903.125	33.480	-2.869.645
	Doelstelling 8.01.02 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	-213.407		-213.407
	Doelstelling 8.01.04 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	-1.311.525	43.760	-1.267.765
Saldo		9.246.554	-728.772	8.517.782

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B06. Actualisatie kapitaallasten vaste activa	
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming. Voor deze beleidsopgave betekent dit een daling van de lasten van € 301.012,--.	-301.012
B02. Indexering DVO's	
In de huurcontracten en dienstverleningsovereenkomsten met diverse organisaties staan indexaties die jaarlijks moeten plaatsvinden. Naast de indexaties zijn ook actualisaties toegepast (te denken valt aan aframing van huuropbrengsten en opbrengsten voor licenties), conform de afspraken in de DVO's. Het geheel aan indexaties en actualisaties leidt per saldo tot lagere baten dan begroot was.	77.240
Dekkingsplan 2e Uitwerking coalitieakkoord 2023-2027	
Als onderdeel van het dekkingsplan behorende bij de uitwerking van het coalitieakkoord 2023-2027 zijn de beschikbaar gestelde middelen voor de digitaliseringsagenda in 2024 t/m 2026 met circa € 500.000,-- voor een totaal van € 1,5 miljoen gereduceerd. Hiervoor is gekozen omdat projecten nog in de opstartfase zitten en er nog geen precieze raming is opgesteld. Op basis van verder planvorming in de jaren 2024 en 2025 zal worden bezien of aanvullende middelen in de toekomst nodig blijken te zijn. Voor een uitgebreidere toelichting op het dekkingsplan verwijzen wij u naar het financieel perspectief van de Begroting 2025 en eventueel naar de 6 ^e wijziging van de Begroting 2024 (Bijstelling Begroting 2025).	-505.000
Totaal	-728.772

Beleidsopgave 8.02 Financiën

Inleiding

Provinciale inkomsten

In de provinciale inkomsten uit het provinciefonds geldt voor het begrotingsjaar 2025, dat daarin al de effecten doorwerken van de plannen van het demissionaire en het nieuwe kabinet. Het totaal van deze plannen maakt, dat er nog steeds onzekerheid bestaat over de provinciale inkomsten. Voor onze begroting geldt, dat wij cijfermatig de bekende circulaires rond het provinciefonds volgen.

Normeringssystematiek provinciefonds (accres), opschalingskorting en compensatie derving opcentenopbrengst

In de meicirculaire provinciefonds 2024 zijn maatregelen gepresenteerd omtrent met name het definitief schrappen van de oploop van de opschalingskorting op het Provincie- en Gemeentefonds en het vervroegd invoeren van de zogeheten "BBP-systematiek" als normeringssystematiek voor het Provincie- en Gemeentefonds. Er komt ook een compensatie van de inkomstenderving motorrijtuigenbelasting in de periode 2026-2030 vanwege een tariefkorting voor elektrische voertuigen, maar daarvan is het effect voor de afzonderlijke provincies nog niet uitgewerkt. Het Rijk koppelt vervroegd (van 2027 naar 2024) de accresontwikkeling van het Provincie- en Gemeentefonds aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP). Jaarlijks blijven de fondsen daarnaast meebewegen met de inflatie (prijzedeel van het BBP). Door de vervroegde invoering van de BBP-systematiek worden de accessen van het provinciefonds vanaf 2024 herberekend. Vooral in 2024 en 2025 valt het accres lager uit dan het huidige accres op basis van trap-op-trap-af. In de voorjaarsnota compenseert het Rijk dit verschil in 2024 volledig en in 2025 grotendeels. Dit heeft als gevolg dat voor die jaren het effect op onze begroting beperkt blijft. Vanaf 2026 zijn de BBP-accessen en de huidige accessen vrijwel gelijk. Maar dat houdt wel in dat meerjarig de problematiek rond het 'ravijnjaar' 2026 en daarna bestaan blijft. Op basis van bestaande ramingen laat dit met ingang van 2026 nog een (structureel) tekort zien. Ook het afschaffen van de 'oploop' van de opschalingskorting verandert daar niet zo veel aan. Voor de korte termijn monitoren we de ontwikkelingen op dit gebied. Wij verwachten dat de septembercirculaire provinciefonds 2024 al iets meer duidelijkheid zal brengen over de plannen van het nieuwe kabinet en de noodzaak voor onze provincie om actief maatregelen te nemen. Deze zullen dan vooral hun beslag krijgen in de loop van 2025 en doorwerken in de Begroting 2026.

Reductie van specifieke uitkeringen

Het demissionaire kabinet heeft melding gemaakt van het voornemen het aantal specifieke uitkeringen te willen terugbrengen en de middelen meer naar de provincies toe te laten komen via het provinciefonds, als onderdeel van de algemene uitkering of via een decentralisatie-uitkering. Daarvan zijn de financiële effecten nog niet bekend. Die zijn ook nog niet bekend, omdat de formerende partijen al hebben aangekondigd dat zij niet alleen de specifieke uitkeringen in aantal willen terugbrengen, maar dat zij dat ook in omvang willen doen, door middel van een 10% lagere uitkering. Of dan de uitkeringen nog voldoende zijn om de kosten van uitvoering van de betreffende taak door de provincie te dekken, valt te bezien.

Herijking verdeling provinciefonds

Bij de Begroting 2025 zijn wij nog niet uitgegaan van een geactualiseerd model voor de verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds. Het ziet er niet naar uit dat het conceptmodel van CEBEON onverkort ingevoerd zal worden. Mede op basis van het advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) zal moeten worden bepaald hoe het verdeelmodel er uiteindelijk uit komt te zien, wat de effecten daarvan zijn en hoe vervolgens overgegaan kan worden tot invoering van het nieuwe verdeelmodel. De provincies hebben met het rijk het streven gedeeld een nieuw verdeelmodel per 1 januari 2025 te introduceren.

Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting

In de Begroting 2025 zijn de inkomsten uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting nog niet aangepast. Mogelijk gebeurt dat nog in de loop van 2025 op basis van nog te ontvangen geactualiseerde gegevens van de Belastingdienst. Maar eventuele aanpassingen worden dan meegenomen in de Bestuursrapportage 2025. Voor nu wachten wij de maatregelen van het nieuwe kabinet aangaande de tariefkortingen voor elektrische voertuigen af.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën

De provincie bevindt zich in een situatie waarbij we duurzaam in evenwicht zijn. Daarvoor realiseren we producten voor de planning-en-controlcyclus, voldoen we aan de BBV-voorschriften en houden we onze financiële verordening up-to-date. We voorzien in onze financieringsbehoefte en we zorgen voor actuele stuurinformatie.

Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead

De provincie heeft en geeft inzicht in algemene dekkingsmiddelen.

Doelstelling 8.02.03 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Welke feiten en cijfers zijn er?

Zie de kerngegevens en de financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.02 Financiën		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		5.121.957	5.071.513	10.193.470
	Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën	42.500		42.500
	Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead	5.079.457	5.071.513	10.150.970
Baten		-259.487.115	-3.000.000	-262.487.115
	Doelstelling 8.02.01 Duurzame provinciale financiën	-3.366.137	-3.000.000	-6.366.137
	Doelstelling 8.02.02 Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead	-256.120.978		-256.120.978
Saldo		-254.365.158	2.071.513	-252.293.645

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B08. Rente	
De rentevergoeding die we ontvangen op de tegoeden in 's Rijks schatkist is per 12 juni 2024 voor het eerst sinds lange tijd weer iets gezakt, naar aanleiding van het besluit van de ECB om de basisrentetarieven met 25 basispunten te verlagen. Gebaseerd op de rentevisies van diverse banken verwachten we dat de ECB de komende tijd verdere renteverlagingen zal doorvoeren, die doorwerken in de rentevergoeding op de tegoeden in de schatkist. We begroten de rentebaten voorzichtig op € 3 miljoen voor 2025 en € 1,5 miljoen voor 2026. Deze bedragen komen ten gunste van de vrije bestedingsruimte. Binnen deze beleidsopgave levert dit een budgettairneutrale wijziging op. Gezien de ruime periode tot 2027 en omdat de onzekerheid in de liquiditeitsbegroting met de tijd toeneemt, begroten we vooralsnog geen rentebaten (noch rentelasten) in de begroting vanaf 2027.	0

Nieuw beleid 2025	2025
B01. Indexering begrotingssubsidies	
Jaarlijks vindt bij de Begroting de begrotingsbijstelling van de indexering van de traditioneel geselecteerde boekjaarsubsidies met behulp van de actuele indices uit de cijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP) en de meircirculaire 2023 van het provinciefonds plaats. Voor 2025 en 2026 leidt dit tot beperkte nadelen (respectievelijk € 1.500,- en € 3.000,-), voor de jaren erna is het effect voordelig: € 21.500 in 2027 en € 89.500 in 2028. Met deze begrotingswijziging worden de effecten verrekend met de vrije bestedingsruimte en verwerkt in de Begroting 2025.	-1.530
B02. Indexering DVO's	
In de huurcontracten en dienstverleningsovereenkomsten met diverse organisaties staan indexaties die jaarlijks moeten plaatsvinden. Naast de indexaties zijn ook actualisaties toegepast (te denken valt aan aframing van huuropbrengsten en opbrengsten voor licenties), conform de afspraken in de DVO's. Het geheel aan indexaties en actualisaties leidt per saldo tot lagere baten dan begroot was. Wij stellen voor de verlaging van de baten ten laste te brengen van de vrije ruimte.	-87.310
B04. Indexering exploitatiebijdrage OV Bureau en Vechtdallijnen	
De bijdrage aan het Openbaar Vervoersbureau Groningen-Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de Landelijke Bijdrage Index (LBI) geïndexeerd. Per saldo is in de jaren 2024 tot en met 2026 nog sprake van voordelen (afnemend van € 753.000,- in 2024 tot € 436.000,- in 2026), omdat in tegenstelling tot de verwachting in 2023 toch geen aanvullende extra financiering vanuit de moederorganisaties nodig is. Daarna is sprake van een nadeel, oplopend van € 310.000,- in 2027 tot € 600.000,- in 2028. We stellen voor deze bijstelling te verrekenen met de vrije bestedingsruimte.	683.814
B06. Actualisatie kapitaallasten vaste activa	
Bij de begroting worden jaarlijks de afschrijvingskosten herberekend op basis van de verantwoording in de jaarrekening en de inventarisatie van het verloop van de investeringsprojecten bij de begroting. De verschuivingen naar achteren in de tijd leiden tot latere afschrijvingskosten en voordelen op korte termijn in de meerjarenraming. Wij stellen voor de voordelen (2025-2028) en latere nadelen (vanaf 2029) te verrekenen met de vrije bestedingsruimte.	2.233.039
B07. Bijstelling dekking loonkosten uit investeringsbudgetten	
Regelgeving schrijft voor dat directe loonkosten van investeringen geactiveerd moeten worden. Dit is in de begroting voor infrastructurele investeringen verwerkt door jaarlijks € 1,5 miljoen van de salariskosten te dekken uit investeringskredieten. In 2022 en 2023 was de dekking van de loonkosten uit investeringskrediet aanzienlijk lager dan € 1,5 miljoen. De verwachting is dat de komende jaren hierin zich geen verandering zal voordoen. Daarom stellen we voor de dekking van de eigen loonkosten uit investeringskredieten structureel aan te passen naar € 750.000,-. Het nadeel ad € 756.500,- wordt ten laste van de vrije ruimte gebracht.	-756.500
Totaal	2.071.513

Beleidsopgave 8.03 Personeel en organisatie

Inleiding

Wij zorgen voor een eigentijdse organisatie met bevlogen en vitale medewerkers om de Drentse opgaven te realiseren. We weten onze nieuwe collega's te vinden en we blijven een aantrekkelijk werkgever voor medewerkers. Een leven lang ontwikkelen staat voorop om met passie en lef ons werk te doen, wat resulteert in een ondernemende en professionele dienstverlening.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.03.01 Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap

Als betrouwbaar en aantrekkelijk werkgever verstevigen we onze positie op de arbeidsmarkt, waardoor we in staat blijven voldoende en de juiste nieuwe medewerkers aan te trekken. Ook heeft het een positief effect op de productiviteit en motivatie van onze medewerkers en draagt het bij aan een lager verzuim en verloop. In het belang van efficiënt werken en 'intern gebruikersgemak' zorgen we ervoor dat ook in 2025 onze standaard HR processen (continue) geoptimaliseerd worden en we betrouwbare managementinformatie leveren.

Onze deelname aan het Charter Diversiteit waarmee we in 2024 zijn gestart maakt dat we concreet en actiegericht werken aan diversiteit en inclusie binnen onze organisatie omdat we als betrouwbare overheid en aantrekkelijk werkgever een afspiegeling van de maatschappij willen zijn. Het jaarlijkse quotum arbeidsgehandicapten wordt gehaald. Ook faciliteren we stageplaatsen, BBL werkplekken en het lopende traineeprogramma.

Doelstelling 8.03.02 De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment

Wanneer medewerkers (vitaal) aan werkzaamheden werken die passen bij hun vaardigheden en kwaliteiten zijn ze efficiënter, leveren ze kwalitatief beter werk en ervaren ze een hogere mate van tevredenheid en betrokkenheid. Om deze redenen stimuleren we duurzame inzetbaarheid en mobiliteit van onze medewerkers door uitvoering te geven aan ons beleid Drenthe Vitaal. Ook zorgen we ervoor dat ons beleid (o.a. op het gebied van werving, selectie en strategisch opleiden en ontwikkelen) eigentijds is en aansluit op de organisatiedoelstellingen en de huidige arbeidsmarkt. Verder richten we ons aanbod aan (concern)opleidingen strategisch in zodat het bijdraagt aan bevlogen en vitale medewerkers en het verbeteren van onze positie als aantrekkelijk werkgever. We investeren in een sterk werkgeversmerk.

We zoeken de samenwerking op met andere (noordelijke) organisaties en onderwijsinstellingen om oplossingen te vinden voor de arbeidsmarktcrisps. Vanuit onze efficiënte en eigentijdse arbeidsmarktbenadering zetten we in op het vinden en behouden van de juiste mensen, passend bij de nieuwe organisatiecultuur en de grote opgaven waar we voor staan.

Doelstelling 8.03.03 Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.

De organisatie is continu in ontwikkeling. We richten ons op het verder werken met de nieuwe organisatiestructuur, cultuurprogramma gericht op netwerksamenwerking en houding en gedrag (bespreken, afspreken en aanspreken), bestuurlijk ambtelijk samenspel en integraal en opgabegegericht samenwerken. Strategische sturing op inhoud, kwaliteit en integraliteit en ontwikkelen van een leiderschapsstijl die hierbij past en waarin de professional centraal staat.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Quotum doelgroepbanen (participatiebeleid) 2025; 2,85%.

Met wie werken we samen?

We hebben partnerschap met de OR en vakbonden en zoeken de externe samenwerking met opleidingsinstanties en andere overheden.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.03 Personeel en organisatie	Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten	2.316.190		2.316.190
Doelstelling 8.03.01 Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap	1.174.815		1.174.815
Doelstelling 8.03.02 De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment	898.375		898.375
Doelstelling 8.03.03 Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.	243.000		243.000
Saldo	2.316.190		2.316.190

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.04 Subsidies en Inkoop

Inleiding

Wij staan voor het tijdig, correct en begrijpelijk verstrekken van subsidies en het doen van inkopen. Ons subsidie-instrumentarium is klantgericht en passend bij de opgave. We zetten in op maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen. Wij zijn professioneel in het creëren van kansen en oplossingen enerzijds en het aangeven van wat maximaal mogelijk is, rekening houdend met de provinciale kaders, anderzijds. Hiermee versterken wij het doeltreffend, doelmatig en rechtmatig handelen van de provincie met oog voor beginselen als fairplay, transparantie, gelijkheid en zorgvuldigheid. Zo dragen wij bij aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.04.01 Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB

De provincie Drenthe wil, indien zich daar geen zwaarwegende belangen tegen verzetten, bij aanbestedingen zo veel mogelijk kansen creëren voor het MKB en dan specifiek voor Drentse en regionale ondernemers, teneinde de werkgelegenheid in Drenthe te stimuleren. Bij onderhandse aanbestedingen (bij Werken, Leveringen en Diensten tot aan het drempelbedrag voor Europees aanbesteden, respectievelijk 5.538.000 euro en 221.000 euro) worden zo veel mogelijk Drentse ondernemers en ondernemers uit de regio (Groningen, Friesland en Overijssel) betrokken. Wij stellen hierbij als doel in eerste instantie minimaal twee Drentse/regionale partijen uit te nodigen. Drentse ondernemers krijgen meer voorrang door het uitnodigingsbeleid bij meervoudig onderhandse aanbestedingen toe te passen. □Is het aantrekken van partijen uit de regio niet haalbaar, dan zoeken wij pas naar partijen buiten de regio.

Naast het uitnodigingsbeleid wil de Provincie Drenthe ook met haar aanbestedingen kansen creëren voor het Drents en regionaal MKB, onder andere door de complexiteit van aanbestedingen waar mogelijk te beperken, onderaanneming en samenwerkingsverbanden toe te staan en opdrachten niet onnodig groot te maken.

Doelstelling 8.04.02 Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

We geven uitvoering aan de 6 thema's van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen bij onze aanbestedingen, te weten: Klimaat, Circulair, Ketenvaardigheid, Diversiteit en Inclusie, Social Return en Milieu door dit waar mogelijk mee te nemen in de gunningscriteria.

Doelstelling 8.04.03 Transparante en laagdrempelige werking van het Drentse subsidieinstrumentarium

Een belangrijk instrument om onze doelen te bereiken, is het verstrekken van subsidie. Met diverse subsidieregelingen en het verstrekken van incidentele subsidies geven we hier invulling aan. Het is belangrijk dat bedrijven, instellingen en inwoners van onze provincie goed geïnformeerd worden over de mogelijkheden. Dat doen we via actieve informatieverstrekking en een duidelijke klantvriendelijke website.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.04 Subsidies en Inkoop		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		15.300		15.300
	Doelstelling 8.04.01 Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB	15.300		15.300
Saldo		15.300		15.300

Toelichting nieuw beleid 2025

Niet van toepassing.

Beleidsopgave 8.05 Verantwoording personeelskosten

Inleiding

Het betreft hier een technisch beleidsveld om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet

Het betreft hier een technische doelstelling om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel

Het betreft hier een technische doelstelling om de loonkosten toe te rekenen naar de volgens het BBV verplichte taakvelden.

Welke feiten en cijfers zijn er?

Niet van toepassing.

Met wie werken we samen?

Niet van toepassing.

Wat mag deze beleidsopgave kosten?

8.05 Verantwoording personeelskosten		Bestaand beleid 2025	Nieuw beleid 2025	Saldo begroting 2025
Lasten		74.031.876		74.031.876
	Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet	41.871.332		41.871.332
	Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel	32.160.544		32.160.544
Baten		-2.869.319	756.500	-2.112.819
	Doelstelling 8.05.01 Directe personele inzet		-1.150.000	-1.150.000
	Doelstelling 8.05.02 Inzet ondersteunend personeel	-2.869.319	1.906.500	-962.819
Saldo		71.162.557	756.500	71.919.057

Toelichting nieuw beleid 2025

Nieuw beleid 2025	2025
B07. Bijstelling dekking loonkosten uit investeringsbudgetten	
Regelgeving schrijft voor dat directe loonkosten van investeringen geactiveerd moeten worden. Dit is in de begroting voor infrastructurele investeringen verwerkt door jaarlijks € 1,5 miljoen van de salariskosten te dekken uit investeringskredieten. In 2022 en 2023 was de dekking van de loonkosten uit investeringskrediet aanzienlijk lager dan € 1,5 miljoen. De verwachting is dat de komende jaren hierin zich geen verandering zal voordoen. Daarom stellen we voor de dekking van de eigen loonkosten uit investeringskredieten structureel aan te passen naar € 750.000,-. Het nadeel ad € 756.500,- wordt ten laste van de vrije ruimte gebracht.	756.500
Totaal	756.500

Wat mag dit programma kosten?

Overzicht lasten en baten

Programma 8: Middelen en mensen

Beleidsopgave		2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	12.858.027	13.460.004	12.868.599	591.405
	8.02 Financiën	-908.093	4.570.696	10.193.470	-5.622.774
	8.03 Personeel en organisatie	1.886.537	2.736.190	2.316.190	420.000
	8.04 Subsidies en Inkoop	4.167	15.300	15.300	0
	8.05 Verantwoording personeelskosten	62.453.943	70.683.276	74.031.876	-3.348.600
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties	76.294.581	91.465.466	99.425.435	-7.959.969
Baten					
	8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden	-4.297.745	-4.430.914	-4.350.817	-80.097
	8.02 Financiën	-253.782.715	-268.303.724	-262.487.115	-5.816.609
	8.05 Verantwoording personeelskosten	-3.761.301	-2.525.134	-2.112.819	-412.315
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties	-261.841.760	-275.259.772	-268.950.751	-6.309.021
	Totaal programma exclusief reserve mutaties	-185.547.179	-183.794.306	-169.525.316	-14.268.990

Toelichting (financiële) verschillen tussen de begroting 2024-2025

Lasten

Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 591.045,-- lager uit dan de actuele Begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Digitaliseringsagenda: Digitaal fundament

De volgende onderdelen van de Digitaliseringsagenda zijn, met verwijzing naar de 2^e uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027, als volgt gebudgetteerd:

- Digitale Readiness Assessment - € 14.000,-- hoger
- Masterplan ICT - € 400.000,-- lager
- NIS2- € 105.000,-- lager
- Interne digitale vaardigheden / Innovatie - € 105.000,-- lager

Het geheel leidt tot een lagere budgettering van € 596.000,-- ten opzichte van 2024.

Doelstelling: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal.

In 2025 vallen de afschrijvingslasten € 19.660,-- lager uit.

Doelstelling: Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten.

In 2025 vallen de afschrijvingslasten € 13.610,-- lager uit.

Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens.

In 2025 vallen de afschrijvingslasten € 60.762,-- hoger uit. Kosten van applicaties gerelateerd aan de Omgevingswet zijn voor 2025 € 22.897,-- lager gebudgetteerd.

Beleidsopgave: 8.02 Financiën

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 5.622.774,-- hoger uit dan de actuele Begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overhead (€ 5.622.774,-- hoger)

De grootste afwijkingen tussen 2025 en 2024 zijn als volgt:

- De reservering ter afdekking van het risico herstructureringsfonds is afgeraamd met € 1.000.000,--
- Aframing van de inhuur voor een bedrag van € 100.000,--
- Het saldo van de vrije bestedingsruimte is in 2025 € 6.732.774,-- hoger dan in 2024.

Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 420.000,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap, de kwaliteit van onze professionals en ontwikkeling van de organisatie.

De begroting 2024 bevatte nog een incidenteel en overgeheveld budget bestemd voor de organisatieontwikkeling van € 400.000,--. De overige budgetten zijn per saldo € 20.000,-- lager dan voorgaande jaren.

Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten

De lasten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 3.348.000,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstellingen: Inzet ondersteunend personeel en directe personele inzet.

Op beide doelstellingen samen worden de personeelskosten verantwoord. Voor 2025 is uitgegaan van een loonkostenstijging van 5,4% ten opzichte van 2024. Dit is de verklaring voor de stijging van de personeelskosten in 2025.

Baten

Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 80.097,-- hoger uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstelling: Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal

De verwachte huuropbrengsten inzake het Drents Museum, de Health Hub Roden en het provinciehuis zijn geactualiseerd. Het saldo hiervan betreft een lagere baat van € 36.337,--.

Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens.

De dienstverlening aan Prolander wordt € 47.200,-- lager gebudgetteerd dan in 2024.

Beleidsopgave: 8.02 Financiën

De baten van deze beleidsopgave vallen € 5.816.609,-- lager uit dan de actuele Begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

*Doelstelling: Duurzame provinciale financiën
(€ 117.568,-- hoger)*

- Rente op banksaldi: de renteopbrengsten over de middelen die in 's Rijks schatkist worden aangehouden worden als gevolg van een lager saldo en lagere (verwachte) rentepercentages voor 2025 € 1.000.000,-- lager begroot dan in 2024.
- Rente op geldleningen en uitzettingen: de rentebaten op geldleningen en uitzettingen met een looptijd langer dan 1 jaar zijn in 2025 circa € 132.000,-- dan in 2024. Het betreft hier verschillende mutaties die reeds in eerdere begrotingswijzigingen in voorgaande jaren zijn verwerkt.

- Dividenden: in 2024 was de dividenuitkering vanuit onze deelnemingen BNG Bank en NWB Bank circa € 89.000,-- respectievelijk € 11.000,-- hoger dan geraamd. Deze hogere baten zijn in de 1e Actualisatie 2024 reeds in de begroting 2024 verwerkt, de geraamde baten zijn voor 2025 niet gewijzigd.

In 2024 was de dividenuitkering vanuit onze deelneming Enexis lager dan geraamd. De begroting 2024 is hierop in de 1e Actualisatie 2024 met € 350.000,-- neerwaarts bijgesteld. Voor 2025 wordt een hogere dividenuitkering verwacht, derhalve is in de 1e Actualisatie 2024 deze dividendbate met € 1.000.000,-- positief bijgesteld.

Doelstelling: Inzicht in MRB, Provinciefonds, Vennootschapsbelasting, onvoorzien en overheid (€ 5.934.177,-- lager)

- Uitkering provinciefonds: In 2025 is de algemene uitkering uit het provinciefonds € 1.857.122,-- hoger geraamd vanwege de accresontwikkeling van de algemene uitkering.
- Het lagere bedrag van € 7.791.299,-- betreft decentralisatie-uitkeringen die in 2024 afliepen en dus in 2025 niet opnieuw geraamd zijn.

Het gaat om de volgende decentralisatie-uitkeringen:

DU Drugsdumpingen	€ 17.358,--
DU Herijken OV-vergoeding studenten	€ 3.190.476,--
DU OV verbeteren/op peil houden aanbod	€ 2.610.126,--
DU OV voorkomen tariefstijging	€ 1.897.413,--
DU Uitvoeringskosten Omgevingswet	€ 58.926,--
DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	€ 17.000,--
	<u>€ 7.791.299,--</u>

Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop

Niet van toepassing.

Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten

De baten van deze beleidsopgave vallen in 2025 € 412.315,-- lager uit dan de actuele begroting 2024. Dit is als volgt te verklaren:

Doelstellingen: Inzet ondersteunend personeel en directe personele inzet.

Op beide doelstellingen samen worden de personeelskosten verantwoord. Als "bate" wordt de doorbelasting en activering van loonkosten op investeringsprojecten begroot. In het BBV is voorgeschreven dat de directe inzet van eigen medewerkers op de uitvoering van investeringsprojecten, onderdeel uitmaken van de (balans)waarde van het actief en het investeringsproject. Voor 2025 is uitgegaan van een inzet waarde van € 1.532.185,--. In voorgaande jaren werd een bedrag van € 1.944.500,-- begroot.

Verrekening met reserves programma 8: Middelen en mensen

Programma 8	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Totaal programma	-185.547.179	-183.794.306	-169.525.316	-14.268.990
Verrekening resultaat met reserves				
Bijdrage aan Reserve uitvoering generatiepact	250.268	250.268	250.268	0
Bijdrage van Reserve uitvoering generatiepact	-723.824	-709.492	-351.210	-358.282
Bijdrage aan Financieringsreserve	30.108.291	19.804.180	1.972.359	17.831.821
Bijdrage van Financieringsreserve	-3.486.625	-25.149.807	-43.047.026	17.897.219
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	19.000			0
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-3.100.000			0
Bijdrage aan Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)	51.615			0
Bijdrage van Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)		-345.634		-345.634
Bijdrage aan Risicoreserve	1.306.927			0
Bijdrage van Reserve investeringsagenda	-450.000			0
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023	50.333			0
Bijdrage van Reserve investeringsagenda 2019-2023	-5.878.000	-3.116.666	-3.000.000	-116.666
Bijdrage aan Saldireserve	682.333			0
Bijdrage van Saldireserve	-20.934.139	-400.000		-400.000
Bijdrage aan Reserve algemene doeleinden	1.183.333			0
Bijdrage van Reserve algemene doeleinden	-1.000.000	-281.540	-217.359	-64.181
Saldo verrekend met reserves	-1.920.488	-9.948.691	-44.392.968	34.444.277
Totaal na bestemming	-187.467.667	-193.742.997	-213.918.284	20.175.287

Omschrijving Investering	Totaal Krediet	Boekwaarde t/m 31 december 2023	Netto Investing 2024	Netto Investing 2025	Netto Investing 2026	Netto Investing 2027	Netto Investing 2028
INVESTERINGEN Programma 8: Middelen en mensen							
Provinciehuis	6.527.093	95.735	444.376	3.360.579	1.758.403	550.000	183.000
Hard- en Software	3.188.624	340.023	1.177.803	1.485.337	185.462	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8	9.715.717	435.758	1.622.179	4.845.916	1.943.865	550.000	183.000

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Wat mag het kosten reserves programma 8: Middelen en mensen

	Beleidsopgave	2023 Rekening	2024 Actuele begroting	2025 Begroting	Vershil 2024-2025
Lasten					
	8.02 Financiën	142.401.091	91.842.122	38.579.646	53.262.476
	Totaal Lasten	142.401.091	91.842.122	38.579.646	53.262.476
Baten					
	8.02 Financiën	-163.296.666	-178.456.071	-137.506.963	-40.949.108
	Totaal Baten	-163.296.666	-178.456.071	-137.506.963	-40.949.108
	Totaal	-20.895.576	-86.613.949	-98.927.317	12.313.368

I.2 Paragrafen

Paragraaf 2.1 Lokale heffingen

Inleiding

De heffingen die worden opgelegd aan burgers en bedrijven vormen (naast de uitkering uit het provinciefonds) voor een belangrijk deel de inkomsten van de provincie. Deze paragraaf geeft de door u vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet.

De Omgevingswet is per 1 januari 2024 in werking getreden. De Belastingverordening van de provincie Drenthe is hierop aangepast. Verwijzingen naar wetsartikelen zijn aangepast en leges voor milieubelastende activiteiten worden toegevoegd.

In de paragraaf Lokale heffingen is nog geen rekening gehouden met de extra legesbaten voor deze laatste categorie, omdat de omvang nog niet kan worden ingeschat.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet mogen worden geheven en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Grondwaterheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 13.4b van de Omgevingswet hebben Provinciale Staten een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwaterheffing zijn neergelegd in de Belastingverordening provincie Drenthe.

Op grond van het bepaalde in artikel 5.1 lid 2 onder d van de Omgevingswet in samenhang met de artikelen 16.3 en 16.4 van het Besluit activiteiten leefomgeving is het verboden om zonder vergunning van Gedeputeerde Staten grondwater te onttrekken of water te infiltreren:

- a. ten behoeve van industriële toepassingen, indien de te onttrekken hoeveelheid meer dan 150.000 m³ per jaar bedraagt;
- b. ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening.

De regels die de provincie hanteert voor bovengenoemde onttrekkingen zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening Drenthe. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de grondwaterheffing zijn limitatief in de Omgevingswet opgenomen.

Op grond van artikel 13.4b van de Omgevingswet kunnen onder de heffing worden gebracht de kosten die door de provincie zijn gemaakt voor:

- a. maatregelen die direct verband houden met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
- b. noodzakelijke onderzoeken voor het grondwaterbeleid en de vaststelling van schade als bedoeld in artikel 15.13, eerste lid, van de Omgevingswet in samenhang met artikel 10.3, derde lid, van de Omgevingswet,
- c. het houden van een register met gegevens over het onttrekken van grondwater en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater,
- d. de vergoeding van schade als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet

bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, onder f, van de Omgevingswet die voortvloeit uit het onttrekken van grondwater of het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, en waarvoor Gedeputeerde Staten het bevoegd gezag zijn.

Inkomsten

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters. Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltreerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater. De hoogte van de heffing is vastgesteld door Provinciale Staten. Voor 2025 geldt een tarief van € 1,115 per 100 m³ onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden worden afgerond op hele euro's.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan. De geraamde inkomsten voor 2025 zijn € 800.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Heffing ontgroningen

Op grond van artikel 13.4a van de Omgevingswet heeft u bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgroningenheffing zijn vastgelegd in de Belastingverordening provincie Drenthe, de Omgevingswet en het Omgevingsbesluit. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgroningenheffing zijn limitatief in de Omgevingswet (artikel 13.4a) opgenomen.

Kosten die onder de heffing zijn gebracht

Op grond van de Belastingverordening provincie Drenthe wordt een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen als bedoeld in artikel 4:126, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht in samenhang met artikel 15.1, eerste lid, van de Omgevingswet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m³ hoeveelheid stoffen.

Inkomsten

De heffingsplicht geldt voor houders van vergunningen, van meer dan 10.000 m³ vaste stoffen. De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd. De geraamde inkomsten voor 2025 zijn € 7.500,--.

Teruggaaf

Indien een vergunning wordt vernietigd of ingetrokken dan wel gewijzigd, kan teruggaaf van de heffing plaatsvinden. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die al is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 8.2, tweede lid, van het Omgevingsbesluit genoemde bedrag van € 250,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de ontgroningenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Precariobelasting

Op grond van artikel 222c Provinciewet wordt onder de naam 'precariobelasting' een directe belasting geheven voor het hebben van voorwerpen boven de grond van de provincie welke voor de openbare dienst is bestemd.

Op basis van de Verordening nautisch beheer vaarwegen provincie Drenthe in samenhang te bezien met het Ligplaatsenbesluit provinciale vaarwegen in Drenthe, geldt voor het winterseizoen – de

periode van 1 november tot en met 31 maart – een vergunningplicht voor het innemen van een ligplaats op provinciale vaarwegen.

In het zomerseizoen – de periode van 1 april tot en met 31 oktober – wordt op locaties die door Gedeputeerde Staten zijn aangewezen, liggeld geheven.

De regels die de provincie hanteert bij de precariobelasting zijn vastgelegd in bovengenoemde regelgeving alsook in de Belastingverordening provincie Drenthe.

Inkomsten

De belastingplicht geldt voor de gebruiker van een pleziervaartuig dat in het zomerseizoen een ligplaats inneemt op de door Gedeputeerde Staten aangewezen locaties door middel van bebording. De belasting wordt geheven per aantal strekkende meters van het vaartuig en per dag en wordt geheven door middel van een gedagtekende schriftelijke kennisgeving. Voor 2025 geldt een tarief van € 1,60 per meter lengte van het vaartuig. De geschatte inkomsten voor 2025 zijn circa € 10.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de precariobelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Leges

De invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 heeft gezorgd voor wijzigingen in de legestabel van de Belastingverordening van de provincie Drenthe. Voor milieubelastende activiteiten (MBA's) kunnen met ingang van 2024 leges worden geheven. Omdat deze activiteiten nieuw zijn en er medio 2024 nog zeer weinig aanvragen zijn ontvangen, is het nog niet goed mogelijk een betrouwbare inschatting te maken van de baten en lasten voor deze activiteiten. Uit oogpunt van voorzichtigheid ramen wij voor deze categorie daarom nog geen legesbaten. Er wordt naar gestreefd de komende periode informatie te verzamelen, opdat bij de 1e Actualisatie 2025 een onderbouwde inschatting kan worden gemaakt en de begroting bijgesteld.

Budgetomschrijving	Categorie	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Leges (v/h) WABO	Bouwwerken	225.000	225.000	225.000
Leges (v/h) Uitv. Nb-wet	Natura 2000, Flora en fauna	125.000	125.000	125.000
Leges Ontgroningen	Ontgroningen	30.000	30.000	30.000
Leges (v/h) Waterwet	Wateronttrekkingsactiviteit	10.000	10.000	10.000
Leges WWV 1994 / RVV 1990 / RV	Wegenverkeerswet 1994 (WWV 1994) - Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990) - Regeling Voertuigen (RV)	14.000	14.000	14.000
Leges wegen	Omgevingsverordening Drenthe	5.000	5.000	5.000
Leges vaarwegen	Omgevingsverordening Drenthe/Verordening nautisch beheer vaarwegen/Scheepvaartverkeerswet en Binnenvaartpolitiereglement	1.000	1.000	1.000
Totaal		410.000	410.000	410.000

Nazorgheffing stortplaatsen

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen, Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en Attero B.V. te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Dekking van de kosten voor de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door u ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaats aan de exploitant oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitant ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en controlelijsten.

Beleid

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2025 wordt via de Belastingverordening provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening over het boekjaar 2024 van het Nazorg fonds gesloten stortplaatsen provincie Drenthe (Nazorgfonds).

Inkomsten

Als de vastgestelde jaarrekening 2024 van het Nazorgfonds uitwijst dat het fondsvermogen meer dan 10% afwijkt van de netto contante waarde van het doelvermogen, wordt een heffing opgelegd. De stortplaats Meisner te Ubbena is in 2013 gesloten. Nu de stortplaats is gesloten, kan geen heffing meer worden opgelegd.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een nationale belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst uit de provinciale opcenten is qua omvang de belangrijkste provinciale heffing.

Beleid

In het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" is aangegeven dat de opcenten op de motorrijtuigenbelasting worden "bevroren". Dit houdt in dat wij ook in de Begroting 2025 afzien van verhogingen en ook van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Ook voor het begrotingsjaar 2025 gaan wij daarom uit van een opcententarief van 92 opcenten.

2025	2026	2027	2028
92,0	92,0	92,0	92,0

De inkomsten

De geraamde inkomsten uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand. In de van de Belastingdienst ontvangen informatie hebben wij vooralsnog geen aanleiding gezien, de raming voor het lopende jaar 2024 aan te passen. De meest recente van de Belastingdienst ontvangen raming betreft die voor het jaar 2024. Deze houden wij daarom vooralsnog ook aan voor de jaren 2025 en daarna. Wij nemen in de Begroting 2025 een ten opzichte van het jaar 2024 ongewijzigde raming op van de opbrengst van de heffing van de opcenten (bedragen maal € 1.000,--).

Deze raming trekken wij meerjarig door.

2025	2026	2027	2028
62.000	62.000	62.000	62.000

Ontwikkelingen

In de Begroting 2024 hebben wij gemeld, dat er wijzigingen op komst waren op het vlak van de nog bestaande kortingen op de tarieven voor elektrische voertuigen en zeer zuinige voertuigen met een relatief lage uitstoot (in de praktijk doorgaans plug-in hybrides). Even heeft het erop geleken dat deze wijzigingen niet door zouden gaan, maar naar het zich laat aanzien komt het nieuwe kabinet met aangepaste voorstellen in het Belastingplan 2025. De Rijksoverheid wil met een tariefkorting op de motorrijtuigenbelasting elektrisch rijden stimuleren.

Voor het jaar 2025 zal er ten opzichte van de bestaande plannen niets veranderen. Voor de derving van de opcentenopbrengst vanwege vrijstelling van MRB voor elektrische voertuigen tot 2025 worden de provincies over de jaren 2022 tot en met 2024 gecompenseerd via de algemene uitkering uit het provinciefonds. Die compensatie loopt met ingang van 2025 af.

Voor zeer zuinige voertuigen met een uitstoot van maximaal 50 gram CO₂ per kilometer was er tot en met 2024 een korting van 50% op de wegenbelasting. In 2025 bedraagt die korting nog 25% en in 2026 lopen hier de fiscale voordelen af. Wij hebben in 2024 gemeld dat dit voor 2025 een meeropbrengst van ca. € 600.000,- zou betekenen en met ingang van 2026 tot een meeropbrengst van jaarlijks ca. € 1,2 miljoen. Deze aanname lijkt nog steeds actueel.

Voor de vrijstelling van motorrijtuigenbelasting voor elektrische voertuigen komt het nieuwe kabinet met nieuwe plannen. Ongewijzigd blijft daarin, dat 2025 een overgangsjaar is en dat dan nog een korting geldt van 75% op de wegenbelasting. In 2025 valt op basis van de voorstellen een meeropbrengst te verwachten. Uitgaande van een opbrengst op basis van 25% en het huidige wagenpark zou het kunnen gaan om een meeropbrengst van ca. € 600.000,- in 2025. Met ingang van 2026 vervalt echter niet zoals in de aanvankelijke planning de gehele vrijstelling voor elektrische voertuigen, maar deze wordt beperkt. In de nieuwe voorstellen is de korting voor elektrische personenauto's 40% tussen 2026 en 2028, 35% in 2029 en 30% in 2030. Na 2030 loopt dan de korting in de motorrijtuigenbelasting af en zou de vrijstelling geheel vervallen zijn. Op basis van deze plannen valt dan in 2026 een meeropbrengst van ca. € 1,3 miljoen te verwachten en die meeropbrengst loopt de komende jaren dan nog verder op.

Wij hebben in de Begroting 2024 volstaan met het melden van de mogelijke ontwikkelingen. Dat is terecht gebleken, aangezien de plannen sindsdien gewijzigd zijn. Ook nu wachten wij voorzichtigheidshalve eerst de definitieve besluitvorming over het Belastingplan 2025 van de Rijksoverheid af. Als die besluitvorming tot bijstelling van onze ramingen leidt, nemen we die mee in de 1e Actualisatie 2025.

Overigens is er ook nog een verband met de algemene uitkering uit het Provinciefonds, aangezien de opbrengst van de opcenten uit de motorrijtuigenbelasting deels verevend wordt. Dat vraagstuk en het mogelijke effect van een nieuwe verdeelsystematiek voor de algemene uitkering nemen wij niet mee in de paragraaf Lokale heffingen, maar wij wachten daarvoor de meicirculaire provinciefonds 2025 af.

Samenvatting

Voor 2025 ramen wij aan lokale heffingen vooralsnog een totaalbedrag van:

Belastingen	Opcenten	62.000.000
Heffingen	Grondwater	800.000
	Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	-
	Ontgrondingen	7.500
Rechten	Leges	410.000
Totaal		63.217.500

Lokale lastendruk

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2022 tot en met 2025

	2022	2023	2024	2025
provincie Drenthe	92,0	92,0	92,0	92,0
landelijk gemiddelde	83,7	84,7	87,4	88,8
provincie Drenthe als % van landelijk gemiddelde	109,9	108,6	105,3	103,6
wettelijk maximum	118,3	125,9	138,3	147,1
provincie Drenthe als % van wettelijk maximum	77,8	73,1	66,5	62,5

Overzicht voorgestelde tarieven opcenten op de MRB voor 2025:

Provincie	Voorgesteld tarief
Groningen	95,7
Friesland	92,1
Drenthe	92,0
Overijssel	82,2
Flevoland	83,9
Gelderland	101,2
Utrecht	84,2
Noord-Holland	77,4
Zuid-Holland	101,5
Zeeland	84,4
Noord-Brabant	84,9
Limburg	85,5

Stand per

19-8-2024

Kostendekking leges

Omschrijving	lasten	baten	kostendekking
Omgevingsvergunning	€ 301.694	€ 225.000	75%
Natuur	€ 391.503	€ 125.000	32%
Ontgrondingen	€ 41.484	€ 30.000	72%
Wateronttrekking	€ 17.501	€ 10.000	57%
Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	€ 93.987	€ 20.000	21%
Luchtvaart	€ 4.861	€ -	0%
totaal	€ 851.030	€ 410.000	48%

Omschrijving	aandeel in baten
Omgevingsvergunning	55%
Natuur	30%
Ontgrondingen	7%
Wateronttrekking	2%
Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	5%
Luchtvaart	n.v.t.
totaal	100%

Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De wereld om ons heen is een complexe en onzekere wereld. Dit vraagt om verdere professionalisering van risicomanagement. Risicomanagement voegt bewustzijn toe over de mate waarin we onze doelstellingen kunnen halen. Het dwingt tot het expliciet maken van kansen en risico's en het beheersen daarvan. Ook geeft het de organisatie de mogelijkheid om proactief om te gaan met kansen en risico's in plaats van reactief. Een belangrijk instrument daarvoor is het nemen van beheersmaatregelen. Ook hebben wij een risicoreserve gevormd. De hoogte van deze risicoreserve is vastgesteld na inventarisatie van de risico's die zich kunnen voordoen bij de provincie Drenthe.

Risicomanagement is nooit af. Het is om die reden dat de provincie actief werkt aan de verdere professionalisering van het risicomanagement. Het kiezen van een praktische methode voor risicomanagement, de wijze van implementatie in de dagelijkse gang van zaken en het bepalen van de wijze van rapportage, zijn belangrijke kaders bij de vormgeving van risicomanagement. Aandachtspunten bij de uitvoering zijn het vastleggen van beleid, verdeling van taken en verantwoordelijkheden, training van medewerkers en ondersteuning door middel van een risicomanagement informatiesysteem.

Risicomanagement gaat niet alleen over regels, maar heeft ook een belangrijk cultuurelement. Het vraagt een andere blik op de organisatie en de processen die daarbinnen vorm krijgen. Daarbij is het van groot belang dat het gedragen wordt door organisatie en bestuur. Dus zowel Statenleden, als collegeleden en medewerkers. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Risicomanagement is dan ook meer dan alleen het financieel kwantificeren en identificeren van risico's.

In de organisatie wordt gewerkt aan een verbeterd risicobewustzijn en de implementatie van meer strategisch risicomanagement in de planning- en controlcyclus. De planning- en controlcyclus zorgt voor borging van deze werkwijze. Dit is een organisatiebreed en intensief proces en kost enige tijd om in de organisatie te laten landen maar zal tot zichtbare resultaten leiden.

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de risico's, maar ook in de weerstandscapaciteit die aanwezig is om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's. In deze paragraaf komen aan bod:

- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
 - Incidentele weerstandscapaciteit;
 - Structurele weerstandscapaciteit;
 - De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe;
- Inventarisatie en beheersing van risico's;
- Relatie tussen benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Hoe we als organisatie omgaan met risicomanagement is weergegeven in de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2020, deze is als onderdeel van het Financieel beleid 2020 vastgesteld in de PS-vergadering van 16 december 2020.

Een afzonderlijk aandachtsgebied van risicomanagement behelst het verstrekken van leningen of garanties om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen. Het betreft hier bijvoorbeeld leningen voor de aanleg van breedbandnetwerken en de verwijdering van asbestdaken. De risico's die hiermee gepaard gaan worden opgevangen in de daarvoor ingestelde Reserve opvang revolverend financieren. Een specifieke toelichting op dit onderwerp is te vinden in de paragraaf Financiering.

Actuele ontwikkelingen

De financiële risico's van een meer algemene aard die wij in vorige begrotingen hebben gemeld, spelen feitelijk nog steeds. Daar is niet zo heel veel aan veranderd. Er is nog steeds inflatie, al gaat het niet meer zo hard als enige jaren gelden. En de arbeidsmarkt is ook nog steeds in beweging, zowel waar het aanbod van arbeidskrachten als loonkosten betreft.

Op financieel vlak zijn er inmiddels enige ontwikkelingen geweest die een beperkt effect hebben gehad.

- Het kabinet heeft met ingang van 2024 een nieuwe accesssystematiek ingevoerd, waarbij het accres niet meer afhangt van rijksuitgaven, maar van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. Voor de jaren 2024 en 2025 worden de provincies voor de financiële effecten gecompenseerd. Met ingang van 2026 zullen we moeten zien hoe één en ander verder uitpakt.
- Een oplossing voor het 'ravijnjaar' 2026 is er nog niet, al is de oploop van de opschalingskorting van tafel. Daar staat echter weer tegenover dat het nieuwe kabinet bij de herstructurering van de specifieke uitkeringen daar meteen 10% op wenst te bezuinigen.
- Duidelijkheid over een nieuwe verdeelsystematiek voor de algemene uitkering uit het Provinciefonds is er ook nog steeds niet. Op het moment van het opstellen van deze Begroting 2025 heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur advies aan de Tweede Kamer uitgebracht. Het wachten is op verder uitsluitel.
- Het ziet er naar uit, dat er op de korte termijn nog geen geheel nieuw belastinggebied komt, in elk geval niet als gevolg van de invoering van rekeningrijden. In de tussentijd lopen de kortingen op de motorrijtuigenbelasting voor elektrische en zeer zuinige voertuigen af. Deels worden deze uiteindelijk toch wel deels voortgezet, maar een mogelijke meeropbrengst voor de provincie(s) is mogelijk. Zie hiervoor ook de paragraaf Lokale Heffingen.

Provinciaal beleid

Om de ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo effectief mogelijk ingezet worden.

De uitgangspunten die de provincie hanteert bij het omgaan met tegenvallers c.q. voorgevallen risico's zijn ten opzichte van het verleden enigszins aangescherpt.

(waarbij een volgende stap pas aan de orde is, als een eerdere stap geen oplossing oplevert):

- Gedeputeerde Staten lossen financiële tegenvallers in eerste aanleg op binnen de geautoriseerde programma's en met inachtneming van het verstrekte (sub)mandaat.
- Gedeputeerde Staten kunnen aan Provinciale Staten uitsluitend voorstellen doen tot het verschuiven van budgetten tussen programma's en/of een beroep op algemene middelen als sprake is van bijzondere gevallen en/of onontkoombare ontwikkelingen.
- Gedeputeerde Staten voorzien voorstellen die gedurende het begrotingsjaar een beroep doen op de algemene middelen van een expliciete onderbouwing waaruit aantoonbaar blijkt dat er sprake is van bijzondere gevallen en/of onontkoombare ontwikkelingen.

- Van bijzondere gevallen en/of onontkoombare ontwikkelingen is sprake in de volgende gevallen:
 - Er zijn externe ontwikkelingen waarop de provincie zelf geen invloed heeft en niet zelf kan bijsturen.
 - Er is geen achterliggende reserve waarop een beroep kan worden gedaan
 - Er is geen mogelijkheid tot ombuigingen binnen de geautoriseerde programma's
 - Er is aantoonbaar geen sprake van schuld en/of nalatigheid bij Gedeputeerde Staten.

Op basis van deze regels komt de Algemene Reserve pas in beeld, als aangetoond alle andere mogelijkheden uitgeput zijn en er sprake is van bijzondere omstandigheden. Voor de Risicoreserve blijft gelden, dat deze meer 'geormerkt' is voor die risico's die onderdeel zijn van de voortgaande analyse in het kader van het provinciale risicomanagement.

De provincie Drenthe houdt een ratio aan van het weerstandsvermogen van 1,0 tot 1,4 (voldoende). Hierdoor heeft de organisatie ruimte om onvoorziene risico's af te dekken. Jaarlijks brengen we de ratio in beeld bij de het opstellen van de begroting en de jaarrekening. Indien de ratio weerstandsvermogen lager dan 1,0 wordt, leggen Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten uit wat hier de oorzaak van is en doen ze een voorstel hoe hiermee om te gaan. De ratio is van invloed op de aan te houden Risicoreserve.

GS kunnen jaarlijks bij de vaststelling van de Begroting een voorstel doen of er een bedrag moet worden toegevoegd of kan worden onttrokken aan de Risicoreserve, afhankelijk van de ratio van het weerstandsvermogen.

In de begroting is structureel een post voor onvoorziene uitgaven geraamd van € 250.000,--. Die wordt bij de 3e Actualisatie/Slotwijziging afgeraamd tot € 25.000,--.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Algemene Reserve

Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. Financieel technisch maakt deze reserve deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie. De stand van deze reserve is per 1 januari 2025 € 5.000.000,--. Voor deze reserve streven we een normomvang na van € 5.000.000,--, die wordt toegerekend aan de weerstandscapaciteit.

Risicoreserve

Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. De reserve heeft per 31 december 2024 een omvang van € 18.707.500,--. Jaarlijks zal aan de hand van een risico-inventarisatie worden bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit.

Bedragen x € 1.000,- per 31 december	2025	2026	2027	2028
Reserve voor algemene doeleinden	5.000	5.000	5.000	5.000
Risicoreserve	18.707	18.707	18.707	18.707
Totaal algemene reserves	23.707	23.707	23.707	23.707

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte op de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte in de begroting

De post onvoorziene uitgaven, van structureel € 250.000,- is onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) en de opbrengst bij het werkelijke tarief. In de begroting 2025 is uitgegaan van een tarief per 1 januari 2025 van 92 opcenten. Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën. Het maximum voor 2025 wordt naar verwachting vastgesteld op 147,1 opcenten. Dat levert het volgende beeld op:

Bedragen x € 1.000,-	2025	2026	2027	2028
Voorgesteld tarief	62.000	62.000	62.000	62.000
Maximaal tarief	99.400	99.400	99.400	99.400
Onbenutte belastingcapaciteit	37.400	37.400	37.400	37.400

De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven:

	2025		2026		2027		2028	
	S	I	S	I	S	I	S	I
Risicoreserve		18.707		18.707		18.707		18.707
Normomvang Algemene reserve		5.000		5.000		5.000		5.000
Post voor on-voorzien uitgaven	250		250		250		250	
Onbenutte belastingcapaciteit	37.400		37.400		37.400		37.400	
Totaal (inc. + struct.)	61.357		61.357		61.357		61.357	

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Het verhogen van het aantal opcenten tot het maximale tarief is echter niet realistisch.

Inventarisatie en beheersing risico's

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie Drenthe acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico's van provincie Drenthe in kaart te brengen, wordt periodiek de risico-inventarisatie geactualiseerd en een risicoprofiel opgesteld. Uit de actuele inventarisatie zijn in totaal 46 risico's naar voren gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 10 belangrijkste risico's (= 72,58 % invloed op totaal) en hoe deze beheerst worden. Bij de meeste van de 46 risico's zijn beheersmaatregelen benoemd. Als een beheersmaatregel wordt toegepast leidt dit tot een lagere risicoscore.

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
Risk0036	Attero beschikt niet over de financiële middelen om bovenafdracht van de stortplaats te Wijster te kunnen realiseren.	De kosten voor de bovenafdracht komen voor rekening van de provincie	Attero heeft aan de provincie een borgtocht afgegeven, met hieraan gekoppeld twee financiële ratio's. Attero wordt geacht een acceptabele financiële positie te hebben als zij voldoet aan beide ratio's, die worden onderbouwd met de jaarlijks te ontvangen geconsolideerde jaarrekening en accountantsverklaring. Op deze wijze zijn wij in staat de financiële positie van Attero te monitoren en indien nodig maatregelen te nemen.	max. € 14.500.000	structureel
Risk0019	Het doelvermogen in het Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen provincie Drenthe is onvoldoende om de eeuwigdurende nazorg te kunnen financieren.	De kosten voor de eeuwigdurende nazorg komen voor zover deze niet gedekt kunnen worden door het fonds voor rekening van de provincie.	In gesprek met Attero blijven over mogelijkheden om vermogen op peil te brengen dan wel te houden. Indien de contante waarde van het doelvermogen 10% of meer afwijkt van de reeds opgebouwde waarde, wordt er afgerekend met Attero. Ook kan er iedere vijf jaar, en na vaststelling van een nieuw nazorgplan, worden afgerekend.	max. € 11.000.000	structureel
Risk0022	Verlaging uitkering provinciefonds	Lagere inkomsten en daardoor geringere bestedingsruimte of noodzaak tot ombuigingen	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby	max. € 7.000.000	structureel
Risk0024	De waarde van de beleggingsportefeuille van de NOM daalt, waardoor de marktwaarde van de NOM ook daalt.	Op grond van BBV mag onze boekwaarde (historische verkrijgingsprijs) niet hoger zijn dan die marktwaarde, waardoor een afwaardering moet plaatsvinden.	Invloed uitoefenen als aandeelhouder.	max. € 2.000.000	structureel
Risk0016	Juridische fouten bij staatssteun, waarbij de provincie verwijtbaar is	Ten onrechte verstrekte overheidsmiddelen worden teruggevorderd	Deskundigheidsbevordering, inzetten second opinion.	max. € 2.500.000	structureel

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg	incidenteel / structureel
Risk0047	Teveel uitgaven aan personeel in (vaste) dienst. (Door onzekerheid van besluiten door het Rijk)	Hogere frictiekosten	Personeel herplaatsen binnen de organisatie, lobby bij het Rijk voor structurele middelen	Max. € 1.000.000	structureel
Risk0037	Het plafond van het BTW-compensatiefonds wordt overschreden.	Terugvordering van het teveel ontvangen BTW via het provinciefonds.	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby, scherp zijn op btw-declaraties	max. € 1.250.000	structureel
Risk0034	Wegvloeien kennis	Voor (tijdelijke) vervanging moeten hoge kosten voor inhuur en advies worden gemaakt. Het ontbreken en verloren gaan van kennis. De continuïteit van kennis in de organisatie wordt niet gewaarborgd	Ambities afstemmen op de beschikbare capaciteit. Realistische werkplanningen maken. Strategische Personeelsplanning invoeren en bijhouden.	max.€ 1.000.000	structureel
Risk0004	Verstrekte (revolverende) leningen worden niet (volledig) terugbetaald	Aflossing van totale openstaande lening komt in gevaar/wordt vertraagd	Aparte reserve revolverend financieren om verliezen op te vangen. Voor bepaalde leningen geldt een hypothecaire zekerheidsstelling	max. € 1.000.000	structureel
Risk0020	Gevraagde dienstverlening en ontwikkelingen kunnen niet worden geleverd	Continuïteit dienstverlening komt in gevaar	Inhuren tijdelijke expertise	max.€ 1.000.000	structureel

In de tabel is onderscheid gemaakt in incidentele en structurele risico's. De risico's die als structureel kunnen worden aangemerkt (en dus van invloed zijn op het meerjarenbeeld van de provincie), hebben wij voor 1 jaar meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Wij zijn namelijk van mening dat indien structurele risico's zich voordoen, hier binnen een jaar beleidsmatig op kan worden geanticipeerd en dat dus geen beroep hoeft te worden gedaan op de beschikbare structurele weerstandscapaciteit. Dit betekent dat wij bij de analyse van de toereikendheid van de beschikbare weerstandscapaciteit geen onderscheid hebben gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.

Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van risico's ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 17.889.488,- als benodigde weerstandscapaciteit.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, hieronder valt onder meer de hiervoor ingestelde Risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	18.707.500
Omvang Algemene Reserve	5.000.000
Post voor onvoorziene uitgaven	250.000
Onbenutte belastingcapaciteit	31.202.000
Totale weerstandscapaciteit	55.159.500

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve, de omvang van de Algemene Reserve en de post voor onvoorziene uitgaven bij calamiteiten direct aanwendbaar zijn worden uitsluitend deze bedragen gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel wordt nauwlettend gevolgd.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 23.957.500}{€ 17.889.488} = 1,34$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het kengetal van de provincie Drenthe valt in klasse C. Dit duidt op voldoende weerstandsvermogen.

Conclusie / Samenvatting

Met 90% zekerheid kunnen alle risico's worden afgedekt met een bedrag van € 17.889.488,-- De werkelijke omvang van de Risicoreserve is op het gewenste niveau. We blijven kritisch kijken in welke mate we door beheersmaatregelen de omvang van de risico's kunnen inperken.

Verplichte kengetallen financiële positie in begroting

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De kengetallen geven in samenhang gemakkelijker inzicht in de financiële positie van de provincie. Hieronder staan de financiële kengetallen voor de provincie Drenthe weergegeven.

Kengetal	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	realisatie	begroting	begroting	begroting	begroting	begroting
1A. Netto schuldquote	4,6%	42,1%	95,9%	142,1%	151,6%	170,1%
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-34,5%	13,0%	59,6%	105,0%	115,3%	130,1%
2. Solvabiliteitsratio	60,9%	44,0%	35,3%	21,4%	13,0%	12,8%
3. Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
4. Structurele exploitatieruimte	16,1%	10,5%	2,5%	0,6%	5,4%	7,1%
5. Belastingcapaciteit	108,6%	105,3%	103,6%	103,6%	103,6%	103,6%

1A. De netto schuldquote drukt het niveau van de netto schuld uit in een percentage van de totale baten. De netto schuld is het saldo van de schulden enerzijds en de liquide middelen en kortlopende vorderingen anderzijds. De netto schuldquote ontwikkelt zich negatief door de verwachte financieringsbehoefte (toename schulden) in de komende jaren.

1B. In de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen zijn ook de leningen aan deelnemingen, openbare lichamen en overige verstrekte leningen opgenomen. Dit kengetal is lager dan de netto schuldquote en was in 2023 nog negatief, omdat de omvang van de liquide middelen en kortlopende vorderingen hoger is dan de totale schulden. Door de verwachte afname van de liquide middelen in de komende jaren ontwikkeld de schuldquote zich de komende jaren negatief.

2. De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin wij in staat is aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder dit kengetal wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De solvabiliteit is op dit moment goed, maar neemt in de komende jaren af. De begrote onttrekkingen aan de reserves en het balanstotaal dat door investeringen toeneemt resulteren in een steeds groter deel van de balans dat door vreemd vermogen wordt gefinancierd. Hierdoor neemt de solvabiliteit af.

3. De provincie Drenthe heeft geen grondexploitaties. Dit kengetal is derhalve niet relevant.

4. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Dit kengetal geeft aan in welke mate de provincie voldoende structurele baten heeft om haar structurele lasten te kunnen dekken. Hoe hoger dit percentage hoe beter. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is flexibeler dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte neemt conform de begroting in 2025 en 2026 af, waarmee de begroting minder flexibel wordt.

5. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen enkele provincie maakt gebruik van dit maximale tarief. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies en uit te drukken in een percentage. Uit het kengetal blijkt dat wij meer opcenten heffen dan het landelijk gemiddelde.

Als we de beschikbare kengetallen in hun onderlinge verhouding beoordelen concluderen wij dat onze financiële positie de komende jaren goed is, maar gezien de negatieve ontwikkeling monitoring belangrijk blijft.

De historie laat zien dat de gerealiseerde (gecorrigeerde) netto schuldquote en solvabiliteit ieder jaar op jaar positiever uitvallen dan begroot. De oorzaken zijn gelegen in het achterblijven van uitgaven (zowel exploitatie als investeringen), maar ook door omvangrijke vooruitontvangen bedragen (SPUKs), die pas in komende jaren tot uitgaven gaan leiden. Deze planningsonzekerheid wordt ook benoemd in de paragraaf 2.4 Financiering en heeft onze blijvende aandacht. Realistisch begroten wordt steeds belangrijker.

Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid. In deze paragraaf worden de beleidslijnen en de beheersmatige aspecten, zoals de uitvoering van het onderhoud, weergegeven.

In 2024 is voor het eerst een Nota Onderhoud kapitaalgoederen opgesteld.

Kapitaalgoederen zijn alle goederen die in eigendom zijn van de provincie met een meerjarig nut. De kapitaalgoederen zijn opgenomen op de balans. Ze moeten goed onderhouden worden, zodat ze in stand blijven en er geen achterstallig onderhoud ontstaat met financiële gevolgen voor de toekomst. De kapitaalgoederen zijn in deze paragraaf als volgt gerubriceerd:

- wegen en vaarwegen;
- gebouwen

Wegen en vaarwegen

Wat willen wij bereiken?

De provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van 520 km wegen, 174 km vaarwegen, 254 km fietspaden, 66 bruggen en sluizen en 151 vaste kunstwerken, en 23880 bomen. Deze objecten dragen bij aan het realiseren van de programma doelen van onze provincie. Er is veel geld gemoeid met zowel de investering als het onderhoud. Dit maakt dat we zorgvuldig omgaan met onderhoud en dat we rekening houden met de belangen van de gebruikers.

In het beleidsplan zijn de kaders vastgelegd hoe het beheer en onderhoud van de wegen en vaarwegen plaatsvindt. Op basis van deze beleidskaders staan in het afzonderlijke beheerplan de beheer- en onderhoudsactiviteiten beschreven. De daaruit volgende programmering en benodigde financiën zijn vervolgens opgenomen in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP).

De beheer- en onderhoudsactiviteiten voor Wegen en Vaarwegen maken onderdeel uit van programma 5: Mobiliteit en Bereikbaarheid. Het programma heeft als ambitie dat de provincie Drenthe in alle opzichten optimaal bereikbaar moet zijn. Vanuit het perspectief van beheer en onderhoud betekent dit dat de activiteiten zijn gericht op een goede beschikbaarheid van het (vaarweg-)verkeer en er aandacht is voor een aantrekkelijke omgeving rondom wegen en vaarwegen.

De beheerstrategie is beschreven in het beheerplan en afgestemd op het voldoen aan wet- en regelgeving en de bestuurlijke doelstellingen. Daarnaast wordt een link gelegd met wat dit betekent voor de beheer- en onderhoudsactiviteiten aan de wegen en vaarwegen.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Op 16 december 2020 is het Meerjaren Onderhoudsprogramma 2021-2024 vastgesteld en in 2023 geactualiseerd voor de periode tot en met 2026. De daarin opgenomen activiteiten bestaan uit vast en groot onderhoud en eventuele vervanging. In 2025 zal het MJOP worden geactualiseerd, indexatie nemen we hierin mee. Naar verwachting zal de actualisatie leiden tot een budgetaanvraag.

Vast onderhoud betreft activiteiten ten behoeve van de dagelijkse beschikbaarheid van en veiligheid op het areaal. Voorbeelden zijn maaiwerkzaamheden, het uitvoeren van de gladheidsbestrijding, het afhandelen van calamiteiten en uitvoeren van kleine reparaties..

Groot onderhoud betreft planbaar onderhoud om de levensduur van het areaal te borgen.

Onderhoudsactiviteiten worden gepland op basis van inspectie, veiligheid en/of levensduur en om te

voldoen aan wet en regelgeving. Het groot onderhoud betreft: verhardingen, boomonderhoud en vaste en beweegbare kunstwerken (bruggen en sluisen, viaducten, onderdoorgangen).

Als onderhoud niet langer rendabel of in stand houden technisch niet meer mogelijk is, worden objecten vervangen. Er loopt een investeringskrediet voor het vervangen van kunstwerken (2011-2030). Dit krediet is uitgeput in 2024; indien nodig wordt hierop teruggekomen bij de actualisering van het MJOP 2025-2026.

Er is een investeringskrediet voor het vervangen van beschoeiing (2021-2024). De projecten staan gepland tot en met 2026. In de actualisatie van het MJOP wordt een actuele planning opgesteld.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale wegenbestand op het afgesproken kwaliteitsniveau als integraal onderdeel van de Drentse economie met daarbij aandacht voor een schone, gezonde, mooie leefomgeving.

Daarnaast is het resultaat het veilig en beschikbaar houden van de provinciale vaarwegen op het huidige kwaliteitsniveau met aandacht voor een schone en gezonde leefomgeving en waarbij de functionaliteit voor de beroeps-/recreatievaart en de aan- en afvoer van water gewaarborgd blijft.

Gebouwen

Wat willen wij bereiken?

In 2022 is een onderzoek naar het provinciaal vastgoedbeheer van de provincie uitgevoerd.

Uit het onderzoek komt naar voren dat de vastgoedportefeuille niet enorm groot is, maar te groot om geen professioneel vastgoedbeheer toe te passen. In 2024 staan de volgende zaken op de agenda:

- a. verder uitvoering geven aan nog vast te stellen vastgoedbeleid en dit te borgen in werkprocessen;
- b. herijken van het huisvestingsbeleidsplan t.b.v. de werkomgeving in het provinciehuis;
- c. het voor de komende jaren actualiseren van de huidige 'Risico, Inventarisatie en Evaluatie'-rapportage (RI&E) voor het huidige arsenaal aan vastgoed.

In 2024 is het vastgoedbeleid aangeboden aan Provinciale Staten. In dit vastgoedbeleid is vastgelegd hoe we omgaan met vastgoed op het gebied van beheer en onderhoud, aan- en verkoop, huur en verhuur en, financiën met daarbij mogelijke kansen en risico's. Het hebben van vastgoed kan bijdragen aan de beleidsdoelstellingen van de provincie of zijn nodig om provinciale taken te kunnen uitvoeren.

Interne Dienstverlening voert beheer en onderhoud uit aan de gebouwen conform MJOP's. Naast het dagelijks onderhoud, waarbij het voornamelijk gaat om het oplossen van storingen, wordt er planmatig onderhoud uitgevoerd. Het planmatig onderhoud wordt gedekt uit de verschillende Voorzieningen meerjaren-onderhoud. Om de 5 jaar worden de MJOP's, conform BBV-voorschriften, geactualiseerd. Binnen het onderhoud wordt waar mogelijk milieuvriendelijk, circulair en duurzaam gewerkt. Het onderhoud is erop gericht om de gebouwen representatief, efficiënt, effectief en prettig in het gebruik te houden.

De provincie Drenthe heeft de volgende gebouwen centraal bij Interne Dienstverlening in beheer en onderhoud:

- Provinciehuis*
- Drents Museum*
- Depot Drents Museum*
- Huize Tetrode (in de verkoop)
- Vier actieve steunpunten (vaar)wegen (Peelo, Kloosterveen, Rogat en Schoonebeek) één passief (Borger)

- Health Hub Roden (HHR)
- Kiosk Gieten (P+R/Busstation)

* = 2023 MJOP geactualiseerd

In beheer bij Wegen en Vaarwegen zijn: voormalige brug- en sluiswoningen en overige BWV opstallen.

Provinciehuis

Het vastgoed- en exploitatiebeleid bestaat uit het beheer-, onderhouds-, en huisvestingsbeleid. Het huisvestingsbeleid richt zich op het gebruik van het gebouw en hoe we met onze werkomgeving om willen gaan en welke faciliteiten aan de organisatie aangeboden worden. Onze werkomgeving is activiteitengericht, flexibel, schoon, open, hybride en transparant. Daarnaast stimuleert de werkomgeving tot ontmoeten en samenwerking. Aan het huisvestingsplan liggen o.a. een bezettingsgraadmeter, een tevredenheidsmeter en de visie van de directie op de organisatie ten grondslag. De visie op hybride werken is van invloed op de manier waarop wij werken en hoe wij omgaan met ons vastgoed en de faciliteiten daarbinnen. De huidige invulling van hybride werken is dat we duurzaam, tijd-, en plaats onafhankelijk kunnen werken, gelijkwaardig aan elkaar en met aandacht voor vitaliteit en gezondheid.

Op basis van een oriëntatie, op de mogelijk veranderende behoefte van de gebruikers van het provinciehuis, in het najaar van 2024, gaan we in 2025 een visie ontwikkelen waarin behoefte van organisatie en medewerkers wordt verwerkt tot gewenste vernieuwing/verbetering van de werkomgeving en het gebouw. Dit valt samen met een natuurlijk en gepland moment, om circa 15 jaar na de vorige revitalisering op diverse onderdelen groot onderhoud te plegen. In deze visie zal o.a. aandacht zijn voor arbobeleid, duurzaamheid, klimaatadaptatie en hybride werken.

Tijdens en vlak na de Coronapandemie zijn een groot aantal audiovisuele voorzieningen in het provinciehuis geïnstalleerd, om in een groot aantal vergaderkamers zowel fysiek als digitaal te kunnen vergaderen. Deze ontwikkelingen worden voortgezet, zodat in 2025 alle vergaderruimten in het provinciehuis zijn voorzien van een hybride vergaderservice functionaliteit.

Het MJOP van het provinciehuis is in 2023 geactualiseerd, waarvan duurzaamheid een belangrijk onderdeel is. Vanaf 2025 vinden grotere vervangingen plaats bij klimaatinstallaties en verlichting op basis van verduurzaming en levensduur. Er zal een combinatie in uitvoering worden gedaan m.b.t. gepland onderhoud en verbetering/aanpassing van faciliteiten in relatie tot het huisvestingsbeleid.

Drents Museum

In 2023 is gestart met de interne verbouwing voor het project 'Labyrinthia'. Dit betreft de herinrichting van kunst en archeologische stukken in vijftien ruimten van het monumentale deel van het gebouw. De provincie Drenthe participeert als eigenaar in dit project m.b.t. duurzaamheid, toegankelijkheid en beveiliging. In oktober 2024 zal deze tentoonstelling van de vaste collectie worden geopend.

In 2023 is de engineering gestart om de vochtproblematiek in de ondergrondse expositieruimte op te lossen. Met betrekking tot de lekkageproblematiek is de eerste fase voorafgaand aan de Van Gogh tentoonstelling, afgerond. Er is onder andere een tijdelijke wand geplaatst, waardoor exposities doorgang kunnen vinden. De volgende fase omvat het definitief oplossen van de vochtproblematiek van de zuidgevel. Dit zal de komende jaren afgerond worden.

Er gelden bij het Drents Museum verder dezelfde beleidsmatige uitgangspunten als voor het Provinciehuis. Alleen ligt bij de monumentale gebouwen van het Drents Museum extra nadruk op het conserveren en in stand houden van de panden voor de toekomst en bewerkstelligen van goede klimatologische omstandigheden voor de kunst en publiek. Het gebouw is een parel voor Assen en heeft een sterk representatieve functie.

Depot Drents Museum

Naast de uitgangspunten die voor alle gebouwen gelden, is in dit gebouw extra aandacht voor stabiele klimatologische omstandigheden. Hierdoor kunnen de opgeslagen museumstukken onder goede condities worden bewaard.

Steunpunten wegen en kanalen

Er zijn zes provinciale panden van Wegen en Vaarwegen centraal in beheer en onderhoud bij Interne Dienstverlening. Het gaat om vijf steunpunten voor weg- en vaarwegonderhoud en een kiosk bij het bus transferium in Gieteren. Het steunpunt Kloosterveen is een gezamenlijk steunpunt voor de provincie en Rijkswaterstaat (RWS). RWS faciliteert de voorzieningen die verbonden zijn met het regiokantoor van RWS op deze locatie, zoals beveiliging, nutsvoorzieningen, schoonmaak catering e.d., met name t.b.v. de gezamenlijke verblijfsruimte (kantine). De provincie voert het bouwkundig onderhoud en installatietechnisch onderhoud uit voor de zoutloodsen, overkappingen en kantine. De kosten worden verdeeld en verrekend tussen de provincie en RWS, waarvoor dienstverleningsovereenkomsten zijn opgesteld. In 2025 worden de MJOP's voor de steunpunten geactualiseerd.

Health Hub Roden

De provincie Drenthe is één van de partners van de Health Hub Roden (HHR) en ondersteunt het initiatief al vanaf het begin in 2015. In 2019 hebben wij het pand voor deze hub aangekocht en verbouwd en verhuren dit sindsdien aan de Stichting HHR. Er wordt verkend of het haalbaar is om het pand van de HHR op termijn te gaan verkopen.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Met het vastgoedbeleid is een eerste stap gezet om te komen tot een verdere professionalisering van het vastgoedbeheer van de provincie Drenthe. Het fungeert als een helder beleidskader van waaruit we handelen en sturen.

Voor de gebouwen zijn MJOP's opgesteld als handvatten voor de budgettering en uitvoering van de gebouwenbeheerders. Er wordt kritisch gekeken wat de werkelijke staat van onderhoud is van de diverse bouwkundige- en installatieonderdelen om te bepalen welk onderhoud op welk moment moet worden uitgevoerd. Hierdoor wordt het onderhoudsbudget zo optimaal mogelijk ingezet. Bij een eerstvolgende actualisatie van de MJOP's zullen hierin ook de resultaten van de Risico Inventarisatie en Evaluatie in meegenomen worden.

Samenvatting

	2025	2026	2027	2028
Wegen				
Onderhoud wegen				
Lasten	15.883.571	17.320.099	14.689.947	14.689.947
Vaarwegen				
Onderhoud vaarwegen (incl. woningen)				
Lasten	3.922.239	4.493.838	1.865.354	1.865.354
Gebouwen				
Onderhoud provinciehuis				
Lasten, storting in de voorziening	361.623	361.623	361.623	361.623
Lasten dagelijks onderhoud	320.057	320.057	320.057	320.057
Onderhoud Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	650.606	650.606	650.606	650.606
Lasten dagelijks onderhoud	229.313	229.313	229.313	229.313
Onderhoud Depot Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	156.250	156.250	156.250	156.250
Lasten dagelijks onderhoud	47.072	47.072	47.072	47.072
Accommodatie Steunpunten				
Lasten, storting in de voorziening	74.250	74.250	74.250	74.250
Lasten dagelijks onderhoud	63.500	63.500	63.500	63.500
Onderhoud Accommodatie Health Hub Roden				
Lasten, storting in de voorziening	52.614	52.614	52.614	52.614
Lasten dagelijks onderhoud	42.000	42.000	42.000	42.000
Totaal (lasten)	21.803.095	23.811.222	18.552.586	18.552.586

Paragraaf 2.4 Financiering

Inleiding

In de paragraaf financiering wordt het financieringsbeleid besproken. Financiering heeft enerzijds betrekking op het (tijdelijk) uitzetten en aantrekken van financiële middelen uit hoofde van treasury, anderzijds op het verstrekken van geldleningen en garanties uit hoofde van de publieke taak.

In deze paragraaf gaan we in op het risicobeheer en de stand van zaken en ontwikkelingen met betrekking tot onze tijdelijk overtollige middelen. Verder gaan we in op de renteontwikkelingen, liquiditeitsbegroting en financieringsbehoefte. Ook komen de leningen verstrekt uit hoofde van de publieke taak aan bod, gevolgd door de garant- en borgstellingen. Hierbij wordt ook ingegaan op de risicopositie met betrekking tot de leningen en garanties.

Wat is treasury?

Treasury omvat alle activiteiten die gericht zijn op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Treasury omvat alle werkzaamheden gericht op het formuleren van beleid, het aantrekken van eventueel noodzakelijke financiering en het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen.

Wat zijn financieringen in het kader van de publieke taak?

Binnen de geldende wet- en regelgeving bepaalt de provincie wat zij onder haar publieke taak verstaat en hoe deze wordt uitgeoefend. Voor de uitoefening van haar publieke taak kan de provincie leningen en garanties tegen bepaalde voorwaarden verstrekken aan een onderneming om hiermee een voor de provincie Drenthe gewenst beleidsdoel te behalen.

Wat willen wij bereiken?

De provincie heeft een behoudend treasurybeleid. Het beleid is gericht op het minimaliseren van financiële risico's en het binnen de geldende (wettelijke) kaders behalen van een zo optimaal mogelijk rendement. Dit kan betekenen dat (potentieel) niet het hoogste rendement wordt behaald.

Het treasurybeleid heeft de volgende doelstellingen:

- het verkrijgen en behouden van duurzame toegang tot financiële markten, tegen de scherpst mogelijke condities, zodat te allen tijde in de behoefte aan financiële middelen kan worden voorzien;
- het minimaliseren van financiële risico's, zoals liquiditeits-, krediet- rente-, valuta-, koers- en solvabiliteitsrisico's;
- het opzetten en onderhouden van een goede en efficiënte financiële infrastructuur;
- het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- het optimaliseren van de renteresultaten binnen de geldende wet- en regelgeving en de richtlijnen en limieten van de Nota financiering provincie Drenthe 2024.

Wat zijn onze belangrijkste kaders?

Provinciale Staten geven de kaders voor de uitvoering van het beleid door middel van de Financiële verordening provincie Drenthe 2024, de Nota financiering provincie Drenthe 2024 en de paragraaf financiering in de begroting. Dit alles in overeenstemming met de bepalingen in de Provinciewet, het Besluit begroting en verantwoording (BBV) en de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) en onderliggende ministeriële regelingen.

Provinciale Staten worden door middel van de paragraaf financiering in de jaarrekening in staat gesteld haar controlerende taak uit te voeren op het gevoerde beleid, zoals is geregeld in de Provinciewet.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Risicobeheersing

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid is het beheersen van risico's. Onder risicobeheer wordt verstaan: inzicht krijgen in de omvang van het risico, de gevolgen van dat risico afwegen en indien nodig beheersmaatregelen treffen. Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf financiering aandacht geschonken dient te worden aan de kasgeldlimiet, de renterisiconorm, valutarisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. In de volgende tabel zijn deze onderdelen beschreven, waarbij ook de risico-inschatting en de bijbehorende getroffen beheersmaatregelen worden vermeld.

Risico	Omschrijving risico	Risico inschatting	Beheersmaatregel
Renterisico kortlopende schulden - kasgeldlimiet	Het renterisico op kortlopende schulden kan aanzienlijk zijn als de provincie een te groot deel van haar financieringsbehoefte met kortlopende leningen invult. Fluctuaties in de korte rente kunnen direct een relatief grote invloed hebben op de rentelasten. De kasgeldlimiet stelt een grens aan de omvang van de kortlopende financiering en is het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto vlottende (kortlopende) schuld per kwartaal mag hebben. Voor provincies is dat 7% van het begrotingstotaal.	Laag	Naar verwachting zal deze limiet niet worden overschreden in 2025.
Renterisico langlopende schulden - renterisiconorm	Het renterisico op langlopende schulden is het risico dat de rentelasten fors stijgen als nieuw aan te trekken leningen een hogere rente hebben dan de leningen die worden afgelost. Het renterisico op langlopende schulden mag daarom de wettelijke renterisiconorm niet overschrijden. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal.	Zeer laag	Op dit moment heeft de provincie geen langlopende leningen. De renterisiconorm zal ook in 2025 niet worden overschreden.
Valutarisico	Het risico dat de wisselkoers van vreemde valuta verandert, zodat een vordering, schuld of verplichting, luidende in vreemde valuta, nadelig wijzigt.	Nihil	Valutarisico's worden uitgesloten. Betalingsverkeer, uitzettingen en financiering vinden alleen plaats in euro's.
Kredietrisico	Het kredietrisico heeft betrekking op de mogelijkheid dat een derde partij, waarbij uitzettingen uitstaan, verplichtingen niet kan nakomen waardoor de hoofdsom (deels) verloren gaat.	Zeer laag	Het uitzetten van gelden vindt plaats conform de bepalingen in de Wet fido en de onderliggende ministeriële regelingen. De kredietwaardigheid van de tegenpartij wordt gevolgd. De Nederlandse Staat (schatkistbankieren) en haar decentrale overheden (onderling lenen) worden als zeer kredietwaardig beschouwd.
Intern liquiditeitsrisico	De kans dat er niet aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan door een tekort aan liquide middelen.	Laag	Door middel van een liquiditeitsplanning worden de aanwezige liquide middelen afgestemd op de verwachte ontvangsten en uitgaven.
Koersrisico	Het koersrisico is het risico dat de uitzettingen in waarde verminderen door ongunstige koers- c.q. renteontwikkelingen.	Nihil	-

Voldoen aan kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen in de Wet fido en stelt een grens aan de omvang van de korte financiering (looptijd < 1 jaar). Korte financiering dient ervoor om tijdelijke liquiditeitstekorten voor de financiering van lopende uitgaven op te vangen. Juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn, aangezien fluctuaties in de rente bij korte financiering direct een relatief grote invloed kunnen hebben op de rentelasten.

De kasgeldlimiet bedraagt 7% van het begrotingstotaal. Voor 2025 is dat circa € 32 miljoen. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet structureel overschrijden.

Uiterlijk bij de derde overschrijding geldt een meldplicht aan de toezichthouder. Wij verwachten, net als in voorgaande jaren, dat de kasgeldlimiet in 2025 niet zal worden overschreden.

Renterisiconorm

Om het renterisico op de langlopende schuld te beheersen is in de Wet fido de renterisiconorm opgenomen. Renterisico op de langlopende schuld (looptijd > 1 jaar) heeft betrekking op de contractuele renteherzieningen en aflossingen in enig jaar. Het renterisicobedrag is de optelsom van leningen met een renteherziening of een herfinancieringsmoment.

Het doel van de renterisiconorm is het voorkomen van een overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één bepaald jaar. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal en mag niet worden overschreden.

De provincie Drenthe heeft op dit moment geen langlopende geldleningen opgenomen. De renterisiconorm zal in 2025, en naar verwachting ook in de jaren daarna, niet worden overschreden. Dit is in onderstaande tabel weergegeven.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)		2025	2026	2027	2028
Stap					
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3) = (1 + 2)	Renterisico	0	0	0	0
(4)	Renterisiconorm	90.946	90.946	90.946	90.946
(5) = (4 > 3)	Ruimte onder renterisiconorm	90.946	90.946	90.946	90.946
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal 2025	454.729			
(4b)	Percentage	20%			
(4) = (4a x 4b)	Renterisiconorm van alleen 2025	90.946			

Optimaliseren van rendement

De overtoollige liquide middelen die niet voor de uitoefening van de publieke taak ingezet worden, moeten conform de Wet fido aangehouden worden bij het Rijk (verplicht schatkistbankieren). Dit betekent dat de middelen op een rekening-courant bij het ministerie van Financiën worden aangehouden, maar wel ter vrije beschikking van de provincie staan.

Ook mogen leningen worden verstrekt aan openbare lichamen: andere decentrale overheden waarmee geen toezichtsrelatie bestaat (ook genoemd: onderling lenen).

Uitzonderingen op het verplichte schatkistbankieren zijn vastgelegd in de Regeling schatkistbankieren, waaronder middelen aangehouden in het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe en middelen voor zover deze het zogenaamde drempelbedrag niet te boven gaan. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal.

Uitzettingen van tijdelijke overtoollige middelen

In onderstaande tabel is de treasuryportefeuille opgenomen, met de prognose voor 2025, onderverdeeld naar kortlopende en langlopende uitzettingen. De afname van de omvang van de totale portefeuille is het gevolg van uitvoering van beleidsvoornemens. Verderop in deze paragraaf wordt ingegaan wat de ontwikkelingen op de langere termijn zijn en wat dit betekent voor de financieringsbehoefte van de provincie.

Treasuryportefeuille (bedragen x € 1.000)		30-06-2024	Prognose 31-12-2025
Kortlopende uitzettingen	's Rijks schatkist	147.024	15.000
Langlopende uitzettingen	Leningen aan decentrale overheden	20.000	0
Totaal		167.024	15.000

De leningen aan openbare lichamen staan in onderstaande tabel vermeld. Beide leningen worden in 2024 volledig aan ons afgelost.

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2024	Prognose 31-12-2025
Openbaar lichaam				
Gemeente Velsen	16-09-24	1,58	10.000	0
Gemeente Amsterdam	11-12-24	1,20	10.000	0
Totaal Openbaar lichaam			20.000	
Totaal Leningen aan openbare lichamen			20.000	

Drempelbedrag

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft elke dag naar de schatkist te worden overgeboekt. Het drempelbedrag is het maximale bedrag dat we over een heel kwartaal gezien gemiddeld op dagbasis buiten de schatkist mogen aanhouden en is voor de provincie Drenthe 2% van het begrotingstotaal. Voor 2025 is het drempelbedrag circa € 9,1 miljoen (2% van € 455 miljoen). We verwachten net als in voorgaande jaren het drempelbedrag in 2025 niet te overschrijden.

Ontwikkeling rentebaten

Onze begrote rente is gebaseerd op de rentebaten uit de treasuryportefeuille en de uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Omdat de provincie geen financieringen heeft aangetrokken zijn er geen rentelasten. De verwachte rentebaten zijn op de tegoeden in 's Rijks schatkist zijn voorzichtig meegenomen in de lopende begroting 2024 (€ 4 miljoen) en 2025 en 2026 (€ 3 miljoen resp. € 1,5 miljoen).

De liquiditeitsprognose laat zien dat de omvang van de treasuryportefeuille de komende jaren zal afnemen, door uitvoering van beleidsvoornemens. De langlopende uitzettingen hebben een einddatum in 2024, daarom staat de prognose per 31 december 2025 hier op nihil.

Omdat de rentebaten een algemeen dekkingsmiddel vormen op de provinciale begroting, is de begroting gevoelig voor bewegingen in de rentemarkt. Vrijval van de langlopende uitzettingen of aflossing van leningen in het kader van de publieke taak heeft gevolgen voor de begroting voor zover deze niet (opnieuw) worden uitgezet als leningen in het kader van de publieke taak.

Ontwikkeling rentetarieven

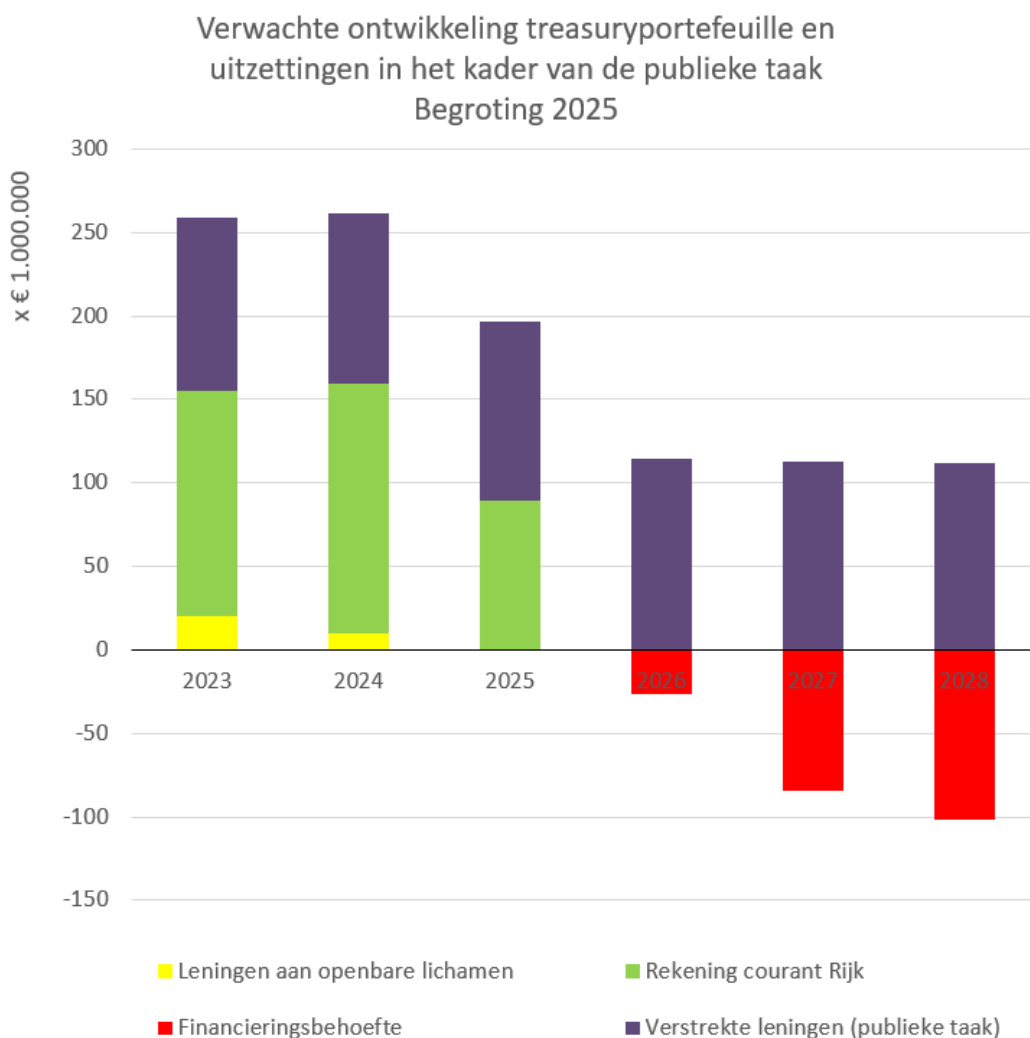
Het monetaire beleid van de ECB is gericht op prijsstabiliteit in het eurogebied: een inflatie van 2% op de middellange termijn. Als maatregel tegen de sterk gestegen inflatie heeft de ECB sinds juli 2022 de depositorente in verschillende stappen verhoogd tot 4,00% in september 2023. Per 12 juni 2024 is de eerste verlaging met 25 basispunten tot 3,75% doorgevoerd.

De verwachting dat de ECB in de komende tijd verdere renteverlagingen gaat doorvoeren, die ook doorwerken in de tarieven die de provincie op haar tegoeden ontvangen, maakt dat we de renteontwikkelingen nauwlettend blijven volgen.

Optimaal voorzien in de financieringsbehoefte

Liquiditeitsbegroting

De liquiditeitsbegroting geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de liquiditeitspositie en financieringsbehoefte in de komende jaren, gebaseerd op de ambities in onze begroting.

In bovenstaand diagram zijn de verwachte ontwikkelingen van de treasuryportefeuille en de uitzettingen in het kader van de publieke taak zichtbaar gemaakt. Hieruit blijkt ook de verwachte gemiddelde financieringsbehoefte voor de komende jaren.

Bij het opstellen van de liquiditeitsbegroting hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De basis wordt gevormd door besluiten van Provinciale Staten.
- Uitgezette overtollige liquide middelen (leningen aan openbare lichamen) worden op vervaldatum toegevoegd aan de vrij beschikbare liquiditeiten (schatkistbankieren).
- Voor de leningen in het kader van de publieke taak is een inschatting gemaakt van nog te verstrekken (tranches van) leningen.
- Met betrekking tot de begrote investeringen wordt een inschatting gemaakt van de fasering van de uitgaven. Dit vindt plaats op basis van ervaringen in voorgaande jaren en ontwikkelingen in 2024. Gereserveerde bedragen die nog niet aan specifieke

investeringsprojecten zijn toegewezen zijn buiten deze liquiditeitsbegroting gelaten. Hetzelfde geschiedt voor de uitgavenpatronen voor specifieke uitkeringen (SPUKs).

Financieringsbehoefte

Uit het diagram komt naar voren dat op basis van de huidige inzichten en ambities die in deze begroting zijn opgenomen, in 2026 een financieringsbehoefte ontstaat. Deze is lager dan in voorgaande jaren werd begroot. Wij hanteren het principe van totaalfinanciering, waarbij de financieringsbehoefte voor de gehele organisatie wordt bepaald. Hierdoor zijn de rentekosten zo laag mogelijk en wordt de administratieve last beperkt. Dit in tegenstelling tot projectfinanciering, waarbij voor een specifiek, zelfstandig project langetermijnfinanciering wordt aangetrokken. De lagere financieringsbehoefte is voor een groot deel te verklaren door de (verwachte) ontvangst van SPUKs (onder andere voor de aanpak van het landelijk gebied), waarbij we verwachten dat deze (gedeeltelijk) zullen worden ontvangen voordat de uitgaven waarvoor ze bedoeld zijn, zullen worden gedaan. Maar naarmate we verder vooruit kijken, neemt de onzekerheid in de liquiditeitsprognose toe. Dit wordt veroorzaakt door de timing en omvang van verwachte ontvangsten en uitgaven. Er blijven onzekerheden zoals:

- Omvang en timing van te ontvangen SPUKs. We ontvangen steeds meer geld via SPUKs van het Rijk, waarbij het om forse bedragen gaat en het lastig is in te schatten wanneer deze middelen uitgegeven zullen gaan worden.
- Vervroegde aflossing van verstrekte leningen en latere opnames van verstrekte leningen.
- Omvang en timing van uitgaven voor grondaankopen.
- Nationaal Programma Landelijk Gebied; naast de omvang van de beschikbare Rijksmiddelen is het ook nog onzeker welk deel hiervan voor Drenthe beschikbaar komt. Dit heeft potentieel een groot effect op de liquiditeitspositie dan wel financieringsbehoefte.
- Onderbesteding: begrotingswijzigingen, gerealiseerde rekeningresultaten en budgetoverhevelingen die gedurende het jaar plaatsvinden.

Uitzettingen in het kader van de publieke taak

Naast de uitzettingen in het kader van de treasurytaak heeft de provincie diverse leningen en garanties verstrekt in het kader van de publieke taak. Eerst komen de verstrekte leningen aan bod, daarna worden de garant- en borgstellingen vermeld.

Overige verstrekte leningen

De leningen betreffen voornamelijk langlopende, niet verhandelbare vorderingen die veelal een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan een jaar.

Naam (bedragen x €1.000)	Einddatum	Rente	Stand Lening 30-06-2024	Prognose 31-12-2025
Hypotheken				
Medewerkers provincie Drenthe	31-12-36	divers	1.754	1.380
Totaal Hypotheken			1.754	1.380
Verstrekte leningen (kredietsubsidies)				
Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.		0,60%	100	100
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.	31-03-29	0%	250	200
Coöperatie Kredietunie Drenthe-Overijssel U.A.	31-12-30	3,00%	35	25
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	31-03-41	0,798%	7.538	6.863
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	31-03-41	1,416%	956	871
Glasvezel Zuidenveld B.V.	31-10-42	0,65%	5.133	4.713
RE-NET Hoozeveer B.V.	31-12-38	0,82%	3.200	2.800
Steunstichting Domus DuMus	31-12-24	0%	30	0
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 1		0%	39.200	39.200
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 2		2,00%		16.000
Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 3		0%	1.500	6.600
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	31-12-39	0%	1.200	1.200
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	31-12-35	2,00%	570	475
Stichting Toeristische Promotie Zuid West Drenthe	30-11-24	0%	40	0
Stichting Van Gogh en Drenthe te Nieuw Amsterdam/Veenoord	30-04-25	0%	65	0
Vekoglas B.V.	31-12-34	0,67%	106	87
Vereniging CPO Gees - Klimopschool	31-12-25	0%	13	0
Totaal Verstrekte leningen (kredietsubsidies)			59.936	79.134
Verstrekte overige geldleningen				
Nationaal Restauratiefonds		1,50%	6.783	15.000
Stichting RTV Drenthe	31-12-35	0,751%	1.293	1.078
Verwijdering asbestdaken Drenthe (Stimulerings-, Verzilver- en Maatwerklening)		divers	6.492	8.500
Zonneleningen (via SVn)	31-05-30	divers	1.964	650
Totaal Verstrekte overige geldleningen			16.532	25.228
Leningen aan deelnemingen				
Drentse Holding B.V.		0%		1
Enexis Holding N.V. (tranche A)	30-11-80	2,15%	11.858	11.858
Enexis Holding N.V. (tranche B)	30-11-80	1,40%	412	412
WMD Drinkwater N.V.	31-12-34	2,25%	6.000	5.400
Totaal Leningen aan deelnemingen			18.270	17.671
Totaal Overige verstrekte leningen			96.492	123.413

Medewerkers provincie Drenthe

Per 31 december 2023 stond nog circa € 1,9 miljoen aan hypothecaire leningen uit bij medewerkers van de provincie. De toegenomen complexiteit in fiscale wet- en regelgeving, de hogere eisen ten aanzien van zorgplicht voor financiële instellingen, de wens voor meer flexibiliteit in arbeidsvormen en tot slot de onmogelijkheden om iets te laten aanpassen in bestaande leningen hebben in de afgelopen jaren geleid tot een versnelde afbouw van de portefeuille. De verwachting is dat de huidige deelnemers veelal zullen blijven, los van verloop door bijvoorbeeld verhuizing en door extra aflossingen. De begrote omvang van de portefeuille is gebaseerd op de aflossingskalender voor de spaar-en annuïtaire hypotheek, en reeds gedane (extra) aflossingen in 2024.

Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.

Voor de uitvoering van de Drentse Green Deal is een lening verstrekt van € 200.000,--. De restant hoofdsom bedraagt € 100.000,--, we zijn in gesprek met de leningnemer over de aflossing hiervan.

Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.

Aan deze coöperatie is in 2015 een lening van € 338.000,-- verstrekt, als voorfinanciering van haar uitvoerende werkzaamheden ten behoeve van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in Drenthe. In 2017 is deze lening verhoogd tot € 638.000,--. In 2023 is € 338.000,-- afgelost, de resterende € 300.000,-- wordt in de resterende periode van het ANLb in zes jaarlijkse termijnen afgelost, voor het laatst op 31 maart 2029.

Coöperatie Kredietunie Drenthe-Overijssel U.A.

Kredietunie Noord Drenthe is een coöperatieve kredietvereniging voor en door ondernemers uit het Midden en Klein Bedrijf (MKB). Leden zijn Drentse ondernemers met beschikbare middelen (kredietgevers) en Drentse ondernemers op zoek naar financiering (kredietnemers). Op 20 december 2017 is er een leenovereenkomst getekend met een maximum leenbedrag van € 145.000,--. Hiervan is € 50.000,-- opgenomen. Deze € 50.000,-- wordt in 10 jaarlijkse termijnen afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een lening verstrekt van € 9,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening. De lening wordt in 20 jaar in maandelijkse termijnen afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een tweede lening verstrekt van € 1.142.000,-- voor de aanleg van een breedbandnetwerk, voor zogenaamde 'witte' adressen. Het netwerk is operationeel en in april 2021 is gestart met de aflossing op de lening. De lening wordt in 20 jaar in maandelijkse termijnen afgelost.

Glasvezel Zuidenveld B.V.

Aan Glasvezel Zuidenveld B.V. is een lening verstrekt van € 5,6 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Het netwerk is operationeel en de lening wordt in 20 jaar in maandelijkse termijnen afgelost.

RE-NET Hoogeveen B.V.

Aan RE-NET Hoogeveen B.V. is een lening verstrekt van € 4,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Het netwerk is operationeel en de lening wordt in 20 jaarlijkse termijnen afgelost.

Steunstichting Domus DuMus

Deze lening van € 30.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project. Door omstandigheden is het project vertraagd en is de looptijd van de lening met een jaar verlengd. Leningnemer heeft in juli 2024 de helft van de lening reeds afgelost, het restant wordt uiterlijk 31 december 2024 afgelost.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 1

In 2018 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor een maximumbedrag van € 39.200.000,--. De lening is volledig opgenomen. Over de lening is geen rente verschuldigd. Na beëindiging van de activiteiten van Energiefonds Drenthe (thans voorzien per ultimo 2025) wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 2

In januari 2023 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor de uitbreiding van het fondsvermogen van € 16 miljoen. Over het opgenomen deel van de lening is een rente van 2% verschuldigd, per 30 juni 2024 was nog geen bedrag opgenomen. Na beëindiging van de activiteiten van Energiefonds Drenthe (thans voorzien per ultimo 2025) wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Drentse Energie Organisatie (Energiefonds Drenthe) - lening 3

In januari 2023 is een leningovereenkomst gesloten met Energiefonds Drenthe voor de uitbreiding van het fondsvermogen van € 6,6 miljoen, dat specifiek zal worden ingezet voor het verstrekken van renteloze leningen ten behoeve van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Over de lening is geen rente verschuldigd. Per 30 juni 2024 was een bedrag van € 1,5 miljoen opgenomen. Na beëindiging van de activiteiten van Energiefonds Drenthe (thans voorzien per ultimo 2025) wordt een eindverantwoording met liquidatieplan opgesteld. Dit liquidatieplan zal een aflossingsschema bevatten.

Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)

In juli 2021 is een lening verstrekt aan Stichting Groenfonds van € 1,2 miljoen, ten behoeve van het Ontwikkelfonds Energiecoöperaties. De lening heeft een looptijd tot uiterlijk 31-12-2039. Dit revolverende fonds heeft als doel het stimuleren en professionaliseren van lokale energiecoöperaties in Drenthe. Dit gebeurt o.a. door het verstrekken van leningen als voorfinanciering van de kosten die in de ontwikkelfase van wind- en zonne-energieprojecten worden gemaakt.

Stichting Maatschappij van Weldadigheid

In 2015 is aan de Maatschappij van Weldadigheid als onderdeel van de IGO-Frederiksoord en omstreken voor de aankoop van het Inforum een lening van € 950.000,-- verstrekt. De lening wordt lineair in 20 jaar afgelost.

Stichting Toeristische Promotie Zuid West Drenthe

Deze lening van € 40.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project. De lening wordt uiterlijk 30 november 2024 afgelost.

Stichting Van Gogh en Drenthe te Nieuw Amsterdam/Veenoord

Deze lening van € 150.000,-- betreft een voorfinanciering van een LEADER-project. De einddatum van de lening was 30 april 2024. Voor een deel van de lening, € 65.000,-- is uitstel van aflossing verleend. Dit bedrag wordt in twee termijnen afgelost, waarvan de laatste op 30 april 2025.

Vekoglas B.V.

Op 18 december 2019 is aan Vekoglas B.V. een lening verstrekt van € 145.000,--, voor de overname van het glasvezelnetwerk van Coöperatie ECO-Oostermoer Verbindt, om het netwerk in stand te kunnen houden. De lening wordt lineair in 15 jaar afgelost.

Vereniging CPO Gees - Klimopschool

De lening aan deze vereniging is verstrekt in het kader van de Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven. De lening wordt uiterlijk 31 december 2025 afgelost, of zoveel eerder als de kavel(s) voor het woningbouwproject worden geleverd aan de leningnemer.

Nationaal Restauratiefonds

Het Nationaal Restauratiefonds voert het verstrekken van leningen (en subsidies) uit namens de provincie, ook int zij de rente en aflossingen namens de provincie.

Stichting RTV Drenthe

In 2004 is een lening van ruim € 7,1 miljoen verstrekt aan RTV Drenthe, voor de financiering van het pand Beilerstraat 30 te Assen en investeringen in inrichting en apparatuur. Het restant van de lening wordt in jaarlijkse termijnen afgelost. De laatste aflossingstermijn vervalt op 31-12-2035.

Verwijdering asbestdaken Drenthe (Stimulerings-, Verzilver- en Maatwerklening)

Omdat in 2017 verwacht werd dat asbestdaken na 2024 verboden zouden zijn, heeft PS in de Investeringsagenda € 3,5 miljoen vrijgemaakt voor sanering van asbestdaken. Er kan maximaal € 27,5 miljoen worden uitgeleend. Op 4 juni 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken verworpen. De subsidieregeling wordt wel voortgezet (tot en met 2028). Op basis van de huidige ontwikkelingen verwachten we dat de stand van de leningen per ultimo 2025 circa € 8,5 miljoen zal bedragen.

Zonneleningen (via SVn)

Bij SVn was op 1 januari 2019 een bedrag van circa € 9 miljoen beschikbaar voor Zonneleningen. De laatste Zonneleningen zijn in 2019 verstrekt. Het uitstaande bedrag van € 9 miljoen is inmiddels teruggebracht tot circa € 2,0 miljoen per 30 juni 2024. Op basis van de huidige aflossingen verwachten we dat dit bedrag per 31 december 2025 nog circa € 650.000 zal zijn.

Drentse Holding B.V.

Aan het MKB Fonds Drenthe (Drentse Holding BV) is in november 2021 een lening van € 10 miljoen beschikbaar gesteld. De lening heeft als doel de omvang van het MKB Fonds Drenthe te vergroten, zodat het ook in de toekomst haar rol kan blijven vervullen in de financiering van het Drentse MKB. De lening wordt in vier tranches van € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld. Wanneer de eerste tranche zal worden opgenomen is nog niet bekend. Daarom is geen prognose per 31 december 2025 opgenomen.

Enexis Holding N.V. (tranche A)

In juli 2020 is een hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt van € 11,9 miljoen (tranche A), ten behoeve van investeringen in de uitbreiding van het energienetwerk in Nederland. De lening is onderdeel van een totale aandeelhouderslening van € 500 miljoen.

Enexis Holding N.V. (tranche B)

In november 2020 is tranche B van de hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding N.V. verstrekt. Voor Drenthe bedroeg tranche B € 411.534,--.

WMD Drinkwater N.V.

In december 2019 is een lening aan WMD Drinkwater van € 6 miljoen beschikbaar gesteld, ter versterking van haar financiële positie. De lening is achtergesteld bij de vorderingen van andere financiers en heeft een looptijd van 15 jaar. Vanaf 31-12-2025 wordt de lening in 10 jaar afgelost.

Garant- en borgstellingen

In de afgelopen jaren zijn er diverse garant- en borgstellingen verstrekt. De lopende garant- en borgstellingen zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Garant- en borgstellingen (bedragen x € 1.000)	Aard	Einddatum	Garant-/borgstelling per 30-06-2024	Garant-/borgstelling per 31-12-2025
Triodos Bank N.V.	Garantie	31-12-2047	1.200	1.200
Stichting Nationaal Warmtefonds	Garantie	1-1-2034	77	50
Nationaal Groenfonds (inz. leningen pVSPN)	Garantie		4.593	4.327
Nationaal Groenfonds (inz. convenantsleningen)	Garantie	2024	0	0
Totaal			5.870	5.577

Triodos Bank

Woningbouwcoöperaties, particuliere woningeigenaren en verenigingen van eigenaars (VvE's) worden gestimuleerd om projecten op te zetten die leiden naar woningen zonder energierekening. Voor het appartementencomplex 'Ellen' in de Asser woonwijk Lariks heeft de vereniging van eigenaars in 2017 een lening van € 1.200.000,- aangetrokken bij de Triodos Bank. De Triodos Bank heeft als voorwaarde gesteld dat de provincie garant staat voor de betalingsverplichtingen (rente, aflossing en kosten) van de VvE ten aanzien van de lening. Op 30 juni 2024 bedroeg de lening nog € 1.016.484,-.

Stichting Nationaal Warmtefonds

Het Warmtefonds verstrekt aan (samenwerkende) eigenaar-bewoners en VvE's in de provincie Drenthe Energiebespaarleningen voor het treffen van energiebesparende maatregelen voor woningen. In afwijking van reguliere kredietwaardigheidscriteria van het Warmtefonds, wenste de provincie Drenthe dat de rentekorting ook toegepast wordt op aanvragen van eigenaar-bewoners met een leeftijd van 75 jaar of ouder. Voor het verhoogde risico in verband met de leeftijd van de deelnemers heeft het Warmtefonds een garantstelling van de provincie ontvangen, voor een maximaal bedrag van € 500.000,-. Onder deze garantie worden sinds 2022 geen nieuwe leningen meer verstrekt. Nieuwe leningen worden in een nieuw fonds ondergebracht waarvoor geen garantie geldt. Het bedrag waarvoor de provincie kan worden aangesproken zal daarom alleen maar afnemen. Per 30 juni 2024 was het saldo van de gegarandeerde leningen nog € 77.030,-.

Nationaal Groenfonds (inzake leningen pVSPN)

Het Nationaal Groenfonds heeft aan private partijen leningen met een looptijd van 30 jaar verstrekt als voorfinanciering van te ontvangen subsidie-uitkeringen voor particulier natuurbeheer. Het Nationaal Groenfonds deed dit op basis van de pVSPN-overeenkomst met de provincie: de 'Overeenkomst tot Voorfinanciering Subsidie Particulier Natuurbeheer'. De rente en aflossing op deze voorfinanciering worden door de provincie voldaan uit de jaarlijkse termijnen van de 30-jarige subsidie. De provincie staat garant voor de leningen die het Groenfonds in dit kader heeft aangetrokken, op 30 juni 2024 nog circa € 4,6 miljoen.

Nationaal Groenfonds (inzake convenantsleningen)

De convenantsleningen dateren van 1999 en vloeien voort uit een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van grondaankopen voor natuurontwikkeling. Per 31 december 2023 was dit nog een bedrag van € 5,0 miljoen (2022: € 15,9 miljoen). De provincie stond garant voor 6,90% van dit bedrag, per 31 december 2023 nog € 345.283,-. Het Nationaal Groenfonds ontvangt jaarlijks van de provincie Drenthe een bedrag voor rente en aflossing op de convenantsleningen. Hiervoor wordt de provincie gecompenseerd vanuit het provinciefonds. Het beleid van het Nationaal Groenfonds is erop

gericht dat alle convenantsleningen in 2024 zijn afgelost. De provincie heeft de laatste termijn in april 2024 aan het Nationaal Groenfonds voldaan. De definitieve rentefactuur volgt later dit jaar en daarmee zal de garantie zijn beëindigd.

Reserveringen t.b.v. leningen en garanties

Aan het verstrekken van leningen en garanties in het kader van de publieke taak zijn risico's verbonden. Ter afdekking van deze risico's wordt bij verstrekking van een lening of garantie een percentage van de hoofdsom in de Reserve opvang revolverend financieren gestort. De gestorte bedragen blijven ook na aflossing van de lening of na de beëindiging van de garantie in de reserve. Eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid kunnen worden gevormd ten laste van het gehele saldo van de genoemde reserve.

In onderstaande tabel worden de lopende leningen en garanties weergegeven, met de stortingen die daarvoor in de Reserve opvang revolverend financieren zijn gedaan. Tevens zijn de huidige standen van de leningen weergegeven, net als de huidige risicopercentages en de bijbehorende bedragen ter afdekking van het risico.

De aan Enexis Holding N.V. en WMD Drinkwater B.V. verstrekte leningen zijn niet opgenomen in de tabel, omdat de risico's voortvloeiend uit deze leningen zijn meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

In 2021 is reeds een bedrag van € 50.000,-- in de reserve gestort als risicoafdekking voor nog te verstrekken leningen uit hoofde van de Subsidieregeling collectieve wooninitiatieven Drenthe. De looptijd van de subsidieregeling is met vier jaar verlengd, tot en met 31 december 2027. Tot die datum kunnen leningen (tot het subsidieplafond van € 500.000,--) worden verstrekt. Tot en met 30 juni 2024 is één lening verstrekt onder deze subsidieregeling, aan Vereniging CPO Gees - Klimopschool.

Uit onderstaande tabel is af te leiden dat de omvang van de reserve (€ 20,5 miljoen) voldoende is om de berekende risico's (€ 17,3 miljoen) van de huidige portefeuille leningen en garanties af te dekken. Op dit moment zijn er nog geen nieuwe concrete voornemens tot het verstrekken van nieuwe leningen of garanties in het kader van de publieke taak.

Leningen	Hoofdsom / max. bedrag	Risico % bij aanvang	Storting in reserve	Stand lening per 30-06-2024	Nog op te nemen	Huidig risico %	Huidig risicobedrag
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A.	638	10%	64	250	0	10%	25
Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.	145	35%	51	35	0	35%	12
Drentse Holding B.V. (MKB Fonds Drenthe)	10.000	10%	1.000	0	10.000	10%	1.000
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	9.000	10%	900	7.538	0	35%	2.638
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	2.000	10%	200	956	0	35%	335
Glasvezel Zuidenveld	5.600	25%	1.400	5.133	467	25%	1.283
RE-NET Hoozeveen B.V.	4.000	10%	400	3.200	0	10%	320
Steunstichting Domus DuMus	30	10%	3	30	0	10%	3
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 1)	39.200	10%	3.920	39.200	0	10%	3.920
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 2)	16.000	10%	1.600	0	16.000	10%	1.600
Stichting Drentse Energie Organisatie (lening 3)	6.600	15%	1.000	1.500	5.100	15%	1.000
Stichting Groenfonds (Ontwikkelfonds Energiecoöperaties)	1.200	50%	600	1.200	0	50%	600
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	950	10%	95	570	0	10%	57
Stichting Toeristische Promotie Zuid West Drenthe	40	10%	4	40	0	10%	4
Stichting Van Gogh en Drenthe	150	10%	15	65	0	10%	7
Vekoglas B.V.	145	15%	22	106	0	15%	16
Vereniging CPO Gees - Klimopschool	13	10%	1	13	0	10%	1
Nationaal Restauratiefonds (extra leningfaciliteiten)	13.364	10%	1.336	6.783	6.581	10%	1.336
Stichting RTV Drenthe	2.371	10%	237	1.293	0	10%	129
Verwijdering asbestdaken Drenthe	27.500	10%	2.750	6.492	19.545	10%	2.750
Zonneleningen (via SVn)	10.415	15%	1.565	1.694	0	10%	169
Subtotaal risicoafdekking leningen			17.163				17.206
Garanties	Max. bedrag	Risico % bij aanvang	Storting in reserve	Stand garantie per 30-06-2024		Huidig risico %	Huidig risicobedrag
Triodos bank	1.200	10%	120	1.200		10%	120
Stichting Nationaal Warmtefonds	500	20%	100	77		20%	15
Subtotaal risicoafdekking garanties			220				135
Totaal risicoafdekking leningen en garanties			17.383				17.342
Omvang van de Reserve opvang revolverend financieren			20.471				20.471

Toerekening van rente

In het BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering inzicht moet geven in de rentelasten uit externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Middels onderstaand renteschema wordt dit inzicht gegeven. Per saldo heeft de provincie Drenthe in 2025 alleen rentebaten, daarom is er geen toe te rekenen rente.

Renteschema (bedragen x € 1.000)		
A.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 3
B.	De externe rentebaten (idem)	-/- € 4.033
	Saldo rentelasten en rentebaten	-/- € 4.030
C1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- € 0
C2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- € 0
C3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€ 0
		-/- € 0
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€ 0
D1.	Rente over eigen vermogen	€ 0
D2.	Rente over voorzieningen	€ 0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	€ 0
E.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	-/- € 0
F.	Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury	-/- € 4.030

Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering

De gezamenlijke ambities op het vlak van bedrijfsvoering

Om onze organisatie goed te laten werken in een veranderende samenleving, is het belangrijk dat we ons blijven ontwikkelen. We streven naar een eenvoudigere structuur en richten ons op nieuwe manieren van samenwerken, zoals opgavegericht werken en het versterken van persoonlijk leiderschap. Samen werken we met passie aan onze opgaven.

De bedrijfsvoering van de organisatie is gericht op het efficiënt en effectief uitvoeren van de taken, het realiseren van provinciale opgaven en daarmee het creëren van waarde voor de inwoners, bedrijven en organisaties in de provincie. We investeren in onze medewerkers, streven naar een organisatie in control en blijven aandacht besteden aan de kwaliteit van informatie voor het bestuur. Deze elementen vormen de kern van onze bedrijfsvoering en dragen bij aan het realiseren van onze doelen als provincie Drenthe.

Organisatieontwikkeling

De samenleving verandert en ons werk verandert ook voortdurend. Om in te kunnen spelen op veranderingen is continue ontwikkeling van de organisatie van belang. Een complexe buitenwereld vraagt om een simpelere organisatiestructuur en een cultuur en omgeving waar wij ons richten op het ontwikkelen van andere samenwerkingsvormen (opgavegericht werken), op eigenaarschap, professioneel handelen en op persoonlijk leiderschap.

Opgavegericht samenwerken

Na de structuurwijziging (2023) is in 2024 gestart met het programma opgavegericht samenwerken. Het programma kent twee belangrijke pijlers: het (verder) introduceren van opgavegericht werken en het bouwen aan een integrale samenwerkingscultuur. De strategische routekaart, waarin onder andere opgenomen de missie, visie en kernwaarden van de organisatie, geeft inhoud aan de doelstelling van het organisatie-ontwikkelingstraject; de kernwaarden 'samen, passie en lef' geven daarbij organisatiebreed houvast.

Omdat de structuurwijziging heeft geleid tot een groot aantal nieuwe managers wordt tevens gewerkt aan een leiderschapstraject voor het gehele management, gericht op zowel verbinding als op het leidinggeven aan de veranderingen, volgend uit het programma opgavegericht samenwerken. Het programma loopt door in 2025.

Investeren in de mensen die het doen

Onze organisatie moet toegesneden zijn op de opgaven waar we voor staan. Dat betekent deskundig, opgavegericht en flexibel, met een omvang waarmee we de plannen voor deze bestuursperiode uit kunnen voeren.

Dit doen we zoveel mogelijk met personeel dat bij de provincie in loondienst is. Dat is in lijn met het rijksbeleid, beter voor de continuïteit en voordeliger. We willen daarmee flexibel en kostenbewust onze taken uitvoeren, waarbij een goede integrale afweging van middelen en mensen mogelijk is.

We merken dat de arbeidsmarkt krap is. Dat heeft ook zijn weerslag op het kunnen aantrekken en behouden van voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers om onze opgaven te realiseren. Als provincie willen wij een aantrekkelijke en eigentijdse werkgever zijn die op verantwoorde wijze investeert in alle medewerkers zodat zij nu en in de toekomst vitaal kunnen blijven werken. We stimuleren, faciliteren en enthousiasmeren medewerkers om met plezier energiek en vitaal te werken aan de opgaven van Drenthe.

Verder op weg naar een organisatie in control

Op het gebied van financiën, planning en control is de aandacht gericht op een goede financiële informatievoorziening die bestuur en management beter in staat stellen invulling te geven aan hun sturingstaken. Dit gebeurt met behulp van een nieuw financieel bedrijfsinformatiesysteem dat aan de eisen van de tijd voldoet. Daarnaast is er voor een goede informatievoorziening ook behoefte aan actuele interne regelgeving en een goede administratieve organisatie. Voor 2025 staan twee zaken centraal: verdere optimalisering van de informatievoorziening aan zowel het bestuur als de eigen organisatie en het bereiken/behouden van een financieel duurzaam evenwicht, waarbij ook de interne control op orde is, zodat er doelgericht, doeltreffend en doelmatig gewerkt kan worden.

Blijvende aandacht voor de kwaliteit van de informatie voor het bestuur

Op verschillende onderdelen wordt beleid geformuleerd en vastgelegd in beleidsnota's en -agenda's. De behoefte blijft om de informatie over dit beleid – en de effecten daarvan – beter te laten aansluiten op de informatie binnen de jaarlijkse cyclus van bestuurlijke planning en control. Het doel is uiteindelijk om de diverse cycli van beleid te kunnen integreren en een totaal beeld te kunnen geven. Hiervoor zal moeten worden gekeken naar de vast te leggen informatie, maar ook naar de structuur en instrumenten.

Onze gebouwen zijn duurzaam, energieneutraal en worden hybride ingericht

Onze gebouwen zijn duurzaam en ingericht op een gezonde en veerkrachtige werkomgeving.

Het Huis van de Provincie

Het Vastgoedbeleid is in 2024 vastgesteld en in de komende jaren zal dit zijn weerslag vinden in de uitvoering en het borgen van de processen. De Vastgoednota zal ook als kapstok dienen voor het actualiseren van onderliggende beleidsnota's als het Huisvestingsbeleid. Deze nota Huisvestingsbeleid betreft een visiestuk en planontwikkeling over de kantoorinrichting en het gebruik ervan. Het provinciehuis van de toekomst is voor ontmoeten, verbinden en (samen)werken aan de Drentse opgaven.

We werken hybride, dat wil zeggen plaats- en tijdonafhankelijk in een activiteitengerichte inrichting van de werkruimtes. De opgave waaraan je werkt bepaalt de plek waar je je werk doet. Deze manier van werken draagt bij aan meer flexibiliteit voor medewerkers en aan de wendbaarheid van onze organisatie. Het verminderen van de reisbewegingen draagt bovendien bij aan het milieu en daarmee aan een duurzamere samenleving. Digitale middelen en het uitwerken van nieuwe manieren van (samen)werken faciliteert deze ontwikkeling. De komende jaren gaan we het gebruik hiervan verder standaardiseren en maximaliseren. Alle beschikbare vergaderruimten in het provinciehuis worden volledig voorzien van hybride videobelapparatuur. Ook grotere (conferentie)zalen binnen het provinciehuis zullen worden ontsloten naar hybride mogelijkheden. Dit zodat ook hybride conferentie opstellingen kunnen worden ondersteund vanuit het provinciehuis in meerdere geschikte zalen (voorheen enkel Statenzaal).

Vijftien jaren na de revitalisering van het Huis van de Provincie is het nodig te inventariseren welke behoefte aan faciliteiten er is onder de gebruikers van dit pand en wat nodig is aan onderhoud. In het Huisvestingsbeleid worden dergelijke aspecten in samenhang beschreven.

Vastgoedbeheer van de overige locaties

Naast het provinciehuis heeft de provincie nog een aantal panden in beheer en onderhoud te weten het Drents Museum en het depot Drents Museum, steunpunten, Health Hub Roden en de kiosk Gieten.

Zowel bouwkundig als Installatietechnisch wordt er op basis van onder andere een MeerJarenOnderhoudsPlanning (MJOP) beheer gevoerd. In paragraaf 2.3 paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het beheer en onderhoud van dit kapitaal.

E-depot

De pilot e-depot die we samen met het Drents Archief en een aantal gemeenten hebben uitgevoerd is succesvol afgerond. Het volgende is gerealiseerd in de pilot:

- Opnemen van videotulen in het e-depot
- Opnemen van GIS-bestanden in het e-depot
- Ontwikkelen van de raadpleegschil in het e-depot
- Aansluiting op het DMS (DocBase) met het e-depot

In 2025 vindt de definitieve aansluiting plaats op het e-depot van het Drent Archief.

Duurzame catering

Het kantoor wordt steeds vaker een bestemming om samen te werken. Anders werken en samenwerken doet een duidelijk beroep op eten en drinken als verbinder tussen mensen. Op meer momenten en met een grotere verscheidenheid. Eten en drinken zal voor, tijdens en na het werk een terugkerend onderdeel zijn. Gezondheid en duurzaamheid winnen aan belang. Die waarden maken een steeds groter onderdeel uit van de vraag, waarop wij het aanbod willen afstemmen. Zaken als CO2 uitstoot met aspecten als korte keten (regionale producten), ketenverantwoordelijkheid, verspilling, verpakking, transport en eiwittransitie maken onderdeel uit van de aanbesteding van catering die voor eind 2025 moet zijn afgerond.

Informatie, Data en Automatisering

Het programma Digitalisering is gestart en daar zal de komende vier jaar aan gewerkt worden. Voor meer informatie over digitalisering, informatie, data en automatisering, zie programma 8.

We participeren, daar waar relevant, in projecten die impact hebben op veranderingen in de eigen organisatie en in projecten die vanuit de beleidsdomeinen of door verbonden partijen worden geïnitieerd. We wisselen kennis en ervaring uit met andere (samenwerking)organisaties buiten de provincie. Er wordt nauw samengewerkt met de andere provincies in IPO verband zodat optimaal gebruik wordt gemaakt van beschikbare kennis en capaciteit.

Subsidies en inkoop

Het subsidie- en inkoopproces maakt onderdeel uit van het financieel instrumentarium dat de provincie tot haar beschikking heeft. Wij staan voor het tijdig, correct en begrijpelijk verstrekken van subsidies en het doen van inkopen die wij voor elke opgave passend kunnen invullen om bij te dragen aan de realisatie van de doelen van de provincie Drenthe. Een van die doelen is dat wij ons inzetten om volop kansen voor het (regionale) MKB te creëren bij eigen inkopen en aanbestedingen. Ook spelen wij met onze inkopen in op thema's als duurzaamheid, circulariteit en innovatie. Verder houden wij ons subsidie-instrumentarium actueel, waarbij klantvriendelijkheid, transparantie en rechtmatige subsidieverlening leidend is. In programma 8 vindt u meer informatie over dit onderwerp.

Juridische kwaliteitszorg

De legitimiteit van het openbaar bestuur is een permanent aandachtspunt. Dit doen we met een combinatie van onze juridische instrumenten. Om op een doelmatige wijze bij te dragen aan de maatschappelijke opgaven en opdrachten is het steeds meer van belang om te komen tot werkende oplossingen voor alle betrokkenen, waarbij risicomanagement een belangrijke rol speelt. We werken immers steeds meer samen met andere overheden, private partijen en andere stakeholders. Bij besluiten en procedures beperken we zoveel mogelijk de juridische risico's. Hierdoor versterken we de rechtmatigheid en doelmatigheid bij de uitvoering van de provinciale taken en beleidswensen. In 2025 gaan we nog meer de 'Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur' (Wet Bibob) risicogericht toepassen door het inmiddels aangepaste Bibob-beleid van de provincie en de gewijzigde Wet Bibob, waarbij het delen van informatie met andere overheden mogelijk wordt. Hiermee kunnen wij dit instrument nog meer actief gebruiken zoals opgenomen in ons coalitieakkoord. De voortschrijdende digitaliseringswetgeving en de 'Wet open overheid' zal bijdragen aan de transparantie van het overheidshandelen en toegankelijkheid van overheid en overheidsinformatie. Deze wetgeving vraagt om intensieve sturing op alle processen. Het is daarvoor noodzakelijk om een correct werkend digitaal proces te hanteren. Dit vergt een investering in systemen en procedures, maar bovenal ook in kennis en vaardigheden van iedere betrokkene in het besluitvormingsproces. In verband met de aanpassing van de 'Wet gemeenschappelijke regelingen' is er meer ruimte voor Provinciale Staten om hun betrokkenheid bij de besluitvorming van gemeenschappelijke regelingen te vergroten. Hiertoe zijn in 2024 de bestaande gemeenschappelijke regelingen aangepast.

Rechtmatigheidsverantwoording door GS

Met ingang van boekjaar 2023 heeft de accountant bij de jaarrekening een getrouwheidsverklaring afgegeven en GS hebben een rechtmatigheidsverantwoording afgelegd. Reden voor deze wijziging (tot en met 2022 gaf de accountant een rechtmatigheidsverklaring af) is dat het de politieke aanspreekbaarheid van GS verhoogt, het een kwaliteitsverhogend effect heeft en aansluit bij de brede maatschappelijke trend dat bestuur verantwoording aflegt over rechtmatigheid. De rechtmatigheidsverantwoording is daarom door de wetgever neergelegd bij GS. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de jaarrekening en valt daarmee onder de getrouwheidsverklaring van de accountant.

Paragraaf 2.6 Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. De commissie BBV stelt dat wanneer niet strikt aan de wettelijke definitie van een financieel belang wordt voldaan, maar er wel een bestuurlijk belang is, aanbevolen wordt om deze organisatie en de mogelijke risico's wel in de paragraaf verbonden partijen op te nemen. Die aanbeveling is ook meegenomen.

Om als provincie meer strategisch te kunnen sturen op verbonden partijen en te kunnen voldoen aan de gewenste informatievoorziening aan Provinciale Staten is een beheersproces geïmplementeerd waarin relevante sturing- en verantwoordingsinformatie over de verbonden partij wordt bijgehouden. De aansturing is meer integraal en eenduidiger geregeld. De accenten in de ontwikkeling liggen daarbij op verzakelijking van de opdrachtverlening, beter inzicht in organisatie performance en naleving van good governance. Een paar jaar geleden heeft de accountant als gevolg van de ontwikkelingen rondom de beheersing en verantwoording over de verbonden partijen het proces verbonden partijen aangemerkt als een proces met een laag risicoprofiel.

Het provinciale beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Nota verbonden partijen die op 27 september 2023 door Provinciale Staten is vastgesteld. In de Nota Verbonden Partijen wordt een kader gegeven voor de deelname aan verbonden partijen en de wijze van vertegenwoordiging in de besturen van de verbonden partijen. Het Protocol Verbonden Partijen dat door Provinciale Staten is vastgesteld op 28 september 2022 (Statenstuk 2022-69, besluit G-1) bevat onder andere afspraken over de informatievoorziening betreffende de negen belangrijkste verbonden partijen en gelden als nadere invulling op de wijze hoe Gedeputeerde Staten Provinciale Staten informeert over de verbonden partijen.

Overzicht verbonden partijen en risico's

Verbonden partijen brengen de onderstaande financiële risico's met zich mee:

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke inkomsten zijn een onzekere post doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

Verstrekke leningen aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen en garanties verstrekt. Er bestaat een risico van niet-terugbetaling. Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel in mogelijke tekorten verantwoordelijk.

Onderstaand is het overzicht van alle verbonden partijen van de provincie Drenthe met de kerngegevens opgenomen. De opgenomen informatie over het eigen en vreemd vermogen en het resultaat, betreffen de meest recente gegevens waar wij thans over beschikken.

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/deelnemers belang
Gemeenschappelijke regelingen		
De Noordelijke Rekenkamer	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	35,00%
Gemeenschappelijke regeling Prolander	Gemeenschappelijke regeling	68,00%
Omgevingsdienst Drenthe (Voorheen Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe)	Gemeenschappelijke regeling	17,00%
Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	36,00%
Regio Groningen-Assen	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	12,50%
Vennootschappen		
CSV Amsterdam B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
MKB Fonds Drenthe B.V.	Besloten Vennootschap	100,00%
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
BNG Bank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,16%
Enexis Holding N.V.	Naamloze Vennootschap	2,37%
Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)	Naamloze Vennootschap	30,00%
N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland	Naamloze Vennootschap	16,67%
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,04%
WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)	Naamloze Vennootschap	50,00%
Stichtingen en verenigingen		
Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)	Stichting	6,67%
Energiefonds Drenthe	Stichting	100,00%
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Stichting	6,00%
Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi) Publieke sector	Stichting	0,00%
Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Stichting	8,50%
Huis van de Nederlandse Provincies	Vereniging	7,69%
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	8,12%
Overige		
Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Reglement	100,00%

Belangrijkste verbonden partijen

De Statenwerkgroep verbonden partijen heeft in 2022 samen met de Statengriffie een vernieuwd Protocol verbonden partijen opgesteld. Dit protocol is door Provinciale Staten op 28 september 2022 vastgesteld en bestaat uit een aantal (werk)afspraken tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten. Eerder is in samenspraak met Provinciale Staten een selectie van de tien belangrijkste verbonden partijen opgesteld. Deze selectie is nog eens bevestigd in het Protocol en uitgebreid met de revolverende fondsen. De selectie is gemaakt om twee redenen. De eerste is om bij de belangrijkste verbonden partijen de betrokkenheid van Provinciale Staten te vergroten. De tweede reden is om te voorkomen dat onnodige bureaucratie ontstaat, doordat bij iedere verbonden partij een even uitvoerige toelichting gegeven wordt. Afsproken is dat Provinciale Staten over negen van de tien belangrijkste verbonden partijen (uitgezonderd IPO) en de revolverende fondsen met regelmaat

worden geïnformeerd via een GS-brief bij het jaarverslag en de begroting van de verbonden partijen, waarin onder andere de relatie met de provinciale doelen wordt beschreven.

De negen verbonden partijen waarover PS uitvoerig worden geïnformeerd zijn:

1. OV-bureau Groningen Drenthe;
2. Energiefonds Drenthe;
3. N.V. Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM);
4. Groningen Airport Eelde (GAE);
5. Regionale Uitvoeringsdienst (RUD);
6. Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN);
7. Regiovisie Groningen-Assen (RGA);
8. Prolander;
9. WMD Drinkwater N.V.

Het revolverende fonds dat toegevoegd is aan de belangrijke verbonden partijen betreft het MKB-fonds Drenthe. Het andere revolverende fonds, het Energiefonds Drenthe behoorde al tot de belangrijkste verbonden partijen.

Hieronder is per verbonden partij de verantwoordingsinformatie opgenomen. De opgenomen informatie betreft de meest actuele voor publicatie beschikbare verkregen informatie van de verbonden partij. Voor alle verbonden partijen geldt onverlet dat Provinciale Staten zal worden geïnformeerd mochten zich politiek bestuurlijk relevante ontwikkelingen voordoen bij deze verbonden partijen.

NRK				
Naam verbonden partij	De Noordelijke Rekenkamer			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Onafhankelijk beleidsonderzoek			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%			
Bestuurlijk belang	Adviesraad			
Invloed uitoefenen	Via de Adviesraad het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma. Ook adviseert de Adviesraad over de begroting en de wijze van publiceren van rapporten en het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma.			
Risico's	Eventueel aansprakelijkheid n.a.v. onderzoeken.			
Beheersmaatregel	Ontwikkelingen goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	208.121	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	604.428	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	118.370	0	0	0
Bijdrage provincie	303.333	284.000	284.000	284.000
Opbrengsten dienstverlening	8.415	10.000	10.000	nog niet bekend

OV-bureau				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Openbaar Lichaam OV-bureau van de gemeente Groningen en de provincies Groningen en Drenthe			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	35,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via zeggenschap in het AB en DB en door PS via de mogelijkheid voor een zienswijze op de ontwerpbegroting.			
Risico's	<p>1. De effecten van de uitbraak van het coronavirus zijn nog steeds voelbaar in het openbaar vervoer. In het nieuwe normaal na corona wordt bijvoorbeeld veel meer thuis gewerkt. Dit is een van de redenen dat de ov-reizigers langzamer dan verwacht weer terug komen. Voor 2024 is naast een compensatie voor het niet indexeren van het OV-kaartje eind 2023 een beperkte Rijksbijdrage toegezegd voor het stutten van het OV.</p> <p>2. Voor het inschatten van lasten en baten voor de meerjarige begroting OV-Bureau wordt uitgegaan van handmatige berekeningen in een Excelmodel. Door alle onduidelijkheden i.v.m. de coronacrisis/energiecrisis is de toekomst erg moeilijk goed te voorspellen. Daar komt bij dat 100% doorberekenen van kostenstijgingen en daardoor flink hogere vervoerstarieven als ongewenst worden beschouwd.</p> <p>3. Het streven is om het Weerstandsvermogen op peil te houden: € 4,75 miljoen is bedoeld om crisissituaties te kunnen opvangen. Maar in de huidige meerjarenraming wordt een gedeelte van het weerstandsvermogen van het OV-Bureau ingezet en gaat het op termijn door de ondergrens van het weerstandsvermogen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. In de Begroting 2025 zien we in financieel opzicht meerjarig een positieve trend ontstaan en zijn maatregelen die door het OV-bureau beïnvloedbaar verwerkt (beperken omvang van dienstregeling en inzet additionele financiële middelen vanuit het Rijk en/of de deelnemers en/of het eigen weerstandsvermogen).</p> <p>2. Het OV-Bureau laat deze doorrekening toetsen door de accountant. Het OV-Bureau zal verzocht worden de werkwijze van het OV-model af te stemmen met de deelnemers.</p> <p>3. Door de bijdragen van de provincies te indexeren worden prijsstijgingen in ieder geval deels gecompenseerd. Additionele financiering van derden (Rijk en/of provincie Groningen, Drenthe en gemeente Groningen) is noodzakelijk om niet structureel op een financieel tekort uit te komen. De verdeling van middelen / tekorten OV-bureau bedraagt Drenthe 35% en provincie / gemeente Groningen 65%.</p> <p>Provinciale Staten hebben zich uitgesproken tegen de hoge landelijke indexering van het ov-kaartje voor 2024 met 11%. Deze 11% kostenderving wordt structureel gecompenseerd door het Rijk (motie Bikker).</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	20.818.000	9.963.000	7.437.000	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	17.966.000	12.006.000	10.345.000	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-1.523.000	0	0	nog niet bekend
Bijdrage provincie	23.168.343	24.053.037	25.267.234	26.703.677
Opbrengsten dienstverlening	16.779	15.043	nog niet bekend	nog niet bekend

Prolander				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling Prolander			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot concrete resultaten in het gebied.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	68,00%			
Bestuurlijk belang	Voorzitter Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur en middels de sturing in de opdrachtverlening. Provinciale Staten hebben de mogelijkheid tot het geven van een zienswijze op de begroting.			
Risico's	<p>1. De GR Prolander heeft alleen betrekking op de bedrijfsvoering van de organisatie. Tegen- en meevallers bij de realisatie van het natuurnetwerk zelf vallen buiten de GR. Laatstgenoemde loopt via de jaarlijkse Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) en komen via deze weg voor rekening van de provincie Drenthe als opdrachtgever.</p> <p>2. Een van de belangrijkste risico's is dat Prolander voor het uitvoeringsprogramma Natuur mogelijk niet aan de door de provincie gevraagde personele inzet kan voldoen. Dit wordt veroorzaakt door krapte in de arbeidsmarkt en ziekteverzuim.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Prolander heeft een hoog budget voor de ontwikkelopgave (realisatie natuur en natuurherstelmaatregelen). Voor het beheer van deze gelden is het Treasury statuut opgesteld.</p> <p>2. Er is personeelsbeleid op strategisch niveau ontwikkeld. Huidige en nieuwe medewerkers wordt perspectief geboden van onder meer vaste contracten. Daarnaast wordt er een gedegen verzuimmanagement gevoerd.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	926.201	460.500	928.000	928.000
Vreemd vermogen op 31-12	16.685.395	10.344.500	16.685.000	16.685.000
Resultaat (voor bestemming)	-559.212	-1.500	0	0
Bijdrage provincie	7.202.800	7.379.363	7.831.500	8.158.000
Opbrengsten dienstverlening	1.759.423	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Omgevingsdienst Drenthe (RUD Drenthe)				
Naam verbonden partij	Omgevingsdienst Drenthe (Voorheen Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Uitvoering vanaf 1 januari 2024 de Omgevingswet en overige uitvoeringstaken op het gebied van milieu			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	17,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Door de vertegenwoordiging in het Dagelijks- en Algemeen bestuur.			
Risico's	<p>1. De werkzaamheden van de Omgevingsdienst Drenthe zijn wettelijke taken met een hoog maatschappelijk belang. Als deze werkzaamheden niet/onvoldoende worden uitgevoerd lopen burgers en bedrijven milieurisico's.</p> <p>2. Het weerstandsvermogen is in lijn met de risico's bij de Omgevingsdienst Drenthe. Dit houdt in dat tekorten in de bedrijfsvoering voornamelijk voor rekening komen van de deelnemers.</p> <p>3. De Omgevingsdienst Drenthe heeft last van de krappe arbeidsmarkt. Hierdoor ontstaat het risico dat de Omgevingsdienst Drenthe de werkzaamheden niet volledig uit kan voeren.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Er vindt goede afstemming plaats tussen de deelnemers en de Omgevingsdienst Drenthe over de uitvoering van het jaarplan. Middels DB en AB worden de deelnemers geïnformeerd over de voortgang. Er wordt periodiek geëvalueerd op inhoud en procesniveau.</p> <p>2. In de reguliere overleggen van de accounthouders, eigenaren en het DB en AB wordt hierop gestuurd. Met de Omgevingsdienst Drenthe zijn afspraken gemaakt over het verlenen van inzicht in de voortgang op het jaarprogramma en de eventuele bijsturingmogelijkheden.</p> <p>3. Tussen de ODG, FUMO en Omgevingsdienst Drenthe vindt afstemming plaats over de arbeidsmarktstrategie. Het opdrachtgeverschap richting de Omgevingsdienst Drenthe professionaliseren we verder. Zo geven we de Omgevingsdienst Drenthe tijdig inzicht in de verwachte opdracht waardoor zij tijdiger personeel kunnen aantrekken of vasthouden.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	696.000	312.000	661.000	811.000
Vreemd vermogen op 31-12	5.056.000	5.863.000	58.280.000	5.103.000
Resultaat (voor bestemming)	349.000	0	0	150.000
Bijdrage provincie	3.883.188	3.314.887	2.895.887	42.851.522
Opbrengsten dienstverlening	568.383	547.586	547.586	nog niet bekend

SNN				
Naam verbonden partij	Samenwerkingsverband Noord-Nederland			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via stemrecht in het DB en AB. GS is met 1 lid vertegenwoordigd in het DB en met 3 leden in het AB.			
Risico's	<p>1. Afschalingsrisico. Wanneer het SNN structureel minder programma's en regelingen ter uitvoering krijgt, zal de formatie van de subsidieteams en de ondersteunende teams hier op moeten worden aangepast. Het risico is dat frictiekosten ontstaan doordat het aanpassen van de organisatie langer duurt dan de afbouw van de opdrachten.</p> <p>2. Cybersecurity. Het risico bestaat dat het SNN op basis van actuele cybersecurityrisico's wordt gedwongen om snel de beveiliging van de systemen op te hogen of dat het SNN gehackt wordt en om losgeld wordt gevraagd, zonder dat daarvoor ruimte is in de begroting.</p> <p>3. Krappe arbeidsmarkt. Door de krappe arbeidsmarkt moet rekening gehouden worden met personeelsverloop. Het blijft daarmee een reëel risico dat er 'tijdelijk' extern moet worden ingehuurd om aan de vraag te kunnen voldoen met hogere kosten als gevolg.</p> <p>4.1 Voldoen aan wet- en regelgeving – EFRO. Het risico dat op enig moment niet wordt voldaan aan voorschriften, regels en procedures, zowel opgelegd door de geldgever als vastgelegd in de eigen administratieve organisatie, inclusief toetsingskader en controleprotocollen. Zoals procedurele risico's in de uitvoering volgens de Europese richtlijn.</p> <p>4.2. Voldoen aan wet- en regelgeving – EFRO. Op dit moment wordt niet voldaan wordt aan de voorwaarden tot quasi-inbesteding van subsidietrajecten bij SNN (80/20 verhouding).</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. SNN heeft een overzicht van alle lopende programma's en regelingen. Daarnaast is frequent contact met alle partijen over nieuwe programma's en regelingen. Er wordt gewerkt met een aandeel flexibele 8 van 48 medewerker zodat fluctuaties in de hoeveelheid werk kan worden opgevangen. In de huidige arbeidsmarkt is het balanceren tussen het zijn van een aantrekkelijke werkgever en het beschikken over een flexibele capaciteit.</p> <p>2. Cybersecurity is een belangrijk thema bij de instandhouding en (door)-ontwikkelingen van de IT-systemen. De IT-afdeling maakt hiervoor gebruik van de expertise van de externe IT-leveranciers. De CISO van het SNN adviseert gevraagd en ongevraagd met als doel de beveiliging op het gewenste niveau te houden.</p> <p>3. Voor de arbeidsvoorwaarden is het SNN afhankelijk van de CAO die het Interprovinciaal Overleg (IPO) met de partners overeenkomt. Het SNN probeert de werkomstandigheden zo vorm te geven dat medewerkers in staat worden gesteld om hun werk efficiënt, effectief en op een prettige manier uit te voeren. Doordat teamleiders periodiek met medewerkers in gesprek zijn over werkomstandigheden en ambities, wordt op verloop gestuurd en geanticipeerd.</p> <p>4.1. Dit risico is gering, de auditautoriteit die in opdracht van het ministerie van EZK toezicht houdt op de MA-en waaronder SNN. Focus blijft op de selectie van projecten, controle spoor, informatiesystemen en maatregelen tegen fraude.</p> <p>4.2. Uitvoering van extra werkzaamheden ten aanzien van het aanbestedingsrecht in het verlenen van provinciale opdrachten aan SNN.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	10.617.000	5.442.000	20.933.000	19.804.000
Vreemd vermogen op 31-12	901.336.000	444.979.000	396.610.000	212.139.000
Resultaat (voor bestemming)	4.433.000	0	0	0
Bijdrage provincie	693.000	1.050.000	1.322.000	nog niet bekend

Vechtdallijnen				
Naam verbonden partij	Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo-Marienberg			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	36,00%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	Via de bestuurder in de stuurgroep en via de ambtelijke samenwerkingsgroepen			
Risico's	<p>1. De opdrachtgevende partijen Overijssel en Drenthe zijn opbrengstverantwoordelijk voor de exploitatie van de treindienst. Dat wil zeggen dat zij de risico's lopen van fluctuerende kaartverkoop inkomsten. Net als bij het OV bureau Groningen Drenthe wordt er een conservatief financieel beleid gevoerd.</p> <p>2. De effecten van de uitbraak van het coronavirus zijn nog steeds voelbaar in het openbaar vervoer. In het nieuwe normaal na corona wordt bijvoorbeeld veel meer thuis gewerkt. Dit is een van de redenen dat de ov-reizigers langzamer dan verwacht weer terug komen. Voor 2024 is naast een compensatie voor het niet indexeren van het OV-kaartje eind 2023 een beperkte Rijksbijdrage toegezegd voor het stutten van het OV (motie Bikker) en de incidentele vergoeding SOV (motie Krul) gold alleen over 2024. De compensatie lijkt niet genoeg te zijn en vervalt deels vanaf 2025.</p> <p>3. Bij de Vechtdallijnen hebben we nog te maken met incidenten op het vlak van sociale veiligheid. Dit is een structureel aandachtspunt. Met ingang van 2023 hebben we voor de huidige concessieperiode hiervoor samen met Overijssel en het Rijk middelen beschikbaar gesteld.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De fluctuaties in het resultaat worden opgevangen in de exploitatie van de beheersorganisatie de beschikking 2024 is verstrekt en de beschikking van 2025 volgt later dit jaar..</p> <p>2. Voor 2024 is het herstel van de vraaguitval ingezet, maar het niveau van 2019 is nog niet bereikt. Dit kan leiden tot een tariefsverhoging in 2025.</p> <p>3. De kosten van inzetten van extra personeel en vliegende brigades is in 2022 incidenteel opgelost t/m 2027. Hierna zal een structurele oplossing gevonden moeten worden.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	3.427.272	4.888.430	3.448.714	3.644.774

RGA				
Naam verbonden partij	Regio Groningen-Assen			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking (landschappelijke) kwaliteit			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	12,50%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	GS via stuurgroep. PS middels zienswijze op begrotingen en jaarstukken			
Risico's	1. Een tekort op de vrij te besteden middelen binnen het Financieel Kader. Er is dan meer aan projecten toegewezen dan dat er daadwerkelijk aan middelen beschikbaar is. Dit was in het verleden het geval, maar nu al enige jaren niet meer. Evengoed blijft dit een risico. 2. Er bestaat het risico dat de frictiekosten van salarisverplichtingen voor het boventallig personeel van Regio Groningen-Assen niet kan worden gedekt uit detachingsvergoedingen.			
Beheersmaatregel	1. Elk jaar wordt het financieel kader geactualiseerd om te kijken hoe groot het risico is. Door vrijval vanuit projecten is er geen tekort meer. Anders dan in voorgaande jaren heeft de Stuurgroep nog een substantieel bedrag beschikbaar (in de Begroting 2025 is de vrije ruimte bepaald op € 8,27 miljoen) om keuzes te maken binnen de thema's van de Toekomstagenda. Daarnaast is sprake van een vrijval uit voorgaande jaren van € 1,14 miljoen, waarmee de totale ruimte binnen het Financieel Kader op € 9,41 miljoen uitkomt. Daarnaast gaan we ervan uit dat de projecten conform de beschikkingen worden afgerekend. Afgelopen jaar is door goedkoper uitvallende projecten de vrijval verder opgelopen het gaat hierbij om vrijval binnen de thema's Regionale projecten en Mobiliteit. Overigens zijn de lasten in de Begroting 2025 nu aanzienlijk hoger dan de inkomsten, waardoor ingelopen wordt op de vrije ruimte. 2. Om dit risico te beperken heeft RGA een Bestemmingsreserve frictiekosten ingesteld. Het saldo van deze reserve lijkt voldoende hoog te zijn om het risico op te vangen.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	7.971.142	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	1.742.724	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	4.196.086	4.894.763	-2.525.373	nog niet bekend
Bijdrage provincie	921.732	921.732	921.732	921.732

CSV Amsterdam B.V.				
Naam verbonden partij	CSV Amsterdam B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Vertegenwoordiging verkopende aandeelhouders Essent			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestorte aandelenkapitaal van deze vennootschap (art. 2:81 BW).			
Beheersmaatregel	-			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	84.349	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	64.446	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-125.730	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

MKB Fonds Drenthe				
Naam verbonden partij	MKB Fonds Drenthe B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Stimulering MBK innovatie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Involed uitoefenen	Via de AvA (als 100% aandeelhouder)			
Risico's	<p>1. De provincie is enig aandeelhouder en heeft € 13 miljoen geïnvesteerd in het MKB Fonds met als doel de economie van het midden en klein bedrijf te stimuleren en daarmee werkgelegenheid te realiseren. Deze provinciale bijdrage moet onder aftrek van de beheerskosten revolverend worden ingezet. Daarnaast is in 2021 een lening verstrekt van € 10 miljoen. Deze lening kan opgenomen worden afhankelijk van de financieringsbehoefte van het fonds. Een financieel risico is dat de lening aan het eind van de looptijd niet terugbetaald kan worden door het MKB Fonds.</p> <p>2. Aan het financieren van ondernemingen zijn risico's verbonden. Voor het MKB Fonds zijn deze hoger doordat de doelondernemingen zich bevinden in een segment met hogere risico's. Het gaat immers om jonge, innovatieve ondernemingen, startups en bestaande ondernemingen die hun nieuwe ideeën willen valoriseren.</p> <p>3. Het fonds verwacht dat in 2024 de rentes gestabiliseerd maar hoog blijven, waardoor de groei van de economie nagenoeg nihil zal zijn. Mogelijk zal een aantal ondernemingen o.a. door terugbetaling van de Covid-steun, in financiële problemen kunnen komen en moeten mogelijk meer voorzieningen getroffen worden. Voor 2025 is nog geen inschatting gemaakt door het MKB-fonds.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De € 13 miljoen die ingebracht in het MKB-fonds is destijds in de begroting van de provincie als last genomen. Om die reden zullen niet nog eens financiële risico's afgewikkeld hoeven te worden over dat bedrag. Daarmee impliceert de provincie in haar boekhouding dat het fondsvermogen niet zal terugvloeien naar de provincie, ondanks dat het fonds het oogmerk 'revolverend' heeft. Het idee is om het MKB in Drenthe vooruit te helpen en eventuele opbrengsten in de vorm van rente, dividend en verkoopopbrengsten van deelnemingen hiervoor opnieuw in te zetten binnen het MKB-fonds zelf. Ter afdekking van het risico dat de lening niet terugbetaald kan worden, is een storting van 10% ofwel € 1 miljoen in de Reserve opvang revolverend financieren gedaan.</p> <p>2. Per onderneming wordt de risico-ontwikkeling bewaakt en het risicoprofiel wordt halfjaarlijks opnieuw beoordeeld en besproken met de RvC. Daarnaast moet de portefeuille van het MKB Fonds voldoende gespreid over de levensfasen, sectoren en financieringsbedragen zijn opgebouwd.</p> <p>3. Twee keer per jaar wordt door het MKB-fonds een analyse van het portefeuillebedrijf gemaakt en wordt de Benaderde MarktWaarde (BMW) berekend.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	6.125.167	5.681.747	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	594.677	-850.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-290.130	-508.891	nog niet bekend	nog niet bekend

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.				
Naam verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Verkoop Vennootschap			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het gestorte aandelenkapitaal van deze vennootschap (art 2:81 BW).			
Beheersmaatregel	-			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	1.443.974	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	31.981	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-36.040	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

BNG Bank N.V.				
Naam verbonden partij	BNG Bank N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Financiële dienstverlening aan overheden en instellingen met een maatschappelijk belang.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,16%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	De BNG Bank N.V. (BNG) verstrekt voornamelijk kredieten aan decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen. Het grootste deel van de kredietportefeuille bestaat uit leningen gegarandeerd door overheidsinstanties met een risicoweging van 0%. De BNG behoort tot de meest solide banken van Europa met de hoogste kredietwaardigheidsratings (Moody's: Aaa, Standard & Poor's: AAA en Fitch: AAA), wat een uitstekend risicoprofiel impliceert. Het risicobeheer is gericht op handhaving van het risicoprofiel. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang van 0,16%.			
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De BNG maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de BNG maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Bedragen in miljoenen				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	4.412	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	110.819	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	254	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Enexis Holding N.V.				
Naam verbonden partij	Enexis Holding N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Energiedistributie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,37%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	<p>Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) long term rating AA- (stable) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).</p> <p>De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.</p> <p>De door de aandeelhouders verstrekte leningen zijn per ultimo 2023 € 500 miljoen (2022: € 500 miljoen).</p> <p>De over de aandeelhoudersleningen betaalde rentevergoedingen bedroegen in 2023 € 10 miljoen (2022: € 10 miljoen).</p> <p>De aan de aandeelhouders betaalde dividenduitkering bedroeg in 2024 (over het boekjaar 2023) € 36 miljoen (dividend 2023: 193 miljoen, inclusief € 100 miljoen uit het verkoopresultaat van Fudura B.V.). Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. De geraamde dividendinkomsten voor de jaren 2024 en verder zijn in 2022 reeds neerwaarts bijgesteld.</p> <p>Het dividendbeleid dat vanaf het boekjaar 2023 geldt is er maximaal 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering wordt uitgekeerd, onder bepaalde voorwaarden ten aanzien van credit ratings en incidentele posten.</p>			
Beheersmaatregel	<p>Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op basis van de jaarrekening 2023 een solvabiliteit van circa 51% (2022: 53%). Dit levert een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.</p> <p>NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.</p>			
Bedragen in miljoenen				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	5.320	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	5.140	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	72	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

GAE				
Naam verbonden partij	Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	30,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Stemrecht in de AvA			
Risico's	<p>1. GAE dient een groot maatschappelijk belang met een mate van onzekerheid qua exploitatie. Beide provincies hebben in december 2023 besloten om voor 10 jaar NEDAB-bijdragen beschikbaar te stellen, dat geeft zekerheid voor GAE. De luchthaven heeft ook te maken met een groot aantal risico's dat niet of zeer moeilijk beheersbaar is. Dit betreffen aanslagen, vliegcrashes, economische bedreigingen (inflatie, alternatieve luchthavens en snelle treinverbindingen) en veranderende wet- en regelgeving die de bedrijfsvoering van de luchthaven direct raken.</p> <p>2. De gemeente Groningen heeft haar aandelen (26%) verkocht aan FB Oranjewoud Participaties BV. Deze private partij gaat niet meebetalen aan investeringen voor de luchthaven. Nu de nieuwe strategie door beide provincies is omarmd, nemen de financieringslasten voor de publieke aandeelhouders toe. De 10-jarige financiering van de NEDAB-kosten zal gemeente Tynaarlo, zoals in 2017 afgesproken, gestand doen. De gemeente Tynaarlo stopt na die periode met haar bijdrage en is voornemens om haar aandelen over te dragen aan de NV.</p> <p>3. Voor de verdeling van het vliegverkeer is geen sprake van een level playing field voor de luchthavens in Nederland.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. Risico's blijven in principe beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng in geval van een faillissement en de jaarlijkse bij te dragen bijdrage. Het aandelenkapitaal van de provincie Drenthe is nominaal gewaardeerd op € 1.242.000,- en een Drentse storting van € 2.156.434,- (7 x € 308.062,-) in de agioreserve. De boekwaarde van de aandelen is op € 0,- gewaardeerd. Daarnaast heeft de provincie Drenthe op 20 december 2023 € 23 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de NEDAB-kosten voor een periode van 10 jaar.</p> <p>2. Inmiddels is duidelijk dat FB Oranjewoud Participaties BV het maatschappelijk belang van de luchthaven onderschrijft en deze open wenst te houden, maar geen bijdrage in de NEDAB toekent. Wel heeft zij de panden van de voormalige Rijksluchtvaartschool aangekocht ter ondersteuning van de bedrijvigheid. De staten van Groningen alsook die van Drenthe aangegeven tot maximaal 50% van de NEDAB-bijdragen te willen financieren, waarmee de garantie voor het gehele bedrag is afgegeven.</p> <p>3. GAE voert een doorlopende lobby richting het Rijk voor een solide positie in het landsdekkende systeem voor vliegverkeer.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	9.325.593	8.118.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	3.028.743	5.048.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-212.088	-487.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	648.000	1.898.000	2.436.000	2.486.000

NOM				
Naam verbonden partij	N.V. NOM, Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	16,67%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Involed uitoefenen	Als aandeelhouder invloed via de AvA.			
Risico's	<p>1. De provinciale deelneming in de NOM is in 2016 aangekocht voor een bedrag van € 21,5 miljoen (16,67% van totaal). In 2020 is de inzet op deze deelneming nog eens verhoogd met bijna € 3 miljoen. In 2021 is nogmaals een agiostorting gedaan van € 3,9 miljoen vanwege de extra middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld om de coronacrisis het hoofd te bieden. Eind 2021 heeft de definitieve afrekening van de aankoop van de aandelen NOM plaatsgevonden en is de aankoopprijs van destijds € 250.000,- lager geworden. Het grootste risico voor de provincie als deelnemer in N.V. NOM is het risico dat de benaderde marktwaarde van de participaties van N.V. NOM daalt en het provinciaal deelnemersbelang in N.V. NOM moet worden afgewaardeerd conform het BBV. Deze benaderde marktwaarde van de participaties is de beste inschatting die N.V. NOM maakt van de mogelijke transactieprijs in een vrije markt. Gelet op de aard van de bedrijven waarin N.V. NOM investeert, kan de hoogte van de benaderde marktwaarde jaarlijks aan verandering onderhevig zijn. De afgelopen jaren was sprake van een afwaardering die ten laste van de risicoreserve is gebracht. Mogelijk dat dit ook in het komende jaar zich kan voordoen. O.b.v de Jaarrekening 2023 kon de waardering weer bijgesteld worden en hoefde niets meer te worden voorzien.</p> <p>2. De NOM heeft het karakter van een hoog risico-financier. Veel van de ondernemingen die de NOM financiert zijn startups; technologiegedreven en innovatieve bedrijven. Investeren is dan ook niet zonder risico's. Bij jonge innovatieve bedrijven zijn zowel de technologie als de onderneming nog in ontwikkeling. Deze ondernemingen hebben risicoprofielen die marktpartijen, zoals banken of andere investeerders, niet accepteren. Het is daarom reëel rekening te houden met een minimaal rendement of zelfs afboekingen op de investeringen.</p> <p>3. Door de directie van de N.V. NOM worden jaarlijkse updates van de risicoanalyse uitgevoerd. In het jaarverslag over 2023 ging de N.V. NOM uitgebreid in op deze risico's en de maatregelen die zij treft om deze risico's te beheersen. Als belangrijkste risico's merkt de NOM aan de risico's rondom data- en cybersecurity wat al geruime tijd niet meer alleen een IT kwestie. De meeste incidenten vinden plaats door onjuist handelen van personeelsleden. Daarnaast het niet in kunnen vullen van vacatures en ziet de NOM de overtreding van de staatssteunregels als groot risico.</p> <p>4. De NOM is bij uitstek een verbonden partij die gevoelig is voor fluctuaties in de markt. In geval van een economische recessie heeft dit direct gevolgen voor de waardering van het eigen vermogen en de benaderde marktwaarde van de NOM. Dit heeft invloed op de waardering van de aandelen NOM op de provinciale balans.</p> <p>5. Voor 2023 werd rekening hebben gehouden met zaken als stijgende energiekosten, hogere inflatie en problemen in de logistieke keten, voor 2024 ziet de NOM voor dergelijke invloeden een kleinere rol voor 2025 is nog geen begroting opgesteld. Blijft dat er altijd een kans bestaat dat een aantal ondernemingen in financiële problemen komt en er voorzieningen getroffen moeten worden als gevolg van afwaarderingen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. De benaderde marktwaarde van de aandelenparticipaties komt tot stand door een cijfermatige benadering van de marktwaarde gevolgd door meerdere financiële waarderingsmethodieken. De gevolgde benadering borgt dat de waardering gestandaardiseerd en consistent tot stand komt. Wij ontvangen rapportages waarmee we de NOM kunnen monitoren. Aanpassingen van de waardering verlopen via de Voorziening deelnemingen, zodat bij een eventuele opwaardering van de deelneming eerdere afwaarderingen gecompenseerd kunnen worden.</p> <p>2. Voordat de NOM overgaat tot een investeringsbeslissing wordt er door de investment manager als onderdeel van de due diligence een inschatting gemaakt van de hoogte van de verbonden risico's. Mede om risico's te beperken is een aandeelhoudersinstructie voor de NOM opgesteld.</p> <p>3. De NOM heeft voor het beheersen van de risico's op het gebied van staatssteun en ICT beheersmaatregelen ingevoerd.</p> <p>4. en 5. Hier zijn niet direct beheersmaatregelen voor te nemen.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	150.026.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	18.204.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-1.193.000	1.406.843	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	650.000	650.000	650.000	650.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	nog niet bekend

Nederlandse Waterschapsbank N.V.				
Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,04%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en aan instellingen die door overheden worden gegarandeerd. Dat resulteert in een laag risicoprofiel van de kredietportefeuille van de NWB. Risicobeheer heeft een centrale plaats in de organisatie van de NWB en wordt gekenmerkt door het effectief inspelen op veranderende marktomstandigheden en het bieden van adequate kaders voor de activiteiten van de bank. Dit helpt de bank haar sterke financiële positie en zeer lage kostenstructuur te behouden. De NWB beschikt over de hoogste kredietwaardigheidsratings AAA/Aaa. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang ad 0,04%.			
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De NWB maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de NWB maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen. NB. Onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	2.060	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	73.849	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	126	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)				
Naam verbonden partij	WMD Drinkwater N.V. (voorheen: N.V. Waterbedrijf Drenthe)			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	De vennootschap heeft als doel de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, de productie, het transport, de verkoop en distributie van water binnen het distributiegebied en de verkoop en distributie van drinkwater en gros buiten het distributiegebied, alsmede het verrichten van al hetgeen met de publieke drinkwatervoorziening verband houdt of daartoe in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	via de aandeelhoudersrelatie			
Risico's	1. De drinkwatervoorziening wordt door de overheid niet overgelaten aan de markt. De WMD is sterk afhankelijk van wet en regelgeving. Door de toezichhouders ILT en ACM wordt de speelruimte beperkt die de WMD heeft voor het bepalen van tarieven en het daarmee het doen van investeringen. De tarieven zijn genormeerd; gebaseerd op de WACC is slechts een beperkte vergoeding van vermogenskosten toegestaan. 2. De WMD moet steeds een goede balans vinden tussen de beschikbaarheid van voldoende middelen, borgen van de drinkwatervoorziening in Drenthe, acceptabele tariefontwikkeling voor klanten en aandeelhouders en robuuste ontwikkeling van parameters die nodig zijn voor verkrijgen van financiering.			
Beheersmaatregel	Het financiële beleid van de WMD wordt uitgewerkt naar het jaarlijks te verschijnen Meerjaren Investeringsplan (MIP), als integraal onderdeel van het Bedrijfsjaarplan.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	64.929.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	174.276.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	3.175.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Coöperatieve vereniging NDVO-DOVA U.A.				
Naam verbonden partij	Coöperatieve vereniging Decentrale OV-Autoriteiten (NDVO-DOVA U.A.)			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief of individueel vervoer.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,67%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen Bestuur			
Involed uitoefenen	Via het bestuur			
Risico's	<p>1. De deelname aan NDOV en DOVA brengt kosten met zich mee. De jaarlijkse provinciale kosten voor deelname aan DOVA worden betaald door de provincie uit het budget bijdrage DOVA (destijds overgeheveld vanuit het budget Bijdrage OV-bureau Groningen Drenthe). De jaarlijkse provinciale bijdrage is beperkt qua omvang en bedraagt 0,33% van het totaal van de exploitatiebijdragen die het DOVA ontvangt. Deze verdeelsleutel is in 2019 voor 5 jaar (t/m 2024) vastgesteld. In de ALV van 13 december 2023 is afgesproken om ook na 2024 dezelfde systematiek aan te houden als voorheen (incl. een vaste voet), maar is nu als referentiejaar 2019 voor de bepaling van de verdeelpercentages gekozen (de reizigerskilometers en reizigersaantallen per decentrale overheid in dat jaar). Tevens is besloten om deze niet nu al vast te stellen voor 5 jaar, maar om jaarlijks een check te doen of 2019 nog voldoet als referentiejaar of dat een ander referentiejaar wellicht beter is.</p> <p>2. In de Begroting 2025 heeft DOVA aangegeven dat het gewenste weerstandsvermogen is vanaf 2025 fors naar beneden is bijgesteld. Voor 2025 heeft DOVA een herijking voor de berekening van het weerstandsvermogen toegepast, naar voorbeeld van het OV-Bureau Groningen-Drenthe. Per mogelijke gebeurtenis is ingeschat wat de kans zou zijn dat een risico voorkomt en wat het maximale mogelijke risico in euro's zou zijn. De optelling van deze bedragen leidt tot een lager – ons inziens realistischer - weerstandsvermogen om aan te houden, namelijk € 600.000,-. Dit was eerder een bedrag van € 2 miljoen.</p>			
Beheersmaatregel	De algemene reserve van DOVA wordt onder meer aangehouden voor het opvangen van risico's en is in 2025 hoger dan de optelsom van de beschreven risico's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	825.719	751.693	627.759	519.537
Vreemd vermogen op 31-12	4.484.347	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	316.269	59.181	20.859	nog niet bekend
Bijdrage provincie	13.375	11.448	16.179	nog niet bekend

Energiefonds Drenthe (vh. Drentse Energie Organisatie)				
Naam verbonden partij	Energiefonds Drenthe			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Financiering van maatregelen waarmee de CO2-uitstoot wordt gereduceerd			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijk belang			
Invloed uitoefenen	Energiefonds Drenthe (voorheen Stichting Drentse Energie Organisatie) heeft een subsidierelatie met de provincie. De subsidievoorwaarden zijn vastgelegd in een programma van eisen. Via een jaarlijkse verantwoordingsrapportage wordt verantwoording afgelegd. Op basis van de bevindingen vindt een jaarlijks bestuurlijk overleg met het stichtingsbestuur en de directeur plaats.			
Risico's	<p>1. De provincie Drenthe heeft in 2018 aan Energiefonds Drenthe (EFD) € 39,2 miljoen in de vorm van een lening verstrekt. EFD verstrekt financiering aan bedrijven en instellingen die niet door reguliere geldverstrekkers wordt verstrekt. Het risico dat een deel van de uitgezette leningen niet worden afgelost en terugbetaald waardoor EFD niet aan terugbetalingsverplichtingen jegens de provincie kan voldoen, is aanwezig. In december 2022 is een aanvullende lening verstrekt van € 16 miljoen en is een lening van € 6,6 miljoen lening verstrekt ten behoeve van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Beide leningen zijn op dit moment nog niet geheel opgenomen</p> <p>2. De partijen waaraan EFD de leningen verstrekt, worden geraakt door wijzigingen in beleid en wet- en regelgeving. Dit kan ertoe leiden dat deze partijen in financiële moeilijkheden komen, doordat hun businessmodellen niet meer houdbaar zijn. Dit raakt indirect het EFD.</p> <p>3. Crisissen kunnen ertoe leiden dat bedrijven aan wie EFD de energieleningen heeft verstrekt, in financiële problemen komen en daardoor niet meer aan hun betalingsverplichtingen richting EFD kunnen voldoen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. EFD voert een actief debiteurenbeheer en heeft zekerheden (hypotheek- en pandrechten) gesteld ter nakoming van de betalings- en aflossingsverplichtingen door de leningnemers. Ook heeft EFD een voorziening hiervoor opgenomen en deze per saldo verrekend met de schuld aan de provincie. De hoogte van deze voorziening bepaalt EFD aan de hand van een risico-analyse per energielening. Voor 2023 ging het daarbij om een totaalbedrag van € 1.968.292,- tegenover een bedrag van € 2.097.100,- in 2022. Daarnaast is het cumulatieve saldo van de baten en lasten van de organisatie sinds de oprichting per saldo een negatief bedrag van € 391.550,-. Ook dit saldo wordt verrekend met de schuld aan de provincie en is minder negatief geworden door de winst over 2023.</p> <p>2. De provincie heeft reserveringen van 10% van € 39,2 + € 16 miljoen en 15% van € 6,6 miljoen getroffen.</p> <p>3. Per kwartaal levert EFD een financieel overzicht aan waarin de actuele stand is vermeld van die leningen die onder bijzonder beheer vallen. Van bijzonder beheer is sprake indien de lening een verhoogd risicoprofiel heeft als gevolg van bijvoorbeeld een achterstand op rente- en aflossingsverplichtingen dan wel in situaties waarbij de financiële positie van de leningnemer is verslechterd. Het doel van bijzonder beheer is enerzijds de leningnemer te begeleiden naar herstel en anderzijds het bewaken van het kredietrisico op de openstaande lening. Eind 2023 zaten drie leningen in bijzonder beheer met een totaal uitstaande leensom van € 1,5 miljoen. Met EFD is de afspraak gemaakt dat de jaarlijkse rente-inkomsten een eventueel verlies op oninbare vorderingen compenseren.</p> <p>Door de stichtingsvorm kan de provincie Drenthe niet aansprakelijk worden gesteld. Ook het personeel van EFD is in dienst op basis van inhuur. Hiervoor gelden geen overnameverplichtingen.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	140.000	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	45.150.403	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	165.002	127.025	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Opbrengsten dienstverlening	42.359	39.570	nog niet bekend	nog niet bekend

Stichting Bodembeheer Schoonebeek				
Naam verbonden partij	Stichting Bodembeheer Schoonebeek			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht			
Invloed uitoefenen	Het voorzitterschap wordt bekleed door de vertegenwoordiger van de gemeente Emmen. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstreekte meerderheid.			
Risico's	<p>1. Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.</p> <p>2. De stichting heeft in 2015 een analyse uitgevoerd betreffende de vermogens- en kostenopbouw. Uit deze analyse blijkt dat de baten (rente-inkomsten) de lasten (stichtings- en saneringskosten) niet meer kunnen compenseren. SBS belegt feitelijk ook niet meer; de gelden staan geparkeerd op een spaarrekening. Dit betekent dat op de lange termijn de voorziening onvoldoende is om de uitvoering van het takenpakket van de stichting te kunnen waarborgen. Naar aanleiding van de financiële analyse is een versobering van de uitvoering doorgevoerd. Het financiële toekomstperspectief op lange termijn blijft echter om aandacht vragen.</p>			
Beheersmaatregel	<p>1. In de Raad van Toezicht (RvT) worden afspraken gemaakt over de aanpak. De eigenaren van de vervuilde percelen zijn in de RvT vertegenwoordigd. Op deze wijze worden discussies over de aanpak vroegtijdig opgepakt.</p> <p>2. De geplande saneringen zijn afgerond. De stichting maakt de overgang naar een beheerorganisatie, waarbij periodieke monitoring de belangrijkste taak is.</p> <p>3. Bij tekorten zijn de overheden (provincie Drenthe en de gemeenten Emmen en Coevorden) aan te spreken, conform het overeengekomen convenant. In dat geval draagt de provincie bij in tekort of meerkosten. In dat geval draagt de provincie 50% bij in tekort of meerkosten. In 2023 zijn het financiële toekomstperspectief en de organisatievorm in relatie tot de overgang naar een beheerorganisatie en de komst van de omgevingswet onderwerp van gesprek geweest voor de Raad van Toezicht. In 2025 staat een volgende monitoring gepland; hieruit kunnen nog aanvullende maatregelen volgen. Aansluitend kan dan de passieve fase worden ingegaan. De Raad opteert om eind 2025 de mogelijkheden van het opheffen van de Stichting en het overhevelen van de taken naar de Omgevingsdienst Drenthe nader te onderzoeken.</p>			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	0	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	1.829.394	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-21.933	-59.800	nog niet bekend	nog niet bekend

GOA Publiek				
Naam verbonden partij	Stichting Gemeenschappelijke Opleidingsactiviteit (semi) Publieke sector			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	De GOA Publiek is een samenwerkingsverband van publieke organisaties en onderwijsinstellingen dat gericht is op het borgen van kwalitatief goede instroom (van MBO-1 tot WO) in de publieke sector door het faciliteren van leerwerktrajecten en andere ontwikkelgerichte banen. De GOA Publiek vervult daarmee een belangrijke maatschappelijke functie in het creëren van kansen op de arbeidsmarkt. Per 1 januari 2023 is de provincie deelnemer geworden.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,00%			
Bestuurlijk belang	Adviesraad			
Invloed uitoefenen	via de deelnemersraad			
Risico's	1. De provincie Drenthe stort geen kapitaal in GOA Publiek. Bij eventuele verliezen beschikt GOA Publiek over eigen vermogen om deze op te vangen. Mochten de verliezen over een lange periode optreden, dan zal GOA Publiek haar organisatie naar verhouding moeten afschalen. In geen enkel geval zal de provincie Drenthe daarin risico lopen of gevraagd worden extra kapitaal beschikbaar te stellen. 2. Voor de BBL's en trainees (fase A uitzendovereenkomst) in dienst van GOA Publiek geldt dat de financiële risico's voor GOA Publiek minimaal zijn.			
Beheersmaatregel	Ontwikkeling van kosten GOA Publiek goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	556.933	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	562.492	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	165.431	147.300	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	116.459	284.000	287.000	287.000

SLB				
Naam verbonden partij	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging			
Rechtsvorm	Stichting			
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincies Groningen en Drenthe			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,50%			
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht			
Invloed uitoefenen	De Raad van Toezicht ziet toe op de directie en op de algemene gang van zaken van de stichting. De Raad heeft 5 leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar. De Raad van Toezicht van de SLB heeft in zijn vergadering van 17 februari 2011 ingestemd met het voorstel de jaarlijkse verantwoording over het gevoerde beleid te vereenvoudigen. Dit houdt in dat er niet langer een formeel en door de accountant goedgekeurd jaarverslag wordt uitgebracht, maar in plaats daarvan een tot op het niveau van de afzonderlijke uitgaven toelichtende verantwoording. Tevens is bepaald dat bij deze wijze van rapportage niet langer jaarlijks zal worden vergaderd, maar de rapportage in een schriftelijke ronde zal worden afgehandeld. Dit laat onverlet dat elk van de afzonderlijke leden van de raad het recht heeft SLB op te dragen alsnog een vergadering uit te schrijven voor plenaire behandeling van de rapportage. Tevens voert de provincie invloed uit via haar wettelijke rol van bevoegd gezag Wet bodembescherming en als regievoerder van de bodemsaneringsoperatie. In dat verband moet zij inhoudelijke oordelen geven over besluiten omtrent de ernst van gevallen van bodemverontreiniging en over de kwaliteit van beschermingsmaatregelen, bodemsaneringen en nazorg.			
Risico's				
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend

Huis van de Nederlandse Provincies				
Naam verbonden partij	Huis van de Nederlandse Provincies			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Het Huis van de Nederlandse Provincies zet zich in om zo vroeg mogelijk input te leveren in Brussel			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	7,69%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur			
Risico's	1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger dan geraamd uitvallen. De deelnemersbijdrage HNP is voor Drenthe vastgesteld op 7,69%. 2. De twaalf Nederlandse provincies en het Interprovinciaal Overleg (IPO) stichtten in 2000 het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel. Het HNP is een stichting waarop het Belgisch vennootschapsrecht van toepassing is (statutair gevestigd in Brussel). Daardoor is sprake van een afwijkende financiële verslaglegging.			
Beheersmaatregel	1. Ontwikkeling van kosten HNP goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	620.223	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	197.368	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-72.375	0	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	68.136	71.542	nog niet bekend	nog niet bekend

IPO				
Naam verbonden partij	Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Belangenbehartiging van provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,12%			
Bestuurlijk belang	Lid Bestuur			
Invloed uitoefenen	Invloed kan worden uitgeoefend in het IPO-bestuur door het collegelid dat lid is van het IPO-bestuur. Het college van GS in de persoon van het IPO-bestuurslid legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan PS.			
Risico's	1. Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger dan geraamd uitvallen. De deelnemersbijdrage IPO is voor Drenthe vastgesteld op 8,12% en de bijdrage BIJ12 bedraagt 8,12%.			
Beheersmaatregel	1. De ontwikkeling van kosten IPO en BIJ12 goed volgen en monitoren.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	9.393.432	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	38.268.737	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	5.588.782	0	0	nog niet bekend
Bijdrage provincie	1.753.000	1.880.000	1.963.000	nog niet bekend

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Drenthe				
Naam verbonden partij	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen			
Rechtsvorm	Reglement			
Doel	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Involed uitoefenen	Het DB kan beleidswijzigingen voorstellen aan het AB. Een besluit kan slechts genomen worden door het AB.			
Risico's	De provincie loopt een gering financieel risico op het nazorgfonds. Jaarlijks wordt, naar aanleiding van de jaarrekening van het Fonds, beoordeeld of het rendement voldoet aan de doelstelling. In deze beoordeling gaan wij uit van het begrote bruto rendement van 5% conform IPO afspraken. Wanneer dit rendement niet wordt behaald kunnen wij Attero een nazorgheffing opleggen. Het doelvermogen van het fonds bedraagt € 62 miljoen per 31-12-2054. Dit doelvermogen moet door Attero worden volgestort.			
Beheersmaatregel	Wij beheersen dit risico door jaarlijks, na vaststellen van de jaarrekening te beoordelen of wij een nazorgheffing aan Attero opleggen. Hiertoe kan GS besluiten wanneer de actuele stand van het fonds 10% lager is dan de benodigde stand.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Eigen vermogen op 31-12	15.988.948	16.018.189	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	8.874	3.500	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	1.153.046	717.856	nog niet bekend	nog niet bekend

Paragraaf 2.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komen de volgende zaken aan de orde:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de provincie het grondbeleid uitvoert;

Wat willen wij bereiken?

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen te kunnen realiseren. Hoe de provincie dit doet is vastgelegd in de nota Grondbeleid die Provinciale Staten op 3 april 2024 hebben vastgesteld. Uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken en opgaven brengen de komende jaren omvangrijke ontwikkelingen in het landelijk gebied met zich mee. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie, klimaatverandering, toekomstbestendige landbouw, stikstofproblematiek, opgaven voor bodem, water en natuur en de woningbouwopgave. Allemaal hebben ze impact op de manier van wonen, werken en leven in Drenthe. Grond speelt bij dit alles een belangrijke rol. Om de opgaven – ook in hun ruimtelijke samenhang – in goede banen te leiden, is grondbeleid nodig. De Nota Grondbeleid Drenthe is vooral een instrumentele nota die kaders voor de uitvoering schept. De nadere concretere uitwerking voor de uitvoering vindt vervolgens plaats in Grondstrategieplannen.

Voor alle (toekomstige) opgaven in het landelijk gebied wordt een ruimtebehoefte voorzien. Om deze opgaves te realiseren speelt grond, en met name vrijwillige kavelruil in combinatie met een strategische voorraad (ruil)grond, een voorname rol. Grondbezit is daarbij geen doel op zich maar is een uitvoeringinstrument voor het realiseren van de provinciale doelen.

Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de provincie geen versturende werking op de grondmarkt heeft, geen staatssteun verleent en marktconform werkt. Zowel de aan- en verkoop als ruiling van gronden gebeurt op basis van taxaties en in principe op vrijwillige basis. Als het nodig is kan gebruik gemaakt worden van andere (meer dwingende) instrumenten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Landelijk Gebied

Met de Natuurvisie 2040, het Programma Natuurlijk Platteland (PNP), het programma Natuur en de toekomstige doelen Landelijk Gebied zijn er omvangrijke opgaves te realiseren. Grond speelt hierbij een cruciale rol. De meer praktische uitwerking van het grondbeleid aangaande de thema's die het landelijk gebied betreffen wordt beschreven in het Grondstrategieplan Landelijk Gebied. De grootste opgave voor grond zit in de volgende programma's:

- *Programma Natuurlijk Platteland*
Vanaf de peildatum 1 januari 2016 (start Programma Natuurlijk Platteland) moest er 8.592 hectare nieuwe natuur worden ingericht en 3.855 hectare worden verworven of van functie veranderen. In alle deelprogramma's van het PNP tezamen resteert nog een grondopgave voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) van 1.954 hectare (volgens de stand Voortgangs Rapportage Natuur – VRN - per 1 januari 2024), die via verwerving/functiewijziging plaats moet vinden. De inrichtingsopgave op deze peildatum is 6.072 hectare.
Een belangrijk uitgangspunt is dat dit in principe gebaseerd is op vrijwilligheid, zodanig dat daar een zo beperkt mogelijke marktversturende werking vanuit gaat. Voor alle gebieden is

een realisatiestrategie bepaald en bedacht welke stappen nodig zijn om de grond beschikbaar te krijgen voor het realiseren van de gestelde doelen.

- *Toekomstige doelen in het landelijk gebied (relatie met het Drents Programma Landelijk Gebied)*

De huidige grondvoorraad bestaat uit gronden binnen het Natuurnetwerk (NNN) en agrarische ruilgronden. De ruilgronden gaan grotendeels terug naar de landbouw door kavelruilen en bedrijfsverplaatsingen. Daarvoor is het nodig dat er duidelijkheid is over (toekomstige) doelen of functies in het landelijk gebied. Nu die duidelijkheid er nog niet is stagneren de ruilingen en verplaatsingen enigszins, omdat de landbouw onvoldoende duidelijkheid gegeven kan worden. Dat betekent dat de ruilgrond voorraad groeit. Vanuit de verschillende beleidsdoelen moet de komende periode duidelijkheid komen om de gebiedsprocessen voortvarend op te kunnen pakken en perspectief aan de landbouw te geven. Als er sprake is van “no-regret” in het kader van de toekomstige doelen kunnen ruilingen en bedrijfsverplaatsingen doorgaan.

- *Aanpak Piekbelasting*

In samenwerking met het Rijk is in juli 2023 gestart met de aanpak piekbelasting (PB). De uitvoering van de aanpak PB is erop gericht om op korte termijn een aantal urgente doelstellingen te realiseren: (1.) vermindering overbelasting stikstofgevoelige natuur, (2.) legaliseren van PAS-melders, (3.) urgente maatschappelijke en economische ontwikkelingen mogelijk maken en (4.) bewegingsruimte in gebiedsprocessen creëren. De aanpak richt zich op de groep van landelijk circa 3.000 ondernemingen die de meeste stikstofdepositie veroorzaken op de kwetsbare Natura 2000 gebieden. In Drenthe gaat het om circa 190 agrarische bedrijven. De Landelijke beëindigingsregeling veehouderij (Lbv) is de vrijwillige stoppersregeling voor de aankoop van veehouderij met- en zonder piekbelasting. Bedrijfslocaties, stallen en rechten worden gekocht, maar de grond kan niet met deze Lbv-regeling gekocht worden. Wanneer een ondernemer ook de grond wil verkopen, kan dit door het Rijk of de provincie ‘meegekocht’ worden (op aangeven van de huidige eigenaar). Bovenstaande maakt dat de grondopgave in 2025 (mogelijk) breder wordt ingevuld.

- *Kavelruil en Landbouw*

De landbouw is de primaire sector in Drenthe en tegelijk de grootste grondgebruiker en (mede daardoor) een belangrijke economische factor in het buitengebied. Daarnaast levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en aan het onderhoud en het beheer van het landschap. Instrumenten als kavelruil, aankoop en verkoop en bedrijfsverplaatsingen worden door de provincie binnen de gebiedsprocessen ingezet voor de agrarische structuurversterking. Daarnaast kennen we het instrument planmatige kavelruil waarvoor middelen beschikbaar zijn via het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Omdat deze regeling op 1 april 2025 afloopt verwachten we in 2025 in het eerste kwartaal 250 hectare te ruilen.

Infrastructuur

Het grondbeleid omtrent het onderdeel ‘infrastructuur en mobiliteit’ wordt nader uitgewerkt in het Grondstrategieplan (GSP) Mobiliteit.

In 2025 zal er ook (waar nodig) grondverwerving plaatsvinden ten behoeve van infrastructurele projecten. Hiervoor stellen Gedeputeerde Staten voor de grotere projecten een aankoopstrategieplan vast, waarin te verwerven kavels, ramingen, beschikbaar budget, gewenste tijdsplanning en onderhandelingsstrategie worden aangegeven. Tevens wordt helderheid verschaft wanneer en op welke wijze gebruik gemaakt wordt van het instrument onteigening. Daarbij is sprake van een helder

uitgangspunt: het werk moet er komen binnen een bepaalde tijdsplanning. Er is uiteindelijk geen sprake van vrijwilligheid voor de eigenaar ten aanzien van de keuze van wel of niet te verkopen. Gelet hierop wordt aan eigenaren en overige belanghebbenden een volledige schadeloosstelling geboden. De provincie hanteert het onteigeningsinstrument alleen indien dat noodzakelijk wordt geacht. Daarnaast wordt er gewerkt aan het beheer van het huidige bezit van Wegen en Vaarwegen en worden met andere overheden/beheerders afspraken gemaakt en vastgelegd over het eigendom, beheer en onderhoud van de infrastructuur.

Overige beleidsvelden

Het grondbeleid kan naast de genoemde programma's ook ten dienste staan van overige inhoudelijke beleidsterreinen van de provincie zoals water, bodem, energie, vrijetijdseconomie (toerisme en recreatie) en (stedelijke) gebiedsontwikkeling.

Strategische Grondvoorraad

Om de opgaven te kunnen realiseren beschikt de provincie over een (strategische) grondvoorraad die is opgebouwd uit enerzijds gronden binnen projectgrenzen en anderzijds gronden buiten projectgrenzen.

- *Gronden die liggen binnen de grenzen van een project, zoals een wegtracé of het NNN of een ander project.*

Deze gronden worden afgewaardeerd naar de waarde die zij na realisatie van het project hebben. Voor het beleidsveld van het PNP worden gronden binnen het NNN na aanschaf afgewaardeerd naar 15% van de agrarische waarde. De gronden voor infrastructuur worden afgewaardeerd naar nul euro.

- *Gronden buiten de grenzen van een project.*

Deze gronden kunnen worden ingezet bij ruil- en verplaatsingsprocessen voor de realisatie van provinciale doelen. Daarvoor worden gronden door de provincie (anticiperend) aangekocht. Het tijdelijke bezit wordt op de post "grondvoorraad" op de provinciale balans tegen verwervingsprijs of lagere marktwaarde verantwoord. Jaarlijks wordt hierbij getoetst hoe de boekwaarde zich verhoudt tot de marktwaarde. Zodra de marktwaarde onder de boekwaarde komt te liggen, vindt afwaardering plaats ten laste van het beleidsveld.

Investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied

Het investeringskrediet is bedoeld om grondaankopen binnen het Natuurnetwerk (NNN) te realiseren en een ruilgrondvoorraad beschikbaar te hebben voor (toekomstige) provinciale beleidsdoelen, waaronder agrarische structuurverbetering. Met een passend Investeringskrediet kan voldoende ruilgrond aangekocht worden om de puzzel in de gebiedsprocessen te leggen. Deze puzzel gaat niet alleen over het realiseren van de water en natuurdoelen maar ook over perspectief bieden aan de landbouw door het faciliteren van de ontwikkeling van toekomstbestendige bedrijven en agrarische structuurverbetering.

Het investeringskrediet grondbezit Landelijk Gebied is in 2024 opgehoogd van € 140 miljoen naar maximaal € 210 miljoen euro. Per 31 december 2023 bedroeg het tijdelijk grondbezit op naam van de provincie Drenthe 2.974 hectare grond, met een balanswaarde van € 120,8 mln.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Vanuit de opgave PNP wordt voortdurend gemonitord welke aan- en verkopen we verwachten te gaan doen. Welke impact de toekomstige opgave in het landelijk gebied (DPLG) zal hebben op de grondopgave is nog onvoldoende duidelijk. Naar verwachting is er een overlap met de opgave PNP. Dit heeft tot gevolg dat voor een langere periode een grotere voorraad ruilgrond aangehouden zal worden, die weer ingezet kan worden in de gebiedsprocessen als de opgaven en doelen duidelijk

worden. In de Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) 2025 is een indicatieve inschatting voor aan- en verkopen gemaakt.

Verkopen Landelijk Gebied

Jaarlijks worden er gronden verkocht door de provincie met als doel de opgave te realiseren. Dit gebeurt vaak via rechtstreekse verkoop en kavelruil, waarmee zowel ruilgronden als NNN gronden worden verkocht. De provincie handelt bij verkoop altijd op basis van marktconformiteit en rechtmatigheid. Overtollige gronden en gebouwen die niet langer de opgave van de provincie dienen worden in principe openbaar verkocht. Tenzij er een meest gerede partij is. In dat geval zal dit voornemen gepubliceerd worden met een mogelijkheid tot bezwaar.

Tot het moment van verkoop zal het huidige provinciale bezit zoveel mogelijk verpacht worden (zowel binnen als buiten het NNN), of op andere wijze in gebruik worden gegeven. Hierbij wordt extra aandacht gegeven aan verduurzamingsaspecten omtrent pacht. De exploitatie kent naar verwachting een positief saldo.

Verkoop NNN

Voor 2025 is nog niet helder hoeveel hectare NNN verkocht kan worden. Enerzijds via directe verkopen en anderzijds via het nieuwe instrument groenruil welke in 2024 gestart is. Hierbij zal circa 80 hectare provinciaal NNN bezit verkocht worden aan een eindbeheerder. Via de pilot de Groenruil Drentsche Aa worden natuurgronden openbaar, transparant en marktconform verkocht of geruild. De provincie Drenthe heeft de afgelopen jaren meerdere gronden aangekocht binnen het NNN en deze ingericht als natuur. Deze NNN-percelen vormen samen met de inbreng van andere partijen de basis voor de pilot Groenruil.

Strategische grondvoorraad ruilgrond

Voor wat betreft de ruilgrond die in bezit is van de provincie wordt verwacht dat er circa 392 hectare vervreemd zal worden uit de strategische grondvoorraad ruilgrond. Daarnaast wordt ingezet op de verkoop van gebouwen op diverse locaties.

Verkopen Infrastructuur

Gronden die niet noodzakelijk zijn voor het beheer van de infrastructuur kunnen worden verkocht. Vaak zijn dit zogenaamde overhoeken of snippergroen. Verkopen vinden voornamelijk plaats op verzoek van een externe partij of wanneer de grond duidelijk overtollig is (niet langer benodigd voor provinciale doelen) op initiatief van de provincie. Daarnaast worden gronden in enkele gevallen verpacht, verhuurd en in gebruik gegeven met relatief beperkte inkomsten.

Aankopen landelijk Gebied

Aankopen NNN

Deze functiewijzigings- en verwervingsopgave voor het PNP is gespecificeerd naar de verschillende deelprogrammagebieden. Voor 2025 is de inschatting dat er een oppervlakte van 200 hectare NNN verworven kan worden. Daarnaast is het de verwachting dat er een beperkt aantal hectares functiewijziging gerealiseerd wordt middels particulier natuurbeheer.

Strategische grondvoorraad ruilgrond

Voor de opgaven in het landelijk gebied (PNP) wordt in 2025 naar beste inschatting 293 hectare ruilgrond gekocht.

Deze oppervlakte is gebaseerd op de analyse van de restant opgave, waarbij aangegeven is hoeveel hectares gerealiseerd worden gerealiseerd met ruilgrond.

De opgave in het PNP is groot en het blijft noodzakelijk om met een voldoende grote voorraad grond, via een actieve benadering van grondeigenaren en met de inzet van een brede instrumentenkoffer, maatwerk te leveren en de hectares te realiseren. Om deze opgave te realiseren zijn strategieën voor aan- en verkopen opgesteld.

Aankopen Infrastructuur

In 2025 zal voor verschillende projecten een aankoopopgave zijn van relatief kleine oppervlakten grond.

Resumerend

Onderstaande tabel bevat de voortgang Grond via de PPO-opdracht aan Prolander en dus exclusief SKNL, kosten via provincie en overige sporen.

Tabel Grondparagraaf

Tabel Grondparagraaf	Jaarrekening 2023		PPOV 2024 #		PPO 2025							
	Ha voorraad	Boekwaarde	Saldo mutaties ha	Mutaties Boekwaarde in 2024	Mutaties ha voorraad	Bruto aan- en verkopen	Lasten	Baten	Mutaties boekwaarde		Prognose ha voorraad	Voorraad grond
							Waarde daling	Boekwinst	Vermeer- dering	Verminder- ing		Prognose boekwaarde
Voorraad ruilgrond	1.659	105.257.933	130	14.673.750								
Voorraad NNN grond	1.231	8.640.367	150	1.861.102								
Landschapselement	18	80.000										
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (L8)	30	2.018.199										
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnelingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)	17	1.226.845										
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)	19	3.671.290	3	nnb								

AANKOPEN 2025												
Overig ruilgrond @					nvt	nvt	1.600.000		nvt			nvt
Ruilgrond					293	27.827.100	0		27.827.100			27.827.100
NNN					200	15.435.000	13.119.750		2.315.250			2.315.250
Versnelling NNN via PN					nvt	nvt	0		nvt			nvt
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnelingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)				pm	0	0	0		0			0
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)				pm	0	0	0		0			0
Mutatie lasten / vermeerdering					493	43.262.100	14.719.750		30.142.350			30.142.350

VERKOPEN 2025												
Ruilgrond					392	32.413.696		11.344.794		-21.068.902		-21.068.902
NNN				pm	0	0		0		0		0
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (L8)					0	0		0		0		0
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnelingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)				pm	0	0		0		0		0
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)				pm	0	0		0		0		0
Mutatie baten / vermindering					392	32.413.696		11.344.794		-21.068.902		-21.068.902

Standen 31 december												
	2023		2024 (cf PPOV) #								2025	
Voorraad ruilgrond	1.659	105.257.933	1.789	119.931.683							1.690	126.689.881
Voorraad NNN grond	1.231	8.640.367	1.381	10.501.469							1.581	12.816.719
Landschapselement	18	80.000	18	80.000							18	80.000
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (L8)	30	2.018.199	30	2.018.199							30	2.018.199
Financieringsbron: SPUK Provinciale versnelingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)	17	1.226.845	17	1.226.845							17	1.226.845
Financieringsbron: SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS- melders (L27)	19	3.671.290	22	3.671.290							22	3.671.290
	2.974	120.894.634	3.257	137.429.487	101	nvt	14.719.750	11.344.794	30.142.350	-21.068.902	3.358	146.502.935

@: Sloop gebouwen

bron: 1e PPOV 2024 (prognose 10 mei) saldo van aan- en verkopen

Paragraaf 2.8 Openbaarheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de begroting aandacht besteed aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de wet.

In de twee jaar na inwerkingtreding van de Woo heeft de prioriteit gelegen bij de behandeling van Woo-verzoeken, de zogenaamde passieve openbaarmaking. Vanwege de verwachte inwerkingtreding van de actieve openbaarmaking (art. 3.3 Woo) in 2025 zal hier in 2025 uitvoering aan worden gegeven.

Op basis van de ervaring met de Woo blijft het beleidsvoornemen om continu aandacht te besteden aan de omgang met, en sturing op, het op de juiste wijze tot stand te laten komen, te ordenen en te archiveren van informatie. We gaan onderzoek doen naar kwaliteit van de informatiehuishouding op een aantal deelgebieden. De uitkomsten van dat onderzoek zullen de organisatie in staat stellen gericht de noodzakelijke maatregelen te nemen voor een meetbare verbetering van de interne en externe informatiepositie. Hiervoor zal nauw worden samengewerkt tussen de ondersteunende bedrijfssonderdelen en het primaire proces.

II Financiële begroting

II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2025 - 2028

Programma	2023 Rekening	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
1: Besturen en samenwerken						
Lasten	7.868.480	11.129.070	8.742.526	5.854.982	5.467.783	6.024.152
Baten	-427.171	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totaal programma	7.441.309	11.109.430	8.722.886	5.835.342	5.448.143	6.004.512
2: Landelijk gebied						
Lasten	101.826.275	124.942.225	120.027.957	129.902.887	120.754.550	68.662.237
Baten	-40.387.155	-48.695.144	-33.378.687	-26.541.777	-22.045.035	-3.409.133
Totaal programma	61.439.120	76.247.081	86.649.270	103.361.110	98.709.515	65.253.104
3: Leefomgeving en wonen						
Lasten	14.647.287	19.598.750	31.249.281	12.089.263	11.609.263	8.531.093
Baten	-3.455.573	-2.284.357	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500
Totaal programma	11.191.715	17.314.393	30.986.781	11.826.763	11.346.763	8.268.593
4: Regionale economie en werkgelegenheid						
Lasten	18.170.108	39.713.069	33.276.698	35.089.327	40.489.022	10.420.006
Baten	-2.420.603	-9.827.640	-11.249.249	-17.501.181	-22.828.725	-1.442.918
Totaal programma	15.749.505	29.885.429	22.027.449	17.588.146	17.660.297	8.977.088
5: Mobiliteit en bereikbaarheid:						
Lasten	60.026.938	95.308.068	83.427.876	86.035.555	73.763.661	70.596.806
Baten	-5.956.681	-4.912.019	-3.247.358	-780.295	-528.944	-528.944
Totaal programma	54.070.257	90.396.049	80.180.518	85.255.260	73.234.717	70.067.862
6: Energie						
Lasten	9.211.484	15.901.304	9.020.730	8.788.428	9.127.559	3.788.428
Baten	-2.588.520	-1.752.482				
Totaal programma	6.622.965	14.148.822	9.020.730	8.788.428	9.127.559	3.788.428
7: Levendig en sociaal						
Lasten	28.512.498	31.754.381	30.978.999	31.808.072	30.691.925	26.969.624
Baten	-716.276	-447.330	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Totaal programma	27.796.222	31.307.051	30.864.999	31.694.072	30.577.925	26.855.624
8: Middelen en mensen						
Lasten	76.294.581	91.465.466	99.425.435	84.952.242	80.838.485	83.946.182
Baten	-261.841.760	-275.259.772	-268.950.751	-260.692.661	-264.379.319	-272.373.896
Totaal programma	-185.547.179	-183.794.306	-169.525.316	-175.740.419	-183.540.834	-188.427.714
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-1.236.087	86.613.949	98.927.317	88.608.702	62.564.085	787.497

	2023 Rekening	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
Alle programma Lasten exclusief reserve mutaties	316.557.651	429.812.333	416.149.502	394.520.756	372.742.248	278.938.528
Alle programma Baten exclusief reserve mutaties	-317.793.738	-343.198.384	-317.222.185	-305.912.054	-310.178.163	-278.151.031
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-1.236.087	86.613.949	98.927.317	88.608.702	62.564.085	787.497

Reserve mutaties Lasten	142.401.091	91.842.122	38.579.646	76.832.737	41.116.514	30.443.398
Reserve mutaties Baten	-163.296.666	-178.456.071	-137.506.963	-165.441.439	-103.680.599	-31.230.895
Saldo mutaties reserves	-20.895.576	-86.613.949	-98.927.317	-88.608.702	-62.564.085	-787.497
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-22.131.663					

Saldo Programma's	2023 Rekening	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
Programma 1: Besturen en samenwerken	7.441.309	11.109.430	8.722.886	5.835.342	5.448.143	6.004.512
Programma 2: Landelijk gebied	61.439.120	76.247.081	86.649.270	103.361.110	98.709.515	65.253.104
Programma 3: Leefomgeving en wonen	11.191.715	17.314.393	30.986.781	11.826.763	11.346.763	8.268.593
Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid	15.749.505	29.885.429	22.027.449	17.588.146	17.660.297	8.977.088
Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:	54.070.257	90.396.049	80.180.518	85.255.260	73.234.717	70.067.862
Programma 6: Energie	6.622.965	14.148.822	9.020.730	8.788.428	9.127.559	3.788.428
Programma 7: Levendig en sociaal	27.796.222	31.307.051	30.864.999	31.694.072	30.577.925	26.855.624
Programma 8: Middelen en mensen	-185.547.179	-183.794.306	-169.525.316	-175.740.419	-183.540.834	-188.427.714
Saldo voor bestemmingen	-1.236.087	86.613.949	98.927.317	88.608.702	62.564.085	787.497

Reserve mutaties Lasten	142.401.091	91.842.122	38.579.646	76.832.737	41.116.514	30.443.398
Reserve mutaties Baten	-163.296.666	-178.456.071	-137.506.963	-165.441.439	-103.680.599	-31.230.895
Saldo mutaties reserves	-20.895.576	-86.613.949	-98.927.317	-88.608.702	-62.564.085	-787.497
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-22.131.663					

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Onvoorzien	25.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Vrije bestedingsruimte		7.227.650	1.469.806	6.067.716	-1.053.079	-18.639.029
Totale ruimte binnen begroting	25.000	7.727.650	1.969.806	6.567.716	-553.079	-18.139.029

II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Inleiding

De bedragen opgenomen in het overzicht van lasten en baten, tevens meerjarenraming 2025- 2028, laten in sommige gevallen (aanmerkelijke) verschillen zien. Hiervoor is een aantal algemene oorzaken aan te wijzen, waarvan we hier de voornaamste beschrijven:

- Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven.
- Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor, dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op.
- Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd.
- Door nieuwe inschattingen van het verloop van kredieten en eventuele gewijzigde uitgangspunten voor de te hanteren afschrijvingstermijnen, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.

In de Meerjarenraming 2025-2028 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Bestuursrapportage 2024 en het financieel perspectief dat bij de Begroting 2024 is opgesteld op basis van nog te verwerken autonome ontwikkelingen. In de nu voorliggende Begroting 2025 zijn de effecten van de uitwerking van het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" geheel meegenomen. Dit is met de 1^e Uitwerking gebeurd door middel van de wijziging van de Begroting 2024 in december 2023 en van de 2^e Uitwerking Coalitieakkoord 2023-2027 zijn alle voorstellen nu verwerkt in de Begroting 2025.

Een toelichting op de specifieke verschillen tussen de begrotingsjaren 2024 en 2025 is gegeven in het programmaplan, bij de betreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen (afwijkingen groter dan € 50.000,-) tussen de jaren 2024 en 2025 laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen naar de toelichting per programma.

Enige algemene ontwikkelingen met financiële gevolgen worden hierna besproken.

Algemene uitkering provinciefonds

De raming van de algemene uitkering uit het provinciefonds is gebaseerd op de Meicirculaire provinciefonds 2024. De Meicirculaire 2024 geeft een geactualiseerd beeld van de financiële kaders voor de provinciale begroting, gebaseerd op de Voorjaarsnota 2024 van het Rijk.

De effecten van de circulaire zijn meegenomen in de Bestuursrapportage 2024/2e Actualisatie 2024. Het meerjarige beeld komt vervolgens terug in de Begroting 2025.

In de Meicirculaire is een nieuwe accresraming opgenomen voor de jaren 2024 en verder. Daarnaast is de definitieve afrekening van de accrestranche 2023 verwerkt.

In het voorjaar van 2024 zijn nieuwe afspraken tussen Rijk en medeoverheden over een stabielere en meer beheersbare financiering gemaakt. Afgesproken is dat vanaf 2026 de oploop van de opschalingskorting definitief wordt geschrapd. Daardoor krijgen de provincies ruim € 40 miljoen extra. Verder is besloten om de nieuwe financieringssystematiek (bbp-systematiek) al vanaf 2024 in te voeren. Volgens deze nieuwe systematiek wordt het accres voor het Provinciefonds niet langer mede bepaald door de groei van een aantal overheidsuitgaven, maar door de groei van het bruto binnenlands product. De provincies worden voor de effecten in de jaren 2024 en 2025 (deels) gecompenseerd. Om in de toekomst verantwoordingslasten te beperken en bestedingsvrijheid te bevorderen wordt, naast de lopende inspanningen om de Financiële verhoudingswet aan te passen, een plan uitgewerkt om te komen tot een vermindering van het aantal (nieuwe) specifieke uitkeringen.

Deze maatregelen leiden samen met de geactualiseerde accessen tot de volgende ontwikkeling van de algemene uitkering uit het Provinciefonds.

Ontwikkeling algemene uitkering (Meicirculaire 2024)	2024	2025	2026	2027	2028
Raming algemene uitkering Begroting 2023	189.619.681	190.887.471	180.992.504	185.372.990	191.095.685
Raming algemene uitkering meicirculaire 2023	190.942.923	192.800.045	187.043.667	192.275.820	200.321.940
Verschil	1.323.242	1.912.574	6.051.163	6.902.830	9.226.255

Opcenten Motorrijtuigbelasting (MRB)

In het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!" is opgenomen, dat in de huidige bestuursperiode wordt afgezien van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Wij bevriezen het aantal opcenten daarom ook voor het begrotingsjaar 2025 op 92 opcenten. De geraamde inkomsten uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand en de samenstelling van dat autobestand. In de van de Belastingdienst ontvangen informatie hebben wij vooralsnog geen aanleiding gezien, de raming voor het lopende jaar 2024 aan te passen. De meest recente van de Belastingdienst ontvangen raming betreft die voor het jaar 2024. Deze houden wij vooralsnog ook aan voor de jaren 2025 en daarna. Daarvan uitgaande komen wij vooralsnog niet tot een aanpassing van de geraamde opcentenopbrengst. Wij nemen daarom in de Begroting 2025 een ten opzichte van het jaar 2024 ongewijzigde raming op van de opbrengst van de heffing van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (bedragen maal € 1.000,--). Voor de jaren 2026 en verder wordt uitgegaan van een doorgetrokken raming. Voor verdere details verwijzen wij naar de paragraaf Lokale Heffingen in deze begroting.

Afschrijvingstermijnen

Investeringsobjecten die gedurende een langere periode (langer dan 1 jaar) gebruikt worden. De uitgaven die gepaard gaan met investeringen dienen verdeeld te worden over de gebruiksduur en als zodanig verwerkt te worden in de provinciale begroting en jaarrekening. De afschrijvingstermijnen zijn ten opzichte van de Begroting 2024 aangepast voor nog te activeren investeringen. Een tweede verandering is dat er voortaan gebruik gemaakt wordt van de componentenmethode. Dit betekent dat de verschillende onderdelen van een investering voor hun eigen gebruiksduur geactiveerd worden zoals opgenomen in de afschrijvingstermijnen in de Nota investeren, activeren en waarderen Drenthe. De financiële effecten bij nog te activeren investeringen worden nog niet meegenomen in de primitieve Begroting 2025, maar dit zal na vaststelling van de nota gebeuren door middel van een begrotingswijziging.

Investering	afschrijvingstermijn (in jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	50
Gebouwen (grote verbouwing: aansluiten bij restant afschrijving)	50
Verbouwing/revitalisering	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waaronder:	
- sluizen (was 90 jaar)	80
- sluisdeur van composiet	100
- sluisdeur van staal	80
- sluisdeur van hout	50
- bruggen (waaronder val) en viaducten (was 90 jaar)	80
- voorzieningen bij waterwegen	30
- (aanleg van) wegen	20
- rotondes en verkeersdrempels e.d.	20
- betonbeschoeiing (was 50 jaar)	80
- staalbeschoeiing	50
- houtbeschoeiing	30
- bedienpost tbv de scheepvaart (incl. aanleg glasvezel)	10
Vervoersmiddelen	5
Machines, apparaten en installaties lang	30
Machines, apparaten en installaties middel	15
Machines, apparaten en installaties kort	10
Overige materiële vaste activa, waaronder:	
- inventarissen (waaronder meubilair)	10
- schilderijrekken	20
- isolatieglas	20
- audio/videoapparatuur en telefooncentrale	4
- multimedia, beveiligingscamera's	5
- automatisering (ICT systemen)	4
- software	4
- tablets	4
- smartphones	2
Immateriële activa	maximaal 5
m.u.v. bijdragen aan activa in eigendom van derden	maximaal 20

Loonindexatie

Jaarlijks wordt de loonindexatie geactualiseerd. De financiële gevolgen van de actualisatie voor 2025 en volgende jaren is in de bij de Begroting 2025 horende begrotingswijziging verwerkt. Omdat er nog geen CAO voor 2025 is, baseren wij onze raming op de meicirculaire van het provinciefonds 2024. Daarin zijn de indices opgenomen en verwerkt, uit het Centraal Economisch Plan van maart 2024. Voor 2025 is uitgegaan van de index Loonvoet sector overheid. Deze index richt zich specifiek op de lonen, terwijl de index Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers zowel prijzen als lonen in de overheidssector bevat. De index Loonvoet sector overheid houdt rekening met de veranderingen in de gemiddelde lonen van werknemers in de overheidssector, dus inclusief eventuele periodieke verhogingen. Omdat voor onze organisatie wordt ingeschat dat we gemiddeld een iets hogere periodiek hebben (2%), hebben we het landelijk gemiddelde nog met 1% op grond van het criterium reëel ramen, opgehoogd. Per saldo gaan we uit van de volgende index percentages (CAO, premies en periodieken): (2025) 5,4%, (2026) 4,5%, (2027) 5,8%, en (2028) 5%.

Indexatie Begrotingssubsidies

Onze begrotingssubsidies worden geïndexeerd. De indexatie wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meicirculaire van het provinciefonds en het meest recente Centraal Economisch Plan. De begrotingssubsidies zijn specifiek benoemd in paragraaf 4.5 van de begroting. Een beperkt aantal begrotingssubsidies wordt om moverende redenen niet geïndexeerd. De indexering wordt berekend

op basis van een gemiddelde over de afgelopen vijf jaar van een mix van de indices voor lonen en prijzen. Door het gebruik van een dergelijk gemiddelde worden schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen gegaan en behoeft geen nacalculatie plaats te vinden. Voor de Begroting 2025 bedraagt de index 3,6 %. Meerjarig gaan we nu uit van 3,9 % indexatie voor 2026, 4,3% voor 2027 en 4,5% voor 2028.

Indexatie inkopen (goederen en diensten)

De individuele begrotingsposten met het karakter van inkopen van goederen en diensten worden niet geïndexeerd.

Ontwikkeling van de rente

Sinds de invoering van het verplichte schatkistbankieren worden de overtollige liquide middelen in 's Rijks schatkist - conform de Wet fido - aangehouden. Sinds september 2022 ontvangen we, na jaren waarin de rente nihil was, weer een rentevergoeding op de tegoeden in de Schatkist. Dit is het gevolg van de renteverhogingen door de ECB, met als doel om de inflatie te beteugelen.

Het monetaire beleid van de ECB is gericht op prijsstabiliteit in het eurogebied: een inflatie van 2% op de middellange termijn. Als maatregel tegen de sterk gestegen inflatie heeft de ECB sinds juli 2022 de depositorente in verschillende stappen verhoogd tot 4,00% in september 2023. Per 12 juni 2024 is de eerste verlaging met 25 basispunten tot 3,75% doorgevoerd.

De verwachting dat de ECB in de komende tijd verdere renteverlagingen zou kunnen gaan doorvoeren, die ook doorwerken in de tarieven die de provincie op haar tegoeden ontvangt, maakt dat we de renteontwikkelingen nauwlettend blijven volgen.

Overzicht toegepaste indices en percentages

Omschrijving	Toegepast in 2024	Toegepast in 2025
Index gesubsidieerde instellingen	3,50%	3,60%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (OV-bureau)	4,25%	5,04%
Index t.b.v. Openbaar Vervoer (Trein)	4,25%	5,04%
Index belastingen en heffingen	0,00%	0,00%
Groei van het wagenpark in relatie tot de MRB	0,00%	0,00%
Rentepercentage van toegerekende rente	n.v.t.	n.v.t.
Rentetoerekening aan reserves	n.v.t.	n.v.t.

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken					
Beleidsopgave: 1.01 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling					
Burgerberaad	230.000				
Totaal Incidenteel	230.000				
Totaal Structureel	1.323.337	1.296.187	1.296.187	1.296.187	1.296.187
Totaal beleidsopgave	1.553.337	1.296.187	1.296.187	1.296.187	1.296.187
Beleidsopgave: 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld					
Weerbaar bestuur	535.791	7.062	7.062		
Bestrijding van ondermijning	40.000				
Ondersteuning Commissaris van de Koning (CvdK)	270.000				
Koningsdag 2024	1.000.000				
Totaal Incidenteel	1.845.791	7.062	7.062		
Totaal Structureel	61.634	61.634	61.634	61.634	61.634
Totaal beleidsopgave	1.907.425	68.696	68.696	61.634	61.634
Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe					
Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)	30.000	49.000	41.000	21.000	88.000
Wet Open Overheid		49.492			
Cofinanciering Europa	3.499.066	2.973.445	-79.190	-499.043	
Burgerberaad	108.000				
Totaal Incidenteel	3.637.066	3.071.937	-38.190	-478.043	88.000
Totaal Structureel	3.591.362	3.865.826	4.088.409	4.148.125	4.138.451
Totaal beleidsopgave	7.228.428	6.937.763	4.050.219	3.670.082	4.226.451
Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	439.880	439.880	439.880	439.880	439.880
Totaal beleidsopgave	439.880	439.880	439.880	439.880	439.880
Totaal incidenteel programma	5.712.857	3.078.999	-31.128	-478.043	88.000
Totaal structureel programma	5.416.213	5.663.527	5.886.110	5.945.826	5.936.152
Totale Lasten programma	11.129.070	8.742.526	5.854.982	5.467.783	6.024.152
Programma: 2: Landelijk gebied					
Beleidsopgave: 2.01 Landbouw					
Versterking van de landbouw & agribusiness	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
Leader Oost-Drenthe 2023-2027	1.626.163	1.175.758	1.175.758	1.175.758	
Leader West Drenthe 2023-2027	1.627.163	1.175.758	1.175.758	1.175.758	
GLB/NSP 2023-2027	9.656.250	9.656.250	9.656.250	9.656.250	
SPUK-L8-aankoop van veehouderijen in het kader van stikstof	15.000				
SPUK-GRO6C-Verdienmodellen, burgers (doel F, G)	25.000				
SPUK-GRO6C-Algemene kosten uitvoering RD Natuurinclusieve Landbouw	26.360				
SPUK-GRO6C-Belonen voor duurzaam boeren (doel B, C)	1.362.604				
SPUK-GRO6C-Gebiedsgerichte aanpak deelgebieden (doel D)	558.000				
SPUK-GRO6C-Monitoring (doel H)	173.500				
SPUK-GRO6C-Ombuiging neerwaartse trend biodiversiteit (doel A)	100.000				
POP3 Landbouw	840.103				
SPUK-L7-Interbestuurlijk programma vitaal platteland Drents Plateau	124.552				
Opschaling duurzaamheidsplannen (IA)	757.443				
SPUK Innovatieve Landbouw NN	2.650.000				
Verbetering van de landbouwstructuur	527.586				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal Incidenteel	20.189.724	12.127.766	12.127.766	12.127.766	120.000
Totaal Structureel	174.836	569.651	264.949	264.949	714.949
Totaal beleidsopgave	20.364.560	12.697.417	12.392.715	12.392.715	834.949
Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water					
SPUK-E87-Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater E87	398.158	1.304.240	1.826.799	3.117.885	
SPUK-E87B-Deltaprogramma zoetwater regio Oost 2022-2027	104.393	658.600	4.721.947	2.733.694	
Onderzoeken grondwatersystemen	767.500	267.500	267.500	267.500	
Hergebruik Stedelijk Afvalwater (DU)	20.833	20.833	20.833	20.833	
Beleidsontwikkeling Regionaal waterplan	299.736				
Totaal Incidenteel	1.590.620	2.251.173	6.837.079	6.139.912	
Totaal Structureel	1.428.500	1.428.500	1.428.500	1.428.500	1.428.500
Totaal beleidsopgave	3.019.120	3.679.673	8.265.579	7.568.412	1.428.500
Beleidsopgave: 2.03 Natuur					
Grondverwerving en functieverandering NNN	13.123.688	15.655.750	19.455.209	15.985.420	6.976.998
Tijdelijke beheer grondbezit	350.000	335.000	310.000	267.500	238.000
Aanpak stikstof(PAS) DU	923.706	2.421.537	2.012.023	503.862	131.997
Schoolpleinen van de toekomst	50.000	425.000			
Overige natuurbeschermingsinstanties	400.000	550.000	550.000	300.000	
NME	9.687	9.909	9.909	9.909	
R-Realisatie EHS	20.356.119	14.928.143	24.328.158	31.168.570	9.026.149
Natuur algemeen	2.636.400	2.437.500	2.437.500	-195.000	
Streekbeheer (IA)	116.666				
R-Soortenbescherming	990.000	930.000	110.000	110.000	
Uitfinanciering Natuur-overig	755.920	232.916	-98.272	877.228	
Agrarisch natuurbeheer	1.382.967	1.382.967	1.382.967	1.382.967	
SPUK-L16-Hydrologische verbetering	6.472.547	6.409.220	751.875		
SPUK-L16-Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden	416.052	562.894	1.269.144		
Streekbeheer	200.000	200.000	200.000	200.000	
Uitvoeringsplan boerenlandvogels	350.000	350.000	350.000	350.000	
SPUK-L25-Versnellingsopgave NLPG - overgangsgebieden	91.382				
SPUK-C117-Versnelling Natuurinclusief Isoleren (SPUK C117)	1.854.162				
Subsidie academie BBND	60.000				
Uitvoering Natuurbeschermingswet (NBW) aandeel VTH	100.000				
Wettelijke boscompensatie	115.312				
SPUK-L16-Versnelling van verwerving	126.016				
Totaal Incidenteel	51.097.983	46.613.477	53.068.513	50.960.456	16.373.144
Totaal Structureel	50.160.562	56.737.390	55.876.080	49.532.967	50.025.644
Totaal beleidsopgave	101.258.545	103.350.867	108.944.593	100.493.423	66.398.788
Beleidsopgave: 2.05 Klimaatadaptatie					
SPUK-E44-Klimaatadaptatie	300.000	300.000	300.000	300.000	
Totaal Incidenteel	300.000	300.000	300.000	300.000	
Totaal beleidsopgave	300.000	300.000	300.000	300.000	
Totaal incidenteel programma	73.178.327	61.292.416	72.333.358	69.528.134	16.493.144
Totaal structureel programma	51.763.898	58.735.541	57.569.529	51.226.416	52.169.093
Totale Lasten programma	124.942.225	120.027.957	129.902.887	120.754.550	68.662.237
Programma: 3: Leefomgeving en wonen					
Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen					
Herstructureringsfonds 2021 PLUS (Roden, Beilen, Coevorden)		1.750.000			
Regiostedenfonds (IA)	3.826.967	11.911.970			
subsidieregeling dorpsvernieuwing		5.000.000			
Circulair bouwen		150.000	150.000	150.000	
Herstructureringsfonds	547.842	389.853			
Samenwerking Regio Zwolle	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Reserve onrendabele topen	500.000	500.000	500.000		
Ruimtelijke kwaliteit	300.333				
Ontwikkeling Volkshuisvestingsbeleid	966.507				
Omgevingswet	58.926				
Totaal Incidenteel	6.700.575	20.701.823	1.650.000	1.150.000	
Totaal Structureel	4.413.006	3.985.326	3.985.326	3.985.326	3.385.326
Totaal beleidsopgave	11.113.581	24.687.149	5.635.326	5.135.326	3.385.326
Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Vorming RUD	17.000				
Totaal Incidenteel	17.000				
Totaal Structureel	5.310.789	4.907.344	4.880.437	4.900.437	4.922.267
Totaal beleidsopgave	5.327.789	4.907.344	4.880.437	4.900.437	4.922.267
Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
Deelprogramma Bodem & Energievoorziening	135.000	135.000	135.000	135.000	
Deelprogramma Bodem & Landbouw	202.500	202.500	202.500	202.500	
Deelprogramma Bodem & Verontreiniging in de Leefomgeving	67.500	67.500	67.500	67.500	
Deelprogramma Bodem & Erfgoed	135.000	135.000	135.000	135.000	
Deelprogramma Bodem & Natuur	135.000	135.000	135.000	135.000	
Deelprogramma Bodem & Grondwater	337.500	337.500	337.500	337.500	
Deelprogramma Bodem & Infra Nummer	67.500	67.500	67.500	67.500	
Deelprogramma Bodem & Delf- en Grondstoffen	67.500	67.500	67.500	67.500	
Deelprogramma Bodem & Klimaatverandering	202.500	202.500	202.500	202.500	
Vorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provin	1.483.880				
Totaal Incidenteel	2.833.880	1.350.000	1.350.000	1.350.000	
Totaal Structureel	223.500	223.500	223.500	223.500	223.500
Totaal beleidsopgave	3.057.380	1.573.500	1.573.500	1.573.500	223.500
Beleidsopgave: 3.04 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe					
Aanpak asbestdaken	100.000	81.288			
Totaal Incidenteel	100.000	81.288			
Totaal beleidsopgave	100.000	81.288			
Totaal incidenteel programma	9.651.455	22.133.111	3.000.000	2.500.000	
Totaal structureel programma	9.947.295	9.116.170	9.089.263	9.109.263	8.531.093
Totale Lasten programma	19.598.750	31.249.281	12.089.263	11.609.263	8.531.093
Programma: 4: Regionale economie en werkgelegenheid					
Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat					
promotie en acquisitie		784.205			
Totaal Incidenteel		784.205			
Totaal Structureel		1.379.335	1.849.488	1.849.488	105.908
Totaal beleidsopgave		2.163.540	1.849.488	1.849.488	105.908
Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap					
Ik Ben Drents Ondernemer 2.0	991.038	950.000	950.000	950.000	
Beleidskaders en programmabeheer	724.000				
Totaal Incidenteel	1.715.038	950.000	950.000	950.000	
Totaal Structureel	2.214.335	1.097.500	1.097.500	1.097.500	231.427
Totaal beleidsopgave	3.929.373	2.047.500	2.047.500	2.047.500	231.427
Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe					
Ruimtelijk Economisch Programma		436.000	232.700	216.000	
Subsidie Universiteit van het Noorden/Campus Emmen	3.000.000	3.000.000			
Totaal Incidenteel	3.000.000	3.436.000	232.700	216.000	
Totaal Structureel		1.950.000	1.950.000	1.950.000	1.950.000
Totaal beleidsopgave	3.000.000	5.386.000	2.182.700	2.166.000	1.950.000

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven					
Projecten Economische structuur	2.365.313	981.656	851.883	868.583	
Sociaal Perspectief	100.000	100.000	100.000	100.000	
Just Transition Fund (JTF)	98.759	100.000	100.000	100.000	100.000
Intermediaire organisaties		501.531			
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	190.000	180.000			
Vierkant voor het werk	1.250.000				
Bedrijvenregeling Drenthe	245.000				
Totaal Incidenteel	4.249.072	1.863.187	1.051.883	1.068.583	100.000
Totaal Structureel	2.873.541	482.999	1.157.999	1.157.999	3.902.235
Totaal beleidsopgave	7.122.613	2.346.186	2.209.882	2.226.582	4.002.235
Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Onderzoek, rapportage en overleg functioneren arbeidsmarkt		25.000	25.000	25.000	
Totaal Incidenteel		25.000	25.000	25.000	
Totaal Structureel	793.650	804.753	804.753	804.753	804.753
Totaal beleidsopgave	793.650	829.753	829.753	829.753	804.753
Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
RD ZO-Drenthe: Werken	2.750.500	670.500	249.500		
RD ZO-Drenthe: Wonen	7.035.942	2.096.332			
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	70.442				
Leven lang ontwikkelen	1.460.000	2.000.000	2.500.000	3.500.000	
Zorg & welzijn	925.000	2.000.000	5.000.000	6.600.000	
Econ structuurversterking	950.000	2.000.000	5.000.000	6.600.000	
Aantrekkelijke regio	1.445.000	2.000.000	2.500.000	3.500.000	
Samen met inwoners	455.000	1.000.000	1.500.000	2.000.000	
Regio aan de grens	455.000	1.000.000	1.500.000	2.000.000	
Uitvoeringskosten (VAT)	600.000	400.000	400.000	400.000	
RD ZO-Drenthe: Proceskosten	520.954				
Uitvoering provincie Drenthe Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	105.456				
Totaal Incidenteel	16.773.294	13.166.832	18.649.500	24.600.000	
Totaal beleidsopgave	16.773.294	13.166.832	18.649.500	24.600.000	
Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme					
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	2.794.959	1.100.000	1.100.000	1.100.000	
Toekomstbestendig fietsnetwerk	1.500.000				
verblijfsrecreatie	450.000				
Totaal Incidenteel	4.744.959	1.100.000	1.100.000	1.100.000	
Totaal Structureel	3.349.180	6.236.887	6.220.504	5.669.699	3.325.683
Totaal beleidsopgave	8.094.139	7.336.887	7.320.504	6.769.699	3.325.683
Totaal incidenteel programma	30.482.363	21.325.224	22.009.083	27.959.583	100.000
Totaal structureel programma	9.230.706	11.951.474	13.080.244	12.529.439	10.320.006
Totale Lasten programma	39.713.069	33.276.698	35.089.327	40.489.022	10.420.006
Programma: 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:					
Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid					
Educatie en verkeerscampagnes	5.000.000	3.400.000			
Mobiliteit VJN 2021	2.800.000				
Uitvoeringsprogramma SPVD	65.000				
Totaal Incidenteel	7.865.000	3.400.000			
Totaal Structureel	7.396.695	9.092.635	12.586.193	14.120.106	15.230.113
Totaal beleidsopgave	15.261.695	12.492.635	12.586.193	14.120.106	15.230.113
Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat					
Ontwikkeling Hubs	755.243	265.289	182.666	100.000	
Totaal Incidenteel	755.243	265.289	182.666	100.000	
Totaal beleidsopgave	755.243	265.289	182.666	100.000	

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief					
Doorfietsroutes	2.885.778	3.921.888	5.310.778		
Lokale aanpak verkeersveiligheid fiets	1.111.112	1.555.556	2.111.112		
Ontbrekende schakels in het fietsnetwerk	555.555	777.778	1.055.555		
Totaal Incidenteel	4.552.445	6.255.222	8.477.445		
Totaal Structureel	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Totaal beleidsopgave	4.558.445	6.261.222	8.483.445	6.000	6.000
Beleidsopgave: 5.04 Adequaar openbaar vervoernetwerk					
Emmen Rheine	1.653.000	5.472.000	4.335.000	510.000	
Ontwikkelingen	5.600.000	3.625.000	1.165.000	4.990.000	
Treinconcessie	2.355.441		350.000	350.000	
Busconcessie	6.092.574				
Totaal Incidenteel	15.701.015	9.097.000	5.850.000	5.850.000	
Totaal Structureel	28.813.656	30.103.578	31.736.081	33.138.893	34.906.371
Totaal beleidsopgave	44.514.671	39.200.578	37.586.081	38.988.893	34.906.371
Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie					
Laadtankinfrastructuur	410.750	410.750	355.375		
Regionaal mobiliteitsplan Drenthe	150.000	150.000			
Totaal Incidenteel	560.750	560.750	355.375		
Totaal beleidsopgave	560.750	560.750	355.375		
Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking					
Drenthe reist duurzaam	392.315	290.040	243.286		
Mobiliteit	2.717.658	860.000	960.000		
Luchtvaart	1.753.000	2.251.000	2.301.000	2.351.000	2.111.500
Beleid kerntaken	575.210	-21.930	-21.930	-21.930	124.230
Totaal Incidenteel	5.438.183	3.379.110	3.482.356	2.329.070	2.235.730
Totaal Structureel	673.000	673.000	673.000	673.000	672.000
Totaal beleidsopgave	6.111.183	4.052.110	4.155.356	3.002.070	2.907.730
Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Vast onderhoud vaarwegen	544.000				
Totaal Incidenteel	544.000				
Totaal Structureel	23.002.081	20.595.292	22.686.439	17.546.592	17.546.592
Totaal beleidsopgave	23.546.081	20.595.292	22.686.439	17.546.592	17.546.592
Totaal incidenteel programma	35.416.636	22.957.371	18.347.842	8.279.070	2.235.730
Totaal structureel programma	59.891.432	60.470.505	67.687.713	65.484.591	68.361.076
Totale Lasten programma	95.308.068	83.427.876	86.035.555	73.763.661	70.596.806
Programma: 6: Energie					
Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027					
Energieagenda Uitvoering	3.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	
Regionale Energie Strategie	693.873	423.873	423.873	423.873	423.873
Waterstof (IA+)	1.103.605	227.242			
Gebiedsfonds Wind	427.801	395.500	395.500	734.631	395.500
Warmtefonds	198.470				
SPUK 1 Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed	360.482				
Energieagenda Beleid	284.435				
Fix team Drenthe	802.000				
Beleidsontwikkeling klimaat en energie	1.545.000				
Noodhulp Energiebesparing	3.716.514				
SPUK 2 Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed	300.000				
SPUK ontzorging MKB (IBDO)	275.000				
SPUK ontzorging MKB (PVBD)	215.000				
Totaal Incidenteel	12.922.180	5.046.615	4.819.373	5.158.504	819.373
Totaal Structureel	2.979.124	3.974.115	3.969.055	3.969.055	2.969.055

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal beleidsopgave	15.901.304	9.020.730	8.788.428	9.127.559	3.788.428
Totaal incidenteel programma	12.922.180	5.046.615	4.819.373	5.158.504	819.373
Totaal structureel programma	2.979.124	3.974.115	3.969.055	3.969.055	2.969.055
Totale Lasten programma	15.901.304	9.020.730	8.788.428	9.127.559	3.788.428
Programma: 7: Levendig en sociaal					
Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe					
Musea	1.000.000	425.000	500		
Toekomstplan Drents Museum de Buitenplaats	517.500	186.000	145.000	112.000	39.000
Adviescommissie		1.314.095	1.314.095	1.314.095	
Gebiedsontwikkeling		685.905	685.905	685.905	
Monumenten		738.935	738.935	738.935	738.935
Culturele investeringen	15.338	225.225	738.279		
Talentontwikkeling		113.865	-427		
80 jaar Bevrijding	470.000	230.000			
Grote investeringen musea	100.000	1.000.000	1.000.000		
Restauratie en herbestemmingsopgave Unesco Veenhuizen	750.000	750.000	750.000	750.000	750.000
Instandhoudingsbudget Cultuur	1.000.000				
SPUK OCW Versterking van de regionale culturele infrastructuur	323.330				
Aandeel in Noodfonds cultuur	90.000				
Ontwikkeling Veenhuizen	250.000				
Totaal Incidenteel	4.516.168	5.669.025	5.372.287	3.600.935	1.527.935
Totaal Structureel	20.017.434	19.443.028	20.393.354	20.955.670	21.701.069
Totaal beleidsopgave	24.533.602	25.112.053	25.765.641	24.556.605	23.229.004
Beleidsopgave: 7.02 Sociaal Drenthe voor iedereen					
Sociaal-maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning	42.500				
Totaal Incidenteel	42.500				
Totaal Structureel	4.833.458	5.054.751	5.181.960	5.265.370	2.860.322
Totaal beleidsopgave	4.875.958	5.054.751	5.181.960	5.265.370	2.860.322
Beleidsopgave: 7.03 Sport en Bewegen stimuleren					
Sport algemeen	1.000.000				
Kwaliteitsimpuls voor bovenregionale sportaccommodaties	500.000				
Totaal Incidenteel	1.500.000				
Totaal Structureel	844.821	812.195	860.471	869.950	880.298
Totaal beleidsopgave	2.344.821	812.195	860.471	869.950	880.298
Totaal incidenteel programma	6.058.668	5.669.025	5.372.287	3.600.935	1.527.935
Totaal structureel programma	25.695.713	25.309.974	26.435.785	27.090.990	25.441.689
Totale Lasten programma	31.754.381	30.978.999	31.808.072	30.691.925	26.969.624
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden					
I-beleid en Architectuur	658.760	658.760			
Masterplan ICT	840.000	440.000	300.000		
Cybersecurity	105.000	105.000	105.000	105.000	
NIS2	210.000	105.000			
Interne digitale vaardigheden / Innovatie	105.000				
Digitale readiness assessment		14.000		14.000	
Datahuis	350.000	350.000	350.000	350.000	
Datagedreven beleidsontwikkeling	250.000	250.000	250.000	250.000	
Totaal Incidenteel	2.518.760	1.922.760	1.005.000	719.000	
Totaal Structureel	10.941.244	10.945.839	11.102.680	10.420.977	10.395.068
Totaal beleidsopgave	13.460.004	12.868.599	12.107.680	11.139.977	10.395.068
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Financiële adviezen	100.000				
Totaal Incidenteel	100.000				

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal Structureel	4.470.696	10.193.470	-5.907.650	-13.425.354	-11.130.671
Totaal beleidsopgave	4.570.696	10.193.470	-5.907.650	-13.425.354	-11.130.671
Beleidsopgave: 8.03 Personeel en organisatie					
Organisatieontwikkeling	400.000				
Totaal Incidenteel	400.000				
Totaal Structureel	2.336.190	2.316.190	2.316.190	2.316.190	2.316.190
Totaal beleidsopgave	2.736.190	2.316.190	2.316.190	2.316.190	2.316.190
Beleidsopgave: 8.04 Subsidies en Inkoop					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Totaal beleidsopgave	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten					
Loonkosten op taakveld 0.6 Overhead	2.035.000	2.135.000	2.185.000	2.260.000	
Loonkosten op taakveld 4.4 Vergunningverlening en handhaving	958.237	964.000			
Loonkosten op taakveld 5.3 Beheer flora en fauna	300.000	300.000			
Totaal Incidenteel	3.293.237	3.399.000	2.185.000	2.260.000	
Totaal Structureel	67.390.039	70.632.876	74.235.722	78.532.372	82.350.295
Totaal beleidsopgave	70.683.276	74.031.876	76.420.722	80.792.372	82.350.295
Totaal incidenteel programma	6.311.997	5.321.760	3.190.000	2.979.000	
Totaal structureel programma	85.153.469	94.103.675	81.762.242	77.859.485	83.946.182
Totale Lasten programma	91.465.466	99.425.435	84.952.242	80.838.485	83.946.182
Totale Lasten alle programma's, zonder reservemutaties	429.812.333	416.149.502	394.520.756	372.742.248	278.938.528

Baten					
Programma: 1: Besturen en samenwerken					
Beleidsopgave: 1.02 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: 1.03 Goed openbaar bestuur in Drenthe					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Totaal beleidsopgave	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000
Beleidsopgave: 1.04 Verbinding met de Drentse samenleving					
Totaal Structureel	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal beleidsopgave	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640
Totaal incidenteel programma					
Totaal structureel programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totale Baten programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Programma: 2: Landelijk gebied					
Beleidsopgave: 2.01 Landbouw					
Leader Oost-Drenthe 2023-2027	-829.777	-829.777	-829.777	-829.777	
Leader West Drenthe 2023-2027	-829.777	-829.777	-829.777	-829.777	
GLB/NSP 2023-2027	-5.791.500	-5.791.500	-5.791.500	-5.791.500	
SPUK-L8-aankoop van veehouderijen in het kader van stikstof	-15.000				
SPUK-GRO6C-Algemene kosten uitvoering RD Natuurinclusieve Landbouw	-1.718.464				
POP3 Landbouw	-640.103				
SPUK-L7-Interbestuurlijk programma vitaal platteland Drents Plateau	-124.552				
SPUK Innovatieve Landbouw NN	-2.650.000				
Totaal Incidenteel	-12.599.173	-7.451.054	-7.451.054	-7.451.054	
Totaal Structureel	-336.836	-254.702			
Totaal beleidsopgave	-12.936.009	-7.705.756	-7.451.054	-7.451.054	
Beleidsopgave: 2.02 Zorgvuldig omgaan met water					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
SPUK-E87-Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater E87	-398.158	-1.304.240	-1.826.799	-3.117.885	
SPUK-E87B-Deltaprogramma zoetwater regio Oost 2022-2027	-104.393	-658.600	-4.721.947	-2.733.694	
Totaal Incidenteel	-502.551	-1.962.840	-6.548.746	-5.851.579	
Totaal Structureel	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000	-810.000
Totaal beleidsopgave	-1.312.551	-2.772.840	-7.358.746	-6.661.579	-810.000
Beleidsopgave: 2.03 Natuur					
R-Soortenbescherming	-170.000	-110.000	-110.000	-110.000	
Uitfinanciering Natuur-overig	-387.125	-146.898	273.767	-474.984	
Grondverwerving en functieverandering NNN	-6.973.313	-7.545.234	-3.229.774	-2.288.191	
Agrarisch natuurbeheer	-863.572	-863.572	-863.572	-863.572	
Tijdelijke beheer grondbezit	-1.050.000	-950.000	-800.000	-800.000	
SPUK-L16-Hydrologische verbetering	-6.472.547	-6.409.220	-751.875		
SPUK-L16-Verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden	-416.052	-562.894	-1.269.144		
SPUK-L16-Versnelling van verwerving	-126.016				
SPUK-L25-Versnellingsopgave NLPG - overgangsgebieden	-91.382				
SPUK-C117-Versnelling Natuurinclusief Isoleren (SPUK C117)	-1.556.889				
Subsidie academie BBND	-60.000				
Totaal Incidenteel	-18.166.896	-16.587.818	-6.750.598	-4.536.747	
Totaal Structureel	-16.279.688	-6.312.273	-4.981.379	-3.395.655	-2.599.133
Totaal beleidsopgave	-34.446.584	-22.900.091	-11.731.977	-7.932.402	-2.599.133
Totaal incidenteel programma	-31.268.620	-26.001.712	-20.750.398	-17.839.380	
Totaal structureel programma	-17.426.524	-7.376.975	-5.791.379	-4.205.655	-3.409.133
Totale Baten programma	-48.695.144	-33.378.687	-26.541.777	-22.045.035	-3.409.133
Programma: 3: Leefomgeving en wonen					
Beleidsopgave: 3.01 Ruimtelijke ordening en Wonen					
Ontwikkeling Volkshuisvestingsbeleid	-966.507				
Totaal Incidenteel	-966.507				
Totaal beleidsopgave	-966.507				
Beleidsopgave: 3.02 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Totaal beleidsopgave	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Beleidsopgave: 3.03 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
Vorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provin	-1.055.350				
Totaal Incidenteel	-1.055.350				
Totaal Structureel	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal beleidsopgave	-1.092.850	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500
Totaal incidenteel programma	-2.021.857				
Totaal structureel programma	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500
Totale Baten programma	-2.284.357	-262.500	-262.500	-262.500	-262.500
Programma: 4: Regionale economie en werkgelegenheid					
Beleidsopgave: 4.01 Versterken van het vestigingsklimaat					
Rundedal	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000	
Totaal Incidenteel	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000	
Totaal Structureel	75.000	75.000	75.000	75.000	
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: 4.02 Versterken van het ondernemerschap					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-1.470.718	-249	-249	-249	-249
Totaal beleidsopgave	-1.470.718	-249	-249	-249	-249
Beleidsopgave: 4.03 Ontwikkelen van de economische kracht van Drenthe					

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel		-1.300.000	-1.300.000	-1.300.000	-1.300.000
Totaal beleidsopgave		-1.300.000	-1.300.000	-1.300.000	-1.300.000
Beleidsopgave: 4.04 Benutten van de economische kansen rondom transitie en maatschappelijke opgaven					
Ruimtelijk Economisch Programma: IT Hub	-77.551	-73.469			
Totaal Incidenteel	-77.551	-73.469			
Totaal beleidsopgave	-77.551	-73.469			
Beleidsopgave: 4.05 Samenwerken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-32.200	-142.669	-142.669	-142.669	-142.669
Totaal beleidsopgave	-32.200	-142.669	-142.669	-142.669	-142.669
Beleidsopgave: 4.06 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
RD ZO-Drenthe: Werken	-687.625	-167.625	-62.375		
RD ZO-Drenthe: Wonen	-1.758.986	-524.083			
Leven lang ontwikkelen	-1.264.013	-1.738.683	-2.173.355	-3.042.695	
Zorg & welzijn	-794.342	-1.738.683	-4.346.708	-5.737.655	
Econ structuurversterking	-819.342	-1.738.683	-4.346.708	-5.737.655	
Aantrekkelijke regio	-1.249.013	-1.738.683	-2.173.355	-3.042.696	
Samen met inwoners	-389.670	-869.342	-1.304.013	-1.738.684	
Regio aan de grens	-389.670	-869.342	-1.304.013	-1.738.684	
Uitvoeringskosten (VAT)	-521.605	-347.738	-347.736	-347.738	
RD ZO-Drenthe: Proceskosten	-130.238				
Totaal Incidenteel	-8.004.504	-9.732.862	-16.058.263	-21.385.807	
Totaal beleidsopgave	-8.004.504	-9.732.862	-16.058.263	-21.385.807	
Beleidsopgave: 4.07 Stimuleren Recreatie en toerisme					
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	-242.667				
Totaal Incidenteel	-242.667				
Totaal beleidsopgave	-242.667				
Totaal incidenteel programma	-8.399.722	-9.881.331	-16.133.263	-21.460.807	
Totaal structureel programma	-1.427.918	-1.367.918	-1.367.918	-1.367.918	-1.442.918
Totale Baten programma	-9.827.640	-11.249.249	-17.501.181	-22.828.725	-1.442.918
Programma: 5: Mobiliteit en bereikbaarheid:					
Beleidsopgave: 5.01 Toegankelijke en veilige bereikbaarheid					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Beleidsopgave: 5.02 Mobiliteit op maat					
Ontwikkeling Hubs	-383.923	-82.644	-41.333		
Totaal Incidenteel	-383.923	-82.644	-41.333		
Totaal beleidsopgave	-383.923	-82.644	-41.333		
Beleidsopgave: 5.03 Fiets als duurzaam alternatief					
Doorfietsroutes	-108.000	-33.000	-33.000		
Totaal Incidenteel	-108.000	-33.000	-33.000		
Totaal Structureel	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Totaal beleidsopgave	-109.000	-34.000	-34.000	-1.000	-1.000
Beleidsopgave: 5.04 Adequaate openbaar vervoernetwerk					
Emmen Rheine	-1.653.000	-2.347.000			
Treinconsessie	-1.922.000				
Totaal Incidenteel	-3.575.000	-2.347.000			
Totaal beleidsopgave	-3.575.000	-2.347.000			
Beleidsopgave: 5.05 Duurzame oplossingen en innovatie					
Laadtankinfrastructuur	-110.750	-110.750	-55.375		
Totaal Incidenteel	-110.750	-110.750	-55.375		
Totaal beleidsopgave	-110.750	-110.750	-55.375		

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Beleidsopgave: 5.06 Kerntaken onderzoek en samenwerking					
Drenthe reist duurzaam	-182.832	-145.020	-121.643		
Beleid kerntaken	-12.500				
Totaal Incidenteel	-195.332	-145.020	-121.643		
Totaal Structureel	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Totaal beleidsopgave	-209.332	-159.020	-135.643	-14.000	-14.000
Beleidsopgave: 5.07 Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-524.014	-513.944	-513.944	-513.944	-513.944
Totaal beleidsopgave	-524.014	-513.944	-513.944	-513.944	-513.944
Totaal incidenteel programma	-4.373.005	-2.718.414	-251.351		
Totaal structureel programma	-539.014	-528.944	-528.944	-528.944	-528.944
Totale Baten programma	-4.912.019	-3.247.358	-780.295	-528.944	-528.944
Programma: 6: Energie					
Beleidsopgave: 6.01 Energieagenda 2024-2027					
SPUK 1 Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed	-360.482				
Fix team Drenthe	-602.000				
SPUK 2 Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed	-300.000				
SPUK ontzorging MKB (IBDO)	-275.000				
SPUK ontzorging MKB (PVBD)	-215.000				
Totaal Incidenteel	-1.752.482				
Totaal beleidsopgave	-1.752.482				
Totaal incidenteel programma	-1.752.482				
Totaal structureel programma					
Totale Baten programma	-1.752.482				
Programma: 7: Levendig en sociaal					
Beleidsopgave: 7.01 Cultuur en erfgoed in Drenthe					
SPUK OCW Versterking van de regionale culturele infrastructuur	-333.330				
Totaal Incidenteel	-333.330				
Totaal Structureel	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Totaal beleidsopgave	-447.330	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Beleidsopgave: 7.03 Sport en Bewegen stimuleren					
Totaal Incidenteel					
Totaal beleidsopgave					
Totaal incidenteel programma	-333.330				
Totaal structureel programma	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Totale Baten programma	-447.330	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.01 Interne dienstverlening en informatiehuishouden					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-4.430.914	-4.350.817	-4.350.817	-4.350.817	-4.350.817
Totaal beleidsopgave	-4.430.914	-4.350.817	-4.350.817	-4.350.817	-4.350.817
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Uitkering Provinciefonds	-9.106.232	-1.314.933	-1.314.933	-1.307.871	-1.287.038
Totaal Incidenteel	-9.106.232	-1.314.933	-1.314.933	-1.307.871	-1.287.038
Totaal Structureel	-259.197.492	-261.172.182	-252.914.092	-256.607.812	-264.623.222
Totaal beleidsopgave	-268.303.724	-262.487.115	-254.229.025	-257.915.683	-265.910.260
Beleidsopgave: 8.05 Verantwoording personeelskosten					
Totaal Incidenteel					
Totaal Structureel	-2.525.134	-2.112.819	-2.112.819	-2.112.819	-2.112.819
Totaal beleidsopgave	-2.525.134	-2.112.819	-2.112.819	-2.112.819	-2.112.819
Totaal incidenteel programma	-9.106.232	-1.314.933	-1.314.933	-1.307.871	-1.287.038
Totaal structureel programma	-266.153.540	-267.635.818	-259.377.728	-263.071.448	-271.086.858

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2024	2025	2026	2027	2028
Totale Baten programma	-275.259.772	-268.950.751	-260.692.661	-264.379.319	-272.373.896
Totale Baten alle programma's, zonder reservemutaties	-343.198.384	-317.222.185	-305.912.054	-310.178.163	-278.151.031

Mutaties reserves	2024	2025	2026	2027	2028
Toevoeging reserves					
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Bijdrage aan reserve of storting reserve	91.842.122	38.579.646	76.832.737	41.116.514	30.443.398
Totaal Incidenteel	91.842.122	38.579.646	76.832.737	41.116.514	30.443.398
Totaal beleidsopgave	91.842.122	38.579.646	76.832.737	41.116.514	30.443.398
Totaal incidenteel	91.842.122	38.579.646	76.832.737	41.116.514	30.443.398
Totaal structureel					
Totale Toevoeging reserves	91.842.122	38.579.646	76.832.737	41.116.514	30.443.398

Ontrekking reserves	2024	2025	2026	2027	2028
Programma: 8: Middelen en mensen					
Beleidsopgave: 8.02 Financiën					
Bijdrage van reserves/ontrekking reserves	-178.456.071	-137.506.963	-165.441.439	-103.152.349	-30.702.645
Totaal Incidenteel	-178.456.071	-137.506.963	-165.441.439	-103.152.349	-30.702.645
Totaal Structureel				-528.250	-528.250
Totaal beleidsopgave	-178.456.071	-137.506.963	-165.441.439	-103.680.599	-31.230.895
Totaal incidenteel	-178.456.071	-137.506.963	-165.441.439	-103.152.349	-30.702.645
Totaal structureel				-528.250	-528.250
Totale Ontrekking reserves	-178.456.071	-137.506.963	-165.441.439	-103.680.599	-31.230.895

Resumerend	2024	2025	2026	2027	2028
Totale Lasten alle programma, zonder reserve mutaties	429.812.333	416.149.502	394.520.756	372.742.248	278.938.528
Waarvan incidenteel	179.734.483	146.824.521	129.040.815	119.527.183	21.264.182
Waarvan structureel	250.077.850	269.324.981	265.479.941	253.215.065	257.674.346
Totale Baten alle programma, zonder reserve mutaties	-343.198.384	-317.222.185	-305.912.054	-310.178.163	-278.151.031
Waarvan incidenteel	-57.255.248	-39.916.390	-38.449.945	-40.608.058	-1.287.038
Waarvan structureel	-285.943.136	-277.305.795	-267.462.109	-269.570.105	-276.863.993
Saldo structurele lasten en baten	-35.865.286	-7.980.814	-1.982.168	-16.355.040	-19.189.647

II.4 Financiële positie en toelichting

4.1 Investerings naar nut

1. Netto Investerings met economisch nut	2025	2026	2027	2028
Hard- en Software	1.485.337	185.462	0	0
Provinciehuis	1.709.579	1.758.403	550.000	183.000
Drents Museum	0	2.151.000	0	0
Grondaankopen (ruilgronden)	9.073.448	-11.163.316	-37.164.426	3.858.938
	12.268.364	(7.068.451)	(36.614.426)	4.041.938

2. Netto Investerings met een maatschappelijk nut:	2025	2026	2027	2028
Verkeer en vervoersprojecten	30.735.772	64.085.322	27.578.822	2.910.151
Bereikbaarheidsakkoord	7.924.239	2.106.443	4.916.667	16.470.667
Scheepvaartkanalen	2.442.798	0	0	0
Health Hub	100.000	0	0	0
VAM-berg fase 2	160.000	0	0	0
Provinciehuis	1.651.000	0	0	0
Drents Museum	2.167.712	0	0	0
	45.181.520	66.191.765	32.495.489	19.380.818

Totaal generaal	57.449.884	59.123.314	(4.118.938)	23.422.756
------------------------	-------------------	-------------------	--------------------	-------------------

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2023	Vermeerdering 2024	Verminderin g 2024	Vermeerderin g 2025	Verminderin g 2025	Vermeerderin g 2026	Verminderin g 2026	Vermeerderin g 2027	Verminderin g 2027	Vermeerderin g 2028	Verminderin g 2028
INVESTERINGEN Programma 2: Landelijk gebied															
6621801	Grondaankopen (voorraad) natuurbeheer	3621104	6208	-	120.894.637	31.494.750	14.959.898	30.142.350	21.068.902	23.456.965	34.620.281	11.430.075	48.594.501	20.294.246	16.435.308
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2: Landelijk gebied				-	120.894.637	31.494.750	14.959.898	30.142.350	21.068.902	23.456.965	34.620.281	11.430.075	48.594.501	20.294.246	16.435.308
INVESTERINGEN Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid															
6701805	Health Hub Roden (fase 2)	3700501	6302	240.000	72.075	67.925	-	100.000	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4: Regionale economie en werkgelegenheid				240.000	72.075	67.925	-	100.000	-	-	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid															
6312006	Meppel Nieuwveenselanden, verwijderen rotonde N375, aanleg fietstunnel	3300315	6307	3.186.166	238.298	-	-	-	-	636.016	-	2.000.000	-	311.851	-
6313002	N34, rondweg Emmen, reconstructie kruisingen	3300313	6307	21.000.918	20.052.794	948.124	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6313006	Meppel, Nieuwveenselanden, herinrichting N375 tot GOW	3300313	6307	961.251	21.893	-	-	-	-	339.359	-	550.000	-	50.000	-
6313007	Meppel, Nieuwveenselanden, aanleg nw. Verbindingsweg watertoren-Zomerdijk	3300313	6307	523.383	136	-	-	-	-	323.248	-	200.000	-	-	-
6313008	Meppel, Nieuwveenselanden, ontsluiting nieuwe invalsweg centrum Meppel	3300313	6307	261.692	43.800	-	-	-	-	189.070	-	28.822	-	-	-
6313013	Optimalisering N371/N373 (Norgbrug)	3300313	6307	6.387.243	1.064.083	323.159	-	4.000.000	-	1.000.000	-	-	-	-	-
6314003	N34 - Aansluiting Klijndijk	3300315	6307	5.978.261	5.716.715	348.430	86.884	-	-	-	-	-	-	-	-
6316000	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (intensivering begroting 2016) reservering	3300319	6307	600.000	-	-	-	600.000	-	-	-	-	-	-	-
6316002	Fietssnelweg Assen-Groningen, westelijke kanaaldijk	3300315	6307	1.615.842	1.233.648	143.777	-	138.418	-	100.000	-	-	-	-	-
6316003	N373, wegvak Norgbrug-Huis ter Heide, incl. Domeinweg en Koelenweg	3300315	6307	1.725.079	1.005.615	-	-	719.464	-	-	-	-	-	-	-
6316004	N34 verdubbeling Holsloot – Coevorden	3300319	6307	19.585.031	19.641.515	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316005	N34 - verdubbeling Emmen-West - aansluiting N381	3300319	6307	15.000.000	15.549.670	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316010	N391, aansluiting Emmerschans	3300315	6307	5.329.209	4.909.886	330.948	211.625	300.000	-	-	-	-	-	-	-
6317004	N34 - Partiële verdubbeling vanaf N381 (in noordelijke richting)	3300319	6307	2.693.947	1.924.429	769.518	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6317007	N34 - Annen, 2 rotondes onderliggend wegnnet	3300319	6307	356.119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.256.119	900.000
6318001	Fietssnelweg Assen-Groningen	3300319	6307	9.849.388	1.209.198	3.230.781	897.003	7.855.876	1.549.475	-	-	-	-	-	-
6319001	Realisatie verkeersveilige ontsluiting voorterrein GAE	3300319	6307	314.030	8.375	5.655	-	150.000	-	150.000	-	-	-	-	-
6314006	Bijdrage aan activa in eigendom van derden voor N34 Aansluiting Klijndijk/Odoorn	3300315	6307	1.170.000	829.176	340.824	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6318003	Bijdrage aan activa in eigendom van derden voor Fietssnelweg Assen - Groningen	3300319	6307	4.731.516	1.912.421	1.355.334	96.212	1.559.973	-	-	-	-	-	-	-
6320017	Folieconstructie	3300325	6307	23.629.332	123.954	500.000	478.971	8.000.000	3.500.000	16.000.000	2.196.371	4.800.000	-	380.721	-
6321001	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV) 2021 (gereserveerd)	3300321	6307	31.391.516	-	30.750.000	-	641.516	-	-	-	-	-	-	-
6321002	Wegenruil N391-N862 (oud)	3300321	6307	1.811.460	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.811.460	-
6322021	Krediet Mobiliteit VJN 2021 (gereserveerd)	3300326	6307	1.400.000	-	-	-	1.400.000	-	-	-	-	-	-	-
6322022	Krediet N34 uitbreiding (gereserveerd)	3300326	6307	20.000.000	-	-	-	-	-	-	-	20.000.000	-	-	-
6322024	Krediet vervaardigheidskosten 2	3300326	6307	794.105	-	794.105	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6322025	Krediet vervaardigheidskosten 3	3300326	6307	1.000.000	-	1.000.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2023	Vermeerdering 2024	Verminderin g 2024	Vermeerderin g 2025	Verminderin g 2025	Vermeerderin g 2026	Verminderin g 2026	Vermeerderin g 2027	Verminderin g 2027	Vermeerderin g 2028	Verminderin g 2028
6322026	Investeringsprogramma SPVD	3300334	6307	20.400.000	1.362.440	3.537.560	-	8.300.000	-	7.200.000	-	-	-	-	-
6322027	Investerings Mobiliteit op maat	3300501	6307	3.680.000	353	1.144.647	-	1.120.000	-	1.415.000	-	-	-	-	-
7240001	Maatregelen N375 Duurzaam veilig	3300326	6307	2.500.000		1.000.000	-	1.000.000	-	2.000.000	1.500.000	-	-	-	-
6323001	Knooppunt Gieten (gereserveerd)	3300323	6307	38.429.000	-	-	-	-	-	38.429.000	-	-	-	-	-
Verkeer en Vervoersprojecten				246.304.488	76.848.397	46.522.862	1.770.694	35.785.247	5.049.475	67.781.693	3.696.371	27.578.822	-	3.810.151	900.000
6320006	Bereikbaarheidsakkoord: N391, tussen kruising N34 en folieconstructie	3300324	6307	816.660	130.927	100.000	-	500.000	-	488.760	403.027	-	-	-	-
6320007	Bereikbaarheidsakkoord: Kruising N391 - N862 (Emmen bereikbaar)	3300324	6307	8.981.340	166.066	800.000	-	250.000	-	500.000	-	1.500.000	-	6.000.000	-
6320008	Bereikbaarheidsakkoord: Ongelijkvloerse kruising Pottendijk	3300324	6307	3.500.000	538.959	1.000.000	-	4.500.000	3.500.000	961.041	-	-	-	-	-
6320010	Bereikbaarheidsakkoord: Aanleg ongelijkvloerse kruising Houtweg (+ aangrenzende wegvlakken)	3300324	6307	12.892.000	714.570	250.000	-	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.500.000	2.000.000	9.000.000	2.446.000
6320011	Bereikbaarheidsakkoord: Centrale aansluiting Bargermeer (+ aangrenzende wegvlakken)	3300324	6307	3.976.667	1.176.093	300.000	-	4.307.572	-	181.335	1.988.333	-	-	-	-
6320012	Bereikbaarheidsakkoord: Reconstructie N862 (bijdrage aan derden, de gemeente Emmen)	3300324	6307	9.583.333	-	-	-	1.916.667	-	1.916.667	-	1.916.667	-	1.916.667	-
6320016	Bereikbaarheidsakkoord: Extra maatregelen	3300324	6307	5.000.000	4.255	-	-	450.000	-	450.000	-	2.000.000	-	2.000.000	-
Bereikbaarheidsakkoord				44.750.000	2.730.869	2.450.000	-	12.424.239	4.500.000	5.497.803	3.391.360	6.916.667	2.000.000	18.916.667	2.446.000
6331608	Aanleg glasvezel tbv bediening HVV	3330508	6101	171.300	84.533	86.767	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332003	Oeverbeschoeiing betonWittelterbrug - 1e Uffelterbrug	3330508	6104	1.293.855	1.291.927	405.355	403.427	-	-	-	-	-	-	-	-
6332007	Oeverbeschoeiing staal VHV ged. VHV - Stieltjesluis	3330508	6104	1.809.867	2.308.033	-75.894	422.272	-	-	-	-	-	-	-	-
6332008	Oeverbeschoeiing staal ged. Erica - Klazienaveen	3330508	6104	3.541.677	4.173.713	102.964	735.000	-	-	-	-	-	-	-	-
6332009	damwand beton 2022	3330508	6104	629.599	30.192	599.407	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332010	damwand hout 2022	3330508	6104	186.087	8.949	177.138	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332011	damwand staal 2022	3330508	6104	2.743.175	240.366	1.248.769	-	1.254.040	-	-	-	-	-	-	-
6332013	damwand beton 2023	3330508	6104	2.012.403	57.630	2.804.773	850.000	-	-	-	-	-	-	-	-
6332014	damwand hout 2023	3330508	6104	9.186	5.151	4.035	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332015	damwand staal 2023	3330508	6104	911.815	36.389	875.426	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332016	Houten paalbesch.2023	3330508	6104	101.041	-	101.041	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332017	damwand beton 2024	3330508	6104	62.446	-	-	-	62.446	-	-	-	-	-	-	-
6332018	damwand hout 2024	3330508	6104	12.098	-	-	-	12.098	-	-	-	-	-	-	-
6332019	damwand staal 2024	3330508	6104	723.871	-	-	-	723.871	-	-	-	-	-	-	-
6332020	Houten paalbesch.2024	3330508	6104	160.685	-	-	-	160.685	-	-	-	-	-	-	-
6332021	Oeverbeschoeiing staal ged. A37 - spoorbrug Veenoord	3330508	6104	501.399	612.772	-11.148	100.225	-	-	-	-	-	-	-	-
6332022	Aanleg brug Noordma (N386) van Prolander / prov. Drenthe	3330508	6104	870.700	40.489	830.211	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332024	Houten paalbesch. 2022	3330508	6104	229.658	-	-	-	229.658	-	-	-	-	-	-	-
6332102	Vervanging sluisdeuren Ossensluis	3330407	6104	460.000	455.546	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332103	Vervangen VRI's N851 Meppel	3310419	6104	640.000	656.901	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332201	Vervanging brug N386 Oostermoersevaart	3330508	6104	2.131.679	1.757.804	373.875	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332202	Vervanging sluisdeuren Oranjesluis	3330508	6104	195.000	188.849	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332203	Vervanging sluisdeuren Stieltjeskanaalsluis	3330508	6104	740.000	6.996	733.004	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2023	Vermeerdering 2024	Verminderin g 2024	Vermeerderin g 2025	Verminderin g 2025	Vermeerderin g 2026	Verminderin g 2026	Vermeerderin g 2027	Verminderin g 2027	Vermeerderin g 2028	Verminderin g 2028
6332301	Vervangen brugdek Pijlebrug	3330508	6104	544.000	232.795	311.205	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332302	Investeringskrediet beschoeiing	3330508	6104	6.400.000	-	6.400.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scheepvaartkanalen				27.081.541	12.189.033	14.966.930	2.510.924	2.442.798	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 5: Mobiliteit en bereikbaarheid				318.136.029	91.768.299	63.939.792	4.281.618	50.652.284	9.549.475	73.279.496	7.087.731	34.495.489	2.000.000	22.726.818	3.346.000
INVESTERINGEN Programma 7: Levendig en sociaal															
6830714	Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Installaties	3830804	6604	4.267.000	571.908	2.782.000	-	913.092	-	-	-	-	-	-	-
6830715	Nieuwe collectie presentatie Drents Museum Bouwkundig	3830804	6604	2.524.000	733.674	1.790.326	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6832601	Depot Drents Museum installaties (vervangingsinvestering 6830702)	3830804	6604	2.151.000						2.151.000	-	-	-	-	-
5282202	Uitbreiding van de zuidzijde Drents Museum	3830804	6604	2.000.000	432.440	312.940	-	1.254.620	-	-	-	-	-	-	-
Drents Museum				10.942.000	1.738.022	4.885.266	-	2.167.712	-	2.151.000	-	-	-	-	-
6620001	Vamberg 2e fase	3700103	6303	1.500.000	140.821	1.199.179	-	160.000	-	-	-	-	-	-	-
Vrijtijdseconomie				1.500.000	140.821	1.199.179	-	160.000	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7: Levendig en sociaal				12.442.000	1.878.843	6.084.445	-	2.327.712	-	2.151.000	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 8: Middelen en mensen															
5282001	Tourniquetdeur elektrisch vervangen (onderdeel van 5280401)	2660905	6604	61.403	-	-	-	-	-	61.403	-	-	-	-	-
5282002	Verduurzaming provinciehuis LED verlichting	2660701	6604	97.000	-	-	-	90.000	-	7.000	-	-	-	-	-
5282102	Meubilair - bureaustoelen, stoelen Statenzaal, vergaderruimten, restaurant, ed (deel van vervangingsinv. 5280703)	2660701	6604	511.690	90.111	50.000	-	371.579	-	-	-	-	-	-	-
5282201	Investeringskrediet 2 Audio Visuele middelen	2660905	6604	400.000	5.624	394.376	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282501	Toegangsvoorziening hoofdingang/hal/balie BWK (vervangingsinv 5280401)	2660902	6604	294.000			-	294.000	-	-	-	-	-	-	-
5282502	Vloerbedekking vervangen (onderdeel van 5280701)	2660701	6604	954.000			-	954.000	-	-	-	-	-	-	-
5282503	WKO warmtepomp vervangen (deel van vervangingsinv. 5280705)	2660701	6604	135.000			-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282504	Revitalisering provinciehuis installaties 15 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	6604	1.651.000			-	1.651.000	-	-	-	-	-	-	-
5282601	Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis (5281701)	2660905	6604	650.000	-	-	-	-	-	100.000	-	550.000	-	-	-
5282602	Werkplekken Prolander (vervangingsinvestering 5281401)	2660905	6604	250.000						250.000	-	-	-	-	-
5282603	Meubilair - tafels, kasten, rolgordijnen ed (deel van vervangingsinv 5280703)	2660701	6604	1.100.000						1.100.000	-	-	-	-	-
5282604	2e deel bureaustoelen (vervangingsinvestering)	2660701	6604	240.000						240.000	-	-	-	-	-
5282801	Toegangscontrole installaties (vervangingsinvest 5281802)	2660902	6604	183.000										183.000	-
Provinciehuis				6.527.093	95.735	444.376	-	3.360.579	-	1.758.403	-	550.000	-	183.000	-
5272207	Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem (verv. Invest. Vanuit 2018 -5271610)	2660102	6601	52.989	-	-	-	52.989	-	-	-	-	-	-	-
5272104	Vervangingsinvestering mobiele devices managemnet (MDM) en data encryptie (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271609)	2660105	6601	63.587	-	63.587	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272202	Vervanging lokaal netwerk (verv.investering vanuit 2018 - 5271704)	2660105	6601	161.005	-	-	-	161.005	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Product	Thema	Totaal krediet	Boekwaarde 31-12-2023	Vermeerdering 2024	Verminderin g 2024	Vermeerderin g 2025	Verminderin g 2025	Vermeerderin g 2026	Verminderin g 2026	Vermeerderin g 2027	Verminderin g 2027	Vermeerderin g 2028	Verminderin g 2028
5272205	Vervangingsinvestering Info- en Comm. Basisvoorzieningen (verv.invest. vanuit 2018 - 5271605)	2660104	6601	349.048	-	-	-	349.048	-	-	-	-	-	-	-
5272210	Vervangen mobiele devices lichting 1 (vervanging 5271710)	2660101	6601	257.473	184.624	72.849	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272301	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2021 - 5272101)	2660101	6601	211.956	122.834	89.122	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272304	Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 5272001)	2660101	6601	847.825	-	500.000	-	347.825	-	-	-	-	-	-	-
5272305	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen (verv 2019 - 5271614)	2660101	6601	62.527	-	62.527	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272401	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2 (verv.invest.5272004)	2660101	6601	158.967	-	-	-	79.484	-	79.484	-	-	-	-	-
5272502	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv.invest. vanuit 2023 - 5272301)	2660101	6601	211.956	-	50.000	-	55.978	-	105.978	-	-	-	-	-
5272505	Vervangingsinvestering thuiswerkfaciliteiten (5272111)	2660101	6601	300.000	-	-	-	300.000	-	-	-	-	-	-	-
5272106	Vervanginginvestering Drents Museum, kantoorautomatisering (verv.invest vanuit 2017 - 5271707)	2660110	6601	238.451	7.867	230.584	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272109	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5271903)	2660110	6601	26.495	21.367	5.128	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272303	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drents Museum (verv.inv. 5272109)	2660110	6601	26.495	-	26.495	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272307	mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5272110)	2660113	6601	37.092	3.331	33.761	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272405	vervanging werkplekomgeving ICT Prolander (verv. 5271905)	2660113	6601	182.758	-	43.750	-	139.008	-	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software				3.188.624	340.023	1.177.803	-	1.485.337	-	185.462	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 8: Middelen en mensen				9.715.717	435.758	1.622.179	-	4.845.916	-	1.943.865	-	550.000	-	183.000	-
TOTAAL GENERAAL				340.533.746	215.049.612	103.209.091	19.241.516	88.068.261	30.618.377	100.831.326	41.708.012	46.475.564	50.594.501	43.204.064	19.781.308

4.2 Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld. In deze staat wordt weergegeven in welke mate wij onze vaste activa met eigen vermogen en lang vreemd vermogen kunnen financieren. De staat hieronder is per aanvang van het jaar opgesteld en laat zien dat volgens onze verwachtingen het saldo van financieringsmiddelen een tekort zal vertonen. Dit komt mede door de realisatie van het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe!", voorgenomen investeringen in infrastructuur en het inzetten van bestemmingsreserves.

	2025	2026	2027	2028	eind 2028
Investerings					
A. Immateriële vaste activa					
1. Bijdrage aan activa in eigendom derden (maatschappelijk nut)	8.163.894	10.195.827	10.567.668	11.511.153	12.824.638
B. Materiële activa					
B1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	230.036.815	261.386.619	313.395.800	325.782.619	327.317.719
B2. Materiële activa (economisch nut)	141.291.188	153.829.544	145.223.245	107.177.452	109.813.933
C. Financiële activa					
1. Deelnemingen (maatschappelijk nut)	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665
2. Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	18.269.470	17.669.470	17.069.470	16.469.470	15.869.470
3. Overige langlopende geldleningen	81.822.000	97.281.000	96.339.000	95.967.000	95.508.000
Totaal investeringen	505.709.032	566.488.125	608.720.848	583.033.359	587.459.425
Financieringsmiddelen					
A. reserves/voorzieningen					
1. Algemene reserves	25.687.839	25.973.325	25.294.833	23.806.260	23.756.880
2. Bestemmingsreserves	313.480.061	214.267.258	126.337.048	65.261.536	64.523.419
3. Voorzieningen (middelen derden)	3.061.649	2.923.649	2.967.649	2.926.649	2.799.649
4. Voorzieningen egalisering kosten	4.398.685	3.787.615	2.911.097	2.996.766	3.828.941
5. Voorzieningen verpl., verl. risico's	14.496.157	15.405.956	16.590.073	17.899.073	19.288.073
B. Opgenomen langlopende geldleningen	0	0	68.000.000	101.000.000	102.000.000
Totaal financieringsmiddelen	361.124.391	262.357.803	242.100.700	213.890.284	216.196.962
Saldo financieringsmiddelen (tekort)	-144.584.641	-304.130.322	-366.620.148	-369.143.075	-371.262.463

4.3 Geprognosticeerde balans

Het opnemen van een geprognosticeerde balans is voorgeschreven met als doel meer inzicht te geven in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In onderstaande balans is rekening gehouden met de geplande investeringen, zie paragraaf 4.1 Investeringsnaar nut. Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Uitgegaan wordt van de eindbalans van de laatst vastgestelde jaarrekening (2023).
2. Vervolgens wordt het lopende begrotingsjaar toegevoegd conform de laatste ramingen.
3. Vervolgens zijn de vier volgende jaren toegevoegd conform de meerjarenraming (2025 t/m 2028), deze ramingen worden zoveel mogelijk ontleend aan bekende ramingen in het financieel systeem.
4. Voor de gegevens die niet beschikbaar zijn in het financieel systeem worden rekenregels gebruikt:
 - a. Sommige posten worden op nul geëxtrapoleerd
 - b. Bij sommige posten wordt de eindstand van de laatst vastgestelde jaarrekening geëxtrapoleerd
 - c. Er is een sluitpost om de balans in evenwicht te brengen.

ACTIVA Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	8.049	8.164	10.196	10.568	11.511	12.825
Saldo agio/disagio	0	0	0	0	0	0
Bijdragen in activa in eigendom van derden	8.049	8.164	10.196	10.568	11.511	12.825
Materiële vaste activa	296.494	371.328	415.217	458.619	432.960	437.132
Investeringsnaar nut in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	172.118	230.037	261.387	313.396	325.783	327.318
Investeringsnaar nut met een economisch nut	124.376	141.291	153.830	145.223	107.177	109.814
Financiële vaste activa	156.882	126.217	141.076	139.534	138.562	137.503
Kapitaalversterking aan Deelnemingen	32.742	26.126	26.126	26.126	26.126	26.126
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	38.269	18.269	17.669	17.069	16.469	15.869
Overige langlopende leningen	85.871	81.822	97.281	96.339	95.967	95.508

VLOTTENDE ACTIVA						
Voorraden	981					
Voorraden	981	0	0	0	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	170.023	199.211	49.107	34.700	34.700	34.700
Vorderingen op openbare lichamen	9.234	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	135.013	164.511	14.407	0	0	0
Rekening courant verhoudingen overige niet-financiële instellingen	22.061	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Overige vorderingen	3.715	3.700	3.700	3.700	3.700	3.700
Liquide middelen	46	0	0	0	0	0
Kassaldi	0	0	0	0	0	0
Banksaldi	46	0	0	0	0	0
Overlopende activa	66.216	65.700	65.700	65.700	65.700	65.700
Nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	62.483	62.000	62.000	62.000	62.000	62.000
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	3.733	3.700	3.700	3.700	3.700	3.700
Totaal activa	698.690	770.620	681.294	709.120	683.433	687.859

PASSIVA Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
VASTE PASSIVA						
Eigen vermogen	425.782	339.168	240.240	151.632	89.068	88.280
Algemene reserve	38.944	25.688	25.973	25.295	23.806	23.757
Bestemmingsreserves	364.706	313.480	214.267	126.337	65.262	64.523
Saldo van rekening	22.132	0	0	0	0	0
Vorzieningen	22.037	21.957	22.118	22.469	23.823	25.917
Vorzieningen (middelen derden)	3.116	3.062	2.924	2.968	2.927	2.800
Vorzieningen egalisering kosten	5.186	4.399	3.788	2.911	2.997	3.829
Vorzieningen verpl., verl. risico's	13.735	14.496	15.406	16.590	17.899	19.288
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	0	68.000	101.000	102.000
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	0	0	0	68.000	101.000	102.000

VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	15.376	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Bank en giro saldi	0	0	0	0	0	0
Overige schulden	15.376	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Overlopende passiva	235.496	394.495	403.936	452.020	454.543	456.662
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.	54.785	100.000	120.000	140.000	160.000	180.000
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:						
- het Rijk	140.472	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
- Overige Nederlandse overheidslichamen	22.133	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van de volgende begrotingsjaren komen	18.106	44.495	33.936	62.020	44.543	26.662
Totaal passiva	698.690	770.620	681.294	709.120	683.433	687.859

4.4 Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo

Om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden, zijn in Europees verband afspraken gemaakt over het toegestane maximale tekort van het EMU-saldo op nationaal niveau. De Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) is de Nederlandse uitwerking van deze afspraken. Omdat het EMU-saldo van alle decentrale overheden deel uitmaakt van het EMU-saldo op nationaal niveau is het daarmee ook relevant voor de decentrale overheden om het eigen EMU-saldo te volgen.

Berekening EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Hiermee wijkt de berekening af van het baten/lastenstelsel zoals het BBV voorschrijft.

Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de provincie.

EMU-norm en referentiewaarden

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 21 november 2023 hebben het Rijk en de koepels van medeoverheden (IPO, VNG, en UvW) overeenstemming bereikt over een macro EMU-saldonorm voor de medeoverheden van -0,5% van het bruto binnenlands product (bbp) per jaar voor de periode van 2024 t/m 2026. Dat betekent een verruiming van deze EMU-saldonorm voor medeoverheden van ten opzichte van de voorgaande periode met -0,1 procentpunt van het bbp. Binnen de gezamenlijke ruimte van -0,5% is de ruimte voor provincies -0,1%, dit was -0,08%.

EMU-referentiewaarden

Jaarlijks worden in de Septembercirculaire van het Provinciefonds de EMU-referentiewaarden (de ruimte per provincie weergegeven in euro's) gepubliceerd. Een individuele EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat de provincie in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De referentiewaarde voor 2025 wordt opgenomen in de Septembercirculaire provinciefonds 2024. Deze is op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd. Voor 2024 bedraagt de referentiewaarde circa € 48 miljoen, vooralsnog gaan we ervan uit dat voor 2025 een bedrag van ongeveer dezelfde omvang van toepassing zal zijn.

EMU-saldo voor 2025

Het verloop van het EMU-saldo voor de komende jaren is weergegeven in onderstaande tabel. Het EMU-saldo zal naar verwachting de komende jaren negatief zijn. Daarnaast overschrijdt het voor 2025 begrote EMU-saldo naar verwachting de referentiewaarde voor onze provincie.

Als alle afgegeven EMU-prognoses de referentiewaarden overschrijden en ook worden gerealiseerd, wordt het totaal van de toegekende EMU-ruimte overschreden

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		2024	2025	2026	2027	2028
	Balansmutaties 1 januari tot en met 31 december					
	Financiële vaste activa					
1	Kapitaalverstrekingen en leningen	-26.616	-600	-600	-600	-600
2	Uitzettingen	-4.049	15.459	-942	-372	-459
	Vlottende activa					
3	Uitzettingen	29.189	-150.104	-14.407	0	0
4	Liquide middelen	-46	0	0	0	0
5	Overlopende activa	-516	0	0	0	0
	Vaste passiva					
6	Vaste schuld	0	0	68.000	33.000	1.000
	Vlottende passiva					
7	Vlottende schuld	-376	0	0	0	0
8	Overlopende passiva	159.001	9.440	48.083	2.524	2.119
	EMU-saldo (1+2+3+4+5-6-7-8)	-160.663	-144.685	-132.032	-36.496	-4.178

4.5 Begrotingssubsidies

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
2: Landelijk gebied	Natuur	Agrarisch Natuur Drenthe	Ja	Structureel	Voert activiteiten uit op het gebied van agrarisch natuurbeheer.	81.466
		Stichting Het Drentse Landschap	Ja	Structureel	Het Drentse Landschap beheert natuurgebieden in Drenthe en draagt zorg voor het Drentse cultureel erfgoed, zoals landgoederen, boerderijen, molens en hunebedden.	981.730
		IVN - Beheer Natuur en Landschap	Ja	Structureel	IVN Drenthe betreft mensen bij natuur en landschap in de eigen omgeving en verzorgt natuureducatie in het onderwijs.	257.371
		IVN - Behouden en versterken Nationale Parken	Ja	Structureel	De subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage voor de communicatie en educatie in de drie Drentse Nationale Parken.	142.322
		Landschapsbeheer Drenthe	Ja	Structureel	Landschapsbeheer Drenthe houdt zich bezig met behoud, beheer en ontwikkeling van een mooi en kwalitatief Drents cultuurlandschap, waarvan het streekeigen karakter behouden blijft. Zij begeleidt vele vrijwilligersgroepen in Drenthe die zich bezighouden met het Streekbeheer en voert daarnaast projecten uit.	636.981
		Streekbeheer	Nee	Incidenteel	Aanvullende subsidie tot en met 2027 voor de uitvoering van het streekbeheer in Drenthe.	200.000
		Streekbeheer	Nee	Structureel	Het verbinden van bewoners met organisaties en overheden, zodat de kwaliteit van het landschap voor mensen, dieren en planten wordt behouden.	150.000
		Vereniging Natuurmonumenten Nederland	Ja	Structureel	De subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage aan het bezoekerscentrum van het Nationaal Park Dwingelderveld.	54.739
		Staatsbosbeheer	Ja	Structureel	De subsidie betreft de jaarlijkse bijdrage aan het bezoekerscentrum van het Nationaal Park Drents Friese Wold.	21.896
		Schaapskudde Bargerveen (Landschapsbeheer Kollingsveen)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Bargerveen. Noodzakelijk voor goed beheer van het Bargerveen.	53.239
		Schaapskudde De Strubben - Kniphorstbosch (Stichting Schaapskudde het Stroomdal)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Stroomdal. Noodzakelijk voor goed beheer van De Strubben en het Kniphorstbosch.	53.239
		Schaapskudde Doldersummerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Doldersummerveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Doldersummerveld.	53.239
		Schaapskudde Dwingelderveld (Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Dwingelderveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Dwingelderveld.	53.239
		Schaapskudde Holtingerveld (Stichting Holtinger Schaapskudde)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Holtingerveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Holtingerveld.	53.239
		Schaapskudde Ruinen (Stichting Het Drentse Heideschaap)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Ruinen. Noodzakelijk voor goed beheer van het Dwingelderveld.	53.239

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
		Schaapskudde Westerbork (Orvelte) (Stichting Schaapskudde Westerbork)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Westerbork. Noodzakelijk voor goed beheer van de natuurgebieden rondom Orvelte.	53.239
		Schaapskudde Balloërveld (Stichting Schaapskooi Balloërveld)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Balloërveld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Balloërveld.	53.239
		Schaapskudde Exloo (Stichting Schaapskudde Exloo)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Exloo. Noodzakelijk voor goed beheer van het Molenveld en de Odoornerdennen.	53.239
		Schaapskudde Hijkerfeld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	Structureel	Subsidiëring van de schaapskudde Hijkerfeld. Noodzakelijk voor goed beheer van het Hijkerfeld.	53.239
		Faunabeheer Eenheid Drenthe	Ja	Structureel	De Faunabeheereenheid Drenthe (FBE) is een samenwerkingsverband van agrariërs, jachthouders, terreinbeherende en natuur- en milieubeschermdende organisaties. Met als doelstelling om op basis van een door de Provincie goedgekeurd Faunabeheerplan op planmatige wijze uitvoering te geven aan het faunabeheer.	268.434
	Totaal beleidsopgave					3.327.329
Totaal programma						3.327.329
3: Leefomgeving en wonen	In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Natuur en Milieufederatie Drenthe	Ja	Structureel	De Natuur en Milieufederatie Drenthe is aanjager en uitvoerder van projecten op het gebied van natuur, milieu, energie en gezondheid en geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies.	447.650
	Totaal beleidsopgave					447.650
Totaal programma						447.650
4: Regionale economie en werkgelegenheid	Stimuleren Recreatie en toerisme	Stichting Drentse Fiets4daagse	Ja	Structureel	Organisatie van de jaarlijkse Drentse Fiets4daagse op diverse plekken in Drenthe.	17.537
		Bedrijfsnetwerk Groene Chemie Drenthe (SUSPACC)	Nee	Incidenteel	Spilfunctie samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven op het vlak van het vergroenen en verslimmen van de kunststofsector.	100.000
		Marketing Drenthe	Ja	Structureel	Marketing Drenthe brengt Drenthe onder de aandacht van binnen- en buitenlandse bezoekers en stimuleert de recreatie in brede zin. Zij adviseert daarnaast bedrijven en overheden	1.643.151
	Totaal beleidsopgave					1.760.688
	Versterken van het ondernemerschap	Rijksuniversiteit Groningen	Nee	2023-2026	Leerstoel regionale economie (circulaire economie).	10.000
		Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	Nee	Structureel	Versterkt de economische ontwikkeling in Drenthe door de acquisitie, begeleiding en ontwikkeling van bedrijven en projecten.	650.000
		GIP EDR	Nee	Structureel	Eerste aanspreekpunt in de regio voor vragen over ondernemen, pensioen, studeren, werken en wonen in het buurland Duitsland.	126.250
	Totaal beleidsopgave					776.250

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
Totaal programma						2.536.938
5: Mobiliteit en bereikbaarheid	Instandhouden en beheren van onze fysieke infrastructuur	Waterrecreatie Nederland	Nee	2020-2025	Deelname aan de basisvisie Recreatietoervaart Nederland 2020 – 2025 (BRTN 2020 – 2025) en aan het project 'Varen doe je samen'.	11.400
Totaal beleidsopgave						11.400
	Kerntaken onderzoek en samenwerking	CRO Eelde	Nee	Structureel	Een overlegorgaan van de luchtvaartsector, de exploitant van de luchthaven en de omgeving. Door middel van overleg, bevorderen van het maken van afspraken en het afwegen van belangen op regionaal niveau zoeken naar een optimaal gebruik van de luchthaven.	25.000
Totaal beleidsopgave						25.000
Totaal programma						36.400
7: Levendig en sociaal	Cultuur en erfgoed	Andere Activiteiten Schipborg	Ja	2025-2028	Organisatie van FestiValderAa.	63.735
		Architectuurpunt Drenthe	Ja	2025-2028	Ondersteuning van de activiteiten van het Architectuurpunt, inclusief de tweejaarlijkse Architectuurprijs.	26.632
		Aurora Festival	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van het Aurora Festival (voorheen het Peter de Grote Festival).	29.367
		Bevrijdingsfestival	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van het Bevrijdingsfestival in Drenthe.	61.988
		Biblionet Drenthe	Ja	2025-2028	Biblionet Drenthe is de provinciale ondersteuningsinstelling voor alle twaalf bibliotheekstichtingen in Drenthe.	2.781.882
		Bond Heemschut	Ja	2025-2028	Vereniging voor het behoud van cultuurmonumenten.	3.055
		DBF Kenniscentrum Herbestemming Noord	Ja	2025-2028	Stichting DBF richt zich op de leefbaarheid in Drenthe door de advisering over en herbestemming van oude karakteristieke panden.	29.367
		Drèents Liedtiesfestival	Ja	2025-2028	De organisatie van het Drèents Liedtiesfestival; een festival voor Drentstalige artiesten gericht op talentontwikkeling en de bevordering van het Drents.	46.988
		Drents Agrarisch erfgoed	Ja	2025-2028	Door advies en projecten draagt de organisatie bij aan het behoud van de landschappelijke en culturele waarden van het Drents agrarisch erfgoed.	3.055
		Drents Jeugd Orkest	Ja	2025-2028	Muzikale en organisatorische talentontwikkeling van Drentse jeugdmuzikanten.	21.263
		Drents Monument	Ja	2025-2028	De stichting streeft het herstel en behoud van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken – Drents erfgoed – na.	11.746
		Drents Museum	Ja	2025-2028	Beheert de vaste Drentse museale collectie en organiseert diverse toonaangevende exposities.	5.673.547
		Drents Poppenspeelfestival (Puppet international)	Ja	2025-2028	Organisatie van het poppenfestival in Meppel (45 makers en gezelschappen, 250 voorstellingen).	29.367
		Drents Senioren Orkest	Ja	2025-2028	Muzikale talentontwikkeling van Drentse seniorenmuzikanten.	3.524

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
		Drents Symfonie Orkest	Ja	2025-2028	Ondersteuning van het Drents Symfonie orkest; volwaardig symfonieorkest. Het repertoire wisselt van eigentijdse (Nederlandse) composities tot werken van grote componisten, opera, operette, musical en koorbegeleiding.	2.937
		Drentse Historische Vereniging	Ja	2025-2028	De Drentse Historische Vereniging (DHV) is bedoeld voor mensen die zich betrokken voelen bij de Drentse geschiedenis en genealogie. De DHV wil de kennis daarover verspreiden en ook de bestudering ervan bevorderen.	3.055
		Erfgoed Arsenaal Drenthe	Ja	2025-2028	Het Erfgoed Arsenaal richt zich op opslag en hergebruik van historische bouwmaterialen en educatie rondom de toepassing daarvan, o.a. door inzet van veteranen met PTSS.	200.963
		Festival Veenhuizen	Ja	2025-2028	Organiseert in het gevangenisdorp Veenhuizen jaarlijks in het derde weekend van augustus het festival voor klassieke muziek en verhalen met ruim 2500 bezoekers.	46.988
		Festival Vrouwenfilms Claire Obscur	Ja	2025-2028	Organisatie van het Internationaal Filmfestival Assen.	42.018
		Garage TDI	Ja	2025-2028	Theatergezelschap en jeugdtheaterschool.	207.952
		Garage TDI - Art of Wonder	Ja	2025-2028	Organisatie van Art of Wonder, jeugdtheaterfestival.	41.114
		Geopark De Hondsrug	Ja	2025-2028	Het Geopark vertelt het verhaal van het ontstaan en de geschiedenis van het Hondsruggebied.	234.939
		Haydn Jeugd Strijkorkest	Ja	2025-2028	Het Haydn Jeugd Strijkorkest is een jeugdstrijkorkest in Noord-Nederland, biedt het jong talent training in samenspel en begeleidt de leden zo mogelijk tot het niveau van de muziekvakopleiding.	5.874
		Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Ja	2025-2028	Onderhoud en instandhouding van het nationaal monument op het terrein van het Herinneringscentrum.	21.422
		Het Houten Huis	Ja	2025-2028	Subsidie voor muziektheatergezelschap, optredens in Drenthe.	29.367
		Het Podium	Ja	2025-2028	Subsidie aan het culturele podium in Hogeveen (muziek, cultuur etc.).	41.114
		Hunebedcentrum Borger	Ja	2025-2028	Dit museum vertelt het verhaal van de hunebedden, archeologie en de prehistorie in Drenthe.	154.217
		Hunebedcentrum	Nee	2025-2028	Kenniscentrum Archeologie.	25.000
		Huus van de Taol	Ja	2025-2028	Organisatie die zich inzet voor het stimuleren van de Drentse streektaal door educatie, publicaties en publieksactiviteiten.	494.113
		ICO (projecten Kunstbende en Welcome to the Playground)	Ja	2025-2028	Subsidie voor het organiseren van Kunstbende en Welcome to the Playground, twee projecten gericht op talentontwikkeling bij jonge artiesten.	29.495

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
		Into Nature	Ja	2025-2028	Into Nature is een organisatie die kunstwerken van (inter)nationaal vooraanstaande kunstenaars verbindt aan de bijzondere kenmerken van het Drentse landschap en actuele maatschappelijke vraagstukken. Het programma bestaat uit een tweejaarlijkse buitententoonstelling en een doorlopend activiteitenprogramma.	146.837
		Klassiek in 't Veen	Ja	2025-2028	De Stichting Klassiek in 't Veen is een vrijwilligersorganisatie die ongeveer 10 keer per jaar klassieke kamermuziek, - pianorecitals, jazzconcerten etc. organiseert.	10.572
		Koorschool Viva la Musica	Ja	2025-2028	Viva la Musica is een zang- en kooropleiding voor kinderen en jeugd van 6 tot en met 21 jaar.	8.222
		Kunst en Cultuur Drenthe	Ja	2025-2028	Organisatie van Symfonia in D. Dit biedt jonge musici de gelegenheid samen met anderen te spelen in een groot orkest.	11.746
		Kunst en Cultuur Drenthe	Ja	2025-2028	Stichting Kunst & Cultuur (K&C) maakt zich sterk voor goed cultuuronderwijs op de scholen in Drenthe en Groningen en zet zich in voor de cultuurparticipatie In Drenthe. Via projecten en evenementen wordt gestimuleerd zoveel mogelijk mensen deel te laten aan of kennis te maken met kunst, cultuur en erfgoed.	1.518.517
		Kunst en Cultuur Drenthe - Culturele Mobiliteit	Ja	2025-2028	Stichting Kunst & Cultuur (K&C) maakt zich sterk voor goed cultuuronderwijs op de scholen in Drenthe en Groningen en zet zich in voor de cultuurparticipatie In Drenthe. Via projecten en evenementen wordt gestimuleerd zoveel mogelijk mensen deel te laten nemen aan of kennis te maken met kunst, cultuur en erfgoed.	150.000
		Kunst en Cultuur Drenthe - Oktober kindermaand	Ja	2025-2028	Organisatie van Oktobermaand Kindermaand, een actiemaand gericht op de cultuurparticipatie van kinderen.	52.861
		Kunst en Cultuur Drenthe - Poplab	Ja	2025-2028	De organisatie van Poplab, een creatieve broedplaats voor culturele talenten.	46.988
		Loods 13	Ja	2025-2028	Theater en community art voor en door jongeren, geworteld in Zuid Oost Drenthe.	103.102
		Molenstichting Drenthe	Ja	2025-2028	Het bevorderen en het verzekeren van de instandhouding van molens in de provincie Drenthe.	22.553
		Museum de Buitenplaats	Ja	2025-2028	Museum De Buitenplaats is een museum voor figuratieve kunst van na 1945, het museum biedt naast beeldende kunst ook een podium voor uitvoerende kunsten en literatuur.	154.217
		Museum de Proefkolonie	Ja	2025-2028	Het museum vertelt het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid.	154.217
		Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen	Ja	2025-2028	Het museum informeert op interactieve wijze over de omgang met misdaad en straf in Nederland vanaf 1600 tot vandaag de dag. Ook wordt aandacht besteed aan de	154.217

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
					geschiedenis van Veenhuizen als gevangenisdorp.	
		Noord Nederland Orkest	Ja	2025-2028	Orkest in Noord-Nederland. "Het NNO laat graag 'nieuwe oren' kennismaken met symfonische muziek en wil zo - als Nederlands oudste professionele symfonieorkest - een eeuwenoude traditie levend houden".	58.735
		Oude Drentse Kerken	Ja	2025-2028	Inzet voor het behoud van oude Drentse kerken.	3.055
		PeerGroup	Ja	2025-2028	Theatergroep, locatietheater vanuit herkenbare onderwerpen die diepgeworteld liggen in het Nederlandse landschap.	230.572
		Platform Drentse musea	Ja	2025-2028	Het Platform Drentse Musea adviseert, verbindt en ondersteunt meer dan 50 Drentse musea bij het in stand houden en ontsluiten van het Drentse culturele erfgoed.	157.470
		Poppunt Drenthe	Ja	2025-2028	Popmuziek in Drenthe promoten, stimuleren en faciliteren.	70.482
		Popwaarts	Ja	2025-2028	Het organiseren van de jaarlijkse Popronde.	7.047
		Projecten Drents Archief	Ja	2025-2028	Het Drents Archief ontvangt jaarlijks een subsidie voor het ontwikkelen van publieksactiviteiten.	53.754
		Regionaal Historisch Centrum Drents Archief	Ja	2025-2028	Het Drents Archief is hét Regionaal Historisch Centrum van Drenthe. Zij beheert informatie, digitaliseert informatiebronnen en maakt deze toegankelijk.	366.645
		Steunpunt Erfgoed Drenthe	Ja	2025-2028	Voor advies, kennis en netwerk bij wettelijke taken op het gebied van erfgoed, monumenten, cultuurlandschap en archeologie.	145.963
		Stichting Compenta - Cultuureducatie met kwaliteit	Nee	2025-2028	Is penvoerder van de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) in Drenthe en speciaal voor deze regeling in het leven geroepen. Binnen Compenta werken vier kunstinstellingen samen: K&C, ICO, Facet en CultuurKlik.	427.000
		Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Ja	2025-2028	Subsidie voor de museale activiteiten van Herinneringscentrum/ Informatiecentrum Kamp Westerbork.	154.217
		Stichting Literaire activiteiten in Drenthe	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van literaire activiteiten.	23.494
		Stichting Monumentenwacht Drenthe	Ja	2025-2028	Monumentenwacht Drenthe helpt monumentenbezitters bij het periodieke onderhoud van hun monument door middel van inspecties en eventueel noodherstel.	366.345
		Stichting Nieuwe Drentse Volksalmanak	Ja	2025-2028	Uitgave van de Nieuwe Drentse Volksalmanak (podium voor amateurs en professionals voor bevinding onderzoek naar geschiedenis en archeologie).	7.047
		Stichting Veenomanaal Veenpark	Ja	2025-2028	Doorontwikkeling en professionalisering van het	154.217

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
					Veenpark tot museum van provinciaal belang.	
		The Bake Shop	Ja	2025-2028	The Bake Shop is een vrijwilligersorganisatie die zich focust op talentontwikkeling, de subsidie is voor de organisatie van Drents Peil XL.	13.047
		TT-festival (programmering Drents Talent)	Ja	2025-2028	Subsidie voor de organisatie van een talentenpodium op het TT-festival.	23.494
		TT-festival	Nee	Incidenteel	Organisatie van TT-festival.	113.865
		Van Gogh in Drenthe	Nee	2025-2028	Het ontwikkelen van aanbod waardoor bezoekers het verhaal van Van Gogh in Drenthe kunnen beleven.	25.000
		Veenkoloniaal Symfonie Orkest	Ja	2025-2028	Het is een 75-koppig symfonisch orkest. Subsidie is bestemd voor de organisatie van twee bijzondere optredens op verrassende locaties per jaar.	11.746
		Vocalin Drenthe	Ja	2025-2028	Projectkoor, organiseert één kwalitatief hoogstaand koorproject per jaar.	5.168
	Totaal beleidsopgave					15.318.496
	Sociaal Drenthe voor iedereen	CMO STAMM	Ja	Structureel	CMO STAMM is het kenniscentrum voor sociaal-maatschappelijke vraagstukken in Groningen en Drenthe en verzamelt/analyseert via het Trendbureau sociaalgeografische gegevens in Drenthe. CMO STAMM onderzoekt, initieert, adviseert en realiseert projecten.	1.063.407
		BOKD/SDD	Ja	Structureel	De BOKD is een maatschappelijke organisatie die zich inzet voor een vitaal en leefbaar platteland in Drenthe. Het ledennetwerk van 245 dorpen en dorpsuizen vormt de kern van de vereniging.	310.310
		Zorgbelang Drenthe	Ja	Structureel	Stichting Zorgbelang Drenthe adviseert en ondersteunt de inwoners van Drenthe bij zorgvragen en versterkt daarmee de positie van de inwoners.	366.526
		Bondgenootschap voor geletterd Drenthe	Ja	Structureel	Het Bondgenootschap is een verzameling van bedrijven, gemeenten en instellingen die zich sterk maken om laaggeletterdheid aan te pakken in Drenthe.	26.807
		VDG Drents zorglandschap	Nee	Structureel	In samenwerking met 12 Drentse gemeenten en zorgverzekering Zilveren Kruis zorgen voor goede, bereikbare en betaalbare zorg in Drenthe, waarbij het doel is het sociaal domein en het zorgdomein met elkaar te verbinden en samenhangend beleid te ontwikkelen en uitvoeren.	40.000
		RTV Drenthe	Ja	Incidenteel	De inwoners van Drenthe op de hoogte houden van het nieuws uit de provincie. De subsidie is bedoeld voor de ondertiteling van de tv-nieuwsuitzendingen van Drenthe Nu.	44.030
	Totaal beleidsopgave					1.851.080

Programma	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Looptijd subsidie	Doelstelling	2025 begroting
	Sport en Beweging stimuleren	Stichting Sport Drenthe	Ja	Structureel	SportDrenthe is een organisatie die zelfstandig de belangen van de sport in de provincie Drenthe behartigt met als doel iedereen mee laten doen in een vitale samenleving.	212.195
	Totaal beleidsopgave					212.195
Totaal programma						17.423.789
Totaal						23.772.106

4.6 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Het doel is om inzicht te geven in de beoogde stand en de inzet van de reserves en voorzieningen van de provincie. Bij zowel de voorjaarsnota, begroting, bestuursrapportage als de jaarrekening monitoren wij de stand en bestedingen van de reserves en voorzieningen en beoordelen daarbij of bijstellingen nodig zijn.

Verloop reserves en voorzieningen

De samenstelling van de reserves en voorzieningen is hierna gespecificeerd in een nieuw compact totaaloverzicht. Daarna volgen overzichten per reserve/voorziening waarin het meerjarige financiële perspectief per reserve/voorziening wordt weergegeven.

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen						
Nummer	Omschrijving	Saldo 31-12-2024	2025 Begrote Rente	2025 Begrote Vermeerderingen	2025 Begrote Verminderingen	Saldo 31-12-2025
Algemene Reserves						
R001	Reserve voor algemene doeleinden	5.000.000	-	217.359	217.359	5.000.000
R002	Saldireserve	1.980.339	-	416.154	130.668	2.265.825
R004	Risicoreserve	18.707.500	-	0	0	18.707.500
Totaal algemene reserves		25.687.839	0	633.513	348.027	25.973.325
Bestemmingsreserves						
R112	Reserve versterking economische structuur	1.095.833	-	600.000	0	1.695.833
R123	Reserve provinciaal aandeel ILG	288.782	0	0	0	288.782
R124	Reserve Regio Specifiek Pakket	1.106.531	0	0	1.106.531	0
R125	Financieringsreserve	114.564.169	0	1.972.359	43.047.026	73.489.502
R127	Cofinancieringsreserve Europa	9.362.411	0	2.000.000	3.286.405	8.076.006
R128	Reserve opvang revolverend financieren	20.470.973	0	0	0	20.470.973
R129	Reserve natuurbeleid	63.569.710	0	25.522.861	47.758.506	41.334.065
R131	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	5.512.335	0	0	2.103.767	3.408.568
R132	Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	1.762.760	0	1.123.040	2.621.000	264.800
R133	Reserve uitvoering generatiepact	61.128	0	250.268	351.210	-39.814
R134	Reserve persoonlijk ontwikkelbudget (POB)	0	0	0	0	0
R135	Reserve investeringsagenda 2019-2023	3.000.000	0	0	3.000.000	0
R136	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	0	0	0	0	0
R137	Reserve verstrekte subsidies	19.236.971	0	563.403	14.683.426	5.116.948
R139	Reserve mobiliteit	49.427.255	0	3.414.202	18.201.065	34.640.392
R140	Reserve bodem	8.935.879	0	0	500.000	8.435.879
R141	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw	4.500.000	0	2.500.000	500.000	6.500.000
R142	Reserve wettelijke boscompensatie	20.324	0	0	0	20.324
R143	Reserve kapitaallasten verdiepte ligging rondweg Emmen	10.565.000	0	0	0	10.565.000
R144	Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid	0	0	0	0	0
Totaal bestemmingsreserves		313.480.061	0	37.946.133	137.158.936	214.267.258
Totale algemene reserves en bestemmingsreserves		339.167.900	0	38.579.646	137.506.963	240.240.583

Nummer	omschrijving	Saldo 31-12-2024	2025 Begrote vrijgevallen bedragen	2025 Begrote toevoegingen	2025 Begrote aanwendungen	Saldo 31-12-2025
Voorziening middelen derden						
O809	Voorziening spaarhypotheken	813.470	0	44.000	182.000	675.470
O811	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen	1.043.606	0	0	0	1.043.606
O807	Voorziening Grondwaterheffing	1.204.573	0	800.000	800.000	1.204.573
Totaal voorzieningen middelen derden		3.061.649	0	844.000	982.000	2.923.649
Voorziening ter egalisering van kosten						
O801	Voorziening groot onderhoud provinciehuis	1.881.266	0	361.623	216.468	2.026.421
O802	Voorziening groot onderhoud Drents Museum	625.966	0	650.606	676.848	599.724
O804	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum	377.548	0	156.250	15.652	518.146
O812	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode	74.661	0	0	0	74.661
O805	Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden	133.171	0	52.614	47.058	138.727
O806	Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten	405.173	0	74.250	274.712	204.711
O803	Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum	900.900	0	0	675.675	225.225
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten		4.398.685	0	1.295.343	1.906.413	3.787.615
Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's						
O813	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte	261.694	0	0	0	261.694
O808	Voorziening spaarverlof	6.515.578	0	1.274.000	0	7.789.578
O800	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	7.354.801	0	385.000	450.000	7.289.801
O810	Voorziening Wachtgeld oud GS-leden	364.084	0	0	299.201	64.883
Totaal voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's		14.496.157	0	1.659.000	749.201	15.405.956
Totaal alle voorzieningen		21.956.491	0	3.798.343	3.637.614	22.117.220
Totaal reserves en voorzieningen		361.124.391	0	42.377.989	141.144.577	262.357.803

Algemene Reserves

Algemene reserves zijn reserves zonder bepaalde bestemming.

De algemene reserves kunnen worden ingedeeld in twee categorieën, te weten:

- reserve(s) zonder specifieke bestemming. Hiertoe worden gerekend de Reserve voor Algemene Doeleinden en de Saldireserve.
- reserve(s) om risico's die de provincie loopt, op te vangen. Hiertoe wordt de Risicoreserve gerekend.

Reserve voor algemene doeleinden

R001	Reserve voor algemene doeleinden				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	5.021.950	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Begrote onttrekking (2)	498.899	217.359	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	476.949	217.359	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000

Reserve voor algemene doeleinden

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Zie Doelstelling
Wat zijn we van plan?	In 2025 verwachten we een toevoeging van € 217.359,-- (middelen Boerenlandvogels worden naar voren gehaald van 2025 naar 2024). Daarnaast verwachten we een onttrekking van eveneens € 217.359,-- betreffende een aframing ten behoeve van het dekkingsplan. Het saldo van de reserve komt daarmee weer op het maximale niveau van € 5 miljoen.

Saldireserve

R002	Saldireserve				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	15.214.405	1.980.339	2.265.825	1.587.333	98.760
Resultaatbestemming jaarrekening (2)	5.035.463	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	19.182.184	130.668	678.492	1.488.573	49.380
Begrote toevoeging (4)	912.655	416.154	-	-	-
Saldo einde jaar (1+2-3+4)	1.980.339	2.265.825	1.587.333	98.760	49.380

Saldireserve	
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het lopende naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Zie Doelstelling
Wat zijn we van plan?	Overhevelingen, zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages en die inmiddels door u zijn vastgesteld, zijn in dit overzicht verwerkt.

Risicoreserve

R004	Risicoreserve				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500	18.707.500

Risicoreserve	
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers te kunnen opvangen die niet door een specifieke voorziening of de algemene reserve worden gedekt, maar die wel in het kader van het provinciale risicomanagement zijn geïnventariseerd. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de berekening daarvan in de paragraaf weerstandsvermogen.
Instellingsbesluit	Begroting 2008 d.d. 14 november 2007
Toelichting	Geen bijzonderheden.
Wat zijn we van plan?	Er zijn voorsnog in 2025 geen mutaties in de Risicoreserve voorzien. Deze zijn pas aan de orde als er oftewel een substantiële wijziging plaatsvindt in de inschatting van provinciale risico's of als er op enig moment risico's tot schade leiden.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming hebben gegeven. Wanneer vanuit deze reserves bedragen beschikbaar zijn gesteld en die bedragen na afloop niet zijn besteed, dient in principe het overschot weer aan de betreffende bestemmingsreserve te worden toegevoegd, conform artikel 43 BBV. Het zijn Provinciale Staten die tot deze toevoegingen besluiten. Eenzelfde werkwijze geldt voor eventuele overschrijdingen.

Beleid bestemmingsreserves

Het instellen dan wel opheffen van reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Ons beleid ten aanzien van het instellen van bestemmingsreserves is terughoudend. In de begroting zijn idealiter alle structurele en incidentele baten en lasten opgenomen, zodat het vormen van een bestemmingsreserve niet nodig is. Toch kunnen er redenen zijn om een bestemmingsreserve in te stellen.

Voor het instellen/handhaven van bestemmingsreserves zijn criteria geformuleerd. Deze criteria zijn opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2020.

Reserve versterking economische structuur

R112	Reserve versterking economische structuur				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	2.504.833	1.095.833	1.695.833	2.295.833	2.895.833
Begrote onttrekking (2)	2.009.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	600.000	600.000	600.000	600.000	-
Begrote lasten programma (4)	8.056.471	4.066.446	3.419.321	3.419.321	4.239.321
Beoogde lasten programma (5)	8.056.471	4.066.446	3.419.321	3.419.321	4.239.321
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	1.095.833	1.695.833	2.295.833	2.895.833	2.895.833

Reserve versterking economische structuur

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin, is gericht op de verwezenlijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de (nieuwe) nationale economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Met de Reserve VES worden schommelingen opgevangen in de exploitatie van de provincie voor projecten ter versterking van de economische structuur en ten behoeve van het financieel stimuleringsinstrumentarium gericht op het MKB.
Wat zijn we van plan?	Vanaf 2025 is een jaarlijkse dotatie gepland van € 600.000,-- voor het opvangen van schommelingen in de exploitatie. Bijdragen voor economische structuurversterking boven het exploitatiebudget worden gedekt uit deze reserve. Voorstellen hiertoe worden via de reguliere planning-en-controlcyclus voorgelegd aan Provinciale Staten.

Reserve provinciaal aandeel ILG

R123	Reserve provinciaal aandeel ILG				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	5.952.197	288.782	288.782	288.782	288.782
Begrote onttrekking (2)	9.626.253	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	3.962.838	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	711.107	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	711.107	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	158.725	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	158.725	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	288.782	288.782	288.782	288.782	288.782

Reserve provinciaal aandeel ILG

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve heeft als doel uitvoering te geven aan de afspraken in de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2007 d.d. 4 juni 2008
Toelichting	De afwikkeling van de natuurprojecten die nog gedekt worden uit het restant van de middelen Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG) worden ten laste van deze reserve gebracht. Het gaat om de inrichtingsprojecten Nieuw-Schoonebeek, Geelbroek en Roden-Norg. De stand na afronding van deze projecten bedraagt € 5.236.353,--. Dit vrij besteedbare saldo wordt beschikbaar gesteld voor het dekkingsplan voor de 2e uitwerking van het coalitieakkoord.
Wat zijn we van plan?	De afwikkeling van de met deze reserve verbonden natuurprojecten zullen lopen via de Reserve natuurbeleid. Nadat bovenstaande is gerealiseerd, kan de reserve worden opgeheven.

Reserve Regio Specifiek Pakket

R124	Reserve Regio Specifiek Pakket				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	1.218.980	1.106.531	0	0	0
Begrote onttrekking (2)	187.449	1.106.531	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	75.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	190.000	1.180.000	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	190.000	1.180.000	-	-	-
Begrote baten programma (6)	77.551	73.469	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	77.551	73.469	-	-	-
Saldo einde jaar 8=1-2+3+4-5-6+7)	1.106.531	0	0	0	0

Reserve Regio Specifiek Pakket

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het Regio Specifiek Pakket (RSP) was de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw Staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2009 d.d. 1 juli 2009
Toelichting	Deze reserve is in 2009 ingesteld om de meerjarige afspraken voor het realiseren van het Regio Specifiek Pakket met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren.
Wat zijn we van plan?	Conform het Statenbesluit 2024-9 van 3 april 2024 zal in 2025 aan de Reserve RSP € 1.000.000,-- worden onttrokken ter dekking van het project Emmen-Rheine. Voor het project IT-Hub Hoogeveen is in 2025 voor de laatste betaling aan de Stichting IT-Hub een budget beschikbaar van € 106.531,--.

Financieringsreserve

R125	Financieringsreserve				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	102.813.596	114.564.169	73.489.502	44.659.590	17.446.400
Resultaatbestemming jaarrekening (2)	17.096.200	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	25.149.807	43.047.026	30.284.912	28.349.059	14.546.400
Begrote toevoeging (4)	19.804.180	1.972.359	1.455.000	1.135.869	-
Saldo einde jaar (5=1+2-3+4)	114.564.169	73.489.502	44.659.590	17.446.400	2.900.000

Financieringsreserve

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De Financieringsreserve is een vrij besteedbare reserve die ingezet wordt ter dekking van incidentele ambities van de opeenvolgende colleges.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 13 juli 2011
Toelichting	De Financieringsreserve had aanvankelijk als doel structurele middelen te genereren vanuit rendement op in de reserve gereserveerd vermogen. In de praktijk is dat er niet van gekomen. De reserve wordt nu benut voor dekking van incidentele ambities van achtereenvolgende colleges. Het principe is dat incidentele meevallers en positieve rekeningresultaten in de komende jaren, na het op peil brengen van de Risicoreserve en het peil houden (€ 5 miljoen) van de Reserve voor algemene doeleinden, worden gebruikt om de Financieringsreserve aan te zuiveren.
Wat zijn we van plan?	<p>Als onderdeel van het dekkingsplan voor de voorstellen Uitwerking coalitieakkoord 2023-2027 wordt er vanuit de Reserve ILG (€ 650.000,--), Reserve algemene middelen (€ 217.359,--), afschaling 1e uitwerking coalitieakkoord, onderdeel Digitaliseringsagenda € 505.000,-- en Strategie en bodem (€ 250.000,--) in totaal € 1.622.359,-- in de reserve gestort.</p> <p>Daarnaast is er een toevoeging gepland van € 350.000,-- vanuit Gebiedsfonds Wind.</p> <p>In 2025 vinden er enkele onttrekkingen plaats naar aanleiding van de Uitwerking van het coalitieakkoord 2023-2027 van in totaal circa € 42 miljoen. Daarnaast verwachten we nog de volgende onttrekkingen in 2025:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Motie 2024-21 Vervolg Schoolpleinen Revolutie Drenthe € 425.000,-- - Motie 2024-38 Verkenning extra middelen Cultuurnota € 425.000,- - - Drentse aanpak Stikstof; capaciteit en middelen (Statenstuk 2022-45) € 11.625,--

Cofinancieringsreserve Europa

R127	Cofinancieringsreserve Europa				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	11.582.149	9.362.411	8.076.006	6.789.601	5.503.196
Begrote onttrekking (2)	4.219.738	3.286.405	3.286.405	3.286.405	-
Begrote toevoeging (3)	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	-
Begrote lasten programma (4)	4.421.524	3.488.191	3.365.595	3.785.448	-
Beoogde lasten programma (5)	4.421.524	3.488.191	3.365.595	3.785.448	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	9.362.411	8.076.006	6.789.601	5.503.196	5.503.196

Cofinancieringsreserve Europa

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van Europese programma's en projecten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Toelichting	We hebben veel EU-middelen voor Noord-Nederland en Drenthe beschikbaar gekregen in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027.. Om de EU-middelen in te kunnen zetten, is provinciale cofinanciering noodzakelijk. Onze inschatting is dat we voor de komende Europese periode (2021-2027) in totaal circa € 55 miljoen aan cofinanciering nodig hebben om circa € 192 miljoen aan Europese middelen te kunnen inzetten voor het behalen van onze doelen. In de voorgaande Europese programmaperiode hebben we een mix van middelen uit de reserve EU-cofinanciering en beleidsmiddelen ingezet en daarover afspraken gemaakt met uw Staten.
Wat zijn we van plan?	In 2025 verwachten we een bedrag van € 3.286.405,-- aan de reserve te onttrekken.

Reserve opvang revolverend financieren

R128	Reserve opvang revolverend financieren				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	20.470.973	20.470.973	20.470.973	20.470.973	20.470.973
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	20.470.973	20.470.973	20.470.973	20.470.973	20.470.973

Reserve opvang revolverend financieren

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma's en bedoeld is om mogelijke risico's op te vangen. In overleg met de accountant stellen wij voor om op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan, jaarlijks in de jaarrekening een voorziening op te nemen. De lasten van deze voorziening worden dan gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve. Binnen de reserve worden geen middelen geormerkt. Mochten voorzieningen getroffen moeten worden wegens oninbaarheid o.i.d., dan moet de gehele reserve daarvoor kunnen worden aangesproken, voordat de Risicoreserve aangesproken wordt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Toelichting	De reserve wordt gevoed door per lening of garantie het risico in te schatten, dit op geld te zetten en toe te voegen aan de reserve. De reserve vangt de risico's op van de totale leningen- en garantieportefeuille. Dit betekent dat na aflossing van een lening of beëindiging van een garantie de gestorte risicobijdrage in de reserve blijft. Eventueel kan, na herbeoordeling van het risicoprofiel van de portefeuille, worden besloten om een bedrag aan de reserve te onttrekken dan wel extra toe te voegen. Onttrekkingen vinden plaats overeenkomstig het hierover bepaalde in de Nota financiering provincie Drenthe.
Wat zijn we van plan?	De ontwikkelingen in de portefeuille met leningen en garanties worden continu gemonitord. Dit vindt onder andere plaats door middel van actief debiteurenbeheer, gesprekken met leningnemers en garantienemers en herbeoordeling van de risicoprofielen. Dit is een doorlopend proces. In de Begroting en de Jaarstukken wordt in de paragraaf Financiering een overzicht opgenomen met geactualiseerde risicopercentages en bijbehorende bedragen ter afdekking van de risico's, in relatie tot de omvang van de reserve.

Reserve natuurbeleid

R129	Reserve natuurbeleid				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	73.395.786	63.569.709	41.334.064	842.519	(28.052.907)
Begrote onttrekking (2)	46.520.934	47.758.506	103.766.419	60.512.612	15.560.865
Begrote toevoeging (3)	36.694.857	25.522.861	63.274.874	31.617.186	15.514.099
Begrote lasten programma (4)	77.334.802	89.007.234	100.179.642	93.890.257	52.296.393
Beoogde lasten programma (5)	77.334.802	89.007.234	100.179.642	93.890.257	52.296.393
Begrote baten programma (6)	18.930.533	15.947.679	9.475.958	7.697.402	2.474.133
Beoogde baten programma (7)	18.930.533	15.947.679	9.475.958	7.697.402	2.474.133
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	63.569.709	41.334.064	842.519	(28.052.907)	(28.099.673)

Reserve natuurbeleid

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De programmatische aanpak van het nieuwe natuurbeleid voor de onderdelen natuurbeheer, ontwikkelopgave nieuwe natuur en PAS mogelijk te maken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2013 d.d. 28 mei 2014
Toelichting	De doelstelling van deze reserve is de egalisatie van uitgaven en inkomsten van het Programma Natuurlijk Platteland over de jaren tot en met 2027. In het kader van het Programma Natuurlijk Platteland zijn inspanningsafspraken gemaakt voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).
Wat zijn we van plan?	De begrote baten en lasten zijn grotendeels gebaseerd op de (meerjaren) Prestatieovereenkomst 2024, die is afgesloten met Prolander. Voor de baten en lasten per begrotingsdoelstelling verwijzen wij naar het desbetreffende begrotingsonderdeel.

Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

R131	Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	9.655.738	5.512.335	3.408.568	(695.776)	(695.776)
Begrote onttrekking (2)	4.143.403	2.103.767	4.104.344	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	13.805.811	11.248.626	13.249.203	9.144.859	9.144.859
Beoogde lasten programma (5)	13.805.811	11.248.626	13.249.203	9.144.859	9.144.859
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	5.512.335	3.408.568	(695.776)	(695.776)	(695.776)

Reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Aanvullende dekking op het exploitatiebudget van groot variabel onderhoud met betrekking tot wegen en vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Toelichting	Deze reserve, ingesteld in 2016, vangt de jaarlijkse pieken en dalen in de groot onderhoudsopgaven op. In de actualisatie van het MJOP 2023-2026 staat de nieuwe programmering waarin verwachte kostenstijgingen en extra lasten voor duurzaam werken zijn opgenomen.
Wat zijn we van plan?	Ter dekking van de kosten van groot onderhoud zijn voor de jaren 2025 en 2026 respectievelijk een onttrekking begroot van € 2.1 miljoen en € 4.1 miljoen. Hierdoor raakt de reserve uitgeput. In 2025 zullen we hierop acteren.

Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

R132	Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	3.660.760	1.762.760	264.800	78.200	(158.400)
Begrote onttrekking (2)	2.083.000	2.621.000	2.671.000	2.721.000	2.111.500
Begrote toevoeging (3)	185.000	1.123.040	2.484.400	2.484.400	13.796.400
Begrote lasten programma (4)	1.898.000	2.436.000	2.486.000	2.536.000	2.111.500
Beoogde lasten programma (5)	1.898.000	2.436.000	2.486.000	2.536.000	2.111.500
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	1.762.760	264.800	78.200	(158.400)	11.526.500

Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Versterkte (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en door de lucht.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' d.d. 31 mei 2017
Toelichting	Deze reserve is ingesteld, omdat de investeringsbijdrage aan GAE niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zal zijn verdeeld. De reserve is ingesteld o.b.v. van Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' 12 juli 2017 en aangevuld o.b.v. Statenstuk 2023-137 Strategie Groningen Airport Eelde en toekennen NEDAB-bijdragen voor 2024 tot en met 2033. In totaal is € 22.994.000,- aan NEDAB-bijdragen voor de komende periode beschikbaar gesteld, zoals gespecificeerd in de financiële onderbouwing behorend bij de Strategie Groningen Airport Eelde NV 2024-2033). Een bedrag van € 19.333.240,- is daarbij ingezet vanuit de Financieringsreserve en de € 3.660.760,- die nog resteerde per eind 2023 in de bestemmingsreserve 'Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde' is ook ter dekking gebruikt. Gemiddeld heeft GAE voor de jaren 2024 tot en met 2033 een NEDAB-bijdrage van € 4,6 miljoen per jaar nodig (ons aandeel daarvan is 50%, de andere helft komt van medeaandeelhouder provincie Groningen). Op basis van het op dit moment voorziene kasritme, zal voor de komende tien jaar gemiddeld een bedrag van € 2.299.400,- NEDAB-bijdrage GAE in de (meerjaren)begroting worden opgenomen, die dan gedekt wordt vanuit deze bestemmingsreserve. De daadwerkelijke vergoedingen kunnen fluctueren. Flexibiliteit is daarom geboden. Bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt voor de vergoeding van NEDAB kosten en NEDAB investeringen in de periode 2024-2033.
Wat zijn we van plan?	Vooralsnog worden de jaarlijkse bijdragen aangehouden, zoals die zijn opgenomen in de financiële onderbouwing behorend bij de Strategie Groningen Airport Eelde NV 2024-2033.

Reserve uitvoering generatiepact

R133	Reserve uitvoering generatiepact				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	520.352	61.128	(39.814)	(4.539)	(4.539)
Begrote onttrekking (2)	709.492	351.210	130.087	-	-
Begrote toevoeging (3)	250.268	250.268	165.362	-	-
Begrote lasten programma (4)	709.492	351.210	130.087	-	-
Beoogde lasten programma (5)	709.492	351.210	130.087	-	-
Begrote baten programma (6)					
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	61.128	(39.814)	(4.539)	(4.539)	(4.539)

Reserve Uitvoering Generatiepact

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	In het generatiepact worden afspraken gemaakt met medewerkers van zestig jaar en ouder over gedeeltelijk betaalde arbeidstijdreductie tot het moment van met pensioen gaan.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-818, 5e Begrotingswijziging 2017 en 2e Begrotingswijziging 2018 d.d. 13 december 2017
Toelichting	<p>De kosten voortvloeiende uit het generatiepact zullen zich de komende jaren gaan voordoen.. In de begroting is hiervoor € 3 miljoen gereserveerd verdeeld over drie jaren. De kosten doen zich voor over een langere periode.</p> <p>Op 31 december 2019 is de tijdelijke generatiepact-regeling van rechtswege afgelopen en vervangen door een duurzaam inzetbaarheidsbeleid met bijbehorend budget van 200.000,--, waarvan 170.000,-- voor vitaliteitsverlof en 30.000 voor materiële kosten. De dekking hiervoor komt door een onttrekking uit deze reserve. Eventuele verschillen op het budget duurzame inzetbaarheid worden niet meer verrekend met de Reserve generatiepact. Deze reserve wordt alleen nog gebruikt voor de uitfinanciering van de kosten van het generatiepact.</p>
Wat zijn we van plan?	Met de reserve vindt de uitfinanciering van het werkgeversaandeel plaats in de loonkosten van de bestaande deelnemers aan de inmiddels gesloten regeling Generatiepact. De uitfinanciering is berekend op basis van een kostenpercentage van circa 30% voor de werkgever tot de AOW-gerechtigde leeftijd van de medewerkers die gebruik maken van de regeling. De begrote onttrekking wegens loonaandeel werkgever in het generatiepact bedraagt in 2025 € 351.210,-- en in 2026 € 130.087,--. Daartegenover staat een jaarlijkse storting. In 2025 bedraagt deze € 250.268,-- en in 2026 € 165.362,--.

Reserve persoonlijk ontwikkelbudget (POB)

R134	Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	345.633	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	345.633	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	600.000	600.000	600.000	600.000	600.000
Beoogde lasten programma (5)	600.000	600.000	600.000	600.000	600.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	-	-	-	-

Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	In 2018 is de Reserve POB in het leven geroepen om de cao-afspraken te kunnen naleven dat medewerkers van de provincie Drenthe gedurende een periode van vijf jaar gebruik kunnen maken van een persoonlijk ontwikkelbudget (POB) van maximaal € 6.000,- per persoon. Voor het POB is € 600.000,- per jaar begroot (circa € 1.200,- per persoon per jaar).
Instellingsbesluit	2e Bestuursrapportage 2018 Statenstuk 2018-853 d.d. 14 november 2018
Toelichting	In 2023 is de tweede periode van 5 jaar ingegaan waarin medewerkers gebruik kunnen maken van een persoonlijk budget van maximaal € 6.000,- per persoon per 5 jaar. Tussen de vakbonden en werkgevers is afgesproken dat het nieuwe budget breder kan worden ingezet. Naast persoonlijke ontwikkeling wordt ook duurzame inzetbaarheid uit dit budget gefinancierd. Daarmee komt de oude POB-regeling te vervallen en doet het nieuwe persoonlijk brede duurzame inzetbaarheidsbudget (PBDI) zijn intrede.
Wat zijn we van plan?	De verwachte POB/PBDI uitgaven bedragen structureel € 600.000,- per jaar. In de afgelopen jaren is het POB-budget niet volledig geclaimd en deels vrijgevallen. In verband met de bredere aanwendbaarheid onder de nieuwe regelgeving vinden we het verstandig om het volledige POB/PBDI-budget van € 600.000,- structureel voorlopig te handhaven.

Reserve investeringsagenda 2019-2023

R135	Reserve investeringsagenda 2019-2023				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	6.116.666	3.000.000	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	3.116.666	3.000.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3)	3.000.000	-	-	-	-

Reserve investeringsagenda 2019-2023

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De Reserve investeringsagenda 2019-2023 had tot doel financiële dekking te verschaffen voor de plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda. De investeringsagenda 2019-2023 is in het coalitieakkoord 2019-2023 aangekondigd.
Instellingsbesluit	Begroting 2020 d.d. 13 november 2019
Toelichting	Per thema zijn uitgewerkte voorstellen ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. De laatste onttrekking is gepland in 2025 voor de Universiteit van het Noorden. Hierna komt het saldo van de reserve op nul en daarmee kan deze worden opgeheven.
Wat zijn we van plan?	Voor de Begroting 2025 is de volgende onttrekking begroot: - Universiteit van het Noorden € 3.000.000,--.

Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

R136	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	4.095.423	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	4.095.423	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	10.307.396	2.766.832	249.500	-	-
Beoogde lasten programma (5)	10.307.396	2.766.832	249.500	-	-
Begrote baten programma (6)	2.576.849	691.708	62.375	-	-
Beoogde baten programma (7)	2.576.849	691.708	62.375	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	-	-	-	-

Reserve Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve vloeit voort uit de Regio Deal tussen het Rijk, de provincie Drenthe en 6 gemeenten, waarvan 5 in Drenthe en 1 in Overijssel. De rijksmiddelen, die via een doeluitkering beschikt zijn in 2019 en 2020, worden in een ander ritme ontvangen dan dat de uitgaven worden gedaan. De Regio Deal loopt van 2019 t/m 2024. De middelen in de reserve zijn bedoeld voor het realiseren van de Regio Deal.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2019-880 d.d. 27 mei 2019
Toelichting	De reserve vloeit voort uit de Regio Deal Zuidoost-Drenthe I tussen het Rijk, de provincie Drenthe en 6 gemeenten, waarvan 5 in Drenthe en 1 in Overijssel. De Regio Deal I had een looptijd van 2019 t/m 2023. In de 1e helft van 2024 hebben de deelnemende partijen ingestemd met de verlening van de samenwerkingsovereenkomst t/m 2025.
Wat zijn we van plan?	In 2025 verwachten we geen toevoegingen en onttrekkingen aan de reserve.

Reserve verstrekte subsidies

R137	Reserve verstrekte subsidies				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	30.346.279	19.236.971	5.116.948	3.650.544	3.143.044
Begrote onttrekking (2)	13.300.992	14.683.426	1.466.404	507.500	434.500
Begrote toevoeging (3)	2.191.684	563.403	-	-	-
Saldo einde jaar (4=1-2+3)	19.236.971	5.116.948	3.650.544	3.143.044	2.708.544

Reserve verstrekte subsidies	
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De bestemmingsreserve Verstrekte subsidies is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in het jaar van de beschikking. Het gaat om een deel van de lasten m.b.t. verstrekte meerjarige projectsubsidies vanaf 1 januari 2021 boven het door Provinciale Staten vastgestelde drempelbedrag, die betrekking hebben op jaar t+1 e.v.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2020-961 d.d. 11 november 2020
Toelichting	Deze reserve is ingesteld om de middelen te reserveren voor toekomstige projectsubsidieverplichtingen die op grond van de begrotingsregels niet als last mogen worden verantwoord in het jaar van de beschikking.
Wat zijn we van plan?	In 2025 verwachten we een onttrekking aan de reserve van € 14.683.426 ,-- en een storting in de reserve van € 563.403,--. Deze bedragen omvatten projectsubsidies die in eerdere jaren zijn verstrekt maar niet als last mochten worden verantwoord vanwege uitvoering in 2025 en later.

Reserve mobiliteit

R139	Reserve mobiliteit				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	79.850.935	49.427.255	34.640.392	20.940.117	18.431.976
Begrote onttrekking (2)	41.911.735	18.201.065	18.053.376	5.787.200	-
Begrote toevoeging (3)	11.488.055	3.414.202	4.353.101	3.279.059	3.132.899
Begrote lasten programma (4)	29.179.794	20.234.301	15.224.772	5.106.000	190.000
Beoogde lasten programma (5)	29.179.794	20.234.301	15.224.772	5.106.000	190.000
Begrote baten programma (6)	2.439.505	2.719.414	252.351	1.000	1.000
Beoogde baten programma (7)	2.439.505	2.719.414	252.351	1.000	1.000
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	49.427.255	34.640.392	20.940.117	18.431.976	21.564.875

Reserve mobiliteit	
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dekking van mobiliteitsprojecten en subsidies in het kader van verkeersveiligheid, stimulering fietsverkeer, openbaar vervoer, duurzaamheid en innovatie
Instellingsbesluit	Statenstuk 2020-968 Mobiliteitsprogramma 2021-2030 Beleidskader Beheer en Onderhoud Wegen en Vaarwegen inclusief Meerjaren onderhoudsprogramma 2021-2024 d.d. 16 december 2020
Toelichting	In het Mobiliteitsprogramma 2021-2030 zijn investeringen voorzien in veiligheid, duurzaamheid, OV (OV-knooppunten) en fiets (doorfietsroutes, stedelijke problematiek) die niet (direct) betrekking hebben op infrastructurele maatregelen of betrekking hebben op infrastructuur van derden. Bij de 1e Uitwerking van het coalitieakkoord 2023-2027 Samen bouwen we Drenthe! is € 18,5 miljoen beschikbaar gesteld voor investeringen in spoor; dit bedrag is opgenomen in de meerjarenbegroting en wordt gedekt uit de reserve mobiliteit
Wat zijn we van plan?	Voor een aantal investeringen worden de kapitaallasten tot en met 2024 verrekend met de Reserve Mobiliteit (zie PS 2020-968). In het najaar van 2022 zijn de Uitvoeringsprogramma's 2022-2026 van de pijlers Veilig en bereikbaar Drenthe, Fiets als duurzaam alternatief en Mobiliteit op maat vastgesteld. De kosten worden verrekend met de Reserve Mobiliteit.

Reserve bodem

R140	Reserve Bodem				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	9.676.029	8.935.879	8.435.879	7.935.879	7.435.879
Begrote onttrekking (2)	740.150	500.000	500.000	500.000	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.466.522	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	1.466.522	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	1.055.350	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	1.055.350	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	8.935.879	8.435.879	7.935.879	7.435.879	7.435.879

Reserve Bodem	
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoeren bodemprojecten en bodemsaneringen op grond van de Omgevingswet (voorheen Wet bodembescherming).
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2022-56 d.d.1 juni 2022
Toelichting	Op grond van de Omgevingswet (voorheen Wet bodembescherming) voert de provincie Drenthe bodemprojecten uit gericht op verbetering van de fysieke leefomgeving. Het betreft o.a. de vangnet-gevallen Wet bodembescherming en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Gevallen van ernstige bodemverontreiniging waar geen verantwoordelijken meer voor zijn aan te wijzen of waarvoor de verantwoordelijken de saneringsverplichting bij de bodemprojecten hebben afgekocht.. Voor de uitvoering van bodemprojecten heeft de provincie middelen ontvangen. Deze middelen zijn afkomstig van het Rijk, gemeenten en bedrijven. Ook de komende jaren zullen vanuit het Rijk en gemeenten middelen voor de uitvoering van deze bodemprojecten worden ontvangen. Om ervoor te zorgen dat de dekking van de kosten van langlopende bodemprojecten gewaarborgd blijft en om het jaarlijks overhevelen van grote bedragen te voorkomen, is 2022 de bestemmingsreserve Bodem ingesteld.
Wat zijn we van plan?	Op dit moment zijn geen toevoegingen/onttrekkingen aan deze reserve begroot.

Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw

R141	Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	2.500.000	4.500.000	6.500.000	8.500.000	8.500.000
Begrote onttrekking (2)	500.000	500.000	500.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	2.500.000	2.500.000	2.500.000	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	4.500.000	6.500.000	8.500.000	8.500.000	8.500.000

Reserve cofinanciering onrendabele toppen woningbouw

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Deze reserve betreft een reserve waarin middelen worden gereserveerd voor cofinanciering van onrendabele toppen in de woningbouw.
Instellingsbesluit	Begroting 2023 d.d. 9 november 2022
Toelichting	Deze reserve betreft een reserve waarin middelen worden gereserveerd voor cofinanciering van onrendabele toppen in de woningbouw.
Wat zijn we van plan?	In 2025 loopt de subsidieregeling Knelpuntenpot woningrealisatie Drenthe door. Dit wordt gedekt vanuit deze reserve. Daarnaast zullen er in 2025 nog meer subsidieregelingen voor onrendabele toppen worden opengesteld. De besluitvorming en onttrekking hiervoor zullen separaat worden voorgelegd.

Reserve wettelijke boscompensatie

R142	Reserve Wettelijke boscompensatie				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	-	20.324	20.324	20.324	20.324
Begrote onttrekking (2)	115.312	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	135.636	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	115.312	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	115.312	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	20.324	20.324	20.324	20.324	20.324

Reserve wettelijke boscompensatie

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het doel van deze reserve is om de middelen die benodigd zijn voor de compensatie (herplant) van bossen beschikbaar te houden over meerdere jaren. De verplichting voor boscompensatie vloeit voort uit de Wet natuurbescherming.
Instellingsbesluit	Begroting 2024
Toelichting	Deze reserve wordt gevoed op basis van wettelijke compensatie van te kappen bossen bij (infrastructurele) projecten. De voeding moet dan ook komen uit de voor deze projecten beschikbare middelen. Als de verplichte boscompensatie komt te vervallen, kan deze reserve worden opgeheven.
Wat zijn we van plan?	De provincie is gehouden aan de herplantplicht. Wanneer bomen moeten worden gekapt, wordt er gezorgd voor herplanting. Er moet binnen drie jaar op dezelfde plek weer bos of een bomenrij komen, met in ieder geval een dekkingsgraad van 80%.

Reserve kapitaallasten verdiepte ligging rondweg Emmen

R143	Reserve kapitaallasten verdiepte ligging rondweg Emmen				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	-	10.565.000	10.565.000	10.565.000	10.036.750
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	528.250	528.250
Begrote toevoeging (3)	10.565.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	10.565.000	10.565.000	10.565.000	10.036.750	9.508.500

Kapitaallastenreserve verdiepte ligging rondweg Emmen

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het doel van deze reserve is de dekking van kapitaallasten met een maximum van € 10.565.000,-- voortvloeiend uit de investering in het actief Verdiepte ligging rondweg Emmen.
Instellingsbesluit	1e actualisatie 2024
Toelichting	Deze kapitaallastenreserve is gekoppeld aan het actief Verdiepte ligging rondweg Emmen. In principe moet een bestemmingsreserve van voldoende omvang zijn om de kapitaallasten gedurende de vastgestelde afschrijvingsperiode aan de reserve te kunnen onttrekken. Het is ook toegestaan - zoals bij deze reserve het geval is - om de jaarlijkse kapitaallasten van een bepaald actief te dekken uit algemene dekkingsmiddelen en een kapitaallastenreserve. De dekking dient dan naar rato plaats te vinden.
Wat zijn we van plan?	De uitvoering van het project Verdiepte ligging rondweg Emmen is gepland voor 2024 en 2025, met de afronding in 2026. Na afronding van het project zullen - naar rato van de geraamde dekkingsbronnen - de werkelijke afschrijvingskosten onttrokken worden aan deze reserve.

Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid

R144	Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	750.000	750.000	750.000	750.000	750.000
Beoogde lasten programma (5)	750.000	750.000	750.000	750.000	750.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	-	-	-	-

Reserve restauratie en herbestemming Koloniën van Weldadigheid

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Deze reserve is een egaliseringsreserve ten behoeve van een flexibele inzet van het jaarlijkse budget voor restauratie en herbestemming plaats van panden in de Koloniën van Weldadigheid over de gehele restauratieperiode.
Instellingsbesluit	Begroting 2025
Toelichting	Op basis van een tienjarenplan vindt de restauratie en herbestemming plaats van panden in de Koloniën van Weldadigheid. Jaarlijks kan een bedrag van € 750.000,-- worden ingezet als subsidie. Deze bestemmingsreserve wordt ingesteld zodat dit jaarlijkse budget meer flexibel over de restauratieperiode kan worden ingezet. Een eventueel jaarrestant of overbesteding in enig jaar wordt via deze reserve verrekend. Ook de cofinanciering door het Rijk, waarover momenteel gesprekken lopen, zal aan dit budget worden toegevoegd en via deze reserve worden geëgaliseerd.
Wat zijn we van plan?	Op dit moment gaan we ervan uit dat het jaarbudget van € 750.000,-- ook wordt ingezet; er zijn dus nog geen stortingen in en onttrekkingen aan de reserve geraamd.

Voorziening middelen derden

De voorzieningen middelen derden zijn opgebouwd vanuit middelen die van anderen zijn ontvangen en specifiek besteed moeten worden.

Voorziening Grondwaterheffing

O807	Voorziening grondwaterheffing				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	1.204.573	1.204.573	1.204.573	1.204.573	1.204.573
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
Aanwendungen (4)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.204.573	1.204.573	1.204.573	1.204.573	1.204.573

Voorziening Grondwaterheffing

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Toelichting	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwaterheffing. De uit de grondwaterheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Waterwet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV). Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer als bestemmingsreserve opgenomen worden en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Wat zijn we van plan?	De opbrengst van de Grondwaterheffing (€ 800.000,--) wordt aan deze voorziening toegevoegd. De even hoog geraamde lasten ten behoeve van regulier onderhoud, onderzoeken, bijdragen aan projecten en vergoeding van inzet van personeel worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening spaarhypotheken

O809	Voorziening spaarhypotheken				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	867.470	813.470	675.470	719.470	678.470
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	54.000	44.000	44.000	41.000	41.000
Aanwendungen (4)	108.000	182.000	-	82.000	168.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	813.470	675.470	719.470	678.470	551.470

Voorziening spaarhypotheken

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. De omvang van zowel de hypotheekportefeuille als de voorziening is sindsdien versneld afgenomen. Op basis van de resterende hypotheek en bijbehorende einddata stellen we indien nodig de meerjarenraming bij. De voorziening blijft toereikend om aan de verplichtingen te voldoen.
Wat zijn we van plan?	Voor 2025 is een toevoeging aan de voorziening van € 44.000,-- begroot. De begrote aanwending van € 182.000,-- is gebaseerd op de einddata van de spaarhypotheken.

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

O811	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606	1.043.606

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van monitoring voormalige stortplaatsen worden gefinancierd met de opbrengst van de leemtewethedding. De uit de leemtewethedding voortvloeiende middelen hebben op grond van de Wet milieubeheer een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Deze middelen kunnen daarom dan ook niet meer worden opgenomen als bestemmingsreserve en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Toelichting	De leemtewethedding is in artikel 15.44 lid 1c van de Wet milieubeheer opgenomen. Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties. Bij het overgrote deel van de voormalige stortplaatsen heeft de bodemverontreiniging geen actuele risico's voor mens en milieu tot gevolg. De aanpak van deze stortplaatsen heeft daarom geen prioriteit. Zoveel mogelijk vindt de aanpak plaats bij herontwikkeling. Omdat de uit deze heffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan voormalige stortplaatsen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Wat zijn we van plan?	Er zijn geen onttrekkingen of toevoegingen gepland voor 2025.

Voorziening ter egalisering van kosten

De voorzieningen ter egalisatie van kosten zijn opgebouwd vanuit eigen middelen die specifiek besteed moeten worden (onderhoud) tot gelijkmatige verdeling van lasten.

Voorziening groot onderhoud provinciehuis

O801	Voorziening groot onderhoud provinciehuis				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	2.448.404	1.881.266	2.026.421	1.575.541	1.565.711
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	361.623	361.623	361.623	361.623	361.623
Aanwendungen (4)	928.761	216.468	812.503	371.453	40.661
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.881.266	2.026.421	1.575.541	1.565.711	1.886.673

Voorziening groot onderhoud provinciehuis

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alsook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	In 2023 is het MJOP voor de laatste keer geactualiseerd. Dit beslaat een periode van 25 jaar (2023-20247). De volgende actualisatie zal moeten plaatsvinden in 2028. In overleg met de accountant is de begrote jaarlijkse dotatie met € 18.900,- naar beneden bijgesteld.
Wat zijn we van plan?	Voor 2025 is een storting in de voorziening begroot van € 361.623,-. Daarnaast is een onttrekking begroot van € 261.468,- voor het groot onderhoud.

Voorziening groot onderhoud Drents Museum

O802	Voorziening groot onderhoud Drents Museum				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	659.799	625.966	599.724	673.779	531.835
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	650.606	650.606	650.606	650.606	650.606
Aanwendungen (4)	684.439	676.848	576.551	792.550	370.702
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	625.966	599.724	673.779	531.835	811.739

Voorziening groot onderhoud Drents Museum

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Toelichting	Sinds 2002 wordt gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting van het meerjarig onderhoudsplan. Eind 2023 is het MJOP geactualiseerd.
Wat zijn we van plan?	In 2025 wordt een storting voorzien van € 650.606,- en een onttrekking van € 676.848,- voor het geplande groot onderhoud van de gebouwen van het Drents Museum.

Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum

O803	Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	900.900	900.900	225.225	-	-
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	675.675	225.225	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	900.900	225.225	-	-	-

Voorziening achterstallig onderhoud Drents Museum

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij Statenbesluit G-2 Vochtproblematiek en koppelkans Drents Museum, door u vastgesteld op 28 september 2022, wordt voor de noodzakelijke herstelwerkzaamheden van de vochtproblematiek en het op conditie terugbrengen van installaties € 1.350.000,- gestort in de Voorziening Onderhoud Drents Museum.
Instellingsbesluit	3e Actualisatie/slotwijziging 2022 (14e wijziging van de Begroting 2022)
Toelichting	De voorziening is ingesteld in 2022. Na overleg met de accountant is vastgesteld dat het hier gaat om achterstallig onderhoud waarvoor een specifieke voorziening noodzakelijk is (artikel 44, lid a, BBV en BBV-notitie: Notitie materiële vaste activa). De kosten van het achterstallig onderhoud worden vervolgens ten laste van deze voorziening gebracht. Een deel aan voorbereiding en werkzaamheden heeft reeds plaatsgevonden in 2023. Naar verwachting worden de werkzaamheden afgerond in 2026.
Wat zijn we van plan?	De middelen zullen worden besteed in 2025 (circa 75%, € 675.675,-) en 2026 (circa 25%, € 225.225,-).

Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum

O804	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	222.324	377.548	518.146	223.686	364.142
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	156.250	156.250	156.250	156.250	156.250
Aanwendungen (4)	1.026	15.652	450.710	15.794	6.483
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	377.548	518.146	223.686	364.142	513.909

Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Depot Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2010 d.d. 23 mei 2011
Toelichting	Het MJOP is eind 2023 geactualiseerd.
Wat zijn we van plan?	Voor 2025 is een storting in de voorziening begroot van € 156.250,-. Daarnaast is een onttrekking begroot van € 15.652,- voor het groot onderhoud.

Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden

O805	Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	188.494	133.171	138.727	191.341	233.410
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	52.614	52.614	52.614	52.614	52.614
Aanwendungen (4)	107.937	47.058	-	10.545	598
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	133.171	138.727	191.341	233.410	285.426

Voorziening meerjarenonderhoud Health Hub Roden

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van de Health Hub Roden en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	1e Bestuursrapportage 2020
Toelichting	Voor het gebouw van de Health Hub Roden is op basis van een meerjarenonderhoudsplan een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2019-2044.
Wat zijn we van plan?	Voor 2025 is een storting van € 52.614,-- en een onttrekking gepland van € 47.058,--.

Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten

O806	Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	691.469	405.173	204.711	172.089	227.007
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	74.250	74.250	74.250	74.250	74.250
Aanwendungen (4)	360.546	274.712	106.872	19.332	44.724
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	405.173	204.711	172.089	227.007	256.533

Voorziening meerjarenonderhoud Steunpunten

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van de provinciale Steunpunten en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	3e actualisatie 2020
Toelichting	Voor de steunpunten is een MeerjarenOnderhoudsPlanning (MJOP) opgesteld, inclusief alle opstallen op de steunpunten zoals het kantoor, onderhoudswerkplaats en zoutloods. In het MJOP staan alle technische installaties en bouwkundige zaken van het vastgoed met daarbij een planning wanneer en welk onderhoud nodig is en wat de kosten daarvan zijn.
Wat zijn we van plan?	Er is een storting voorzien van € 74.250,-- en daarnaast een onttrekking van € 274.712,-- voor het geplande groot onderhoud.

Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode

O812	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	74.661	74.661	74.661	74.661	74.661
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	74.661	74.661	74.661	74.661	74.661

Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van Huize Tetrode en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben. We hebben voor Huize Tetrode een aparte voorziening ingesteld omdat het een apart gebouw is bij het Drents Museum dat ook een andere huurder heeft.
Instellingsbesluit	8e begrotingswijziging 2018
Toelichting	Voor Huize Tetrode is in 2018 een voorziening ingesteld. Sinds 2023 wordt het pand te koop aangeboden, daarom heeft er geen actualisatie van het MJOP plaatsgevonden.
Wat zijn we van plan?	Er zijn voor Huize Tetrode geen stortingen gepland. Gedurende de leegstandsperiode kunnen noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden uit de resterende voorziening betaald worden.

Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's

De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn opgebouwd vanuit eigen middelen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

O800	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	7.419.801	7.354.801	7.289.801	7.224.801	7.159.801
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	385.000	385.000	385.000	385.000	385.000
Aanwendingen (4)	450.000	450.000	450.000	450.000	450.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	7.354.801	7.289.801	7.224.801	7.159.801	7.094.801

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is eigenrisicodragers voor pensioenen van (ex-)gedeputeerden. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie. Als provincie zijn we verplicht een voorziening op te nemen voor het wachtgeld over de volledige periode waarop oud GS-leden recht hebben. Deze voorziening omvat met ingang van de 3e actualisatie van 2023 naast de pensioenen ook de wachtgelden.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2010 d.d. 10 november 2010
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor de huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken.
Wat zijn we van plan?	Een jaarlijkse (rente)toevoeging van € 250.000,- (2024) en daarnaast een premiestorting van € 135.000,-. In totaal is dus een storting van € 385.000,- begroot. De pensioenuitkeringen zijn begroot op € 450.000,-.

Voorziening spaarverlof

O808	Voorziening spaarverlof				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	5.276.578	6.515.578	7.789.578	9.103.578	10.477.578
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	1.239.000	1.274.000	1.314.000	1.374.000	1.454.000
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	6.515.578	7.789.578	9.103.578	10.477.578	11.931.578

Voorziening spaarverlof

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De commissie BBV heeft op 24 mei 2022 aangegeven dat er bij verlof sparen sprake is van een arbeidsgerelateerde verplichting die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook een onvoorspelbare afbouw kent. Dit moet worden geïnterpreteerd als een wettelijke uitleg van de toepassing van het BBV op dit punt en heeft geleid tot het in het leven roepen van de Voorziening spaarverlof.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2022. Besluit van PS d.d. 31 mei 2023.
Toelichting	Binnen de provincie Drenthe zijn op grond van de cao provinciale sector diverse vormen van verlof, waarvan op grond van lokale regelingen een deel kan worden gespaard. Voor het gespaarde verlof wordt een voorziening opgebouwd.
Wat zijn we van plan?	<p>De omvang van de voorziening is gebaseerd op de gespaarde uren omgerekend tegen het uurtarief per persoon. Het sparen van compensatieverlof is een lokale secundaire arbeidsvoorwaarde waaraan een medewerker rechten kan ontleen. De werknemer kan niet worden verplicht jaarlijks spaaruren op te nemen. Daar waar de provincie als werkgever wel invloed op heeft op verlofsparen vindt sturing plaats. Er wordt met name gestuurd op het reguliere (vakantie)verlof. Ook in 2025 en latere jaren zullen door medewerkers verlofuren worden gespaard en zal een jaarlijkse aanvullende storting in de voorziening spaarverlof noodzakelijk zijn. Voor het kopen van verlof door medewerkers (IKB-verlof) en verlofopbouw ten laste van het POB-budget, is dekking aanwezig. Voor het omzetten van compensatieverlof in spaarverlof niet.</p> <p>Op het moment dat het spaarverlof wordt opgenomen kan de medewerker uit het opgebouwde voorzieningsaldo worden gefinancierd. Hiertoe dient dan nog de jaarlijkse verhoging van het uurtarief op grond van de cao of loonindex aan de voorziening te worden toegevoegd.</p> <p>Jaarlijks vindt een controle op het saldo van de voorziening plaats aan de hand van het saldo gespaarde uren vermenigvuldigd met het uurtarief.</p>

Voorziening Wachtgeld oud GS-leden

O810	Voorziening Wachtgeld oud GS-leden				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	776.690	364.084	64.883	-	-
Vrijgevallen bedragen (2)	33.619	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendingen (4)	378.987	299.201	64.883	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	364.084	64.883	-	-	-

Voorziening wachtgeld oud GS-leden

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een voorziening voor het wachtgeld over de volledige periode waarop oud GS-leden recht hebben. Als provincie zijn we verplicht hiervoor een voorziening op te nemen.
Instellingsbesluit	Bestuursrapportage 2024
Toelichting	In 2023 hebben we een bedrag van € 976.726,-- voor de afdekking van wachtgeldverplichting voor oud GS-leden toegevoegd aan een APPA-voorziening voor wachtgeld en pensioenen. Van de accountant hebben we het advies gekregen om een afzonderlijke voorziening in te stellen voor de APPA-wachtgeldverplichtingen. Hiertoe hebben we uit de huidige APPA-voorziening het saldo voor wachtgelden per 31 december 2023 ad € 776.690,-- overgeheveld naar de nieuwe voorziening APPA-wachtgelden.
Wat zijn we van plan?	Aangezien niet alle voormalige gedeputeerden meer een (volledige) wachtgelduitkering ontvangen zal bij de jaarstukken 2024 een actualisatie plaatsvinden en zal het deel van de voorziening dat niet meer nodig blijkt vrijvallen.

Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte

O813	Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte				
Verloop	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo aanvang jaar (1)	261.694	261.694	261.694	261.694	261.694
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendingen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	261.694	261.694	261.694	261.694	261.694

Voorziening verwacht verlies zandwinning Huttenheugte

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie heeft aan het project Zandwinning de Huttenheugte uitvoering gegeven. De verwachting is dat dit project tot financiële verliezen zal leiden. Deze voorziening is ingesteld om deze verwachte verliezen te kunnen dekken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2021. Besluit van PS d.d.1 juni 2022.
Toelichting	De winning van het zand is in het voorjaar van 2022 afgerond. Het eerste zand is vanaf het najaar van 2021 afgevoerd naar de diverse projecten. Inmiddels is het depot nagenoeg leeg en is er ca. 500.000 m3 zand afgevoerd. De ingestelde voorziening is op dit moment nog toereikend.
Wat zijn we van plan?	Afhankelijk van de weersomstandigheden verwachten wij in het najaar van 2025 het depot te kunnen opruimen en het perceel weer geschikt te kunnen maken voor agrarisch gebruik. Uiterlijk op 31 december 2025 wordt het landbouwperceel weer overgedragen aan de huurder.

Bijlagen

1. Controleprotocol

Controleprotocol voor de accountantscontrole van de jaarrekening 2025 van de provincie Drenthe en voor de rechtmatigheidsverantwoording van het College van Gedeputeerde Staten bij de jaarrekening 2025.

1. Samenvatting belangrijke afspraken uit dit controleprotocol, betrekking op Jaarrekening 2025.

Goedkeuringstoleranties voor accountant (hoofdstuk 5):

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:			
	Goedkeurd	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurd
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Rapporteringstolerantie voor accountant (Hoofdstuk 5): groter dan of gelijk aan 10% van de goedkeuringstolerantie.

Verantwoordingstolerantie rechtmatigheidsverantwoording door GS (hoofdstuk 5): 1% en rapporteringstolerantie 10% van de goedkeuringstolerantie.

Lopende consultatie wetswijziging BBV en BADO (hoofdstuk 8): deze heeft gevolgen voor de hierboven genoemde percentages van 1%, 3% en 10%. Wettelijke nieuwe percentages zullen worden gevolgd.

2. Inleiding

Dit controleprotocol heeft betrekking op het jaar 2025 zodat bij de start van het boekjaar 2025 het controleprotocol voor dat jaar is vastgesteld en de kaders voor de controle bekend zijn.

Begin 2023 is de accountantscontrole, na een Europese aanbesteding voor de jaarrekeningen 2023-2026, gegund aan BDO Accountants. Provinciale Staten (PS) hebben aan deze accountant de opdracht gegeven om de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moet PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit controleprotocol staan.

Object van controle is de jaarrekening 2025 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2025, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

Met ingang van 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers van kracht geworden, waarmee de rechtmatigheidsverantwoording door het college van Gedeputeerde Staten is geïntroduceerd. Dit houdt in dat de accountant over boekjaar 2025 een getrouwheidsverklaring gaat afgeven.. De rechtmatigheidsverantwoording van GS maakt deel uit van de jaarrekening en valt hierdoor onder de getrouwheidsverklaring van de accountant. De accountant toetst daarom dat de informatie van GS in de rechtmatigheidsverantwoording:

Juist, toereikend en volledig is;

Geschikt is voor het doel waarvoor deze wordt verstrekt en

Geen ander beeld oproept, dan overeenkomt met de feiten

De verantwoordelijkheid voor de inhoud blijft bij GS. In dit controleprotocol zijn ook de nadere voorschriften voor de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen.

2.1 Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole en aan GS over de reikwijdte van de rechtmatigheidsverantwoording, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties voor de controle van de jaarrekening 2025 van de provincie Drenthe.

2.2 Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS één of meer accountants aanwijzingen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kan PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer, onderwerp van de rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben op 10 juli 2024 de Controleverordening provincie Drenthe 2024 (als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet) vastgesteld.

Dit controleprotocol wordt in de vergadering van 13 november 2024 ter vaststelling aan PS voorgelegd. Met dit controleprotocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeuring- en rapporteringtolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2025.

3. Algemene uitgangspunten voor de controle

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, wordt de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde jaarrekening, uitgevoerd door de door PS benoemde accountant(s) gericht op het afgeven van een oordeel over:

- dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van zowel de baten en lasten als de grootte en de samenstelling van het vermogen;
- dat de jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels, bedoeld in artikel 190 van de Provinciewet;
- dat het jaarverslag met de jaarrekening verenigbaar is.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BADO dat de in de jaarrekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen".

4. Positie en onafhankelijkheid van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC)

De VIC-medewerkers vallen bij de provincie Drenthe per 1 juli 2023 onder de stafafdeling Unit Control. Deze stafafdeling werkt onder de verantwoordelijkheid van de concerncontroller. De concerncontroller rapporteert rechtstreeks aan de directie en heeft de mogelijkheid rechtstreeks aan GS te rapporteren. Hiermee beschikt de VIC over voldoende positie en instrumentarium om haar controlewerkzaamheden onafhankelijk uit te voeren.

5. Te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties

5.1 Toleranties voor accountant

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt zijn controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyses, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. PS heeft vastgesteld dat voor provincie Drenthe over controlejaar 2025 de minimumeisen gelden. De eisen zijn:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring*:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2025 worden de definitieve tolerantiegrenzen* voor 2025 bepaald. Om een beeld te geven hoe het eruit kan zien een rekenvoorbeeld op basis van de gegevens uit de jaarrekening 2023, met € 458.958.742 aan totale lasten inclusief reservemutaties.

Totale fouten kleiner dan of gelijk aan ca. € 4,6 miljoen: goedkeurende verklaring;

Totale fouten tussen ca. € 4,6 miljoen en maximaal ca. € 13,7 miljoen: verklaring met beperking;

Totale fouten groter dan of gelijk aan ca. € 13,7 miljoen: afkeurende verklaring;

Onzekerheden kleiner dan of gelijk aan ca. € 13,7 miljoen: goedkeurende verklaring;

Onzekerheden tussen ca. € 13,7 miljoen en maximaal ca. € 45,9 miljoen: verklaring met beperking;

Onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 45,9 miljoen: verklaring van oordeelonthouding.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's/ producten in begroting elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan 10% van de fouten-goedkeuringstolerantie. Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement. Op basis van voorgaande rekenvoorbeeld is de grens dan € 459.000.

* Zie toelichting hoofdstuk 7

De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringtolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

5.2 Toleranties voor GS

De verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording door GS moet wettelijk liggen tussen 0% en 3% van de totale lasten van het controlejaar. Om harmonie in de controle te houden worden de GS grenzen gelijk gesteld aan de accountantsgrenzen, dus goedkeuringstolerantie 1%. Op basis van de werkelijke lasten in de jaarrekening 2025 wordt de definitieve grens voor betreffend jaar bepaald. Op basis van voorgaande rekenvoorbeeld is de grens om fouten te rapporteren €459.000 en beperkt toe te lichten en zodra de grens van € 4,6 miljoen is overschreden moet het uitgebreid worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

6. Reikwijdte controle

De accountantscontrole op getrouwheid voor de jaarrekening 2025 is gericht op 6 criteria. GS legt hierover, in haar rechtmatigheidsverantwoording geen verantwoording af. Het gaat om de criteria calculatiecriterium, valueringscriterium, adresseringscriterium, volledigheidscriterium, aanvaardbaarheidscriterium en leveringscriterium.

De rechtmatigheidsverantwoording van GS voor de jaarrekening 2025 is gericht op 3 criteria, zijnde: Begrotingscriterium, 'Misbruik & oneigenlijk gebruik'-criterium; Voorwaardencriterium.

De controle voor het boekjaar 2025 is limitatief gericht op: naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het normenkader 2025. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen. Indien en voor zover bij de controle materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten (PS) of hogere overheden vastgestelde regels betreft. Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daarbuiten. Wel worden in de controle betrokken kaderstellende GS-besluiten, met financiële beheershandelingen, die verplicht zijn gesteld door hogere regelgeving of PS-besluiten c.q. verordeningen. Als het opstellen en nemen van een collegebesluit verplicht is gesteld, wordt getoetst of het voorgeschreven besluit daadwerkelijk door het college is genomen. Als wet- en regelgeving ook inhoudelijke eisen aan het collegebesluit stelt, wordt ook gecontroleerd of aan deze eisen is voldaan.

7. Rapportering door accountant en GS

7.1 Interim-controle door accountant

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een interim-controle uitgevoerd. Deze controle is gericht op de interne beheersing van belangrijke bedrijfsprocessen en een voorbereiding op de jaarrekeningcontrole. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag (managementletter) uitgebracht aan GS. Bestuurlijk relevante zaken worden, op grond van de overeengekomen rapportagewensen, ook aan PS gerapporteerd.

7.2 Verslag van bevindingen en controleverklaring door accountant

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de jaarrekeningcontrole een accountantsverslag uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS. In het accountantsverslag wordt gerapporteerd over de

opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw financieel beheer en een getrouwe verantwoording daarover waarborgen. Tevens geeft de accountant zijn bevindingen over de juistheid en volledigheid van de rechtmatigheidsverantwoording. De controleverklaring geeft het oordeel van de accountant weer over de gepresenteerde financiële gegevens in de jaarrekening.

7.3 Rapportering aan GS door VIC

Rondom de start van de interimcontrole door de accountant, rapporteert de VIC aan GS over de uitkomsten van haar controlewerkzaamheden ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording. Rond de start van de jaarrekeningcontrole van de accountant zal de VIC haar bevindingen rapporteren aan de directie zodat verbeteracties en/ of aandachtspunten in de organisatie kunnen worden uitgezet. Mocht het beeld significant afwijken van de stand per 'interimcontrole' dan zal ook nog afzonderlijk gerapporteerd worden aan GS.

7.4 Controleverklaring en rechtmatigheidsverantwoording

In de controleverklaring 2025 wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de getrouwheidscontrole weergegeven door de accountant. De controleverklaring is bestemd voor PS, zodat PS de door GS opgestelde jaarrekening kan vaststellen. Over het jaar 2025 legt GS via de rechtmatigheidsverantwoording aan PS verantwoording af over de rechtmatigheid. In deze verantwoording zullen de aspecten die samenhangen met het begrotings-, misbruik & oneigenlijk gebruik- en voorwaardencriterium worden weergegeven.

In de bedrijfsvoeringsparagraaf worden de fouten die genoemd zijn in de rechtmatigheidsverantwoording beschreven.

Hieraan worden ook beheersmaatregelen gekoppeld om deze op te lossen en deze fouten in de toekomst (proberen) te voorkomen.

8. Lopende consultatie wetswijzigingen BBV en BADO

Op moment van opstellen van dit controleprotocol loopt, in het kader van de per 1 januari 2023 in werking getreden Wet versterking decentrale rekenkamers, de consultatieronde van de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording (BBV en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO). Wanneer de wijzigingen worden bekrachtigd, heeft dit invloed op de percentages en bedragen bij de toleranties die staan in hoofdstukken 1 tot en met 7.

Omdat er nog geen zekerheid is over de uitkomsten van de consultatie, zijn de hoofdstukken 1 tot en met 7 opgesteld op basis van de huidig geldende wetgeving. Worden de wijzigingen, die nu ter consultatie voorliggen, ongewijzigd overgenomen, dan zullen onderstaande percentages gelden voor 2025.

Toleranties voor accountant op basis van voorliggende consultatie stukken (vervanger van tabel in paragraaf 5.1):

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:		
	Goedkeuring	Beperking	Oordeelonthouding/ Afkeurend
Fouten in de jaarrekening en onzekerheden in de controle	≤ 2%	>2%<4%	≥ 4%

De bedragen die bij deze procentuele tolerantiegrenzen horen zullen dan berekend worden als percentage van de lasten exclusief de reservemutaties. Deze berekeningswijze maakt ook deel uit van de lopende wetswijziging.

De tolerantiegrens voor de rechtmatigheidsverantwoording van GS wordt dan door de provincie Drenthe vastgesteld op 2%. De verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording moet wettelijk liggen tussen 0% en 3% van de totale lasten van het controlejaar. Om harmonie in de controle te houden worden de GS grenzen gelijk gesteld aan de accountantsgrenzen. De rapporteringsgrens van 10% wordt afgeleid van deze 2%.

Wanneer de wet wordt aangepast, zodat deze geldt voor het boekjaar 2025, dan zullen de percentages genoemd in de hoofdstukken 1 tot en met 7 worden aangepast naar de nieuw geldende percentages. De nieuwe wettelijke percentages zullen worden gevolgd en de tolerantiegrensbedragen opnieuw berekend over de totale lasten exclusief reservemutaties.

2. Normenkader

Inleiding

Dit document bevat het normenkader rechtmatigheid (hierna: normenkader) voor de uitvoering van de financiële rechtmatigheidscontrole binnen de Provincie Drenthe over 2025.

Het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole is een set van regelgeving waaraan de Provincie Drenthe in het kader van de rechtmatigheid moet voldoen. De set omvat zowel Europese regelgeving, wettelijke bepalingen als eigen regelgeving. Het normenkader ingedeeld naar de nieuwe organisatie met domeinen, zoals die zijn ingericht na de organisatieontwikkeling binnen Provincie Drenthe.

Voor wettelijke bepalingen geldt dat zij alleen van belang zijn als ze financiële beheershandelingen omvatten. Wettelijke bepalingen zonder financiële beheershandelingen dienen wel nageleefd te worden, maar spelen voor de rechtmatigheid geen rol.

Kaderstellende collegebesluiten vallen niet expliciet onder het normenkader, maar zijn wel opgenomen voor zover deze bepalingen bevatten over financiële beheershandelingen. Ook andere besluiten van PS met een kaderstellend karakter en die bepalingen bevatten over financiële beheershandelingen, zijn een verplicht onderdeel van het normenkader (begroting, PS-besluiten over investeringsvoorstellen, beleidsnota's).

De indeling van het normenkader is dit jaar gewijzigd van proces naar domeinen en thema's. De reden om dit te doen is omdat vanuit de organisatie veel vragen/feedback kwam over de procesgerichte indeling. Deze bleek lastig te volgen en jaarlijks op actualiteit te beoordelen. Om beter aan te sluiten bij hoe de organisatie van Provincie Drenthe sinds halverwege 2023 is ingericht, is dit jaar gekozen voor een indeling naar domein en thema.

Gedeputeerde Staten van de Provincie Drenthe (GS) gebruikt het normenkader als kaders bij het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording. In deze schriftelijke verantwoording bij de jaarrekening geeft zij aan of zij rechtmatig hebben gehandeld in het betreffende jaar. Dit definitieve normenkader wordt ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2025 door Provinciale Staten vastgesteld.

Domein overstijgend / Provincie breed

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)• Algemene wet Bestuursrecht (Awb)• Burgerlijk Wetboek (BW)• Omgevingswet• Provinciale Omgevingsverordening 2023• Provinciewet• Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid Provincie Drenthe 2024

Domein Bedrijfsvoering

Informatie, Data en Automatisering

Externe regelgeving
Geen.
Interne regelgeving
Geen.

Inkoop

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Aanbestedingsreglement Werken 2016 (ARW 2016)• Aanbestedingswet 2012• Erfgoedwet• Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen• Gids proportionaliteit• Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties• Wet Markt & Overheid• Wet naleving Europese regelgeving publieke entiteiten.
Interne regelgeving
Geen.

Subsidies

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Algemene groepsvrijstellingsverordening (Verordening EU) nr. 651/2014• Artikelen 4, 16, 107, 108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie• De-minimisverordening voor diensten van algemeen economisch belang (Verordening (EU) nr. 2023/2832)• EG-verdrag 70/2001• Kaderbesluit nationale EZ-subsidies• Kaderwet EZ-subsidie• Regeling duurzaam veilig• Regeling nationale EZK- en LNV subsidies• Reguliere de-minimisverordening (Verordening EU 1407/2013)

<ul style="list-style-type: none"> • Wet Terugvordering staatssteun.
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Algemene subsidieverordening provincie Drenthe 2023 • Nota misbruik en oneigenlijk gebruik.

Interne dienstverlening

Externe regelgeving
Geen
Interne regelgeving
Geen

Domein Bestuur & Organisatie

Personeel, Organisatie & Vitaliteit

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP-reglement) • Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) • Arbeidsrecht • CAO Provinciale sector • Evaluatiewet WNT • Pensioenwet • Regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers • Sociale verzekeringswetten (o.a. WW, ZW, WGA, WAZO, WIEG, Wbo, WIA en WAO) • Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) • Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) • Wet Normering Topinkomens (WNT) • Wet op de loonbelasting.
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Drenthe 2019 • Verordening vergoeding Statenfractie 2020.

Financiën, Planning & Control

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Algemene wet inzake rijksbelastingen • Besluit Begroting & Verantwoording (BBV) • Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden (Blido) • Financiële verhoudingswet (provinciefonds) • Informatie voor derden (IV3) • Invorderingswet • Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SiSa) • Regeling schatkistbankieren decentrale overheden • Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) • Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) • Uitvoeringsregeling invorderingswet 1990 • Wet financiering decentrale overheden (Fido) • Wet houdbare overheidsfinanciën (Hof) • Wet op belastingen van rechtsverkeer

<ul style="list-style-type: none"> • Wet op de motorrijtuigenbelasting • Wet op de omzetbelasting • Wet op de vennootschapsbelasting • Wet op het BTW-compensatiefonds.
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Belastingverordening Provincie Drenthe 2023 • Controleverordening Provincie Drenthe 2024 • Financiële verordening Provincie Drenthe 2024 • Nota begrotingsregels Provincie Drenthe 2020 • Nota financiering Provincie Drenthe 2020 • Nota fiscaal beleid Provincie Drenthe 2020 • Nota investeren, activeren, waarderen en afschrijven Provincie Drenthe 2020 • Nota reserves en voorzieningen Provincie Drenthe 2020 • Nota weerstandsvermogen en risicomanagement Provincie Drenthe 2020 • Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe.

Bestuur, Public Affairs en Juridische zaken

Externe regelgeving
Geen.
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Verordening rechtsbescherming Provincie Drenthe 2021.

Communicatie

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Mediawet.
Interne regelgeving
Geen.

Domein Landelijk Gebied

Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving

Externe regelgeving
Geen.
Interne regelgeving
Geen.

Natuur

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) • Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)
Interne regelgeving
Geen.

Landbouw & Landgebruik

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• De-minimisverordening Landbouwsector (Verordening (EU nr. 1408/2013)• EU-kaderverordening Plattelandsontwikkeling Leader + Verordening Europese Structuurfondsen (inclusief POP, EPD)• Landbouwvrijstellingsverordening (Verordening (EU) nr. 2022/2472)• Plattelandsontwikkelingsprogramma.
Interne regelgeving
Geen.

Domein Ruimte

Ruimte & Wonen

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Invoeringswet ruimtelijke ordening en uitvoeringsbesluiten• Klimaatwet• Wet Kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen• Wet Kwaliteitsborging.
Interne regelgeving
Geen.

Energie

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)• Europees Just Transition Fund.
Interne regelgeving
Geen.

Water, Bodem & Milieu

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Besluit financiële bepalingen bodemsanering• Besluit rivierversterking/hoofdwaterkeringen Provinciefonds• Regeling financiële bepalingen bodemsanering• Waterschapswet• Waterstaatswet 1900• Waterwet• Wet Bodembescherming• Wet Milieubeheer.
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD).

Domein Mobiliteit

Verkeer & Vervoer

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Interreg• Scheepvaartswet• Wegenwet• Wet Luchtvaart• Wet Personenvervoer.
Interne regelgeving
Geen.

Beheer Wegen & Vaarwegen

Externe regelgeving
Geen.
Interne regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Verordening nautisch beheer vaarwegen Provincie Drenthe.

Projecten Wegen & Vaarwegen

Externe regelgeving
Geen.
Interne regelgeving
Geen.

Domein Samenleving

Cultuur, Maatschappij & Vrijtijdsbesteding

Externe regelgeving
<ul style="list-style-type: none">• Wet op specifiek cultuurbeleid.
Interne regelgeving
Geen.

Economie

Externe regelgeving
Geen.
Interne regelgeving
Geen.

